

Innhold

Organisasjoner

- Felleskjøpet
- Gartnerhallen
- TINE
- Nortura
- GENO
- Hoff Norske Potetindustrier
- Landkreditt
- Norges Birøktelag
- Norges Bygdekvinnelag
- Norges Bygdeungdomslag
- Norges Pelsdyrslag
- Norges Skogeierforbund
- Norsk Fjølfeleg
- Norsk Landbruksrådgivning
- Norsk Sau og geit
- Norske Landbrukstjenester
- Norsvin
- TYR

Felleskjøpet

INNSPILL TIL JORDBRUKSFORHANDLINGENE
2021

08.03.21

1 Innhold

Sammendrag	3
1 Øke andelen av norske råvarer og mat og fôr.....	5
1.1 Matkorn – status og utviklingsmuligheter.	5
En forsknings- og innovasjonsdrevet satsing på matkorn og proteinvekster	6
1.2 Fôrkorn- og proteinvekster – status og utviklingsmuligheter.	6
Behovet for norsk fôrkorn framover	7
Mål om økt norskandel i fôret.....	7
Proteinvekster	8
1.3 Kort om arealutvikling.	8
1.4 Produksjon av rette kornkvaliteter	9
1.5 Innteks- og kostnadsutvikling i kornproduksjonen	11
Anslag kostnadsutvikling 2021	12
1.6 Inntekt fra arealtilskuddet.....	13
1.7 Endret ansvar for prisnotering av matrug.....	13
2 Anbefalinger tiltak, tilskudd og priser	14
3 Frakttilskudd som distriktsvirkemiddel.	15
Innfrakt korn.....	15
Mellomfraktordningen	16
Frakt av kraftfôr til bonde	16
4 Redusere klimagassutslipp, miljøtiltak og økt opptak av karbon.....	18
5 Beredskapslager for såkorn.	18
6 Forskning	18
7 Investeringsvirkemidler	19
8 Økologisk korn.....	19

Sammendrag

Felleskjøpet Agri SA er fra 1. januar 2021 markedsregulator for korn og har nå ansvaret for å gi innspill til jordbruksforhandlingene på kornområdet. Tidligere lå markedsregulatorrollen i et eget selskap, Norske Felleskjøp.

Per i dag er det en etterspørsel etter mer hvete til fôr og mat og noe økt behov for havre. Samtidig samler landbruket seg bak økte ambisjoner om å styrke andelen norske råvarer i fôr og mat. En strategi er å styrke agronomien i grovfôrproduksjonen for å øke proteininnholdet og fôrverdien. Da kan grovfôret bedre kombineres med kraftfôrslag med en høyere andel norsk forråvare. Dette vil bidra til at etterspørselen etter norske kornråvarer øker fremover. Også etterspørsel etter plantebasert kost basert på norske råvarer øker i forbrukermarkedet. Det er med andre ord et potensial for verdiskaping fra norsk korn og proteinvekster både til fôr og mat. Men dette forutsetter at insitamentene for en produksjon av etterspurte kvaliteter er gode.

Til tross for gode kornår og en indikasjon på bedret lønnsomhet i kornøkonomien, er det fremdeles et etterslep i vederlaget til arbeid og egenkapital i kornproduksjon sammenlignet med gjennomsnittet i jordbruket. Nedgangen i kornarealet har avtatt det siste året, men det er mye som tyder på at det er vesentlige svingninger i utviklingen av kornarealet fra år til år, og at det er en betydelig veksling mellom kornarealer og grasarealer.

Både små og store kornbruk har over tid hatt en betydelig kostnadsutvikling. Særlig har omfanget av faste kostnader økt. Felleskjøpet Agri legger til grunn at det også i årets oppgjør er et behov for å styrke kornøkonomien, og at dette skjer gjennom en økning i målpriser på 10 øre per kg og en økning i arealtilskuddene differensiert på soner. Andelen av inntekten som kommer fra tilskudd er nedadgående, og kan med fordel styrkes. Økte tilskudd vil virke ekstra stimulerende i randsonene for kornproduksjonen der dyrkingsforholdene er mindre gunstige, avlingene lavere, frakten dyrere og prisene lavere. Målprisøkningen forutsettes kompensert med prisnedskrivningstilskudd.

Hvete har de siste årene har økt mer i relative kornpriser enn bygg. Det foregår likevel en betydelig produksjon av bygg i matkornområder. Nye byggsorter er attraktive fordi de gir relativt store avlinger med lavere risiko enn matkorn og det er ventet at bygg vil fortrenge hvete og havre. Vårhvete til mat oppleves som mer risikabelt sammenlignet med høytytende bygg. Proteinvekster har en bedre forgrødeeffekt sammenlignet med bygg og havre. For å sikre en økt produksjon av ønskede kvaliteter, bør mer av fôrkornproduksjonen foregå i sone 3 og 5, mens matkornarealet i sone 1 bør økes med proteinvekster som forgrøde. Med unntak av behov for noe sterkere stimuli på havre, mener Felleskjøpet Agri at prisforholdet mellom kornslaga er riktig. FoU innsatsen knyttet til sortsutviklingen på hvete og havre bør styrkes. Felleskjøpet anbefaler avtalepartene å øke differensieringen av arealtilskuddet for å styrke randsonene og sikre en treffsikker stimulering til økt produksjon av ønskede kornkvaliteter.

Felleskjøpet Agri vil løfte fram fire satsingsområder for en utvikling av kornproduksjon:

1. Innovasjons- og vekstsatsing for norsk matkorn.

Felleskjøpet Agri ber om oppslutning fra avtalepartene til planen for en tydelig satsing på norsk matkorn og proteinvekster. Planen har oppslutning fra hele verdikjeden. Gjennom en økt koordinering og samspill i verdikjeden om FoU arbeidet, kan det utløses betydelig verdiskaping og økt produksjon og forbruk av norsk matkorn og proteinvekster. De siste årenes sprang i teknologiutviklingen innen planteforedling, presisjonsteknologi, utvikling av nye dyrkningssystem, og prosessteknologi i foredling åpner for en kraftfull målrettet satsing i hele verdikjeden. Målet er at norsk korn og proteinvekster kan ta posisjoner i det norske matmarkedet på områder som i dag utfordres kraftig av import.

2. Satsing på norsk fôr.

Landbruket samler seg bak om ambisjonen om å styrke andelen norske råvarer i fôr. Økt andel norske råvarer i fôret er en viktig del av FKA sin bærekraftstrategi. Avgjørende for suksess er styrking av agronomien i grovfôrproduksjonen for å øke proteininnholdet og fôrverdien. Da kan grovfôret bedre kombineres med kraftfôrslag med en høyere andel norsk forråvare. Dette kan bidra til at etterspørselen etter norske kornråvarer av rette kvaliteter styrkes fremover. En god samlet utnyttelse av arealer egnet for korndyrking er vesentlig for å lykkes. Det er per i dag økt etterspørsel etter fôrhvete og noe mer fôrhavre.

Økt dyrking av proteinvekster som forgrøde til hvete kan erstatte noe importert proteinråvare.

3. Klimasatsing.

Innspillene fra FKA på klimaområdet er særlig knyttet til korn, jf. rollen som markedsregulator.

Norges Bondelag/Norsk Bonde- og Småbrukarlag og regjeringen har inngått en intensjonsavtale (2019) om reduserte klimautslipp fra jordbruket (klimaavtalen). Avtalen er på jordbrukets side fulgt opp med «Landbrukets klimaplan» som en rekke selskaper og organisasjoner, inkludert FKA, har bidratt til utarbeidelsen av og sluttet seg til. Landbrukets klimaplan viser gjennom 8 satsingsområder hvordan man skal bidra til reduserte utslipp og økt opptak av karbon i jord. FKA har en viktig rolle i flere av planens 8 satsingsområder. Det følger av klimaavtalen og regjeringens nylig fremlagte Stortingsmelding om klima (*Meld. St 13 2020-2021, Klimaplan 2021-2030*) at tiltak og virkemidler på klimaområdet skal følges opp i de årlige jordbruksforhandlingene. Prosessene rundt oppfølgingen av Landbrukets klimaplan inn mot forhandlingene vil måtte videreutvikles i årene som kommer i tråd med klimatiltakenes antatt økende rolle i disse forhandlingene.

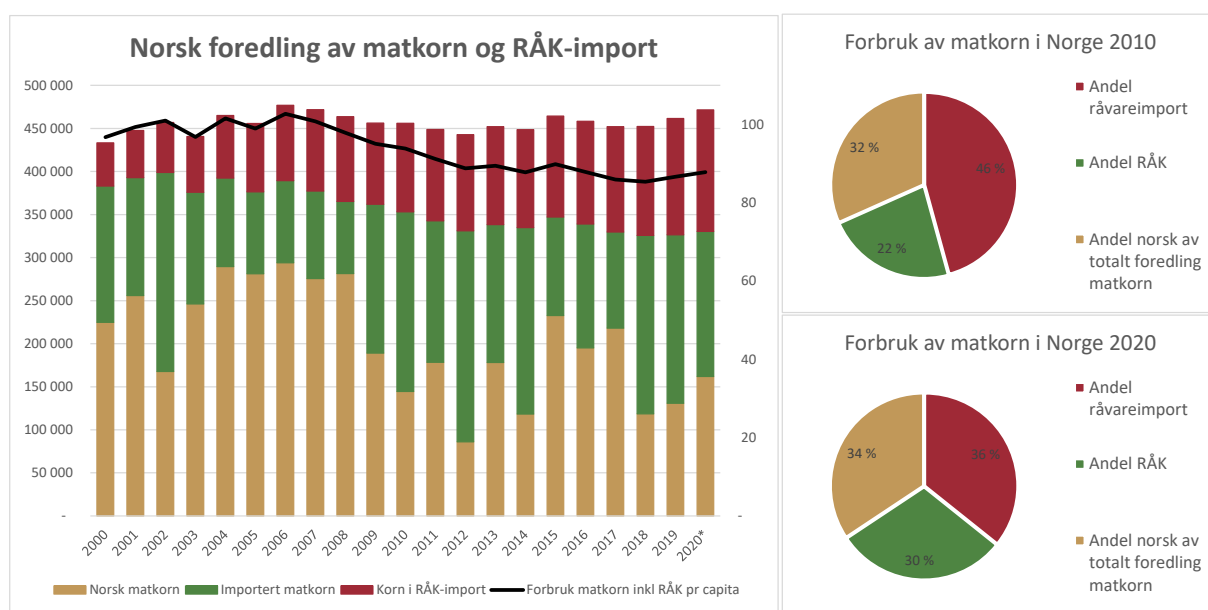
4. Frakt som virkemiddel for distriktene.

Fraktordningene i kornsektoren stimulerer til frakt av kornråvare til kraftfôr i husdyrproduserende områder, og frakt av kraftfôr til husdyrprodusentene i distriktene til konkurransedyktige priser. Over tid er fraktordningene svekket. For å sikre landbruk over hele landet, må sentrale rammevilkår som frakttilskudd være robuste og tåle endringer i industriell infrastruktur og økte kostnader over tid. Felleskjøpet Agri ber om at de ulike fraktordningene i kornsektoren gjennomgås.

1 Øke andelen av norske råvarer og mat og fôr

1.1 Matkorn – status og utviklingsmuligheter.

Matkornforbruket per capita har vært synkende i tiårsperioden fra 2007 og utgjorde 85 kilo i 2018, inklusive beregnet korninnhold i RÅK-importen. De siste årene har vist en liten økning og forbruket i 2020 er 88 kilo. Import utgjør en stadig større andel. Fra 2010 til 2020 har beregnet andel av forbruket av matkorn fra RÅK-produkter, økt fra 23 % til 30 % og tilsvarer om lag 141 000 tonn i 2020.

Figur 1. Utvikling norsk foredling av matkorn, RÅK-import og forbruk per person. Kakediagrammene viser endringer i sammensetningen av forbruket basert på norsk foredlet, importert råvare og RÅK. (Kilde: Landbruksdirektoratet, omregninger NFK.)

Forbruket av matkorn ved norske matkornmøller er forventet å ligge på om lag 332 000 tonn for andre år på rad. Forbruket av matmel har vært høyere enn opprinnelig forventet i 2020. Dette forklares av koronakrisen med økt hjemmebaking og at grensehandelen er redusert.

Andelen norsk korn i matmelet varierer med tilgang og kvalitet på norsk matkorn. For sesongen 2020/21 er norskandelen forventet å ligge på om lag 65 % eller 217 000 tonn. Dette er en økning i norskandelen sammenlignet med i fjor da denne var på 50 %. Matkornforedlingen ved norske møller har de siste ti årene ligget på om lag 330 000 tonn. En norskandel på 75 % i hvetemelet bør være mulig. Det vil si et forbruk på 200 000 tonn mathvete i tillegg til havre, rug og bygg på om lag 50 000 tonn. Tilgangen av norsk matkorn har i snitt vært på knapt 200 000 tonn de siste 10 årene.

Sterkt redusert grensehandel i 2020, en underdekning av tilgangen på norsk matkorn kombinert med økende RÅK-import over år, illustrerer at det ligger et markedspotensial ved å styrke konkurransekraften gjennom å få fram matkorn av rett kvalitet. Dette kan gjøres både gjennom å sikre en økt satsing på dyrking av matkorn med rette kvaliteter, og gjennom en økt satsing på grove kornprodukter i tråd med Helsedirektoratets kostråd.

Det har vært en økning i tilgangen av vårhvete i klasse 1 de siste årene som følge av sortsutvikling. Vi har for mye klasse 4 og 5 i sesonger der det er lagt ut mye høstkorn. Konkurransekraften for norske råvarer og ferdige produkter må ikke svekkes. Innrettingen av matkorntilskuddet og referanseprisen for fastsettelse av tollsatsen innenfor kvoter bør derfor vurderes nærmere for å sikre dette.

Nye byggsorter har vist seg konkurransedyktige med vårhvete og i områder der det tradisjonelt har blitt produsert havre. Selv om havreproduksjonen er økt og er mer i balanse, er det fremdeles underdekning og et potensiale for å sortere ut mer norsk mathavre. Grunnet verdikjedeutfordringer kan det, særlig i år med ugunstige værforhold, føre til at vi må importere grynnavre. Felleskjøpet Agri foreslår at økonomien i dyrking av havre også i årets oppgjør styrkes forsiktig i forhold til bygg.

En forsknings- og innovasjonsdrevet satsing på matkorn og proteinvekster

Det er signalisert ønske fra aktører i verdikjeden om mer norske råvarer av korn og proteinvekster. Importen er økende innenfor de ulike produktkategoriene. Felleskjøpet Agri står sammen med NMBU, NIBIO, NOFIMA, Bondelaget og de største virksomhetene i verdikjeden fra kornmottak til dagligvare, bak et samarbeid for å øke produksjonen, foredling og forbruk av norsk matkorn og åkervekster til menneskeføde. Sammen med NHO Mat og Drikke og BKLF er det utarbeidet et felles program begrunnet i følgende forhold:

- Forbruksvaner er i endring, plantebasert kost har fått økende interesse og stadig nye produkter lanseres.
- Klimaendringene skaper oppmerksomhet om hvordan mat produseres og gir nye muligheter og utfordringer i produksjonen av norsk matkorn og proteinvekster. Landbruket har som eneste sektor en klimaavtale med staten Klimakalkulator for korn og proteinvekster er utviklet og innføres i produksjonen.
- FNs bærekraftsmål har betydning for omdømme i forretningsvirksomhet. Global befolkningsvekst og behovet for økt matproduksjon forplikter til å utnytte norske jordbruksarealer og produksjonsmuligheter.
- Sortsutvikling og teknologiutvikling gir nye muligheter både innen produksjon og foredling for å øke bruken av norske råvarer.

Teknologi- og kunnskapsutviklingen har de siste ti årene skutt fart. Dette åpner for å styrke utviklingen av norske råvarer og produkter med norske råvarer. Ved hjelp av planteforedling, presisjonslandbruk, agronomi og prosesseteknologi kan vi øke produksjonen i tråd med etterspørsel, gjennom hva vi dyrker og måten vi foredler det vi dyrker på. Sentralt i planen er at endringer i klima ikke bare endrer dyrkingsforhold, men også behovet for dokumentasjon og merking av de ulike produktenes klimaeffekter og bærekraft.

Planen beskriver en programmessig forsknings- og innovasjonsdrevet satsing for å øke produksjonen og omsetningen av norsk korn og proteinvekster til mat. Planen beskriver mulighetsområder, strategi og tiltak for et sterkere samspill i verdikjeden bak en felles satsing. Planen skal legge til rette for å styrke samspillet i hele verdikjeden slik at det resulterer i økt innsats og raskere kommersiell utnyttelse. Videre skal planen bidra til å utvikle målrettede virkemidler og rammebetingelser som kan styrke FoU-arbeidet i matkornsektoren, men også generelle virkemidler som kan gi økt produksjon og forbruk av norsk korn og proteinvekster til mat. Målet er å øke produksjon og forbruk av norsk matkorn og proteinvekster

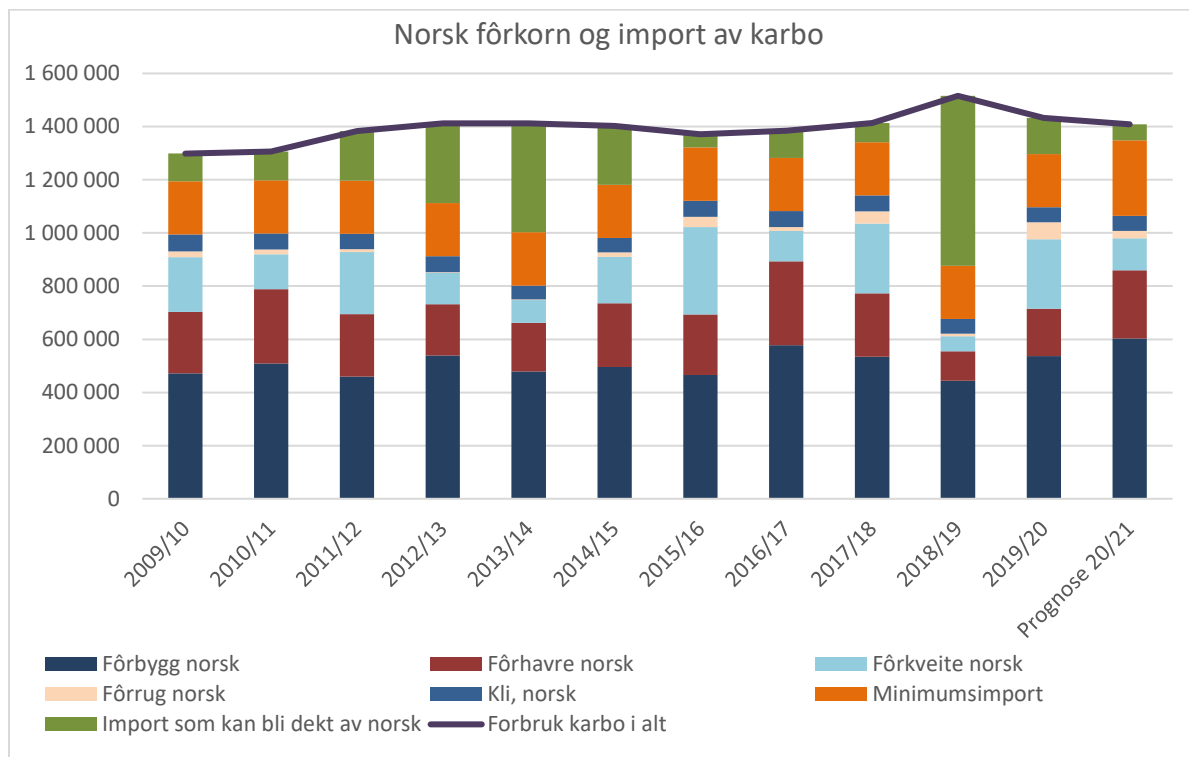
Det anbefales at det i videre utviklingsarbeid opprettes en styringsgruppe bestående av sentrale forskningsinstitusjoner og næringsaktører og at avtalepartene gir sin tilslutning til planen. Videre oppfordres det til at det gis prioritet til opprettelsen av en sekretariatsfunksjon gjennom utviklingsmidler i FFL/JA.

1.2 Fôrkorn- og proteinvekster – status og utviklingsmuligheter.

Om lag 80% av alt korn som produseres i Norge går til husdyrfôr. Markedsbalansen for fôrkorn varierer mellom sesonger. I en gjennomsnittlig sesong er det behov for mer norsk fôrkorn, mens i gode år er rommet mindre. Kraftfôrbransjen ønsker en minimumstilgang av essensielle råvarer for å

kunne lage et kraftfôr tilpasset dagens husdyrproduksjon. Dersom produksjonen av fôrkorn er høyere enn etterspørselen, benyttes overlaging av korn fra en sesong til en annen.

Prognosen fra november 2020 viser at årets avling av korn, erter og oljefrø vil bli like stor som i fjor, på 1 258 000 tonn. Råvaretilgangen til kraftfôrindustrien vil derfor være nokså lik fjorårets, men med mindre tilgang av fôrhvete, og større tilgang av bygg og havre.

Figur 2: Figuren viser totalforbruk av karbohydrater, fordelt på norsk fôrkorn, minimumsimport (200 000 tonn). Minimumsimport er etter ønske/krav fra industrien for å sikre ernæringsmessige og helsemessige krav hos husdyra. Det resterende (grønn søyle) er import som kan dekkes av norsk råvare. Prognose november 2020 (Kilde: Felleskjøpet Agri)

Behovet for norsk fôrkorn framover

I 2018 ble det antatt at kraftfôrforbruket i årene fremover skal noe ned, både pga. redusert produksjon melk som følge av bortfall eksportstøtte og reduksjon i forbruket av kjøtt, men også pga. vedvarende økning import. I tillegg var det en nedgang i fôrforbruket per kilo svinekjøtt og en nedgang i total svineproduksjon.

Under pandemien er etterspørsel etter norske landbruksvarer økt, noe som gjør det vanskeligere å bruke dagens etterspørsel til å prognosere om framtida. I markedsregulators prognose pr. november 2020 er det lagt til grunn en liten nedgang (0,3 %) i kraftfôrforbruket i 2020/21. I tillegg til endringer i husdyrproduksjonen, ventes god kvalitet på grovfôret i Sør-Norge å redusere forbruket av kraftfôr til drøvtyggere. Situasjonen nordafjells er mer preget av for lite grovfôr. Kraftfôr til svin er å gå noe ned (-1,4 %), kraftfôr til drøvtyggere går ned med 1 % mens for fjørfe er det ventet en økning på 2,6 %.

Mål om økt norskandel i fôret

Det er i dag et mål om å øke andelen norske råvarer i fôrseddelen fra en rekke aktører. Felleskjøpet Agri har i sin bærekraftsstrategi også en slik ambisjon. Gjennom å bedre kvaliteten på grovfôret er det ønskelig å dreie mer av kraftfôrforbruket på kraftfôrtyper med en høyere andel norsk korn. Slike

målsetninger åpner for en større etterspørsel norsk fôrkorn fremover. Imidlertid har høyere ytelse i husdyrsektoren og i melkeproduksjonen over tid økt kravene til energi og proteininnhold. Dette har fram til nå ført til en reduksjon av norsk korn i kraftfôret.

Per i dag består ca. 82 % av totalfôret av norske råvarer, og alt det norske kornet som produseres, brukes opp av industrien. Felleskjøpet har et mål om å øke norskandelen i fôret fra dagens 82 % og er involvert i en rekke satsninger, eksempelvis knyttet til mer og bedre grovfôrproduksjon, utvikling av nye råvarer og produktutvikling kraftfôr. Per i dag tilbyr Felleskjøpet kraftfôrblending med høy norskandel til alle dyreslag, men etterspørselen er foreløpig begrenset. Det er potensial for å dyrke både mer og bedre gras, korn, åkervekster og oljefrø, som vil gi økt andel norske råvarer i fôrrasjonen. I dag etterspørres det mer fôrhvete, som raskt vil kunne bidra til å øke norskandelen i kraftfôret.

Å snu dagens fôringsstrategier er krevende. Mange har foretatt investeringer og basert sin drift på dagens fôringssystem. En endring forutsetter langsiktig innsats og et godt samarbeid internt i landbruket. Det er i dag ikke tilstrekkelige insitamenter gjennom verdikjeden for å øke andelen norsk korn i kraftfôrblendingene.

Felleskjøpet vil fremheve at i en felles satsing hvor det gjøres grep fra flere aktører rundt fôring, så er det sentralt at dette skjer uten å påføre norsk bønder økte kostnader. Det må samarbeides mellom aktører om tiltak både på kort og lang sikt.

Proteinvekster

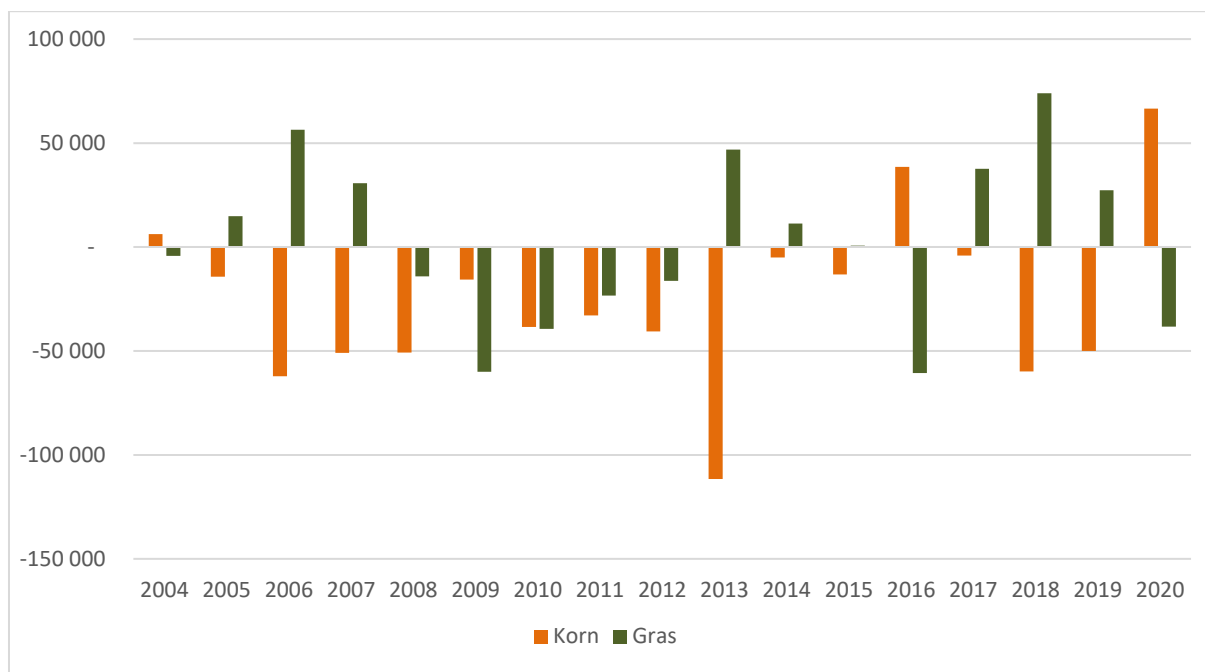
Det er ønskelig å øke produksjonen av proteinvekster til fôr, og å bygge opp tilgangen av norske råvarer der etterspørselen etter plantebasert kost øker. Proteinvekster er særlig egnet i matkornområder. Det er et mål at åkerbønner og erter inngår i et vekstskifte som forgrøde til hvete, i stedet for bygg og havre. Mer av dyrkingen av de avlingssterke byggsortene bør skje i fôrkornområder i sone 3 (se kapittel om areal og strukturutvikling). Felleskjøpet fremhever behovet for økt innsats for å prøve ut nye sorter av proteinvekster som er tilpasset norsk klima og dyrkingsforhold, og at rådgivningen på feltet styrkes.

1.3 Kort om arealutvikling.

I perioden 2004–2020 har kornarealet i Norge blitt redusert. Nedgangen er størst i årene 2006 til 2014, hvor det da gikk ut mest kornareal i sone 1 og 3, samt i sone 5A. Utviklingen i sone 1 og 3 har vært relativ lik. Deretter har nedgangen stabilisert seg mellom 2014 til 2017¹. I årene 2018 og 2019 har det igjen vært en stor nedgang i kornarealene på henholdsvis 58 000 og 56 000 dekar korn. Nedgangen i 2019 kan trolig knyttes noe til tørkeåret 2018. I 2020 har det vært en oppgang i kornarealet igjen, med over 59 000 dekar (Produksjonsstatistikk PT 012, Landbruksdirektoratet).

Selv om nedgangen i kornarealet i perioden 2014–2020 har avtatt sammenlignet med perioden 2004–2014, er det betydelige svingninger fra år til år. Totalt sett har grasarealene økt i perioden 2004–2020. Også her har veksten vært størst i perioden 2004–2014, og i denne perioden kom hele økningen i sone 1 og 3. Samtidig gikk grasarealet tilbake, spesielt i sone 5 b (Vestlandet) og sone 6 (Nordland og deler av Troms). Mye tyder på at det foregår en betydelig veksling i arealbruken mellom gras og korn og at dette drives av økonomien i salg av gras.

¹ Arealmålingene fra nytt kartverk i perioden 2005–2013 innebar en gjennomsnittlig reduksjon i arealet på ca. 3,3 prosent i de kommunene der kartverket ble tatt i bruk. Denne effekten kan skyldes både mer nøyaktige målinger og at endringer som har skjedd over tid som gjengroing, først fanges opp når nytt kartverk tas i bruk <https://www.landbruksdirektoratet.no/no/statistikk/utvikling/jordbruksareal>

Figur 3. Årlig arealendring for korn (korn og oljevekster) og gras (eng til slått og beite), 2004 – 2020, i dekar (Landbruksdirektoratet, 2020)

Til tross for at kornøkonomien er styrket i de siste oppgjørene, er alternativ arealbruk for eksempel knyttet til ammekuproduksjon, ofte mer lønnsom. Dekningsbidragsanalyser basert på driftsgranskningene viser at et kornbruk må oppnå matkornpriser med et avlingsnivå på 500 - 600 kg per daa for å kunne konkurrere mot ammeku målt i dekningsbidrag per daa². Ved enkelte fôringsstrategier vil matkornet også med dette avlingsnivået utkonkurreres av ammeku. Kombinert med et ønske om å være bonde på heltid, er dette en sentral driver for at gras kan utkonkurrere korn i kornområdene. Det er Felleskjøpet Agri sin bekymring at denne utviklingen vil både svekke kornproduksjonen og grasbasert husdyrhold i distriktene.

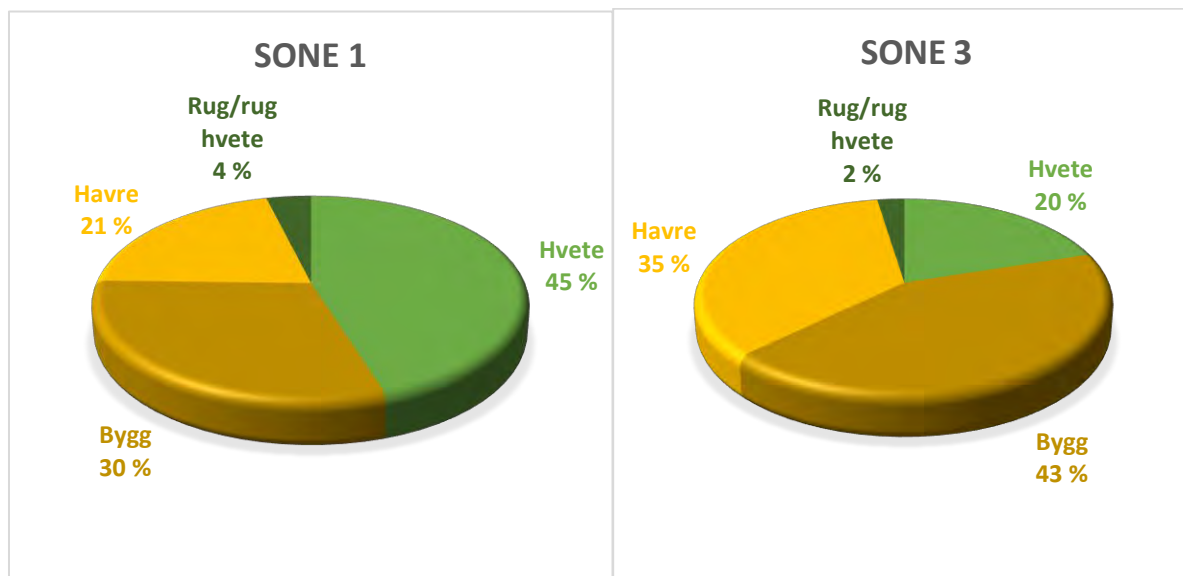
Felleskjøpet Agri vil på denne bakgrunn anbefale at avtalepartene fortsetter å styrke kornøkonomien i årets oppgjør slik at vederlag til arbeid og egenkapital for et årsverk i et gjennomsnittlig kornbruk er på gjennomsnittet med hele jordbrukets.

1.4 Produksjon av rette kornkvaliteter

Nye byggsorter er attraktive fordi de gir relativt store avlinger med lavere risiko enn ved å satse på matkorn, for eksempel oppleves vårhvete til mat som en større risiko sammenlignet med høyttytende bygg. Dette er bakenforliggende årsaker til at bygg utgjør en betydelig andel av arealet i sone 1, og at potensialet for produksjon av mathvete ikke tas ut.

Det har over lengere tid vært et nasjonalt mål å øke produksjonen av hvete, både til fôr og mat. Samtidig som det har vært et mål å opprettholde produksjonen av bygg i randområdene i sone 3. Dette sammen med en forventning om økt etterspørsel etter norsk fôrkorn, innebærer at produksjonsfordelingen mellom hvete og bygg i sone 1 og 3 bør endres. Felleskjøpet Agri mener det er ønskelig at om lag halvparten av byggarealet i sone 1 ble benyttet til vårhvete. Og at proteinvekster fremfor bygg og havre i større grad ble benyttet som forgrøde i vekstskiftet til hvete. Dette er i tråd med hva som etterspørres i markedet. Proteinvekster som erter og åkerbønner har da også en bedre forgrødeeffekt sammenlignet med bygg og havre.

² NIBIO Driftsgranskningene

Figur 4. Arealfordeling i sone 1 og sone 3, på sortene hvete, bygg, havre og rug/rughvete, gjennomsnitt for årene 2014–2017 i prosent.

Videre er det ønskelig å opprettholde et stimuli til å øke produksjonen av havre. Virkemidler for å flytte mer av produksjonen av bygg fra sone 1 til sone 3, må derfor ikke gå på bekostning av havre i tradisjonelle havreområder i sone 3.

Vår vurdering er at prisforholdene mellom kornslagene, slik de er fastsatt i jordbruksavtalen, er noenlunde riktige. Innenfor dette er lokal konkurranse med på å sette prisene i lokale markeder. Men til tross for at hvete de siste årene har økt mer i relative kornpriser enn bygg, og at prisdifferansen er betydelig, er det fremdeles større etterspørsel enn produksjon av enkelte hvetekvaliteter.

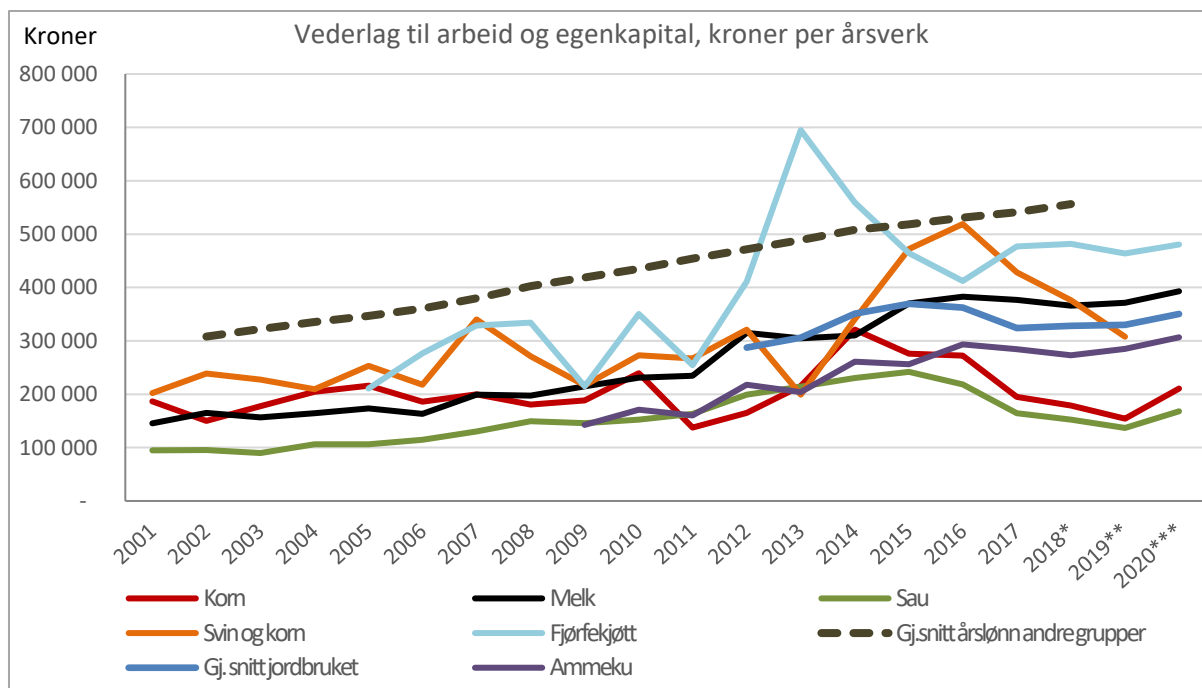
Mye tyder på at de generelle prismekanismer fastsatt gjennom målpriser i jordbruksavtalen ikke er nok til å stimulere fram ønsket balanse mellom, bygg, havre og hvete av ønskede kvaliteter. Konkurransen i kornmarkedet bidrar heller ikke nødvendigvis til optimal arts- eller arealfordeling. Dette fører til at vi ikke får tatt ut potensialet for norsk kornproduksjon. En differensiering av arealtilskuddet etter kornslag ville gitt et ytterligere stimuli for å sikre økt produksjon av rette kornslag. Imidlertid er vi bekymret for at et slikt grep kan gi en rekke uheldige sideeffekter, som for eksempel at bygg fortrenger havre i havreområder i sone 3.

Dagens verktøy knyttet til registreringer av aktivitet ned på skiftenivå, er langt bedre og enklere å benytte enn tidligere (for eksempel registrerer alle produsenter kornslag på søknaden om produksjonstilskudd). Det taler for at det er anledning til å utvikle virkemidler som er mer finmaskede innenfor kornpolitikken, slik at det stimuleres sterkere til produksjonen av ønskede kornslag.

Felleskjøpet Agri vil på denne bakgrunn oppfordre avtalepartene til å gjennomgå arealsonene eller på annen måte sikre at arealtilskuddet er bedre tilpasset agronomiske forhold, for eksempel slik at de er mer i tråd med dyrkningskartene utviklet ved tidligere nå NIBIO. På den måten vil en oppnå at en differensiering av arealtilskudd på arealsoner etter kornslag skjer treffsikkert, og at uheldige sideeffekter som beskrevet over unngås.

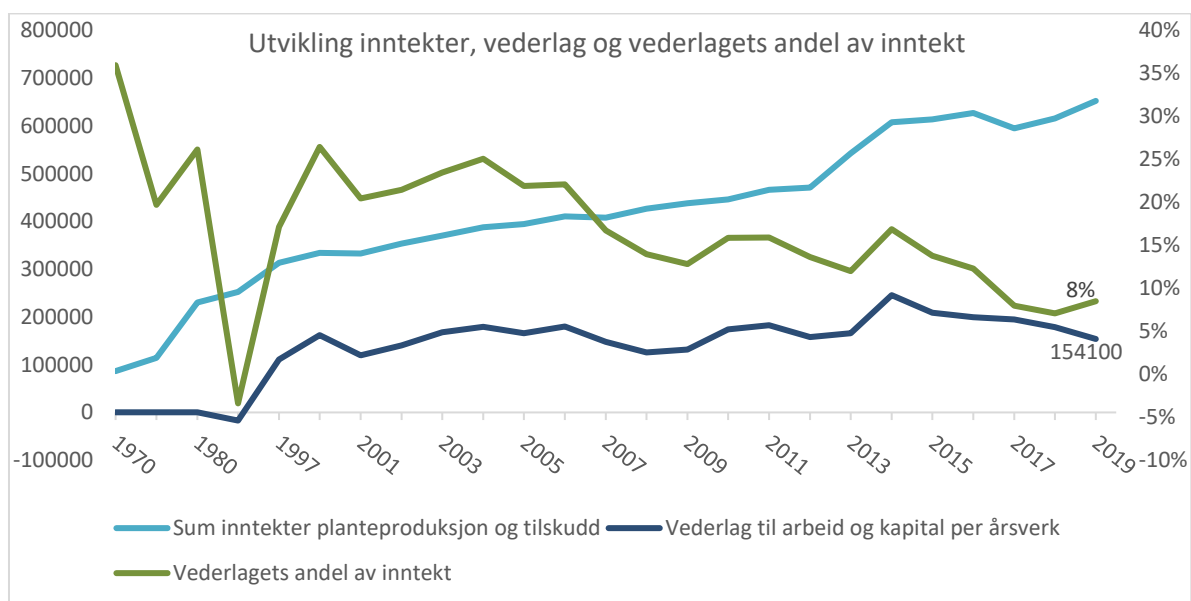
1.5 Inntekts- og kostnadsutvikling i kornproduksjonen

Dette kapitlet er basert på siste referansebruksberegninger fra 2019. Den viser at i utviklingen i vederlag til arbeid og egenkapital for et gjennomsnittlig kornbruk over tid har sakkert akterut sammenlignet med utviklingen gjennomsnittet for jordbruket. Dersom vi legger oppgangen som ble prognosert i 2019 i vederlag til arbeid og egenkapital for 2020 til grunn, er gapet opp til gjennomsnittet i jordbruket 140 100 kr per årsverk. Dette utgjør drøyt 30 øre per kg korn eller 378,4 millioner kroner.

Figur 5 Vederlag til arbeid og egenkapital jmf beregninger 2019 (Budsjettnemda)

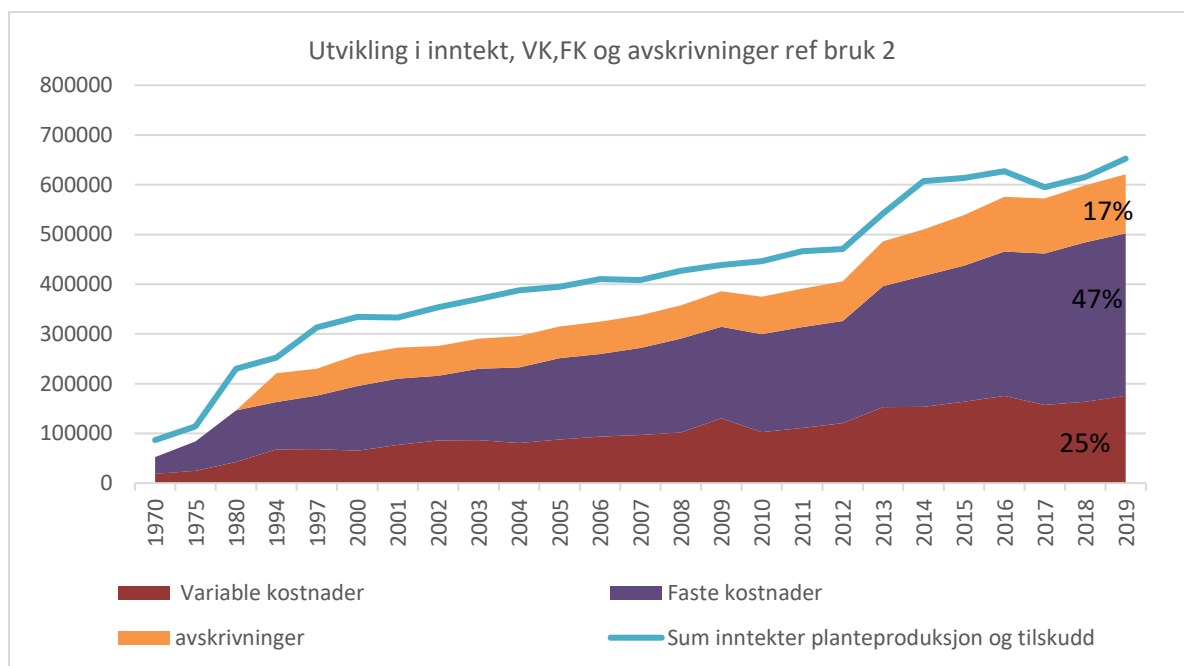
Over tid har andelen av inntektene fra kornproduksjon som går til vederlag til arbeid og egenkapital sunket. Dette illustreres av figur 6. Dette indikerer at til tross for økte inntekter over tid, har kostnadsøkningene vært større.

Figur 6. Utvikling i inntekter og vederlagets andel i inntekter (Budsjettnemda 2019)

Beregningene fra driftsgranskningene 2020 tyder på at kornøkonomien er styrket i 2019. Men dette var også et år med høyere gjennomsnittlige avlinger (475 kg korn per daa) enn normalavlinger (405 kg korn per daa). Totalkalkylen (foreløpige tall) viser at for 2020 vil lavere dieselpriiser virke inn på inntektsveksten, noe som er av stor betydning for lønnsomheten i kornproduksjonen.

Imidlertid er det en betydelig økning i faste kostnader (5%). Vi legger til grunn at økte investeringskostnader og valuta har drevet opp prisen på avskrivninger i 2020, og vil gjøre det fremover i 2021. Våre beregninger fra 2019 underbygger at kostnadssiden over tid, i et gjennomsnittlig årsverk i kornproduksjonen, har økt mer enn inntektssiden, og at faste kostnader utgjør en stadig økende andel.

Figur 7. utvikling kostnader, inntekter og avskrivninger (Budsjettnemda 2019)

Anslag kostnadsutvikling 2021

Budsjettnemndas tallgrunnlag for årets jordbruksforhandlinger er ikke klare.

Vårt foreløpige anslag for utviklingen av variable kostnader 2021 er basert en vurdering av kostnadsutviklingen for såkorn, plantevernmidler, gjødsel og diesel. Til tross for en svak krone vil moderate prisøkninger fra leverandører gi en kostnadsøkning på 3–5 % på plantevern, mens det ikke er forventet prisøkninger på såkorn. Til tross for stor usikkerhet om fremtidige oljepriser og valutakurser, legger vi til grunn en økning i dieselpriiser tilsvarende KPI (1,7 %). Gjødselprisene er forventet en nedgang på 8 % første halvår i 2021. På bakgrunn av dette anslår vi at variable kostnader vil bli øke med drøye 0,5 øre per kg korn i 2021.

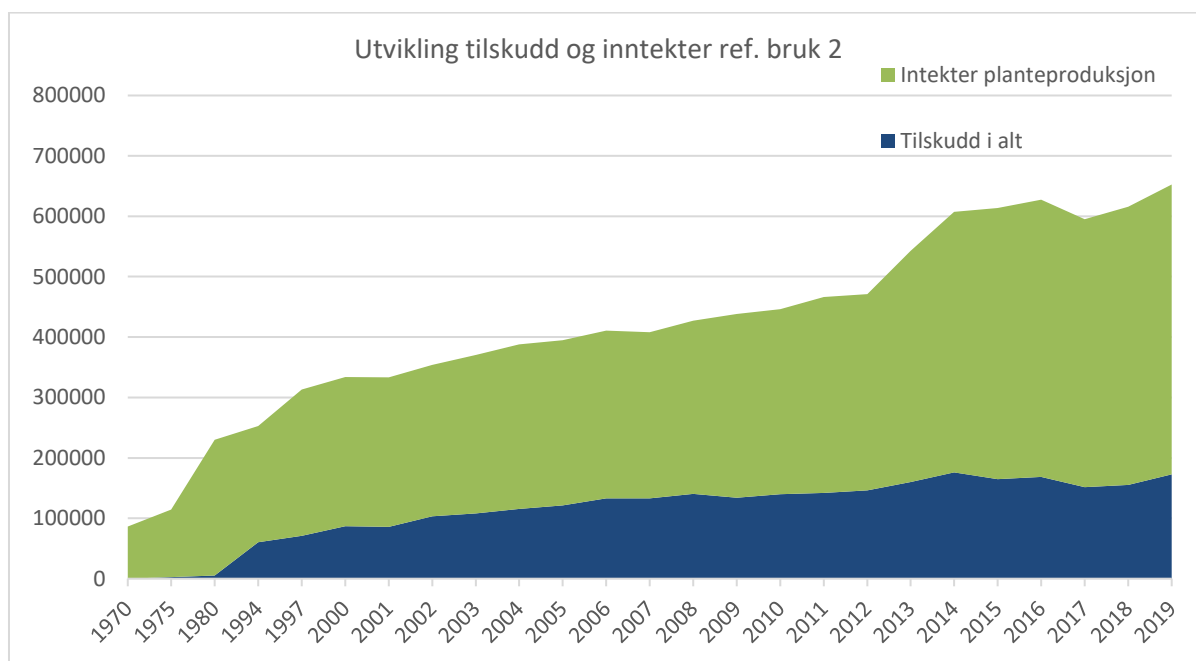
I vurderingen av faste kostnader for 2021 har vi lagt til grunn Norges Bank sin rentebane samt en økning som følger KPI, totalt 1,7 %. Dette gir en økning i faste kostnader 5 øre per kg korn for et gjennomsnittlig kornbruk.

Vi anslår med disse forutsetningene en kostnadsvekst i 2021 tilsvarende 6 øre per kg korn.

Med en pris og kostnadsvekst på 1,7 % og faste kostnader stipulert til 5%, legger vi til grunn at etterslepet i vederlaget til arbeid og egenkapital for et gjennomsnittlig kornbruk fremdeles er betydelig, og utgjør minimum 20 øre per kg korn og ligger opp mot 30 øre. Beregningene fra Budsjettnemnda for jordbruket som legges til grunn for jordbruksforhandlingene vil først foreligge på et senere tidspunkt.

1.6 Inntekt fra arealtilskuddet

Ved siden av kornpriser er nivået på arealtilskudd den andre inntektskilden for kornprodusenter. Det er ønskelig å stimulere dyktige agronomer gjennom at hovedinntekten kommer fra kornpriser. Likevel indikerer figur 8 at andelen av inntekten som kommer fra arealtilskuddet er fallende. På slutten av 2000-tallet utgjorde tilskudd over 33 % av inntektsgrunnlaget mot dagens 25–26 %. Fjorårets økning i kornpriser på 12 øre per kg korn og et arealtilskudd som er beregnet til å utgjøre om lag 5 øre per kg korn, innebærer at andelen av inntekt som kommer fra tilskudd faller ytterligere.

Figur 8. Inntekter i kornproduksjonen fra kornpriser og tilskudd (Budsjettnemda 2019)

Totalkalkylen fra 2020 indikerer at vederlaget til arbeid har økt med 59 400 kr for gjennomsnittet i jordbruket. Det beregnede etterslepet på 34 øre per kg korn i 2019 vil imidlertid ikke være tettet av målprisøkningen på 12 øre per kg for som ble gitt i fjorårets forhandlinger.

1.7 Endret ansvar for prisnotering av matrug

Felleskjøpet har plikt til å betale matrug i samsvar med målprisforpliktelsene ved leveranser til Kambo, Drammen, Holmestrand og Larvik.

Biologisk er rug ekstra utsatt for giftige sklerotier (ergots) fra soppen meldrøye. Grenseverdien for innhold av slike sklerotier er skjerpet de siste årene. Resultatet er at matmellemøllene ikke tar imot korn som ikke er rensset for sklerotier av meldrøye. Felleskjøpet Agri har installert en maskin for optisk rensing ved anlegget i Larvik og denne fungerer svært godt. De andre kornkjøperne har i stor grad sluttet å kjøpe rug til matkornpris, og Felleskjøpet har økt sin andel av innkjøpet fra 69 % i 2017/2018 til forventet 90 % i inneværende sesong. Det er grunn til å forvente at kvalitetskravene vil bli ytterligere skjerpet.

Produksjonen av rug er fordelt over store deler av kornområdet på Østlandet. I praksis går nå så å si all norskprodusert matrug innom Felleskjøpets anlegg i Larvik. Felleskjøpet tar likevel imot matrug ved flere anlegg, inklusive tre prisnoteringsanlegg, i sesong, men etter sesong bare ved Larvik og Stange. Det er mer rasjonelt å samle leveransene i sesong før frakt til Larvik enn at alle enkeltleveranser skulle gå direkte dit. Å stenge de andre prisnoteringsanleggene helt for matrug ville gitt økte kostnader.

Ved innlandsanleggene blir stedstrekkingen for matrug satt slik at det dekker fraktkostnadene til Larvik, mens trekkingen for andre kornslag blir satt lik kostnaden fram til nærmeste kystanlegg. Ved prisnoteringsanleggene er Felleskjøpet Agri avskåret fra å benytte stedstrekk; her gjelder målprisforpliktelsene. Frakten videre til Larvik dekker Felleskjøpet Agri selv og belaster dermed alle egne kornprodusenter med denne kostnaden. Den ekstra fraktkostnaden er om lag 13 øre pr. kg.

Endringene i markedet for rug påfører Felleskjøpet som markedsregulator en kostnad som ingen andre kornhandlere har. Dette strider mot forutsetningene for å ta ansvar for prisnoteringen i rollen som markedsregulator.

Felleskjøpet Agri foreslår at jordbruksavtalens tekst om noteringsanlegg i kapittel 2.1.4 endres til:

Prisgrunnlaget for målprisvarene er produsentprisnoteringer for basis kvalitet levert til Felleskjøpet Agris anlegg i Larvik, Kambo, Drammen og Holmestrand, samt Felleskjøpet Agris anlegg i Trondheim for bygg, slik disse mottaksanleggene er definert av Landbruksdirektoratet. For matrug noteres produsentprisen bare ved anlegget i Larvik.

2 Anbefalinger tiltak, tilskudd og priser

Det er for tidlig å fastslå at kornøkonomien har stabilisert seg, og avstanden i vederlag til arbeid og kapital sammenlignet med gjennomsnittet i jordbruket er betydelig. Vi anbefaler en styrking tilsvarende en økning i kornpris på 16 øre. 10 øre per kg på priser og arealtilskudd tilsvarende 6 øre per kg. Dette innebærer en økning i arealtilskuddet totalt på om lag 84 millioner kroner.

I de siste årene er det stort sett gitt flate arealtilskudd uten å forsterke differensieringen mellom sone 1 og 3. Det mener vi er uheldig av to årsaker. Den ene årsaken er at differensiering av arealsonene bidrar til en sterkere differensiering av kornslag i tråd med etterspørsel. Den andre årsaken er at tilskuddet utgjør en større andel av inntekten i randsonene. Tilskuddet bidrar dermed til å sikre lønnsomhet i kornproduksjonen i randsonene. I randsonene virker også transportkostnadene inn negativt (ref. utviklingen av tilskuddet for inntransport av korn i 2012).

På denne bakgrunn vil Felleskjøpet Agri anbefale følgende utviklingstiltak, endring av tilskudd og priser:

- Styrke FoU innsatsen på sortsutvikling av proteinvekster både til fôr og human konsumpsjon.
- En generell økning i målpriser på 10 øre per kg for korn, oljevekster, erter og åkerbønner. Prisforholdene mellom kornslagene opprettholdes, med unntak av havre som økes 2 øre mer enn bygg.
- Arealtilskuddet anbefales styrket på nivå med 84 millioner. Felleskjøpet Agri vi peke på tre modeller for dette med fordeler og ulemper.
 1. Arealtilskuddet økes flatt for alle soner tilsvarende 6 øre per kg eller 29 kr per daa.
 - Fordeler- enkelt å administrere, styrker kornøkonomien.
 - Ulemper – stimulerer i liten grad fram ønskede kvaliteter.
 2. Arealtilskuddet økes 46 kr per daa i sone 3 og 5. 20 kr per daa for øvrige soner.
 - Fordeler – stimulerer kornøkonomien i randsonene.
 - Ulemper – større stimuli fra tilskudd gir mindre stimuli fra marked.
 3. Arealtilskuddet for hvete sone 1 økes tilsvarende 10 øre per kg, tilsvarende 22 kr per daa, sone 3 og 5 økes som i forslag 2. Øvrige soner gis 15 kr per daa tilsvarende 4 øre per kg.
 - Fordeler – en mer finmasket bruk av virkemidler for å stimulere til økt produksjon av rette kvaliteter slik at verdiskapingspotensialet tas ut.
 - Ulemper – Mer administrasjon og kontroll. Tilskuddet vil også stimulere høsthvete i sone 1, en kvalitet det er nok av.

- Arealsonene gjennomgås mtp. å få en soneinndeling mer i tråd med dyrkingsforhold slik at tilskuddet stimulerer til en bedre samlet utnyttelse av produksjonspotensialet av etterspurte kornkvaliteter.
- Styrke FoU innsatsen på sortutviklingen av hvete og havre slik at kornslagene styrkes i konkurransen med høytytende bygg.
- Øke prisnedskrivning/matkorntilskuddet slik at det kompenserer fullt ut for økningen i målpriser.
- Vurdere tiltak som stimulerer proteinrike vekster som forgrøde til mathvete i sone 1 og som øker omfanget av bygg i sone 3 uten at det går på bekostning av havreproduksjonen i sone 3
- Stille seg bak planen om en innovasjons- og vekstsatsing for norsk matkorn og proteinvekster gjennom en prioritering i FFL /JA .
- Rådgiving mot bonde: Satsing på nye arter, sorter og dyrkingsteknikker vil medføre økt rådgivingsbehov og antakelig også nye rådgivingsformer for at bonden skal lykkes. Vurdering av rådgivings- og øvrig kommunikasjonsbehov må inngå i en slik satsing.
- Endre noteringspunktet for matrug til Larvik.

3 Frakttilskudd som distriktsvirkemiddel.

Fraktordningene er helt sentrale distriktpolitiske virkemidler som bidrar til at prisen på norske kornråvarer til produksjonen av kraftfôr ikke påvirkes av geografiske forskjeller, og at prisen på kraftfôret ikke påvirkes av husdyrprodusentene geografiske plassering. Imidlertid skjer frakten av kornråvarer innenfor den til enhver tid etablerte infrastruktur i industrien. Denne infrastrukturen påvirkes også av andre forhold, som volum, kapasitetsutnyttelse og kostnads- og lønnsnivå. Det er derfor vesentlig at sentrale rammevilkår som frakttilskuddene representerer er robuste nok til å tåle endringer i industriell infrastruktur.

Kostnadene knyttet til frakt av korn – og andre råvarer er økende. Kombinert med gammel infrastruktur i kornsektoren, er dette en faktor som gjør utfordringen med å oppretthold en sterk distriktsprofil stadig mer krevende. Det gjelder å sikre en rimelig innfrakt av korn fra kornprodusentene til kornmottakene, sterke nok insitamenter for å distribuere den norske kornråvaren til kornkjøpere i hele landet i konkurranse med attraktive importkvoter og å sikre en hensiktsmessig, men distribuert kraftfôrproduksjon og distribusjon som støtter opp under husdyrprodusentene i distriktene.

Innfrakt korn

Etter avviklingen av innfraktsordningen for korn i 2012 ble insitamentene for å frakte overskuddskorn fra innlandet på Østlandet til kyst svekket, ettersom kostnadene ved dette ikke blir kompensert i verdikjeden. Dagens ordning innebærer at det er rasjonelt for aktørene å kjøpe norsk korn i innlandet inntil det volumet som forbrukes på kraftfôrfabrikker i innlandet. Målpris ved kystanlegg er utgangspunktet for videresalg til underskuddsområdene. Tollsats innenfor importkvotene fastsettes med utgangspunkt i målpris og prisnedskrivningstilskudd. Innenfor dagens ordning er derfor kostnadene ved å flytte «overskuddskorn» fra innlandet til kyst henvist til å dekkes av redusert kornpris til bonde (stedskorrigering).

Dette er bakgrunnen for at Felleskjøpet Agri tidligere har fremmet forslag om å styrke AK-tilskuddet i sone 3 og 5a som et tiltak for å kompensere for denne effekten. Dette ligger også innbakt i forslaget om å differensiere Ak tilskuddet i årets innspill i favør av sone 3. Imidlertid er vi åpne på at bruk av andre virkemidler, som fraktordninger, kan ha minst like målrettet effekt for å sikre korndyrkingen i berørte områder.

Mellomfraktordningen

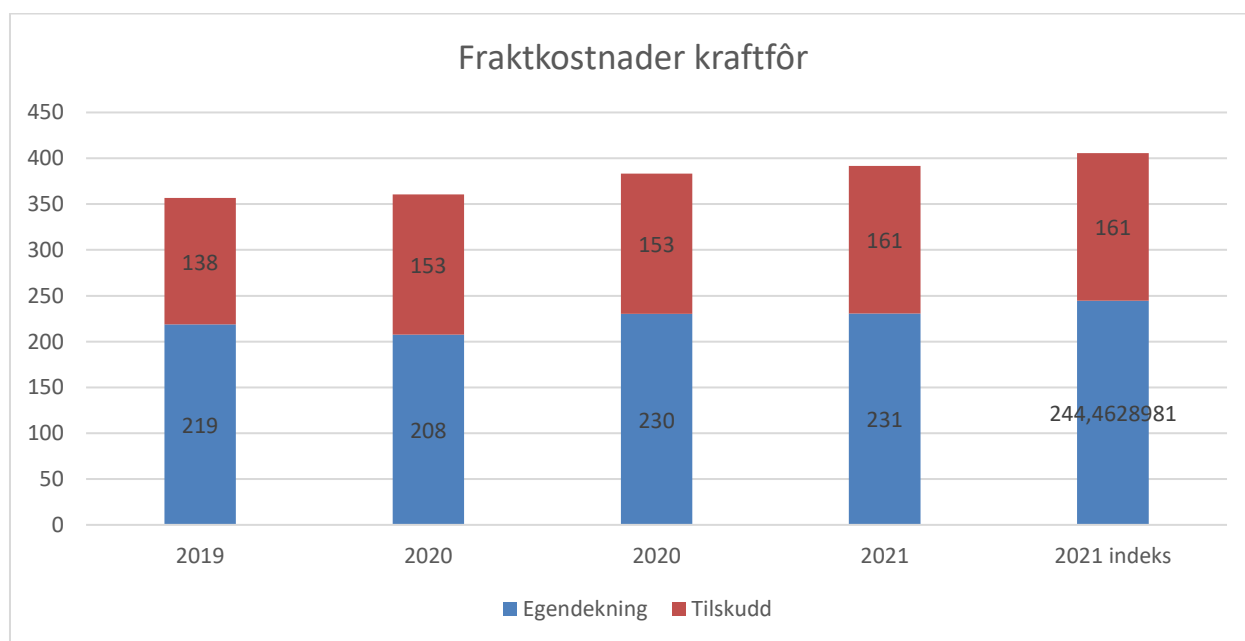
En helt sentral ordning for å sikre at norsk kornråvare benyttes, er tilskuddet til frakt av korn med båt fra Østlandet til kraftfôrfabrikker på vestlandet og nordover. Dette tilskuddet er et sentralt insitament for at norsk kornråvare skal fremstå som prismessig gunstig sammenlignet med kjøp av importkvoter. Imidlertid har tilskuddet over tid stått stille, mens transittkostnadene har økt betydelig. Som følge av koronasituasjonen er det forventet at transittkostnadene vil øke ytterligere.

Våre beregninger viser at transittkostnaden er økt fra 74 kr pr tonn til 76,70 kr pr tonn i 2020. Ordningen har lagt til grunn en transittkostnad på 52,50 kr pr tonn. Med utgangspunkt i volumet i 2017 på 515 000 tonn, er underdekningen i ordningen på 12,463 mill. kr.

Felleskjøpet Agri vil understreke tilskuddets betydning og anbefaler en økning av satsen fra 52,50 kr per tonn til 76,70 kr per tonn.

Frakt av kraftfôr til bonde

Til tross for at det i fjorårets jordbruksoppgjør ble avsatt økte midler til frakt av kraftfôr med 8 millioner, er egenfraktandelen justert fra 265,71 kr per tonn kraftfôr til 275,61 kroner per tonn kraftfôr fra januar 2021. Økningen i bom- og fergesatser er betydelig. Fra 2018 til november 2020 har fergesatsene alene økt med 40%. Det siste året har den generelle prisveksten vært på 1,7%. Kravet om økt innblanding av biodiesel, er en kostnadsøkning alene på om lag 10 millioner kroner. Felleskjøpet Agri vil derfor bemerke at økningen i tilskudd ved sist jordbruksoppgjør er på nivå med kostnads- og prisveksten og ikke representerer en vesentlig styrking av ordningen. Dette gjenspeiles i økningen i egenfraktandelen, som innebærer at bondens andel av fraktkostnadene er økt betydelig.

Figur 9_ Viser økningen i tilskudd og egenfraktandel. Imidlertid er FKA sin vurdering at kostnadene utover tilskuddet er økt mer enn økningen i egnefraktandelen..

Tilskuddet til frakt av kraftfôr er et helt sentralt rammevilkår for å opprettholde husdyrproduksjonen i distriktene. Tilskuddet gis til satser fastsatt av Landbruksdirektoratet etter husdyrproducentenes geografiske plassering, og følger langt på vei kommuneinndelingene med utgangspunkt i definerte kraftfôrproduserende basisanlegg. Om et kraftfôrproduserende anlegg er definert som basisanlegg eller ikke, er et vesentlig rammevilkår for lønnsomheten knyttet til anlegget. Økte fraktkostnader,

både av kornråvarer og kraftfôr kan bidra til at det er lønnsomt å flytte produksjonen. Dette påvirker husdyrprodusentene ved at de må kjøpe fôr fra anlegg lengere unna.

Endringen av basisanlegg ved siste gjennomgang av ordningen, har ført til en kraftig geografisk omfordeling av tilskudd fra Nord Trøndelag og Nordland til Vestlandet, uten at den faktiske frakten er endret. Ved nedleggelsen av produksjonen av kraftfôr i Florø, tok Vaksdal og Vestnes over som basissteder. Dette øker behovet for frakttilskudd. Nord for Sognefjorden øker satsene betydelig. Blant annet får Sunnfjord og Kinn som tidligere var nullsone betydelig økte satser. Felleskjøpet Agri har beregnet at totalt vil Vestlandet motta 11,4 millioner mer i tilskudd.

Opprettelsen av Namdal kornsilo og mølle som basisanlegg vil redusere tilskuddene og øke fraktkostnadene i regionen betydelig. Utslaget vil være særlig sterke nord i Trøndelag og langs Helgelandskysten. FKA har beregnet at opprettelsen vil føre til en reduksjon i tilskudd i Trøndelag på 3,6 millioner og 5,1 millioner i Nordland. Det er et økt behov for frakttilskudd på Vestlandet, men det er ikke noen praktisk endring i behovet for frakttilskudd i Trøndelag og Nordland.

Felleskjøpet Agri vil peke på at det er vanskelig å forsvare opprettelsen av Namdal kornsilo og mølle som basisanlegg på grunnlag av eksisterende kjøremønstre og etablert produksjon. Namdal kornsilo og mølle produserer kraftfôr til drøv og svin, men etter forbudet mot fiskemel på slike anlegg i 2014, kan ikke anlegget produsere fjørfe- og smågrisfôr. Anlegget kan med andre ord ikke betjene alle type produsenter i området da fjørfe- og smågrisfôr må kjøres fra Skansen og nordover. Kjøremønstre settes også ut fra krav til kjøre- og hviletider for sjåførere. Det er med andre ord flere forhold som påvirker produsentenes fraktkostnader som forskriften ikke tar høyde for.

Videre er tilgangen på lokal råvare i Namdal kornsilo om lag 8000 tonn. Økningen i produksjon siden 2013 fra 40 000 tonn kraftfôr til om lag 60 000 tonn kraftfôr, er basert på råvarer importert utenfra regionen. Produksjonsøkningen skjer ikke på basis av lokal råvare, men at det forretningsmessig vurderes som rasjonelt å legge produksjonen der innenfor de rammevilkår som er i regionen. En opprettelse av anlegget som basisanlegg er en betydelig endring i rammevilkårene rundt drifta. Dette påvirker anleggets forretningsmodell negativt og kan på sikt få negative konsekvenser for aktiveten.

I dag er det ikke noen absolutt definisjon knytta til basisanlegg. Det er uheldig dersom endringer i rammevilkår endrer premisene for drift ved et kraftfôrproduserende anlegg vesentlig. Da vil mer forretningsmessige rasjonelle løsninger kunne presses frem, og insitamentene for å opprettholde en distrikts basert kraftfôr- og husdyrproduksjon svekkes. Situasjonen rundt Namdal Kornsilo illustrerer betydningen av klarere kriterier for hva som skal være et basisanlegg.

Felleskjøpet Agri vil på denne bakgrunn anbefale at det vurderes en bredere gjennomgang av basisanleggene og kriterier for hva som skal være basisanlegg.

Felleskjøpet Agri anbefaler følgende for frakttilskuddene.

- En bred gjennomgang av fraktordningene mtp å sikre fraktordningenes betydning som et distriktpolitisk virkemiddel som støtter opp under et landbruk i hele landet. En gjennomgang skal sikre at eventuelle endringer i anleggsstruktur for kraftfôrfabrikker ikke innebærer utilsiktede omfordelinger av frakttilskudd mellom regioner. Ordningen med frakttilskudd til bonde må være målrettet og innebære likebehandling.
- Styrke tilskuddet til frakt av kraftfôr med 15 millioner.
- Styrke tilskuddet til mellomfrakt med om lag 12,5 millioner kroner.
- En gjennomgang av kriterier og grunnlag for å opprette basisanlegg.
- En nærmere vurdering av fraktordninger og målprisanlegg for rug.

4 Redusere klimagassutslipp, miljøtiltak og økt opptak av karbon

Norges Bondelag/Norsk Bonde- og Småbrukarlag og regjeringen har inngått en intensjonsavtale (2019) om reduserte klimautslipp fra jordbruket (klimaavtalen). Avtalen er på jordbrukets side fulgt opp med «Landbrukets Klimaplan» som en rekke selskaper og organisasjoner, inkludert FKA, har bidratt til utarbeidelsen av og sluttet seg til. Landbrukets klimaplan viser gjennom 8 satsingsområder hvordan man skal bidra til reduserte utslipp og økt opptak av karbon i jord. FKA har en viktig rolle i flere av satsingsområdene. Det følger av klimaavtalen og regjeringens nylig fremlagte Stortingsmelding om klima (*Meld. St 13 2020-2021, Klimaplan 2021-2030*) at tiltak og virkemidler på klimaområdet skal følges opp i de årlige jordbruksforhandlingene. Landbrukets klimaplan skal bli fulgt opp i et årlig klimamøte der alle som har sluttet seg til klimaplanen deltar.

I dette innspillet til jordbruksforhandlingene er det tiltakene innenfor kornområdet som er drøftet, jf FKA sin rolle inn mot jordbruksforhandlingene. Prosessene rundt oppfølgingen av Landbrukets klimaplan vil imidlertid videreutvikles i årene som kommer, i tråd med klimatiltakenes antatt økende rolle i forhandlingene. FKA sin bærekraftstrategi legges til grunn.

FKA vil vektlegge tiltak knyttet til jordhelse, drenering og til karbonbinding i jord for klimatiltak knyttet til korn og vil trekke fram følgende ordninger som vesentlige for kornsektoren:

- Styrke RMP forbeholdt klimatiltak innen kornsektoren.
 - Fremme økt karbonlagring i kornjord, eksempelvis gjennom å samle noen viktige tiltak og løfte dem frem i en «jordhelse- og karbonsatsing».
- Styrke dreneringstiltak i SMIL-ordningen for områder som er særlig utsatt for erosjon. Tilskuddet bør utgjøre en utløsende prosentandel av investeringsbehovet.
- Vurdere å legge om tilskudd til drenering som 40 % andel av dokumentert investeringskostnad. Sekundært øke satsen til 2500 kr per daa.
- Styrke rådgivning om drenering.
- Endring i klima vil kunne kreve andre kornsorter for å øke produksjon og avling. Dette forutsetter at det satses videre på forskning på og utvikling av klimatilpassede kornsorter for norsk forhold.

5 Beredskapslager for såkorn.

Felleskjøpet Agri har i tidligere års innspill redegjort for såvaresituasjonen og svakheter ved dagens ordning. Avtalepartene vedtok i fjorårets avtale å øke bevilgningen fra 3,7 millioner kroner til 6,3 millioner kroner og satsen fra 60 øre per kg til 90 øre per kg. Imidlertid anslår Felleskjøpet Agri kostnadene til å ligge på 1,20 kr per kg. Det pekes også på at midlene til overlagering må økes i tråd med satsene, slik at ordningen ikke begrenses av for lite bevilgede midler. Videre pekes det på at ordningen i dag kun omfatter vårkorn, og at også høstkornkvantumet også bør være med i beregningsgrunnlaget for ordningen.

Felleskjøpet Agri anbefaler at satsene for lagring av såkorn til beredskap økes med 30 øre per kg til 1,20 kr, og at i det totale volumet for ordningen også inkluderer høstkorn.

6 Forskning

Mål om å øke norskandelen i fôr og mat vil kreve betydelig innsats både innen sortsutvikling, dyrkningssystemer, bedret agronomi og utvikling av prosessteknologi for å øke foredlingen av norske råvarer. Endrede spisevaner må ikke møtes med import, men med utvikling av markedsdrevet tilgang av norsk råvare og norsk foredling.

Det ligger et betydelig potensial langs hele verdikjeden. På åkeren; gjennom å utvikle metoder for økt presisjon, dokumentasjon, kvalitetsutvikling og tilpasset rådgiving. Utvikling av nye plantesorter tilpasset norsk klima og endringer i klima er avgjørende. Sortsutviklingen på bygg har kraftfullt bidratt til at å styrke byggeproduksjonen. Imidlertid henger sortutviklingen på vårhvete og havre etter. Resultatet er at bygg nå utkonkurrerer vårhvete og havre produksjonen. Felleskjøpet Agri vil fremheve betydningen av å styrke insitamentene for sortsutvikling på havre og vårhvete.

Dokumentasjon av råvarenes klimaavtrykk og ernæringsmessige egenskaper er en nødvendighet for å styrke konkurransekraften i et stadig mer krevende forbrukermarked. Det er behov for å bidra til teknologiutvikling og kunnskap i foredlingsindustrien slik at potensialet ved å bruke norske råvarer som dyrkes og kan dyrkes i vårt klima tas ut.

Felleskjøpet Agri vil på den bakgrunn anbefale en økt forskningsinnsats over FFL/JA som prioriterer:

- Satsing på et systematisk FoU arbeid langs hele verdikjeden for å øke andelen av norsk matkorn og proteinvekster
- Jordhelse- og karbonlagring.
- Digitale verktøy for rådgiving og datainnsamling som dokumentere råvarenes miljøavtrykk.
- Fôrutvikling for å heve norskandelen.
- Styrket sortutviklingen av mathvete og havre.

7 Investeringsvirkemidler

Økningen i faste kostnader, avskrivninger og gjeld er som vist over betydelig i kornsektoren. I en periode med relativt lave renter og med økende risiko som følge av klimaendringer og usikre værmønstre, har det vært nødvendig å investere i et operativt driftsapparat som har god kapasitet for å sikre våronn og høsting under relativt korte tidsperioder.

Investeringsvirkemidler bør bidra til at driftsapparat som lager og tørkekapasitet blir prioritert, inkludert enklere tiltak for økt bufferkapasitet. Det er et behov for å øke bufferkapasiteten på gård som følge av økt innhøstingskapasitet og stadig større utfordringer med været i innhøstingsperioden.

8 Økologisk korn

Felleskjøpet Agri vil understreke Norge har gode forutsetninger for å få utviklet fullgode og rasjonelle verdikjeder innen økologisk kraftfôrproduksjon basert på norske ressurser. Tilskudd til frakt av økologisk korn er helt avgjørende for at økologiske kornprodusenter kan få frem sine varer til mottaksanlegg for økologiske varer. Tilskuddet ble ikke blitt justert ved gjennomgangen av fraktordningene for korn og kraftfôr i 2012, og kostnadsveksten har vært betydelig. Dette veltes i dag direkte over på økologisk kraftfôrpris og på generelle økninger på alt kraftfôr. Frakttilskudd for frakt av økologisk korn går rett til bonden. En økning av satsene vil dermed virke gunstig inn på økonomien i økologisk korn.

Oslo, 18. mars 2021

JORDBRUKSAVTALEN 2021/2022 – INNSPILL FRA GARTNERHALLEN SA

Grøntsektoren ble løftet fram som et prioritert område i jordbruksoppgjøret i 2019. Der ble det enighet om en særskilt satsing på grønntsektoren med mål om å øke norskandelen, og møte etterspørselen med mest mulig norskprodusert vare. Dette resulterte i det regjeringsoppnevnte Utvalg for innovasjon og vekst i grønntsektoren. (Grønntutvalget)

Grønntutvalgets rapport ble overlevert Landbruks- og matministeren 12.mars 2020, der det angis ambisiøse vekstmål for norsk grønntproduksjon, og 6 prioriterte anbefalingsområder for å nå målene. Grønntsektoren er en næring i vekst, og markedsmulighetene er gode. Dette må utnyttes, slik at den økte etterspørselen kommer norske produsenter til gode gjennom at det er norske grønntprodukter som fyller etterspørselsøkningen.

I jordbruksoppgjøret i 2020 ble Grønntutvalgets rapport fulgt opp, blant annet med bevilgning til to sentrale forprosjekter for å følge opp anbefalingsområdene, og med økte øremerkede IBU-midler.

Det er positivt av Grønntutvalget har blitt fulgt opp med konkrete tiltak, og arbeidet med å omsette Grønntutvalgets mål og anbefalinger til praktisk handling må fortsette i årets Jordbruksoppgjør.

I løpet av 2020 har vi opplevd økt etterspørsel blant norske forbrukere etter norsk frukt og grønnt, og handelen kommuniserer tydelig at de ønsker å prioritere norske varer. Vi har derfor tidenes mulighet til å sette fart i veksten i norsk grønntproduksjon.

Den store usikkerheten rundt mangelen på kompetent og erfaren utenlandsk arbeidskraft inn mot sesongen 2021 er det største hinderet for at veksten i forbruket av frukt og grønnt fylles med norsk produksjon.

Mulighetene for grønntsektoren må utnyttes

Mulighetene for å øke produksjonen og verdiskapingen av norsk frukt, bær, grønnsaker og poteter har aldri vært større. Økende bevissthet på kosthold og helse får nå følge av et historisk klimaengasjement fra norske forbrukere og næringsliv, og økt forbrukerpreferanse for norsk frukt og grønnt. Det er en vekstmulighet vi ikke må gi fra oss til utenlandske produsenter. Koordinert og styrket markedsarbeid for å øke etterspørselen etter norsk frukt og grønnt er viktig for å sikre dette.

De norske grøntprodusentene er villige til å investere og satse på økt produksjon, om rammevilkårene blir lagt til rette for det. Markedet preges av sterk konkurranse fra import, og det er ingen selvfølge at veksten i forbruket av frukt og grønt vil bli dekket av norsk produksjon. Norsk produksjon er både areal- og kapitalintensiv-t, og vi må utnytte ressursene på best mulig måte. Klimaendringene gjør at næringen også må ruste seg for å håndtere dette.

Det skjer en stadig utvikling innen produksjonen, det utvikles nye sorter, det tas i bruk ny teknologi og det legges til rette for å utnytte mulighetene i et endret klima og kanskje lengere vekstsesong enn vi tradisjonelt er vant til.

Gartnerhallen foreslår derfor en samlet satsing på grøntsektoren som trappes opp til en milliard norske kroner over en 5 års periode.

Grøntsektoren fikk økte øremerkede IBU-midler i fjorårets jordbruksoppgjør til 120 mill. kroner. Som et videre skritt på vei mot målet om en samlet satsing på 1 milliard kroner over fem år, foreslår vi at den totale samlede rammen for IBU-midler må øke fra 120 mill. kroner, til 250 mill. kroner i årets oppgjør. Dette vil møte behovet for IBU-midler til grøntsektoren, der potten for 2020 var altfor liten i forhold til pågangen av søknader. I tillegg foreslår vi at det avsettes midler til konkrete prosjekter og tiltak for å følge opp anbefalingene i Grøntutvalgets rapport. Disse omtales nedenfor.

Grøntutvalgets rapport

Gartnerhallen støtter vekstambisjonen og de 6 anbefalingsområdene til det regjeringsoppnevnte utvalget for innovasjon og vekst i grøntsektoren:

Utvalgets ambisjon for vekst:

Ambisjon for vekst i totalmarkedet fram mot 2035 er «fem om dagen», jf. det eksisterende myndighetsmålet. Overført på hele sektoren gir dette en **vekstambisjon på 75 prosent**. Norskandelen skal øke. **Vekstambisjonen for norskandelen er 50 prosents økning.**

De 6 anbefalingsområdene er:

1. Øke etterspørsel hos forbrukere og i de ulike markedskanalene

Utvalget foreslår tiltak for å øke etterspørselen etter norske grønnsaker, frukt, bær, poteter, planteskole- og prydplanter både hos forbrukerne og i markedskanalene.

2. Utnytte potensialet innkjøpskraften i offentlig sektor

Utvalget mener at det offentlige må gå foran og foreslår tiltak for å øke norskandelen i offentlige innkjøp av grønnsaker, frukt, bær, poteter, planteskole- og prydplanter.

3. Bygge bærekraft som tydelig konkurransefortrinn

Utvalget foreslår at det settes konkrete mål for bærekraft, styrking av bærekraftskompetansen og tiltak for å videreføre den gode statusen for plantehelse.

4. Styrke produsentøkonomi og rekruttering

Utvalget foreslår risikoavlastende tiltak, tiltak for å styrke produsentøkonomi og revitalisering av gartnerutdanningen.

5. Øke kvalitet, Produktutvikling og utvidede sesonger

Utvalget foreslår tiltak for utvidet sesong, forbedret kvalitet, lagerkapasitet og produktutviklingspotensial for norske grøntprodukter.

6. Lansere strategisk fellessatsing på forskning og innovasjon

Utvalget foreslår tiltak for samordning av innsatsen på forskning og innovasjon, prioriterte områder for forskning og innovasjon

Overordnede føringer for innovasjon og vekst i norsk frukt og grønt

Gartnerhallen mener at følgende overordnede momenter må være viktige forutsetninger i det videre arbeidet.

1. Markedsbalanse

Markedsbalanse er helt avgjørende for å lykkes med vekst og verdiskaping i norsk grøntsektor. Alle anbefalinger knyttet til innovasjon og vekst i grøntsektoren, må ha markedsbalanse som overordnet føring. Gartnerhallens produksjonsplanlegging og Grøntprodusentenes Samarbeidsråd (GPS) er et svært viktig verktøy for å lykkes med å balansere markedet og å sikre riktige løpende priser til produsent. GPS sin rolle må derfor understrekes som viktig.

2. Produsentøkonomi

Akseptabel lønnsomhet og akseptabel risiko for produsent er en grunnforutsetning for å sikre norsk produksjon, og framtidig vekst. Uten lønnsomhet og akseptabel risiko vil norsk produksjon forvitte. Lønnsomhet er også avgjørende for rekruttering av nye produsenter som skal sikre framtidig grøntproduksjon i Norge.

3. Tilgjengelige jordressurser og god jordkvalitet

Hovedtyngden av norsk grøntproduksjon skjer i de mest fruktbare delene av Norge, der klima og jordkvalitet er god. I flere av disse områdene er det stort press på utbygging av dyrkamark. I tillegg er jordkvaliteten under press. Det å sikre tilgang på gode arealer og god jord som egner seg for grøntproduksjon er derfor avgjørende.

Nærmere begrunnelse for Gartnerhallens forslag

Grøntproduksjonen står for er en viktig del av verdiskapingen i norsk landbruk

Grøntprodusentene er norske leverandører av frukt, bær, grønnsaker og poteter. Sektoren sysselsetter mellom 5.000 og 6.000 årsverk, står for vel 12 prosent av verdiskapingen i jordbruksnæringen og henter over 90 prosent av inntektene i markedet. Tar en med blomster og ikke-spiselige planter, utgjør andelen av verdiskapingen 17 prosent. Sektoren har de siste årene fått noe økt andel av de totale overføringene i jordbruksavtalen, men andelen ligger fortsatt under 3 prosent. Grøntproduksjonen i Norge legger et viktig grunnlag for foredlingsindustri i Norge, i alt fra syltetøy, til potetgull og akevitt. Et ikke ubetydelig volum går også til produksjon av frosne grønnsaker og konservesindustri og til kuttete salater og pre-bearbeidede potet- og grønnsaksprodukter. Økt etterspørsel etter bearbeidede produkter bør også legge grunnlaget for økt utnyttelse av den norske produksjonen. Dessverre ser vi at alt for stor andel av råvarene av frukt og grønt til bearbeiding (grønnsaksburgere, saft, syltetøy mm) er basert på import. For å endre på dette er det behov for tiltak som gjør norsk produksjon konkurransedyktig. Et unntak er produksjon av norsk sider og eplemost. Her har det skjedd en svært positiv utvikling, og vi mener at dette er et område som fortsatt vil ha gode utviklingsmuligheter.

Grøntsektoren er den delen av landbruket som har hatt størst markedsbasert vekst de senere årene. Veksten drives frem av internasjonale forbrukertrender, samt ønske om et sunnere og bedre kosthold¹ og å gjøre mer klimavennlige matvalg. Blant verdensledende kokker har frukt og grønt gått fra å være tilbehør til å bli en hovedrett på tallerkenen. Etterspørselsøkningen skyldes også et større mangfold i produkter, både i form av sorter og varianter. Næringen har blitt flinkere til å levere innovative produkter i forpakninger forbrukerne etterspør. Sett i forhold til utenlands produksjon, dyrker norske produsenter med stort fokus på natur og miljø, med lavt bruk av plantevernmidler og skiftebruk som tar hensyn til biomangfold.

Trippel risiko

Grøntnæringen er den sektoren i norsk landbruk som er mest **markedsekspontert**. Konkurransen fra lavkostnadsland og et svært begrenset tollvern er utfordrende for norske aktører, som driver i et krevende klima med høyere kostnader. Varierende markedsforhold og priser spiller også inn når produsenter skal vurdere risikoen ved modernisering eller utvidet produksjon.

Grøntproduksjon er **arealintensivt og kapitalkrevende**. Mye kapital bindes i produksjon og lager med tilhørende høy risiko dersom avlinger rammes av sykdom, skadedyr eller ekstremvær.

Grøntproduksjonen er også svært eksponert for endringer i **klima og tøffere vær**. Mye av produksjonen er svært ømfintlig for vær og vind. Regnsommeren 2017 og tørkesommeren 2018 var illevarslende for produsentene.

I tillegg ser vi nå at en fjerde risiko dominerer situasjonen i grønntnæringen: **Tilgang på sesongarbeidskraft**

Framtidig vekst må dekkes av norsk produksjon og bidra til verdiskaping i Norge

Gartnerhallen anslår at det i vår verdikjede er grunnlag for å mer enn doble verdiskapingen fram mot 2030. De ambisiøse vekstmålene støttes av det Regjeringsoppnevnte utvalget for innovasjon og vekst i norsk grøntsektor. Med høy risiko for produsentene og økende uro for varige endringer i retning av røffere vær, er det svært viktig at myndighetene bidrar til bl.a. risikoavlastning gjennom investeringsmidler, slik at det er vilje til å satse på utvidet produksjon og at også nye produsenter ønsker å satse på grøntproduksjon. En forutsetning for å lykkes med norsk vekst, er derfor at det vises vilje i jordbruksoppgjøret til å gi økte løft til grønntnæringen i Norge.

Teknologi vil spille en viktig rolle for klimatilpasning i grønntnæringen spesielt, og landbruket generelt, både for å redusere utslipp og for å redusere klimarisiko. Krisepakker i krevende situasjoner som i 2018 er nødvendig, men investeringer for å tilpasse produksjonen til å takle røffere vær og klimaendringer, er like viktig. Vi mener teknologien kan gjøre landbruket bedre rustet, ikke bare for å møte fremtidens utfordringer og øke konkurransekraften, men også legge til rette for at en kan øke produksjonen av etterspurte produkter. I likhet med utviklingen vi har sett innenfor industri, gjør digitalisering, robotisering og energieffektivisering norsk grøntproduksjon mer konkurransedyktig.

Produksjonsøkning i tråd med veksten i markedet

Det er svært viktig å opprettholde balanse mellom produksjon og etterspørsel. Tiltak for innovasjon og vekst må utformes og praktiseres på en måte som gjør at vekst i frukt- og grøntproduksjonen utvikles i takt med veksten i markedet. Markedet for frukt og grønt er nasjonalt, og det er derfor avgjørende at det er det nasjonale markedet som er styrende for vekst

¹ Jf. Regjeringens Nasjonale handlingsplan for bedre kosthold (2017-2021)

i produksjonen. Andre deler av landbruket har store utfordringer med overproduksjon. I frukt og grøntnæringen har vi gode verktøyer for produksjonsplanlegging som sikrer samsvar mellom markedsbehov og produksjon.

Tollfrihet i store deler av året begrenser mulighetene for norsk produksjon

Tollvernet har historisk vært satt for å beskytte produkter som tradisjonelt har vært og blir produsert i Norge. Produkter som ikke lar seg fremstille i Norge eller i liten grad blir produsert utenom sesong har tollfrihet. Investering i bedre dyrkningsteknologi, klimaendringer og sortsutvikling gjør det mulig å forlenge sesong, øke og bredde ut produksjon også i Norge. Tollfrihet kan på denne måten virke som et hinder for utviklingen av nye sorter, arter og dyrkningsmetoder, og for utvidet sesong i Norge. Vi vet at endringer i tollbestemmelser er langsomme og krevende prosesser. Målrettede incentiver blir dermed ekstra viktige bidrag for lykke med innovasjon i dyrkningsmetoder og utvikling/utprøving av sorter tilpasset norske klimatiske forhold.

Et eksempel er frukt: Forbrukerretterspørselen etter norsk frukt er stor, men norskprodusert frukt har lav markedsandel. Norskandelen for frukt er ca 3 prosent. Selv for de fruktene som det dyrkes mest av i Norge (epler, plommer, moreller) er norskandelen kun på 11-12 prosent. Konkurransen fra import er betydelig.

KONKRETE FORSLAG FRA GARTNERHALLEN

1. Prosjekter og tiltak for oppfølging av Grøntutvalgets rapport og spesielt om Prosjekt for bærekraftstrategi og økt kompetanse på bærekraft for produsentleddet i grøntnæringen

Det vises til rapport fra forprosjekt for bærekraftstrategi og bærekraftkompetanse i grøntnæringen, og egen søknad om midler til et 3-årlig hovedprosjekt for å gjennomføre satsingen. Forprosjektrapporten er levert av grøntorganisasjonene som er vareleverandører av frukt og grønt til grossister og handelen, i samarbeid med faglagene, og er et samarbeidsprosjekt mellom Gartnerhallen, Nordgrønt, Produsentforeningen av 1909, Norges Bondelag og Norsk Bonde- og småbrukarlag.

Forprosjektet søker om en ramme på 29 mill over 3 år til å gjennomføre prosjektet. I tillegg søkes det om 12,5 mill kr over 3 år til å gjennomføre arbeidet med Klimakalkulator for grøntnæringen. Klimakalkulatoren blir et sentralt verktøy for å registrere data og dokumentere resultater av bærekraftsarbeidet. Egeninnsatsen fra produsentene i prosjektet er beregnet til 22 mill kr over 3-års perioden.

Gartnerhallen ber om at det omsøkte beløpet innvilges, slik at en offensiv satsing på bærekraft som konkurransefortrinn for norsk grøntproduksjon kan iverksettes.

Andre viktige tiltak for oppfølging av de 6 anbefalingsområdene i Grøntutvalgets rapport:

1. Anbefalingsområde 5: Økt kvalitet, styrke produktutvikling og utvide sesonger:

Det er gjennomført et viktig prosjekt i regi av Norsk Landbruksrådgiving og SINTEF for å kartlegge **lager og pakkerier** for grønnsaker og poteter, og framtidig investeringsbehov for modernisering, blant annet for å sikre moderne kjølemedier og for å ta i bruk ny teknologi som bedrer lagringsevnen og legger til rette for utvidet sesong. Prosjektet angir et investeringsbehov på 90- 125 mill kr årlig den neste 5-årsperioden. Da er ikke fruktlagre og pakkerier en del av tallmaterialet.

Gartnerhallen foreslår at:

Det settes av midler for tilskudd til modernisering og effektivisering av produsenteide felleslagre for grønnsaker, poteter, bær og frukt med en ramme på 50 mill kr årlig i 5 år.

2. Anbefalingsområde 2: Utnytte innkjøpskraften i offentlig sektor:

Det er igangsatt et FoU-prosjekt i regi av NIBIO for nærmere analyse av offentlig sektors innkjøp av norsk frukt og grønt. Det er positivt, men vi som markedsaktører i verdikjeden for frukt og grønt har god innsikt i hvordan det offentlige som innkjøper prioriterer og innretter sine innkjøp. Gartnerhallen mener derfor det parallelt med forskning på området må igangsettes konkrete prosjekter som gjør at vi kan få konkrete erfaringer og resultater raskt.

Gartnerhallen foreslår at:

Det sette av kr 500.000,- i årets forhandlinger for støtte til nærmere definerte pilotprosjekter i et samarbeid fra Gartnerhallen/Nordgrønt/Produsentforeningen av 1909 og i hele verdikjeden fram til det offentlige kjøkken (i feks helse, forsvar, fylkeskommunale innkjøpere etc) for å få konkrete erfaringer og skape resultater i tråd med anbefalingsområde 2.

2. Bedriftsrettede midler til investering og utvikling (IBU-midler)

I jordbruksoppgjøret i 2020 ble den totale potten (664,5 mill. kroner) til IBU-midler økt med 30 mill. kroner, og 120 mill. kroner (mot 74 mill. kroner i 2019) ble øremerket til investeringer innen grøntproduksjonene. Avsetningen er nasjonal, midlene skal gå til investerings-, kompetanse- og produktutvikling og omfatter også småskalaprodusenter. Som nevnt innledningsvis var det stor søknadspågang etter midlene, og motivasjonen fra norske grøntprodusenter for å gjøre investeringer er stor.

Grøntnæringen står foran store investeringer, på områder som for eksempel:

- Teknologi for **reduerte utslipp** og **forlenget sesong i veksthus**
- Redusert klimarisiko og **robusthet** mot hyppigere og mer ekstremt vær
- Utprøving og innfasing av **robotisering og ny teknologi** som gir bedre effektivitet og styrket konkurransekraft (teknologi)
- Møte økte forventninger til **varierte produkter** fra forbrukerne

Formålet med IBU-midlene er å legge til rette for «*langsiktig og lønnsom verdiskaping, samt bidra til sysselsetting, bosetting og et variert landbruk i alle deler av landet med utgangspunkt i landbrukets ressurser generelt og landbrukseiendommen spesielt.*»

Tilskuddsordningen forvaltes av Innovasjon Norge, og gjennom jordbruksforhandlingene settes det årlige retningslinjer for områder en ønsker å prioritere. **Det er svært viktig med en sentral**

koordinering av bruken av investeringsmidlene, slik at investeringer i grøntsektoren og vekst i produksjon i de ulike kulturrene, utvikles i pakt med etterspørselsøkningen i markedet. Uten en slik koordinering, kan vi få overproduksjon av enkelte kulturer. Ubalanse i markedet vil svekke grunnlaget for å ta ut akseptable priser som skal sikre lønnsomhet hos grøntprodusentene.

Grøntnæringen har tradisjonelt vært tilgodesett med en liten andel av IBU-midlene i jordbruksoppkjøret, vanligvis under 10 prosent. Tre fjerdedeler av IBU-støtten har gått til husdyrproduksjon, som drives av blant annet store kapitalkostnader til bygg. De siste årene har frukt og grøntsektoren vært trukket frem som en prioritet i kriteriene for tildeling av midler. Det har ført til en økning i tildelingene til sektoren.

Gartnerhallen foreslår at

- økningen av de øremerkede IBU-midlene til grøntsektoren må videreføres fra årets 120 mill. kroner til 250 mill. kroner.

- regelverket for IBU-midler endres slik at mobile innretninger kan motta støtte på lik linje med faste installasjoner.

Det ligger i sakens natur at grøntnæringens maskiner og utstyr i hovedsak er mobile, siden maskiner og utstyr i all hovedsak benyttes ute på jordene.

Nærmere begrunnelse for investeringsmidler til klimatilpassing:

Hovedmål: Bedre robusthet mot ekstremvær og varige endringer i klima

Vi ber om at det kan gis investeringsstøtte til grunnleggende tiltak som gir økt robusthet mot klimaendringer. Eksempel på dette er dyrking i tuneller, grøfting, vanningsystemer osv. Tiltakene vil gjøre grøntnæringen mindre sårbar for ekstremvær, og reduserer dermed også risikoen for andre investeringer. Vi mener tiltak og investeringer som er direkte rettet mot å redusere risiko ved ekstremvær og varierte endringer i klima bør kunne dekkes med inntil 50 prosent av investeringskostnaden.

Basert på et grovt overslag kan en si at tuneller til f.eks. bærproduksjon har en kostnad på ca. kr 100.000,- pr dekar. Skal en i tillegg ha utstyr for dyrking i substrat – renner og vanningsutstyr, blir prisen det dobbelte. Ved dyrking i tunell vil en oppnå minst 50 prosent avlingsøkning sammenlignet med frilandsproduksjon. Ved dyrking i renner i tunell, viser forsøk at avlingene kan økes ytterligere. Dvs. at investeringer i tunell vil gi en effektiv arealutnyttelse. I enkelte områder (intensive grønnsaksområder) kan arealer være en knapphet.

Et annet eksempel er vanningsanlegg. Avhengig av arealstørrelser, vekst, tilgang til vann osv. kan investeringskostnadene i et standard anlegg med «småspredere» ligge på ca. kr 3.000,- pr daa. I tillegg kommer driftskostnader (energi og arbeidskostnader). Tilgang til vann i hele vekstsesongen reduserer klimarisikoen ved tørke, og legger dessuten grunnlaget for økte avlinger – både i mengde og kvalitet. Produsenter som ikke hadde vanningsanlegg i tørkesommeren 2018 ble svært hardt rammet av tørken.

Gartnerhallen foreslår at:

- ***det gis investeringsstøtte til tiltak som reduserer risiko ved ekstremvær og som gir økt robusthet mot klimaendringer.***
- ***slike tiltak kan støttes med inntil 50 prosent av investeringskostnaden***
- ***slike tiltak prioriteres i kriteriene for – og tildelingen av IBU-midlene***

Spesielt om teknologiinvesteringer

Hovedmål: Akselerere utvikling og innføring av teknologi hos grøntprodusenter, for økt konkurransekraft og klimavennlig/klimatilpasset produksjon

En undersøkelse gjort av NIBIO fra 2016 viser at innleid arbeidskraft utgjør en betydelig andel av kostnadene i grøntsektoren.² I produksjonen av jordbær og bringebær utgjør kostnaden for innleid arbeidskraft tett opp mot 50 prosent av totalkostnadene i produksjon. Innhøsting skjer overveiende manuelt. Det er store muligheter for å ta i bruk mobile roboter for plantebehandling i radkulturer, utstyr for behovstilpasset tynning av fruktblomster, samt høsterobot for f.eks. jordbær, bringebær og brokkoli. I planteproduksjonen har også bruk av små, ubemannede droner blitt et nyttig hjelpemiddel ved at de kan bære med seg sensorer som kartlegger og samler inn data over areal og avlingsstatus. Dette gjør det mulig for gårdbrukeren å justere sine innsatsfaktorer gjennom vekstsesongen.

Tilstrekkelig mengde brukererfaringer er avgjørende for at en lykkes med å utvikle god nok teknologi. Bedriftene som utvikler teknologien, er på den andre siden avhengig av et marked for videre satsing og ekspansjon. Det er et sterkt ønske fra sektoren at en intensiverer og prioriterer FoU-arbeidet med robotisering, og at en stimulerer til at teknologien raskere kan tas i bruk av produsentene. Det er også gunstig om denne teknologien som utvikles i Norge kan kommersialiseres her fremfor at utenlandske bedrifter gjør det.

Investeringsstøtte til produsenter ved kjøp av ny innovativ teknologi som kan gi økt konkurransekraft og mer bærekraftig drift: Støtte gis til enkeltprodusenter som skal investere i ny teknologi, og til teknologisamarbeid mellom grundere/utviklere og grøntprodusenter. Støtte kan for eksempel gis til teknologi hvor hovedhensikten er å oppnå mer presis og redusert bruk av plantevernmidler, til presisjonsgjødsling, til robotisering og automasjon eller andre innsatsfaktorer som kan ha negativ påvirkning på miljøet. Mer umoden teknologi innebærer høyere risiko. Tiltaket kan falle inn under rammen for støtte til bedriftsutvikling og kompetansebygging knyttet til ny teknologi og driftsformer. Formålet er også å hjelpe teknologibedrifter raskere ut på markedet.

Der det investeres i teknologi i et samarbeids- og utviklingsprosjekt mellom gründere og produsenter bør en kunne dekke en høyere del av investeringen. Likeens for prosjekter der teknologien har som hovedhensikt å tilpasse driftsformen til mer krevende klima (eks nyutviklet teknologi for lette, robotiserte traktorer og driftsmaskiner) og å redusere negativ påvirkning på miljøet. Det bør også gis en generell støtte til investering i ny teknologi som reduserer driftskostnader, eks. ved robotisering av manuelle oppgaver.

Et program for teknologiutvikling og teknologi-investeringer vil ha flere målgrupper:

- Grønt-produsenter, enkeltvis eller i samarbeid
- Teknologibedrifter, som både vil legge til rette for innovasjon og vekst blant grøntprodusentene, som i seg selv representerer et potensiale for vekst og verdiskaping, også gjennom mulig eksport av nyutviklet teknologi
- Innovasjons- og FoU-miljøer, som må sikre at ny forskningsbasert kunnskap utvikles

Gartnerhallen foreslår at:

- ***det gis støtte til samarbeid mellom teknologiutviklere og grøntprodusenter der hensikten er å investere i, prøve ut og samle erfaring med ny teknologi (eks. teknologi som har vært på markedet i mindre enn 2 år). Støtten bør være inntil 50 prosent***
- ***det gis investeringsstøtte på inntil 50 prosent til teknologi-investeringer som reduserer negativ påvirkning på miljø og tilpasser produksjon til krevende dyrkingsforhold***

² <https://brage.bibsys.no/xmlui/handle/11250/2424337>

- *det gis investeringsstøtte til teknologi som effektiviserer produksjon og reduserer driftskostnader, eks. robotisering av manuelle oppgaver, på inntil 25 prosent*
- *det avsettes midler til et prosjektarbeid for å konkretisere etablering av en ny nasjonal klynge for landbruksteknologi innenfor Innovasjon Norge sitt klyngeprogram. Vi har en rekke innovasjonsmiljøer og -bedrifter i Norge – offentlig og private – som til sammen utgjør et svært spennende teknologimiljø for landbrukssektoren.*
- *at Norges forskningsråd og FoU-aktørene prioriterer FoU- og innovasjonsprosjekter som bidrar til økt konkurransekraft for grøntnæringen. Markedsaktørene har selv etablert en satsing på innovasjon: Gartnerhallen, BAMA og NorgesGruppen har etablert Grofondet på 100 millioner kroner som hvert år finansierer innovasjonsprosjekter i næringen. Gartnerhallen mener myndighetene også må ta sin del av ansvaret og gi et løft for innovasjonsprosjekter i grøntsektoren*

Spesielt om veksthusinvesteringer:

Hovedmål: Mer klima- og energieffektiv drift, effektivisering og utvidet sesong

Veksthusnæringen har i lang tid jobbet for å redusere sine klimagassutslipp, gjennom å bytte fra fossil olje til andre energibærere. Forbudet mot bruk av oljefyring gjør at den resterende oljebruk fases ut. Den fossile andelen av energiforbruket lå i 2015 på ca. 33 prosent - hvor størsteparten av dette er gass (ifølge tall fra Norsk Gartnerforbund). Gartnerhallen mener det er et viktig mål at mest mulig av utskiftningen konverteres til fornybar energi. Det pågår i dag utvikling av løsninger som ser på bruk av biogass i drivhus og varmegjenvinning. Slike prosjekter kan bidra til redusert energibruk og forlenget sesong, noe som igjen gir mulighet til å øke produksjon. Norge har areal tilgjengelig for veksthus-produksjon og svært god tilgang på fornybar energi. Forsknings- og utviklingsprosjekter, samt investeringsstøtte for skalering drivhusteknologi, vil legge et viktig grunnlag for økt norsk produksjon. Energirådgivingsprogrammet i regi av NGF forutsettes videreført.

Støtte til investeringer i anlegg og produksjonsutstyr av varig karakter for grøntnæringen bør prioriteres i tilskuddsordningen. Det pågår i dag prosjekter som ser på bruk av biogass i drivhus, varmelagring- og gjenvinning. Slike prosjekter kan bidra til redusert energibruk og forlenget sesong. Det beste tiltaket framover, for å redusere utslipp, er å stimulere til å bygge nytt hvor en tar i bruk nye materialer, ny teknologi og optimaliserer forholdene til produksjonen som skal foregå. I dag gis det støtte til resirkulering av gamle bygg, men dette gir ikke optimale forhold, og bidrar ikke på samme måten i å redusere klimautslipp som ved nybygg.

Ved bygging av nytt veksthus er det selvfølgelig store variasjoner i kostnader. Som utgangspunkt kan en si at grunnarbeider, selve bygget og nødvendig standard utstyr som gardiner m.m., gir en kostnad på om lag kr 2.000 - 2.500, - pr m². Kostnad ved endring av belysning til eks. mer energieffektiv belysning vil ligge på omkring kr 1.500, - pr m².

IBU-midlene åpner, slik Gartnerhallen tolker det, for investeringer i produksjonsanlegg, faste og tilhørende produksjonsutstyr av varig karakter. Vi ønsker at støtte til veksthus prioriteres i kriteriene, og at det tydeliggjøres at det gis støtte til energieffektive nybygg. Vi ber om at det i kriteriene tydeliggjøres at lys og vanningsanlegg er å anse som produksjonsutstyr. Vi mener at det bør gis en høyere støttesats til tiltak som reduserer energibruk i veksthus, som varmegjenvinning, varmepumper eller ny materialteknologi.

Gartnerhallen foreslår at:

- *det presiseres at støtten til investeringer i faste anlegg og produksjonsutstyr omfatter veksthus, vannings- og lysanlegg*
- *det gis en høyere støttesats til teknologi som reduserer energibruk i veksthus, og til omlegging fra fossil til fornybar energi*
- *det presiseres at støtte til investering i fast anlegg omfatter energieffektive nybygg*

ENOVAs virkemidler må brukes aktivt for å skape vekst og innovasjon i veksthusnæringen, som et tillegg til midler over jordbruksavtalen.

Spesielt om sortsprøving

Hovedmål: Stimulere til raskere utvikling og utprøving av nye sorter, og mer diversifisert norsk produksjon

Forbrukerne er mer kreative i matveien og ønsker seg et større mangfold i butikken. Produksjon av flere sorter i Norge gir forbrukerne mulighet til å velge mangfold og samtidig ha muligheten til å kunne handle produkter fra norske produsenter.

Vi ber derfor om at det prioriteres støtte og risikoavlastning for produsenter som vil prøve ut nye sorter. Et slikt tiltak vil etter vår mening stimulere til økt satsing på innovativ produktutvikling. Utprøving av nye sorter er en betydelig investering for grøntprodusenter med potensielt høy usikkerhet. Det gis i dag støtte til produktutvikling som en del av IBU-midlene eller etablering av ny virksomhet, men vi ber om en tydeligere presisering for å støtte produsenter som ønsker å gjøre forsøk med nye sorter. Vi ber derfor om at det tydeliggjøres at det kan gis støtte til sortsutprøving, og at tiltaket kan få støtte på samme måte som produktutvikling (inntil 50 prosent) basert på prosjektkostnadene. Vi ber om at det tydeliggjøres i kriteriene at det tas utgangspunkt i flerårige prosjektkostnader.

Gartnerhallen foreslår at:

- *det i kriteriene for støtte tydeliggjøres at sortsutprøving anses som produktutvikling*
- *søknad fra NIBIO om en sentral satsing på sortstesting i frukt og bær støttes i årets oppgjør*

3. Målpriser

Målprissystemet er grunnleggende, også i grøntsektoren, både i forhold til prisuttak i markedet, men også i forhold til tollvernet, hvor målprisen regulerer øvre prisgrense for å åpne for administrative tollnedsettelse. Det har i mange år vært betydelig avvik på flere titalls millioner, mellom det faktiske prisuttaket i markedet og verdien basert på målprisene i jordbruksavtalen. I 2020 endret dette seg. I store deler av sesongen har vi ligget på målpris og opp mot øvre prisgrense for mange av kulturene. Dette skyldes økte importpriser og sterk preferanse fra norske forbrukere for norsk frukt og grønt. Dette er bra, og bør danne grunnlag for å øke målprisene ytterligere i 2021.

Fra tid til annen er det nødvendig å se på priskurven gjennom året. Dette ble gjort for poteter for en tid tilbake, og har bidratt positivt til økt fokus på lagring og kvalitet. Tilsvarende vil det nå være behov for å foreta en justering av priskurven for gulrot. Dette vil være ett av flere tiltak for å bidra til bedre lagring, økt kvalitet, redusert svinn og økt norskandel.

I 2020-sesongen økte prisene på grøntprodukter, blant annet som følge av økte importpriser. I mange tilfeller nådde vi øvre prisgrense. Gartnerhallen gjentar vår anmodning 2020 inn mot jordbruksforhandlingene i 2021 om å innføre en fleksibel bruk av øvre prisgrense, slik at ikke

denne er en begrensning for å ta ut økte priser for å dekke de økte kostandene i grøntnæringen som følge av pandemien.

Gartnerhallen foreslår at:

- **målprisene for neste avtaleår justeres opp med 5%.**
- **det i tillegg foretas en vurdering av enkeltkulturer, om det er mulig å øke prisen ytterligere ved å gi mulighet for å justere priskurven gjennom sesongen for de enkelte produktgruppene. Dette vil gi større mulighet til å kunne ta ut den rette prisen i markedet til enhver tid.**
- **mekanismen med øvre prisgrense justeres, slik at ikke denne er en begrensning for å ta ut økte priser i en situasjon med kostnadsøkninger som følge av pandemien.**

Del II – Øvrige innspill til jordbruksoppjøret 2020/2021

Klimabetingede erstatningsordninger

De siste sesongene har en i økt grad opplevd uforutsigbare og hyppige værendringer, som flom, tørke, ekstrem varme osv. Gjeldende erstatningsordning for klimarelaterte avlingsskader og en egen krisepakke ble helt avgjørende for mange produsenter i 2018-sesongen.

Gartnerhallen mener imidlertid at dagens erstatningsordning ikke er tilstrekkelig målrettet, og vi mener det er grunnlag for en revidering og tilpasning. Ordningen er delt opp i følgende vekstgrupper for grøntsektoren; Frukt, Bær, Poteter og Grønnsaker. Gartnerhallen mener bl.a. at flere av vekstgruppene må deles opp i flere grupper. Dette vil gi større presisjon og rettferdighet, slik at erstatningen blir gjeldende også for de produsentene som har basert sin produksjon på flere kulturer. Erstatningstaket på kr 750.000,- er heller ikke tilpasset en produksjon med forholdsvis stor omsetning og høye kostnader. I krisepakka som gjaldt for 2018 ble taket midlertidig hevet til 1,5 mill. kroner. I flg. tall fra Landbruksdirektoratet utgjorde erstatningsutbetalingene til grønnsaker og poteter for tørkesommeren 2018, kun 3,6 prosent av de totale erstatningsutbetalingene.

Utvidelsen av ordningen for å fange opp konsekvenser av manglende tilgang til sesongarbeidskraft i 2020, var ikke på noen måte tilstrekkelig, Verken som risikoavlastning eller for å kompensere for tap. Gartnerhallen ser fram til en fullstendig evaluering av ordningen, og at en ved en revidering må se spesielt på en tilpasning til grøntsektoren.

Gartnerhallen foreslår at det gjennomføres en tilpasning av erstatningsordningene for klimarelaterte skader, slik at det blir flere vekstgrupper for grøntsektoren, og at erstatningstaket heves til 1,5 mill. kroner. Etter en forutgående evaluering må det gjøres betydelige tilpasninger i forhold til vekstgrupper, satser og toppavgrensning.

Plantevernmidler

Det er snart fem år siden innføringen av ny forskrift om bruk av plantevernmidler i Norge. Forskriften omfatter bl.a. bestemmelse om integrert plantevern, en praksis som produsentene gradvis har tilpasset seg og som igjen har bidratt til redusert bruk av plantevernmidler.

Gartnerhallen er opptatt av at vi i Norge skal ha en produksjon av frukt, bær, grønnsaker og poteter som foregår på en måte som ikke påfører naturen unødvendig belastning, eller er til skade eller risiko for verken produsent eller forbruker. Minst mulig bruk av kjemiske plantevernmidler er også et konkurransefortrinn for norske grønnsaker. Det arbeides derfor

målrettet for å begrense bruken av plantevernmidler, og å utvikle alternative midler og metoder som er mest mulig skånsomme for naturen.

Integrert plantevern er innarbeidet i grøntsektoren. Produsentene skal legge vekt på bl.a. vekstskifte, mekaniske og biologiske tiltak og å unngå resistensutvikling. De siste årene er det også gjort store framskritt i å utvikle løsninger med presisjonsutstyr som reduserer bruken av plantevernmidler betydelig. Gartnerhallen har gjennom Grofondet støttet flere prosjekter som bl.a. skal finne gode biologiske løsninger som på sikt helt eller delvis kan erstatte bruken av kjemiske midler. Slik forskning og utvikling tar imidlertid tid, og fortsatt vil tilgang og bruk av kjemiske plantevernmidler være nødvendig i overskuelig framtid. NIBIO gjennomfører for tiden et prosjekt støttet av Grofondet, der det drives forsøk for å utvikle en vaksine for salat. Dette som erstatning til bruk av plantevernmidler for å bekjempe sykdom i plantene.

Selv om vi arbeider aktivt for å utvikle erstatninger, og selv når alle andre tiltak er vurdert og gjennomført, vil det være situasjoner som tilsier at en kjemisk bekjempelse er nødvendig - gjerne i kombinasjon med andre tiltak. Dette for å sikre både avling, kvalitet og å redusere den økonomiske risikoen for produsenten. Det stilles store krav til råvarekvalitet, enten det er til direkte omsetning i dagligvare eller det er som råvare til industriell bearbeiding.

Vi vet at våre naboland, som har tilnærmet de samme forutsetningene for å produsere som i Norge, har tilgang til et bredere spekter av både kjemiske og biologiske midler, og også andre rutiner for å godkjenne midler til erstatning for gamle midler som fases ut. Tilgangen til slike midler i Norge er nå for en rekke kulturer så begrenset, at det går ut over bondens konkurransedyktighet. Når det kun blir få godkjente midler igjen, vil dette også bidra til å øke faren for resistens, som ytterligere vil forverre grunnlaget for å opprettholde produksjonen.

Gartnerhallen mener situasjonen er alvorlig, og vi vil påpeke behovet for å ha løsninger som gjør at vi kan opprettholde norsk produksjon og optimismen blant våre produsenter. For å oppnå vekst i norsk produksjon, som kan erstatte noe av importen, må den viktigste forutsetningen være at den norske bonden har like konkurransevilkår som produsenter i land det er betydelig import fra, bl.a. Danmark og Sverige.

Det har den siste tida vært konkrete eksempler på potetprodusenter som er svært frustrert over situasjonen bl.a. knyttet til bekjempelse av tørråte og nedsviing av potetris. Nedsviing eller fjerning av potetris er viktig både når det gjelder å redusere risikoen for å overføre tørråtesmitte til knollene, og ikke minst i forhold til å optimalisere modningen av potetene. Tilstrekkelig modning før opptak er helt nødvendig for at potetene skal få skallfasthet som tåler både opptak og ikke minst lagring. Det er riktignok nå godkjent to nye tørråtemidler, men erfaringene fra Mattilsynets behandling er ikke betryggende.

Redusert tilgang til plantevernmidler til potet er kun ett eksempel. Det er tilsvarende eksempler i produksjonen av både grønnsaker, frukt og bær. F.eks. finnes det ikke tilstrekkelige alternativer til å bekjempe rognebærmøll i fruktproduksjon. For gulrot er det få midler til å bekjempe gulrotflue og flere ulike soppsjukdommer. Bekjempelse av ugras blir i stor grad utført mekanisk i mange kulturer, men for å få optimalt resultat, vil det være nødvendig å kombinere dette med kjemisk bekjempelse. Flere ugrasarter, f.eks. svartstøvte, er et økende problem, og kan få konsekvenser for videre produksjon hvis en ikke klarer å bekjempe dette ugraset.

Det er til sist bonden som sitter med risikoen, når alle tiltak er vurdert og iverksatt. Hvis det ikke blir tilstrekkelig kvalitet eller volum på avlingene, er dette et tap bonden fullt og helt må ta selv. Risikoene ved produksjon av frukt, bær, grønnsaker og poteter har de siste årene blitt forsterket, bl.a. med hyppigere perioder med ekstremvær, enten i form av tørke, store

nedbørmengder eller høye temperaturer. Klimaendringene påvirker også skadedyrproblematikk, soppangrep og ugras.

Gartnerhallen mener at problematikken rundt tilgang og godkjenning av plantevernmidler i Norge må bli tema i årets jordbruksoppgjør. Det må påpekes at rutiner og praksis mht. godkjenning av plantevernmidler i Norge, kommer på nivå med hva som er situasjonen i andre nordiske land. Dette er avgjørende for å at den norske bonden skal ha like konkurransevilkår, og at vi skal nå målsettingen om vekst i norsk frukt- og grøntsektor. Vi mener at Mattilsynet, som godkjenner plantevernmidler i Norge, må legge til grunn de samme vurderingene som tilsvarende instanser gjør i våre naboland. Alternativt mener vi det bør utredes muligheten for å etablere en felles nordisk godkjenningsprosess for Norden.

Avrensordningen for poteter

Det er viktig at alle produsenter og omsetningsledd benytter seg av avrensordningen for poteter. Ordningen er avgjørende viktig som bl.a. bidrag til redusert matsvinn, og å hindre spredning av plantesykdommer. En økning i avrensprisen med 25 % i fjor var bra, men ikke tilstrekkelig til at ordningen er tilstrekkelig attraktiv. Avrensprisen må også sees i sammenheng med økningen i målpris.

Gartnerhallen mener avrensprisen for poteter må heves, samtidig som det er nødvendig å øke prisnedskrivningstilskuddet tilsvarende.

Fondsordning / Risikoavlastende tiltak (Klimatiltak)

Gartnerhallen gjentar tidligere innspill, om at det må etableres en klimafondsordning med skattefordel. En slik ordning må utformes enklest mulig for både bonde og skattemyndigheter. Selve avsetning bør derfor gjennomføres som en regnskapsteknisk avsetning. Når bonden setter av midler til investeringer reduseres inntekten det aktuelle år, med tilsvarende lavere skatt. Avsetningen tilbakeføres i investeringsåret, og med skattefordel på eksempelvis 85 prosent (som i skogfundsordningen) styrkes egenkapitalfinansieringen knyttet til investeringer tilsvarende den ekstra kostnadsføringen.

For å sikre målretting av en klimafondsordning må aktuelle investeringstiltak defineres. For grøntsektoren vil bl.a. drenering av jord, investering i vanningsanlegg, dyrking i tunell, energieffektivisering, utnytte fornybare energikilder, og det å ta i bruk roboter og ny teknologi være viktige tiltak. Skatteelement vil bidra vesentlig til å styrke lønnsomheten i disse klimatiltakene. Framtidige klimaendringer vil også føre til større årlig variasjon i produksjon og inntektsnivå. En fondsordning vil også kunne fungere som en utjevningsordning som ytterligere bedrer bondens økonomiske situasjon.

Gartnerhallen mener det må etableres en fondsordning i landbruket som kan bidra til risikoavlastning og investeringer i klimatiltak.

Må unngå økning i CO²-avgiften for landbruket

Regjeringen foreslår å innføre en flat CO²-avgift for alle sektorer, inkl. landbruket. Dette vil få store konsekvenser for veksthusnæringen. En CO²-avgift vil få store økonomiske konsekvenser, og gjøre norske veksthusproduksjon mindre lønnsom. Det vil bl.a. innebære økt konkurranse fra import og redusert norsk produksjon.

Gartnerhallen mener at fritaket for CO²-avgift må opprettholdes for landbruket.

Økt produksjon av poteter og grønnsaker i Nord-Norge

Nord-Norge har et produksjonsunderskudd på stort sett alle kulturer innen frukt og grønt. Den største produksjonen er potetproduksjon, og en egen tilskuddsordning skal kompensere for produksjonsulempene i nord, sammenlignet med andre produksjonsområder. Til tross for denne ordningen, er produksjonen betydelig lavere enn forbruket, noe som resulterer i økt bruk av transport fra Sør-Norge, med tilhørende miljøbelastning og kostnader.

Dagens tilskuddordning for potetproduksjon i Nord-Norge, hvor tilskudd er fordelt på areal og produksjon, fungerer godt, men de siste årene har utviklingen av tilskuddssatser ikke fulgt kostnadsutviklingen, noe som må rettes opp.

Gartnerhallen mener det er behov for en reel styrking av produksjonstilskuddet for potet i Nord-Norge. Videre mener vi at satsene må følge generell prisutvikling, slik at den prosentvise andelen av tilskudd opprettholdes.

Gartnerhallen mener det er gode muligheter for å øke produksjonen av mange andre kulturer i Nord-Norge, som f.eks. kålrot, gulrot, neper, osv, men også innenfor disse kulturene er det blant annet på grunn av forskjeller i klima, krevende å få til lønnsom produksjon med tilsvarende prisnivå som i Sør-Norge. Det er også konkrete forsøk med jordbærproduksjon i Nord-Norge.

Gartnerhallen mener det må etableres en tilsvarende ordning som for potet, som øker mulighetene for lønnsom produksjon av flere grøntkulturer i Nord-Norge.

Tilskudd til fellesanlegg for frukt

Fruktpakkeriene bidrar til effektivitet, jevnere produktkvalitet og økt samarbeid mellom produsenter, noe som er viktig for kunnskap, innovasjon og utvikling i fruktdyrkingsmiljø. Fellesanleggene har en nøkkelrolle som aktør mellom produsent og grossist/markedet og er avgjørende for effektivitet i omsetningen. Fellesanleggene er dessuten svært viktige for økt markedsadgang og styrket konkurransekraft i verdikjeden for fruktprodusentene. Dette samarbeidet mellom produsenter har bidratt til nyskapning, mangfold og økt fleksibilitet i arbeidet med produktutvikling og produktkvalitet. Produsentmiljøene blir inspirerte og offensive, og aktiviteten øker. I alle fruktområder pågår det nå prosjekter for økt fruktproduksjon, og prosjektene og tiltakene har i stor grad sitt utspring i fruktpakkeriene og produsentmiljøene knyttet til disse. Krav til dokumentasjon, hygiene og andre godkjenninger ivaretas enklest og tryggest gjennom fellesanlegg til beste for både produsenter og forbrukere.

Fruktlagertilskuddet utgjør i dag 14 millioner kroner og er enkelt å forvalte. Innretningen er målrettet, og tilskuddet gir god effekt. Det er således i tråd med Regjeringens ønske om forenkling og avbyråkratisering.

Gartnerhallen mener at tilskuddet til fellesanlegg for frukt må økes betydelig og fortsatt gis som et tilskudd per kg mottatt frukt som et gjennomsnitt av de siste 3 års volum på pakkeriet. Gartnerhallen mener det er gode argumenter for at en tilsvarende ordning også bør kunne gjøres gjeldende for grønnsaker og andre kulturer enn frukt, og ber om at dette utredes nærmere.

Behov for styrking av KSL

Gartnerhallen opplever at KSL-standardene er et verktøy som er godt tilpasset norsk landbruk og at vi som varemottakere har god påvirkning på standarden. Samtidig har vi en oppfatning om at selve revisjonen KSL utfører ikke i tilstrekkelig grad avdekker de faktiske forhold ute hos produsent. Gartnerhallen mener at KSL er underfinansiert og kan derav ikke gjennomføre et effektivt kontrollregime. Dette er viktig for å dokumentere produksjonen og grunnlaget for å

fremme norske varer. Gartnerhallen har nylig, sammen med en rekke andre aktører i grøntsektoren, undertegnet en bransjeavtale som gjelder for norsk produksjon av frukt, bær, grønnsaker og poteter. Avtalen bygger oppunder at etablert KSL skal være på plass for å kunne leverer varer som går inn i verdikjeden.

Revisjon skjer nå ca. hvert 5. år. Det er altfor sjeldent, og vi bør etter vår mening øke frekvensen til minimum hvert 3. år. Revisjonene må skje på en tid på året hvor det er relevant å revidere produsentene. Dersom man ønsker å revidere en virksomhet så må revisjonen foregå når det er virksomhet. Det betyr at alle revisjoner må skje i sesong. Revisjonene må være av høy kvalitet. Vår tillit i markedet er tuftet på at produktene blir til på en slik måte som forbrukerne forventer.

Gartnerhallen mener at KSL-ordningen må styrkes, og revisjonene må være så grundige at vi ikke trenger å gjennomføre bedriftsspesifikke revisjoner. Finansieringen av KSL-revisjonene må styrkes vesentlig. Dette for at det skal kunne legges til rette for hyppigere og enda mer troverdige revisjoner.

Økologisk produksjon

Det er i en årrekke bevilget midler og iverksatt tiltak for å øke norsk økologisk produksjon. Dette er bra, men en ser at markedet ikke har den utviklingen som er nødvendig for å få en god og nødvendig balanse mellom produksjon og avsetningsmuligheter. Gartnerhallen mener myndighetene i betydelig større grad må legge til rette for innkjøp og bruk av økologiske varer i offentlig sektor.

Regjeringens nylig vedtatte strategi, *Nasjonal strategi for økologisk jordbruk*, legger bl.a. til grunn forutsetningen om mer samordnet innsats mellom ulike aktører og organisasjoner som jobber med økologisk mat i ulike deler av verdikjeden. Dette er bra, men strategien har ikke tilstrekkelig tiltak for å oppnå et økt marked. Økt marked er en forutsetning for at det lar seg gjøre å etablere en forutsigbar, effektiv og konkurransedyktig norsk økologisk produksjon. Også her er import en vesentlig konkurrent. For at norske produsenter skal satse på økologisk produksjon, må det være stabile rammevilkår, økonomisk forutsigbart og en forpliktelse i verdikjeden som bidrar til økt og sikkert marked. For å sikre et nødvendig marked må det offentlige gå foran.

Gartnerhallen viser også til forslag til nytt økologiregelverk som Mattilsynet nå har på høring. Hvis dette blir vedtatt, vil det kunne få store, negative konsekvenser for norsk økologisk produksjon, særlig veksthusproduksjon. I forslaget foreslås forbud mot dyrking i avgrenset medium i økologiske veksthus, og et krav om dyrking i jord. Dette vil ikke være gjennomførbart, og norsk økologisk veksthusproduksjon vil bli avviklet. Gartnerhallen vil komme nærmere inn på begrunnelsene for dette i sitt høringsinnspill.

Gartnerhallen mener at det offentlige må gå foran for å skape et større marked for økologiske landbruksprodukter.

Arbeidsgiveravgift og offentlige kostnader ved utenlandsk sesongarbeidskraft

Grøntnæringen er en arbeidsintensiv næring som krever omfattende bruk av heltidsansatte og sesongarbeidere. Arbeidsgiveravgift er derfor en betydelig utgift for norske grøntprodusenter. Redusert arbeidsgiveravgift er et nasjonalt tiltak som vil kunne gi betydelige kostnadsreduksjoner og dermed økt konkurransekraft for norsk grøntproduksjon.

Jordbrukspolitikken er i hovedsak unntatt fra EØS-avtalen. Vi kan derfor benytte oss av vår nasjonale handlefrihet til å bruke redusert arbeidsgiveravgift for å bedre næringens konkurransekraft i møte med importerte varer.

Grøntsektoren er som nevnt sesongbetont, og deler av arbeidsprosessene er konsentrert til bestemte og ofte korte intensive perioder. Dette gjør næringen svært avhengig av utenlandsk sesongarbeidskraft. Økningene i gebyrer for å få godkjent oppholdstillatelse mm har den siste tiden økt betydelig (pt. kr 6.300,-), og utgjør en vesentlig kostnad for arbeidsgiverne.

Gartnerhallen mener at det gjennom årets jordbruksoppgjør må vedtas en reduksjon eller fritak fra arbeidsgiveravgift for landbruket, samt at gebyrene for søknad om oppholdstillatelse må reduseres betydelig.

Sagaplant

Sagaplant har siden opprettelsen i 2008 ikke hatt bærekraftig økonomi. Det har ført til et stort etterslep på vedlikehold og investeringer, samt for lite fokus på kompetansebygging. Det er gjort mange grep internt de siste årene og det er arbeidet med omstilling av Sagaplant til de økonomiske rammene. Samtidig er det gjennomført noe mer vedlikehold og kompetansebygging en på mange år. Likevel påpeker Sagaplant at det er et stort behov de nærmeste årene som dagens ramme ikke klarer å dekke.

Gartnerhallen mener søknaden fra Sagaplant om nødvendige midler til investering, vedlikehold og kompetansebygging, må innvilges.

Drenering av jordbruksjord

Det er svært ulike kostnader knyttet til drenering, f.eks. avhengig av om man drenerer med gravemaskin eller grøftehjul. Forskjellen kan være fra 2.000,- til 10.000,- pr. daa. Tilskuddet i dag tar ikke hensyn til dette. Gartnerhallen mener dette kan løses på 2 måter, enten et detaljert og komplisert system med ulike tilskuddssatser i geografiske soner. Dette vil treffe dårlig. Alternativt kan det bevilges tilskudd til en %-sats av reelle og dokumenterte kostnader i etterkant, f.eks. 50 prosent av kostnadene begrenset oppad til 4-5.000,- pr. daa.

Øvrige tiltak og ordninger

Gartnerhallen har valgt å ikke komme med konkrete forslag på alle elementene i jordbruksoppjøret, og støtter seg på kompetansen i jordbrukets forhandlingsutvalg. Vi vil allikevel avslutte med å påpeke at den totale rammen for **areal- og kulturlandskapstilskuddet** må opprettholdes på minst samme nivå som nå. Det samme gjelder tilskudd til **drenering av jordbruksjord**, og, **avsetningstiltak og tilskudd til potetstivelse**.

GrøntProdusentenes Samarbeidsråd (GPS) bidrar til markedstilpasning og prisbefalinger til beste for produsentene. Riktige priser er viktig både ut ifra et landbrukspolitisk synspunkt, knyttet til jordbruksforhandlingene og tolladministrasjon, og for å opprettholde Markedsmøtets legitimitet.

Norsk Landbruksrådgiving (NLR) og den rådgivingsfunksjonen som de representerer er svært viktig for norsk landbruk, og spesielt for grønntsektoren. Produksjon av frukt og grønt krever høy kompetanse, og er derfor svært avhengig av en god veiledningstjeneste.

Stiftelsen Norsk Mat og bruken av Nyt Norge-merket er med på å synliggjøre norske produkter overfor forbruker. Denne kvalitetssikringen av norsk matproduksjon er viktig å utvikle videre.

Opplysningskontoret for frukt og grønt (OFG) fikk ingen økt avsetning i fjor. Gartnerhallen mener de totale avsetningstiltakene på dette området er vel anvendte penger og bør styrkes.

Pollinerende insekter, og spesielt bier er avgjørende viktig for grøntsektoren, og spesielt innen frukt- og bærproduksjonen. Støttetiltak som stimulerer til økt bihold og honningproduksjoner ert derfor også positivt for grøntsektoren.

Gjeldende tilskuddsordninger som omfatter grøntsektoren, må videreføres på minst samme nivå. Støtten til NLR, OFG, Stiftelsen Norsk Mat og GPS må videreføres på minst samme nivå som i dag og helst økes.

Ekstraordinære tiltak som følge av korona-epidemien

Den siste tidens svært omfattende og alvorlige tiltak fra myndighetene for å redusere smitten av korona-viruset vil få betydelige konsekvenser for norsk landbruk og norsk matproduksjon.

Produksjon av grøntprodukter er en samfunnskritisk funksjon. Landbruket, som næringslivet for øvrig, blir rammet økonomisk av situasjonen. Kronekursen gjør blant annet at import av innsatsfaktorer i landbruket blir dyrere. Grøntsektoren er en arbeidsintensiv næring, og har et stort behov for sesongarbeidskraft. Dette hentes hovedsakelig fra utlandet. Stenging av grenser og tilnærmet stopp i reisevirksomhet, vil ramme grøntproduksjonen.

Det er viktig at landbruket blir en del av myndighetenes tiltakspakker for næringslivet.

Nødvendige tiltak forutsettes iverksatt uavhengig av jordbruksoppgjøret.

Det må snarest settes i gang et konkret arbeid med sikte på å avsette nødvendige kostandskompenserende tiltak til grøntbransjen. Fjorårets tiltak med bruk av avlingsskadeordningen var ikke på noen måte egnet til å kompensere grøntprodusentene for inntektsbortfall og betydelig økte kostnader. Gartnerhallen forutsetter at vi denne gangen blir tatt med på råd når tiltakene skal utformes.

Med vennlig hilsen
Gartnerhallen SA

Per Olav Skutle
styreleder

Elisabeth Morthen
adm.dir.

Innspill fra TINE SA til jordbruksforhandlingene 2021

Hovedpunkter

Norsk melkeproduksjon bidrar til stor verdiskaping og mange arbeidsplasser, både i og utenfor egen næring. Melkeproduksjonen bidrar med sunn, trygg og god mat til norske forbrukere. Slik er norsk melkeproduksjon en viktig bidragsyter til både mattrygghet og matsikkerhet i Norge, og samtidig avgjørende for fortsatt bosetning i og bruk av hele landet. Melkeproduksjonen sysselsetter direkte og indirekte mange ulike yrkesgrupper gjennom hele året og bidrar slik til livsgrunnlaget for bygdesamfunn i hele landet. Derfor er det viktig, både for matproduksjon i Norge og for bruk av og bosetning i hele landet, å sikre norsk melkeproduksjon.

Koronapandemien og tiltakene knyttet til denne har gitt økt forbruk av meieriprodukter i Norge. TINE forventer at deler av, eller hele, økningen blir borte når hverdagen blir mer som før igjen. I tillegg ser vi at importen øker, selv til full toll.

De viktigste elementene i jordbruksoppgjøret 2021 er derfor å styrke norsk melks konkurransekraft på hjemmemarkedet og å styrke melkeprodusentenes inntekter.

TINE understreker at det fortsatt er behov for å styrke melkas konkurransekraft for å sikre volumene. Vi foreslår at målprisen økes med 5 øre, som kompensasjon for økt fettinnhold. En ytterligere målprisvekst på 2-3 øre forutsetter at det gjennomføres en reduksjon i de konkurransepolitiske tiltakene i PU.

TINE ber i tillegg avtalepartene legge vekt på følgende:

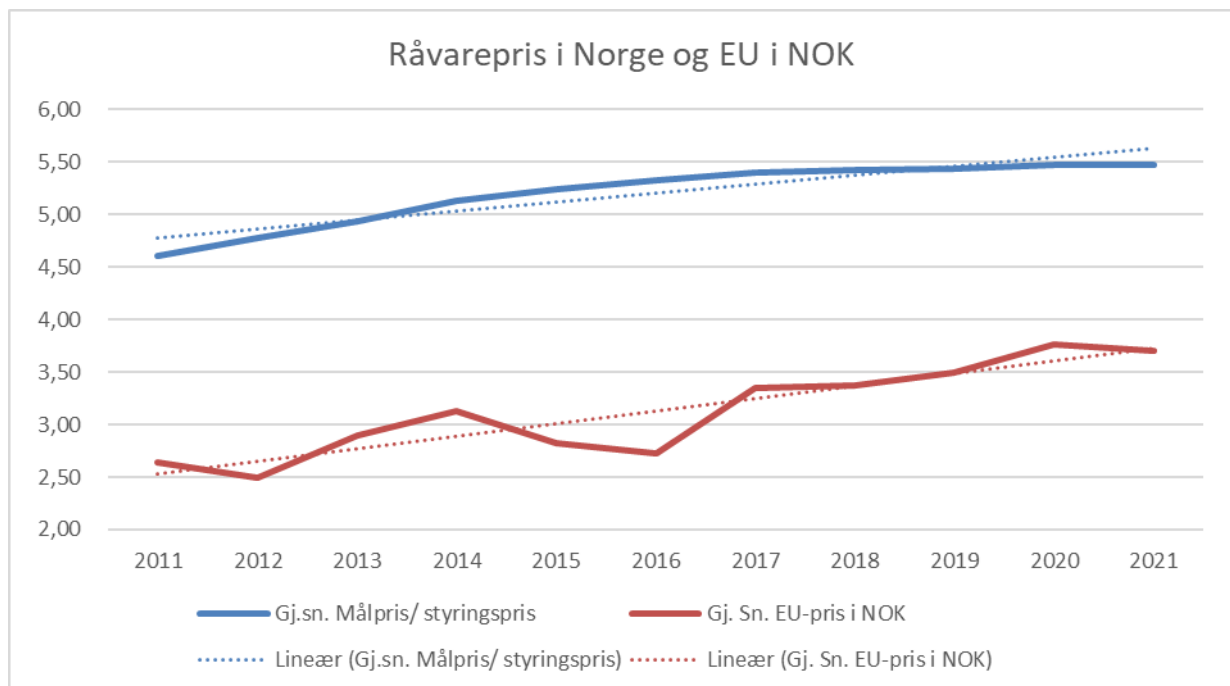
- For å styrke norsk melks konkurransekraft, bør det i jordbruksforhandlingene legges vekt på kostnadsreduserende tiltak.
- TINE mener en må være svært varsom med andre tiltak som øker kostnadene i norsk melkeproduksjon og svekker økonomien for norske melkeprodusenter.
- Det bør arbeides for stadig større samsvar mellom det å eie kvote og å produsere melk.
- Det er fortsatt et stort behov for nyinvesteringer i melkeproduksjonen. Investeringsordningene må derfor opprettholdes og styrkes.
- Bruk av meieriprodukt i annen næringsmiddelindustri er viktig for å dempe effekten av eksportbortfallet. Ordningen med Råvarekompensasjon må styrkes.
- En klimavennlig melkeproduksjon må baseres på norske fôrressurser. Jordbruksoppgjøret må stimulere til produksjon av og bruk av grovfôr.
- Geiteholdet må prioriteres i årets oppgjør gjennom budsjettvirkemidler.

Målpris og prisvurderinger

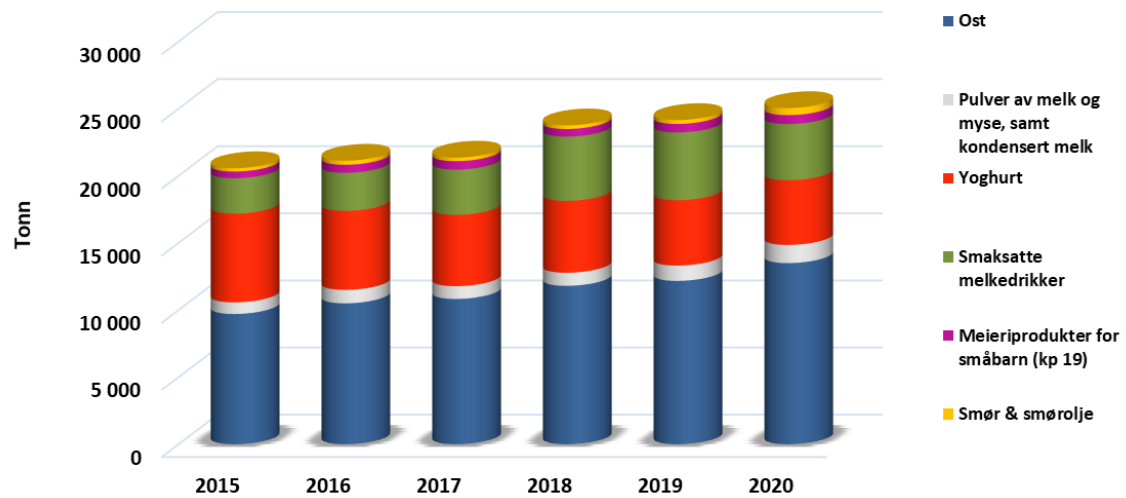
TINE har vurdert handlingsrommet for endring av målpris for melk. Vi har lagt særlig vekt på følgende:

- Kategorien meieriprodukter preges av stor og økende import og økende konkurranse fra andre matvarer, særlig ost og vegetabiliske substitutt. Hoveddelen av importen skjer til full toll og er ikke regulert gjennom kvoter. Importveksten legger et tydelig press på volum og pris i det norske markedet.

- De nærmeste årene forventes melkebehovet å falle som følge av bortfall av eksportsubsidier og økt import.
- Målprisveksten i Norge har vært beskjeden i flere år og avstanden mellom norsk og internasjonal melkepris er i gjennomsnitt noe lavere nå enn de siste årene. Hovedårsaken til dette er en svak krone, og en styrking av kronen vil derfor igjen kunne gi en betydelig svekking av konkurransekraft.
- Kostnadene i melkeproduksjon øker kontinuerlig. I store deler av landet er det utfordringer knyttet til å ta ut videre stordriftsfordeler fra volumvekst på det enkelte melkebruk.
- Det er behov for fornying av driftsbygninger i melkeproduksjonen. For å sikre fornying, dyrevelferd og framtidig tilpassing til nytt regelverk, er det viktig å styrke finansieringen og å opprettholde framtidstro i næringa.

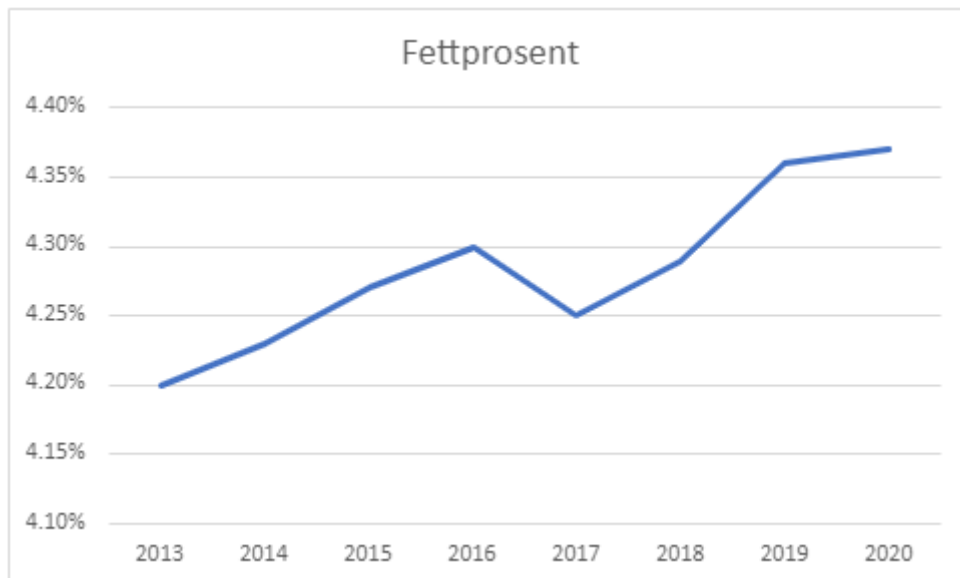

Import av meieriprodukt til Norge:

Utvikling av tørrstoffinnholdet i melka

Målprisen er fast innenfor vinduet i kravspesifikasjonen til tørrstoffinnhold, bakteriologisk og kjemisk kvalitet. En økning i melkekvalitet gir ingen økning i gjennomsnittlig utbetalingspris til bonde. Over tid har tørrstoffinnholdet i melka økt. Vi er nå igjen i ferd med å stange i taket på vinduet for tørrstoffinnhold. Se figur og tabell under for hhv. utviklingen i fettprosent og dagens vindu i kravspesifikasjonen.

Utvikling i fettprosent

		Minimum (%)	Maksimum (%)
Kumelk	Fett	3,8	4,4
	Protein	3,1	3,6
Geitemelk	Tørrestoff	10,7	13,5

Kravspesifikasjon p.t.

Et tørrestoffinnhold over maksimumsverdiene betyr i realiteten at industrien får mer tørrestoff for samme pris. Eller sagt på en annen måte, at melkeprodusenten får mindre betalt pr kg tørrestoff. Dette tilsier at øvre grense for fett i kumelk bør løftes til 4,5%, og at melkeprodusentene får betalt for det økte tørrestoffinnholdet.

En økning på 5 øre vil kompensere for omtrent 0,1% økning i fettinnhold.

Prisutjevningsordningen for melk

TINE vil minne om at inntektssiden i prisutjevningsordningen er basert på avgifter på norske meieriprodukter. I praksis er det avgifter på hvit drikkemelk og fløte til dagligvaremarkedet, samt myse til brunost som er finansieringskilden

Utgiftene i prisutjevningsordningen for å finansiere konkurransepolitiske tiltak er estimert til om lag 180 millioner kroner. Dette tilsvarer 12 øre per liter i redusert konkurransekraft for norsk melk. Slik ordningen er innrettet og virker, er den selvforsterkende ved at økt salg fra TINEs konkurrenter gir økte kostnader, som i sin tur belastes pris for hvit drikkemelk og fløte omsatt gjennom dagligvaremarkedet. Utfordringen blir større av den generelle nedgangen i salget av hvit drikkemelk, som gir færre liter å dele kostnaden på.

Når TINEs andel av salget av hvit drikkemelk i større butikkonsepter i det sentrale østlandsområdet nå faller ned mot 40 prosent forsterker dette problemstillingen. De konkurransepolitiske tilskuddene er utformet og innrettet slik at de er selvforsterkende, og vil i seg selv svekke norsk melks konkurransekraft på hjemmemarkedet. Derfor bidrar de nå i stadig større grad til å ta fra melkebøndene og gi til andre. Dette reduserer lønnsomheten i norsk melkeproduksjon. Det må derfor utarbeides en plan for avvikling av konkurransepolitiske tiltak som er innarbeidet i prisutjevningsordningen for melk.

Målprisen – samlet vurdering

Ved jordbruksoppgjørene i 2017, 2018 og 2019 ble målprisen økt med 3 øre pr liter melk. Den spesielle situasjonen i 2020 førte til null i målprisøkning.

Tabellen under viser at målprisøkningen i flere år har vært lav i forhold til kostnadsøkningen for matvarer og alkoholfri drikke samlet.

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
01* Matvarer og alkoholfrie drikkevarer	3,10 %	2,90 %	2,60 %	0,00 %	2,50 %	1,00 %
prosentvis økning i målprisen	2,97 %	1,54 %	1,89 %	0,56 %	0,55 %	0,55 %
*tall hentet fra ssb						

Som det framgår over, vil det alltid være en risiko ved målprisøkning. Årets forslag til målprisøkning bør likevel vurderes og sees i lys av at målprisen ikke ble økt i fjor.

I 2020 så vi en svakere respons på økning i forholdstall enn det vi ventet. Dette kan indikere at det er mindre produksjonsdriv i melkeproduksjonen, som igjen reduserer fleksibiliteten vår.

TINE understreker at det fortsatt er behov for å styrke melkas konkurransekraft for å sikre volumene. Vi foreslår at målprisen økes med 5 øre, som kompensasjon for økt fettinnhold. En ytterligere målprisvekst på 2-3 øre forutsetter at det gjennomføres en reduksjon i de konkurransepolitiske tiltakene i PU.

Produksjonstilpasning gjennom kvoteordningen for melk

Melkebøndernes viktigste verktøy for å tilpasse produksjonen for slik å balansere tilførselen er kvoteordningen for melk. Kvoteordningen reduserer overskuddsproblemer og skaper stabilitet og forutsigbarhet i hele verdikjeden. Jordbruksforhandlingene må bidra til å sikre og videreutvikle denne ordningens legitimitet både blant utøverne i næringa og i samfunnet.

Tall fra Landbruksdirektoratet viser at for 2019 var 19,8 prosent av grunnkvotene utleid, mens tilsvarende tall for 2009 var 2,5%. TINE er særlig opptatt av at det gjennomføres tiltak som bidrar til å sikre kvoteordningen over tid. En utvikling i retning av at en stadig større andel av kvotene eies av personer som ikke lenger driver aktiv melkeproduksjon er med på å svekke legitimiteten for ordningen, å tappe næringa for penger og å redusere effektiviteten i landbrukspolitikken.

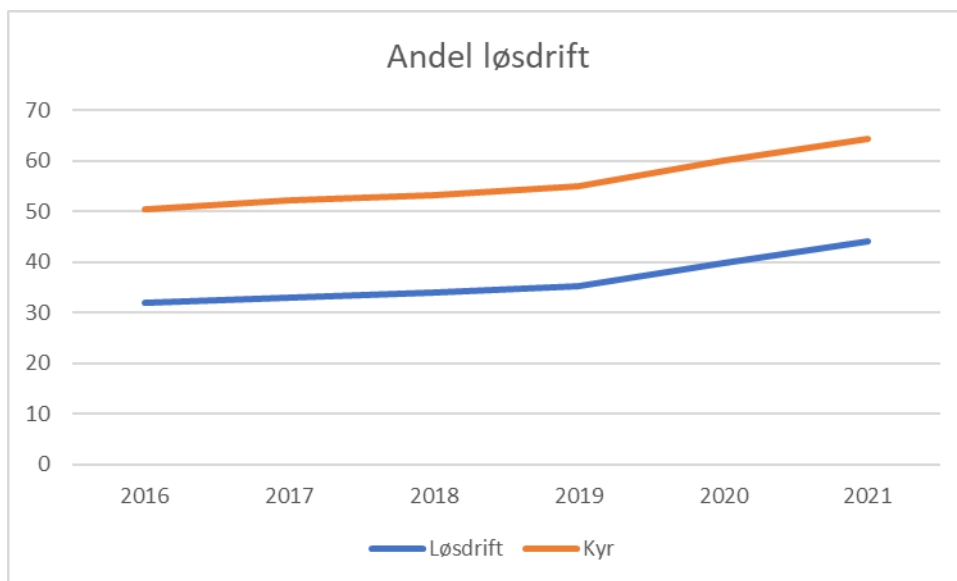
TINE anbefaler at det vurderes tilpasninger i skattereglene slik at disse ikke favoriserer bortleie (bortdisponering) av kvote framfor kjøp/salg. Videre bør det settes en grense for hvor lenge en kvote kan leies ut.

TINE mener den samfunnsøkonomiske mest effektive måten å tilpasse samlet kvote på, er å holde tilbake kvote fra bruk som avviker sin produksjon, slik at reduksjon for gjenværende produsenter blir minst mulig.

Regelverksendringer på kvoteområdet må i første rekke innrettes mot å gi aktive produsenter forutsigbarhet. Videre bør slike endringer ha mål om, på sikt å, bedre samsvaret mellom det å eie kvote og det å produsere melk.

Fortsatt stort behov for fornyelser (investeringer)

Løsdriftskravet for gjenværende båsfjøs ble ved jordbruksforhandlingene 2016 utsatt fra 2024 til 2034. Oversikten under viser at det fortsatt er en stor andel båsfjøs. Det er viktig for TINE og norsk melkeproduksjon at så mange som mulig av disse gårdsbrukene velger å fornye sitt driftsapparat og bli med videre som melkeprodusenter. Oversikten under viser andel av dyra og andel av besetningene fordelt på båsfjøs og løsdriftsfjøs. 64% av kyrne er nå oppstallet i løsdrift. Andelen har økt med mer enn 10 prosentpoeng siden 2015. Utviklingstakten er likevel for lav i forhold til målsetting om 100% i løsdrift i 2034.

For å nå kommende krav knyttet til dyrevelferd og samtidig sikre melkeproduksjon i hele landet er det, til tross for volumfallet, behov for å øke investeringstakten. TINE ber derfor om at melkeproduksjon fortsatt prioriteres med investeringsmidler for å sikre det langsiktige behovet for å tilpasse seg til framtidens krav til effektivitet, dyrevelferd og sirkulærøkonomi. Både maksimalt tilskudd per bruk og andelen tilskudd i prosent av godkjent kostnadsoverslag må økes betydelig.

Ordningen med råvarepriskompensasjon (RÅK-ordningen)

Vi vil understreke betydningen av ordningen for norsk næringsmiddelindustri i en hverdag med stadig økende konkurranse fra importerte alternativer. RÅK-ordningen er svært viktig for avsetningen av norskproduserte jordbruksråvarer, og spesielt melk og meieriprodukter. Med stor og økende import av flere varer som er omfattet av EØS-avtalens Protokoll 3, og som dermed har liten tollbeskyttelse, blir det viktig fremover å styrke ordningen og øke bevilgningen slik at flere norske ferdigvarer kan motta prisnedskrivning (PNS) og dermed konkurrere med de importerte produktene. Utfasingen av eksportstøtten får konsekvenser for avsetningen av et betydelig volum norskprodusert ost. Det vil også ha betydning for en del varegrupper med mindre eksportvolum, der melk og meieriprodukter inngår som råvarer. Denne situasjonen gir grunn til bekymring.

Bortfallet av eksportstøtte øker betydningen av å utvide ordningen med PNS til å omfatte flere produkter enn i dag, slik at det gir avsetningsmuligheter for norsk melk på hjemmemarkedet. Bruk av meieriprodukt i annen næringsmiddelindustri er viktig for å dempe effekten av eksportbortfallet. Ordningen med råvarekompensasjon må styrkes og midlene tidligere brukt til eksportstøtte må forbli i ordningen. Det blir viktig å gjennomføre utvidelser med nye kategorier på ferdigvarelista, slik at vi sikrer avsetning for mest mulig norskprodusert melk. Både for dessertprodukter og for iskrem har TINE i sine innspill til Landbruksdirektoratet vist at det er større råvareprisforskjell enn det tollsatsen beskytter for, og derfor legitimt overfor EU å utvide ordningens prisnedskrivingsdel med denne type produkter. Med økende import av blant annet kjedenes egne merkevarer, i tillegg til annen import av denne type produkter, er det grunnlag for å innlemme disse produktene i RÅK-ordningens ferdigvareliste og slik bidra til å øke konkurransekraften og avsetningsmulighetene for norske produkter og norsk melk. TINE ber derfor om at ferdigvareomfanget utvides, både i år og ytterligere senere år.

Grovfôr

Økonomien i norsk grasproduksjon må bedres. I et endret klima ser vi at det blir enda viktigere å drive god og tilpasset agronomi for å sikre produksjon av ønsket volum og kvalitet på grovfôret på en bærekraftig måte. For å sikre størst mulig andel norskproduserte råvarer totalt og et bedret sirkulærøkonomisk klimaregnskap bør bruken av norsk grovfôr og andre norske fôrråvarer økes. Dette kan komme til å utfordre ytelse og økonomi på det enkelte bruk, og det er derfor behov for stimulerende tiltak som styrker både produksjonen av grovfôr, dokumentasjon av grovfôr kvalitet og økt bruk av grovfôr i norsk melkeproduksjon.

Nedskaleringen av norsk melkeproduksjon medfører risiko for at grovfôrarealer går ut av drift. Det er ikke ønskelig at fôrarealet som norsk melkeproduksjon baserer seg på skal reduseres som følge av nedskaleringen.

TINE anbefaler videre at det nedsettes en tverrfaglig ekspertgruppe som vurderer muligheter og virkemidler for å fremme mengde og kvalitet på norsk grovfôr. Arbeidsgruppen bør støtte seg på prosjektene «Grovfôr 2020» og «Future farm». Målet må være å arbeide for at norsk melk produseres på norske ressurser, og at dette lønner seg for norske melkeprodusenter.

Klima

Det er internasjonalt en økende erkjennelse av at bærekraft handler om mye mer enn bare klimagasser, man må også se på utnyttelsen av det naturgitte ressursgrunnlaget og hvordan produksjonen påvirker nærmiljø og biologisk mangfold. Norge har naturgitte forutsetninger for å bruke grasressurser til produksjon av melk og kjøtt. Et viktig norsk konkurransefortrinn er den kombinerte melke- og kjøttproduksjonen («kombikua»). Ser vi melke- og kjøttproduksjon enda mer i sammenheng enn i dag, kan vi optimalisere produksjonen av både melk og kjøtt på norske ressurser. Det vil ytterligere redusere klimabidraget fra norsk melke- og kjøttproduksjon. TINE ber derfor avtalepartene forsterke stimulansen til slik kombinert produksjon.

Økologisk produksjon

Melkebruk med økologisk produksjon er spredt over hele landet. Dette gir grunnleggende geografiske utfordringer med inntransport av økologisk melk. TINE mener derfor at det bør vurderes et eget innfrakttilskudd for økologisk melk.

Det tar lang tid å legge om drift til økologisk produksjon. Det er betydelig usikkerhet knyttet til hvordan det markedet for økologisk melk vil utvikle seg framover. For å trygge framtidige leveranser vil TINE fra 01.07.2021 øke sin merpris for økologisk melk fra +75 øre til +85 øre per liter melk. Det er viktig med stimulans av økologisk produksjon også gjennom jordbruksforhandlingene. Og denne stimulansen bør helst gå direkte til melkeprodusentene. Utfordringene i økologisk melkeproduksjon bør løses med tiltak som treffer de særegne utfordringene i økologisk melkeproduksjon.

Geita må prioriteres

Det var i 2020 269 foretak som leverte geitemelk til TINE. Geita er en viktig del av norsk landbruk, men få og spredte produsenter gir utfordringer for både fagmiljøet og foredlingen. Geita er godt egnet til å nyttegjøre seg utmarksbeite, og har en spesiell rolle i landskapsforvaltningen.

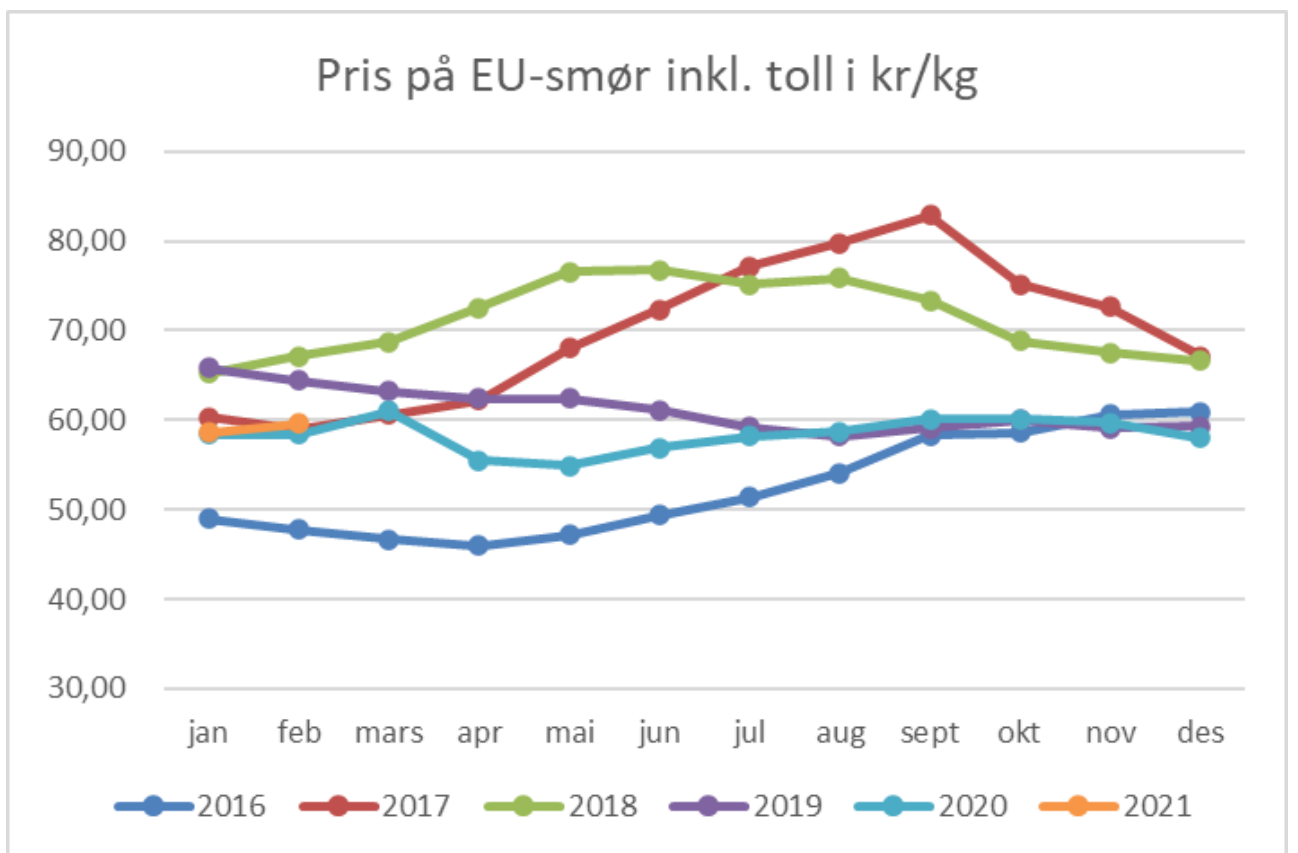
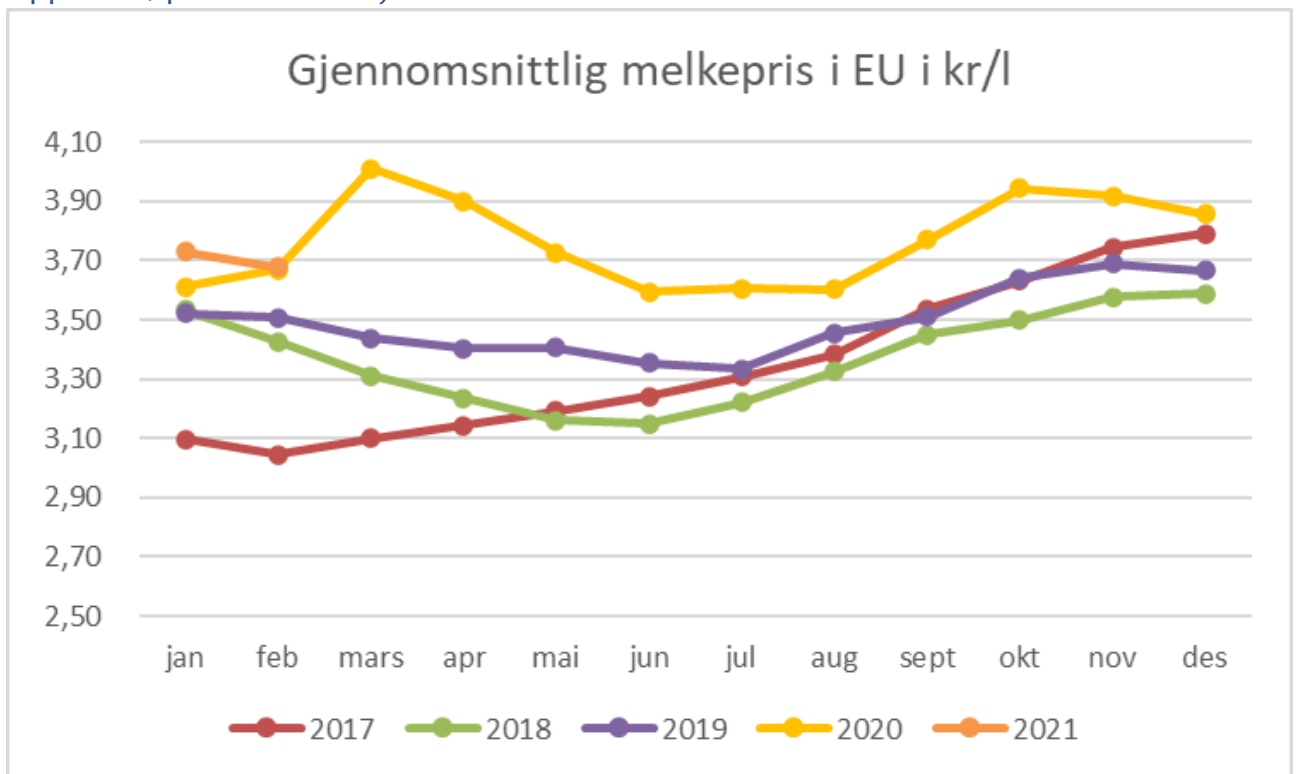
Geiteprodusentene, myndighetene og TINE har i fellesskap gjort en stor innsats for å løfte kvaliteten på geitemelka og standarden i geiteholdet vesentlig. Produsentene har bidratt med

stor arbeidsinnsats knyttet til sanering av sykdommer og fornying av avlsmateriell. Myndighetene har bidratt gjennom støtteordninger for å sikre økonomien i saneringsfasen. TINE har bidratt med forsterkede kvalitetstillegg. Kontaminasjon ved kontakt med annet småfe utgjør nå en risiko. Det er et klart mål at helsetilstanden i geiteholdet opprettholdes, og TINE ber om at det etableres et overvåkningsprogram for geitebesetninger.

Fra et ressursmessig syn, vil det være ønskelig å få flere kjeslakt inn i matvarekjeden. I dag gjør mindre enn halvparten av bukkekjene dette. Derfor bør tilskuddet på kjeslakt >5 kg økes.

For å sikre geiteholdet ber TINE om styrket beitetilskudd og setertilskudd for geit. Videre bør grunntilskuddet økes, som et målrettet tiltak for å sikre økonomien i geiteholdet.

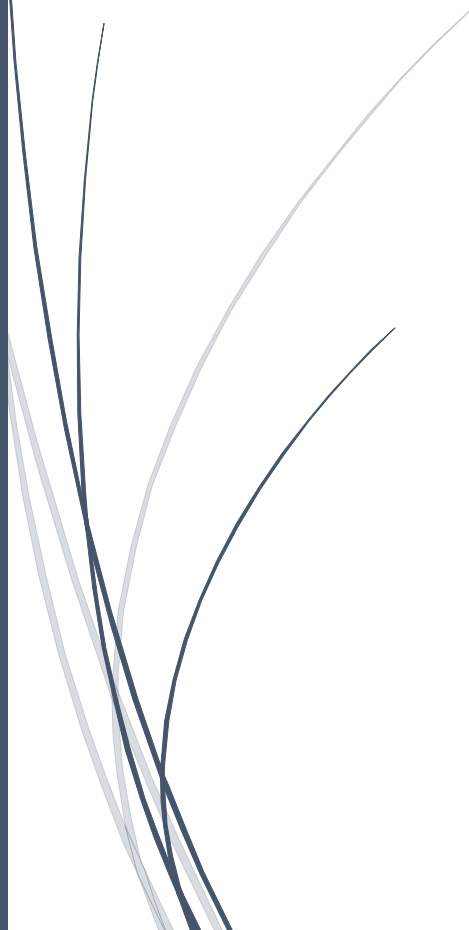
Appendix, priser internasjonalt

20.01.2021

Jordbruksoppgjøret 2021

Norturas innspill til Norges Bondelag og Norsk
Bonde og Småbrukarlag

Innholdsfortegnelse

Innledning og prioriteringer	3
 Løfte økonomien for ammeku og sau	3
 Utjevning av fraktkostnader for slaktedyr og egg	3
 Mer detaljert soneinndeling for AK-tilskuddet	3
1. Landbruk over hele landet	4
2. Løfte lønnsomheten i alle produksjoner	4
3. Kostnadene til grovfôret – forskjeller mellom landsdeler.....	5
4. Økt andel norske ressurser i fôret.....	7
4.1. <i>Korn og kraftfôrpolitikken er viktig.....</i>	<i>7</i>
4.2. <i>Kraftfôrpris og prisedskrivning</i>	<i>8</i>
5. Klima	8
6. Markedet for kjøtt og egg – overordnet.....	9
6.1. <i>Utvikling og trender</i>	<i>9</i>
6.2. <i>Langtidsutsikter for salget av kjøtt og egg – horisont 5 år</i>	<i>10</i>
6.3. <i>Markeds situasjonen 2020.....</i>	<i>11</i>
6.4. <i>Markedsutsikter 2021</i>	<i>11</i>
6.5. <i>Covid-19 – effekt på etterspørselen og tiltak for å øke produksjonen</i>	<i>12</i>
6.6. <i>Styrken i importvernet.....</i>	<i>13</i>
7. Gris	14
7.1. <i>Markedsutvikling.....</i>	<i>14</i>
7.2. <i>Prognose og langtidsutsikter.....</i>	<i>14</i>
7.3. <i>Målpris endringer og utvikling i dekningsbidrag for slaktegris og smågris.....</i>	<i>15</i>
7.4. <i>Konklusjon og anbefaling:</i>	<i>16</i>
8. Storfe	17
8.1. <i>To likeverdige produksjonsformer</i>	<i>17</i>
8.2. <i>Markedsutvikling.....</i>	<i>17</i>
8.3. <i>Prognose og langtidsutsikter.....</i>	<i>17</i>
8.4. <i>Prisutvikling og muligheter for 2021-2022</i>	<i>18</i>
8.5. <i>Økonomien i storfekjøttproduksjonen</i>	<i>19</i>
8.6. <i>Konklusjon og anbefaling:</i>	<i>19</i>
9. Sau og Lam	20
9.1. <i>Markedsutvikling.....</i>	<i>20</i>
9.2. <i>Prognose og langtidsutsikter.....</i>	<i>20</i>

9.3.	<i>Pris og inntekt</i>	21
9.4.	<i>Konklusjon og anbefaling</i>	21
10.	Egg	22
10.1.	<i>Markedsutvikling</i>	22
10.2.	<i>Prognose og langtidsutsikter</i>	23
10.3.	<i>Pris og inntekt</i>	23
10.4.	<i>Konklusjon og anbefaling</i>	23
11.	Fjørfekjøtt	24
11.1.	<i>Markedsutvikling</i>	24
11.2.	<i>Pris og inntekt</i>	25
11.3.	<i>Konklusjon og anbefaling</i>	25
12.	Fraktordninger	25
12.1.	<i>Tilskudd til frakt av slaktedyr</i>	25
12.2.	<i>Tilskudd til frakt av egg</i>	26
12.3.	<i>Tilskudd til frakt av fjørfekjøtt</i>	26
13.	Telledato	26

Innledning og prioriteringer

Nortura mener at inntektene til jordbruket er for lave sammenliknet med andre grupper i samfunnet. For at vi skal lykkes med en høy norsk matproduksjon basert på norske ressurser må det være lønnsomt å drive landbruk i hele landet. Nortura skal sørge for at bønder får inntekter fra markedet, men hensynet til markedsbalansen og importvernet begrenser mulighetsrommet slik at pris alene ikke er tilstrekkelig for å sikre god nok lønnsomhet.

I år ønsker Nortura at følgende områder prioriteres inn mot jordbruksoppjøret:

Løfte økonomien for ammeku og sau

Det er i dag stor forskjell i lønnsomheten mellom produksjonene i landbruket. Nortura ønsker at avtalepartene bidrar til å løfte inntektene i jordbruket og særlig for de produksjonene som i dag viser svak utvikling i lønnsomhet. Dette gjelder særlig ammeku og sau.

Utjevning av fraktkostnader for slaktedyr og egg

Et viktig premiss for ordningen er at det er tilstrekkelig kompensasjon for frakt, da dette indirekte eller direkte påvirker slakterienes mulighet til å jevne ut prisene mellom produsenter. Økt tilskudd til frakt bidrar i stor grad til økt lønnsomhet for alle husdyrprodusenter fordi det reduserer fraktkostnadene likt for alle. En fraktordning for fjørfekjøtt bør etableres for å hindre at all produksjon i Norge konsentreres i nærheten til slakteriet.

Mer detaljert soneinndeling for AK-tilskuddet

Nortura mener at dagens soneinndeling i for liten grad fanger opp forskjeller i de faktiske dyrkingsforholdene. Med en mer detaljert soneinndeling for arealtilskuddet vil dette kunne bli mer treffsikkert for å kompensere for eventuelle driftsulemper. Arealtilskuddet må i tillegg tilpasses til et nivå som bidrar til at netto grovfôrkostnad blir utjevnet mellom regioner og som sikrer at areal ikke går ut av drift. Nortura mener at det finnes teknologi og datagrunnlag som gjør det mulig å få en bedre tilpassing av sonene for arealtilskudd.

Anbefalingene bygger på markedsutviklingen de siste 12 månedene, vår vurdering av fremtidig etterspørsel og Totalmarkeds seneste prognoser (januar 2021).

Anbefalingene er utarbeidet av administrasjonen og tillitsvalgte og er enstemmig vedtatt i Norturas konsernstyre den 20. januar 2021.

1. Landbruk over hele landet

Nortura mener at jordbrukspolitikken må vektlegge betydningen av et aktivt landbruk i hele landet og at det knappe jordbruksarealet vi har i Norge blir brukt til produksjon av mat. En forutsetning for å nå dette målet er at inntekter i jordbruket utjevnes mellom sentrale og marginale jordbruksområder.

Nortura vil alltid forsøke å ta ut den prisen i markedet som på kort og mellomlang sikt skaper balanse i markedet, og dermed grunnlaget for en sunn prisutvikling over tid. I enkelte produksjoner vil det være begrensninger i markedet, men det vil fortsatt være behov for å sikre lønnsomheten for bøndene. I tillegg vil inntekter fra markedet ikke kunne kompensere for bruksstrukturen eller ulike driftsforhold. Nortura mener derfor at jordbruksavtalen må sikre en variert bruksstruktur og et landbruk i hele landet, og forsterke dette igjennom jordbruksavtalen.

Nortura mener at det er helt avgjørende for norsk landbruk at vi klarer å opprettholde og videreutvikle et levende landbruk i hele landet. Foruten en bærekraftig matproduksjon bidrar landbruket med store ringvirkninger i lokalsamfunn og for videre verdiskaping for norsk næringsliv. En forutsetning for dette er at det er lønnsomt å drive matproduksjon i hele landet, med en variert bruksstørrelse som er tilpasset de naturgitte forholdene. Virkemidlene over jordbruksavtalen må vektlegge dette i større grad enn i dag.

Dersom Stortingets målsetting om at norsk matproduksjon skal baseres på norske ressurser skal oppnås, må arealet egnet til grovfôr benyttes til grovfôrproduksjon og arealene egnet til korn benyttes til kornproduksjon. Det betyr at det må være mest lønnsomt å dyrke korn i kornområdene, samtidig som det må være økonomi i grovfôrproduksjonen i de tradisjonelle og mer marginale grovfôrområdene og i områder innenfor kornområdet som kun egnert seg til produksjon av grovfôr.

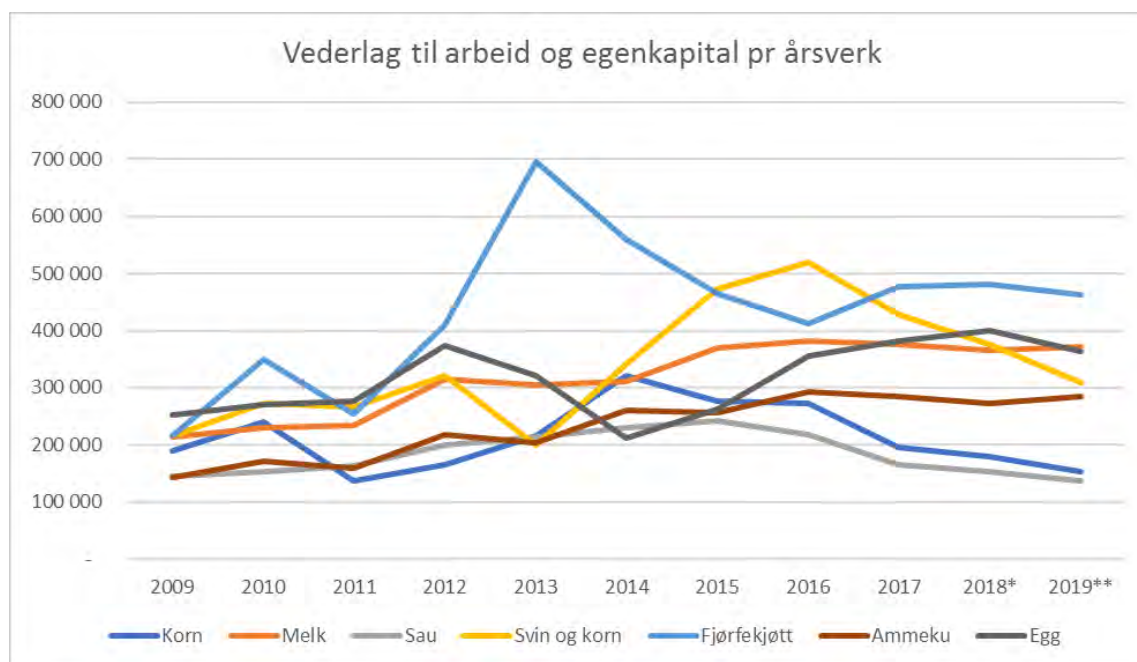
Det finnes en rekke virkemidler i landbrukspolitikken for å oppnå jordbrukspolitiske mål. Mye av virkemiddelapparatet er innrettet for å kunne gi en struktur i jordbruket som er tilpasset den nasjonale jordressursen. Det er et mål å tilrettelegge for matproduksjon i hele landet med ulike naturgitte forutsetninger. Flere av ordningene deler landet inn i soner som gjør at man kan kompensere for kostnader knyttet til ulike dyrkingsforhold. Noen tilskudd har struktur-differensiering som legger til rette for en variert bruksstruktur.

2. Løfte lønnsomheten i alle produksjoner

Det er i dag stor forskjell i lønnsomheten mellom produksjonene i landbruket. Avtalepartene må bidra til å løfte inntektene også for de produksjonene som i dag viser svak utvikling i lønnsomhet igjennom jordbruksavtalen. Dette gjelder særlig sau og ammeku.

Nortura mener at som hovedregel må dette skje igjennom virkemidler som i liten grad stimulerer til økt produksjon av husdyrprodukter for å unngå overproduksjon.

Referansebrukene brukes for å måle økonomisk utvikling i landbruket. Regnskapene til flere eksisterende gårdsbruk med samme produksjon og omtrent lik størrelse er slått sammen. Figuren på neste side viser utviklingen for referansebrukene korn, melk, fjørfekjøtt, gris, ammeku, sau og egg fra 2009-2019. En ser blant annet at perioder med overproduksjon av gris og sau reduserer inntektene betydelig. For referansebruket for fjørfekjøtt kan den store inntektsveksten i 2013-2014 skyldes enkelte forhold ved driftsgranskingsbruk, og at det er få driftsgranskingsbruk til grunn for referansebruket for fjørfekjøtt.

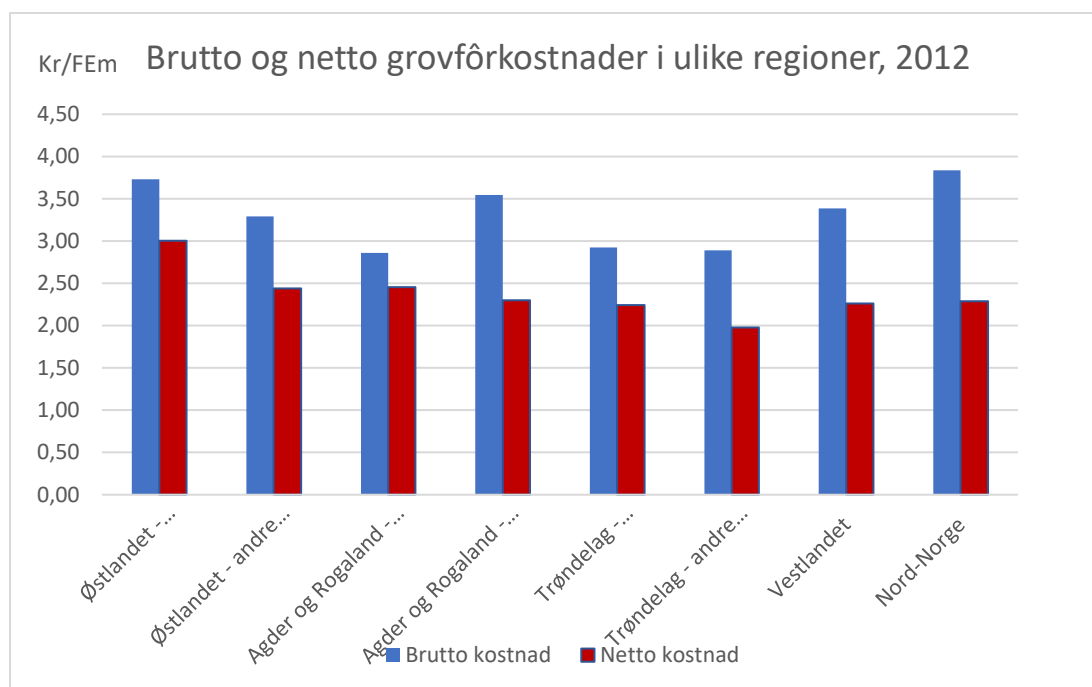
3. Kostnadene til grovfôret – forskjeller mellom landsdeler

For å kunne ta de riktige valgene ved utformingen av landbrukspolitikken er det helt nødvendig å ha kunnskap om kostnader knyttet til grovfôr og kraftfôr. Det finnes flere ulike studier som peker på grovfôrkostnadene, hvor en ser stor variasjon, avhengig av hva som inkluderes i regnestykket og hvilke metoder som er valgt for beregning av kostnadene ved grovfôret. Nortura mener at kunnskapen som finnes, blant annet igjennom Driftsgranskingsbruk og Grovfôr 2020 må legges til grunn for utformingen og nivået på arealtilskuddet slik at netto grovfôrkostnad (kostnader minus arealtilskudd) gir en lik verdi på grovfôret i landet.

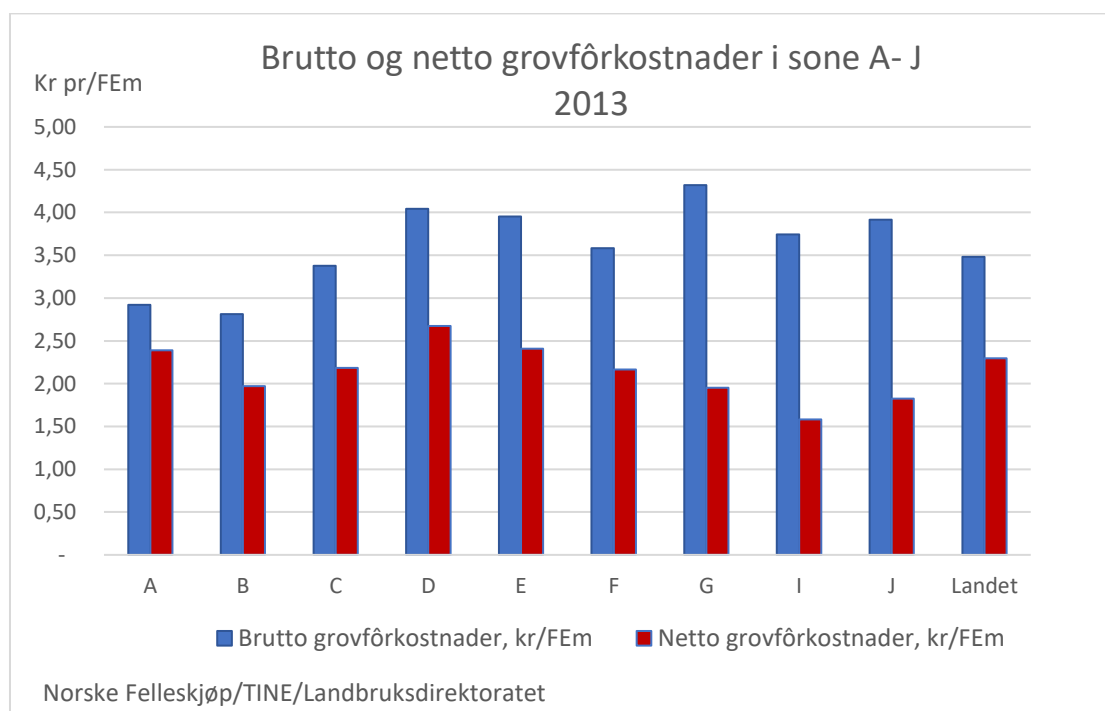
Det er store forskjeller på grovfôrkostnadene mellom ulike regioner i Norge. Det er også stor forskjell innad i regioner. Et forenklet bilde viser at man finner høyest brutto grovfôrkostnad i nordlige deler av Norge. Det går samtidig fram at disse områdene har lavest avling i fôrenhet per daa, men høyest gjennomsnittlig innmarksareal. Deretter følger Vestlandet, men også deler av Østlandet, Agder og Rogaland, samt deler av Buskerud og Telemark. Laveste brutto grovfôrkostnad finner man på Jæren, samt deler av Østlandet og Trøndelag, hovedsakelig flatbygdene. Grovfôrkostnadene består av faste og variable kostnader, hvor de faste kostnadene utgjør den største delen med omkring 60-75 prosent. Her utgjør vedlikehold, maskin/beiteleie og avskrivninger store poster. Om en tar hensyn til bondens arbeid, vil arrondering, avstand og avlingsnivå ha stor betydning for kostnaden pr fôrenhet. Grovfôrkostnadene har mye å si for mulighetene for å drive landbruksproduksjon i enkelte områder.

Ser vi på undersøkelser som er gjennomført av Felleskjøpet basert på Driftsgranskingsbruk, regnskapstall fra Tveit regnskap og Tines Effektivitetskontroll (kukontrollen) ser vi at arealtilskuddet i noen grad utjevner forskjeller i grovfôrkostnader (2013), men at det er behov for justeringer av arealtilskuddet i enkelte områder. Det samme bildet gjengis i Grovfôr 2020 (2020), men her viser tallene at Vestlandet særlig har behov for økte satser.

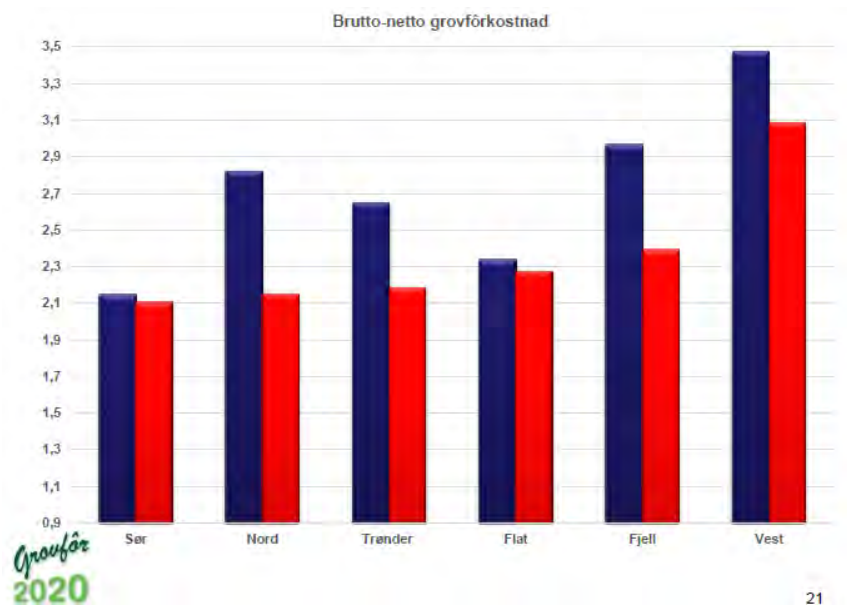
Figuren på neste side viser brutto grovfôrkostnad for Driftsgranskingsbrukene i de forskjellige regionene i landet. Når en trekker fra arealtilskuddet viser netto grovfôrkostnad at arealtilskuddet bidrar til å utjevne kostnadene.

Det samme bildet ser vi med tilsvarende analyse av grovfôrkostnadene i melkeproduksjonen. Figuren under viser brutto og netto grovfôrkostnad fordelt etter soner for distriktstilskudd for melk.

Figuren på neste side er hentet fra prosjektet Grovfôr 2020. Der ble tilsvarende analyse gjort, men med en litt annen inndeling av landet. Resultatet går i samme retning, men denne analysen viser at Vestlandet har høyere netto grovfôrkostnad enn andre regioner.

Nortura mener at arealtilskuddet bidrar både til at areal holdes i drift og at nettokostnaden til grovfôret som produseres kan holdes på akseptabelt nivå. I tillegg bidrar det til økt lønnsomhet uten at husdyrproduksjonen må økes.

Nortura mener at dagens soneinndeling i for liten grad fanger opp forskjeller i dyrkingsforhold. Dette gjelder både innenfor og utenfor kornområdene. Arealtilskuddet må tilpasses til et nivå som bidrar til at netto grovfôrkostnad blir utjevnet mellom regioner og som sikrer at areal ikke går ut av drift. Arbeidsgruppa som ble nedsatt av avtalepartene i 2017 konkluderte med at det er teknisk mulig å innføre et arealtilskudd som i større grad hensyntar dette. Nortura mener at det finnes teknologi og datagrunnlag som gjør det mulig å få en bedre tilpassing av sonene for arealtilskudd.

4. Økt andel norske ressurser i fôret

4.1. Korn og kraftfôrpolitikken er viktig

Norge har klimatiske og arealmessige begrensninger for hva som kan dyrkes, og hvor det kan dyrkes. Derfor er det viktig at kanaliseringspolitikken videreføres slik at produksjon av korn og andre råvarer til kraftfôrproduksjonen prioriteres til de områder av landet hvor det ligger til rette for dette. Da må også hoveddelen av det grovfôrbaserte husdyrholdet foregå i områdene som ikke er egnet for produksjon av korn, men som til gjengjeld har gode forutsetninger for beite i inn- og utmark kombinert med slått. Det er også arealer innenfor kornområdet som ikke egner seg til annet enn produksjon av grovfôr.

Det er positivt at avtalepartene har nedsatt en arbeidsgruppe for å gå igjennom virkemidler for å øke andelen norsk fôr. Nortura ønsker at norsk husdyrproduksjon i størst mulig grad skal baseres på norske ressurser, både igjennom høy norsk andel i kraftfôret og god utnyttelse av slått og beite. En høy andel norske råvarer i kraftfôret og bruk av grasressursene i hele landet må være utgangspunktet for utformingen av jordbrukspolitikken. Det bør også være et mål om økt tilførsel av norskprodusert protein og proteinråvare til kraftfôr. Dette bør primært skje igjennom å stimulere til høyere proteinnivå i fôrkorn.

Nortura mener at:

- Kanaliseringspolitikken må videreføres
- Det må være lønnsomt å produsere kraftfôrråvare med høy andel protein, samtidig som denne råvaren må være prismessig konkurransedyktig i forhold til import. Dagens prisnedskrivningssystem kan sørge for det
- Tilskudd til bruk av beite må bidra til at det er god lønnsomhet for bonden å prioritere beite både i inn- og utmark
- En må stimulere til utvikling av alternative proteinkilder for bruk i fôrproduksjon, som for eksempel fra cellulose og makroalger (tang og tare/sjøgras).

4.2. Kraftfôrpris og prisnedskrivning

En vesentlig andel av husdyrene bruker kraftfôr som sin primære næringskilde. Prisen på kraftfôr har stor betydning for bondens økonomi. Alle deler av verdikjeden i landbruket opplever kostnadsvekst og har behov for å få dekket dette inn. Prisnedskrivningstilskuddet for korn har stor betydning for både kornprodusenter og husdyrprodusenter, fordi engrosprisen på det norske kornet styrer også prisen på importerte råvarer. Prisnedskrivningen av korn bidrar derfor til en betydelig reduksjon i kostnader videre i verdikjeden.

Nortura mener det påhviler avtalepartene et stort ansvar å vurdere hvor stor kostnadsvekst husdyrprodusentene tåler på kraftfôr i forhold til hva det er mulig å kunne ta ut i markedet på sluttprodukter. Produktprisen skal kunne dekke kostnadsveksten både for produsent og øvrig industri. Nivået på prisnedskrivningstilskuddet må derfor tilpasses slik at husdyrprodusentene opplever reell inntekstvekst. Økte kornpriser må i all hovedsak kompenseres med prisnedskrivning for å gi rom for å dekke inn øvrige kostnader.

5. Klima

Klimaendringene er den største utfordringen i vår tid. Jordbruk og matproduksjon er i stor grad påvirket av endringene og trues av konsekvensene. Norsk jordbruksnæring og næringsmiddelindustri har allerede bidratt til å kutte utslipp, og har forpliktet seg på ambisiøse mål framover. I et klimaperspektiv har norsk husdyrproduksjon mange fortrinn. Høytytende og friske dyr bidrar til lavt klimaavtrykk per kg kjøtt sammenlignet med et gjennomsnitt for resten av verden. Samtidig er norske bønder dyktige og motiverte og langt framme når det gjelder bruk av ny kunnskap og teknologi. Dermed ligger det også godt til rette for å redusere utslippene ytterligere. I Nortura jobber vi systematisk med å redusere klimaavtrykket i alle ledd, både i husdyrproduksjonen og i fabrikkene våre, men også hos kunder og forbrukere for eksempel gjennom løsninger som gir minst mulig matsvinn.

Jordbruket har inngått en egen avtale med staten om hvordan næringen skal bidra til å redusere klimagasser og øke opptaket av karbon i jord og planter. Landbruket har utarbeidet klimaplan som viser hvordan dette skal oppnås. Det er pekt ut åtte satsingsområdet, hvorav flere forutsetter dels store investeringer på gårdsnivå. Nortura støtter fullt opp om klimasamarbeidet i jordbruket. Samtidig må vi understreke betydningen av virkemidler som støtter opp under forpliktelser og planer. Husdyrbruket har ikke økonomi til å bære slike investeringer alene.

Nortura mener at en i første rekke bør prioritere investeringsvirkemidler for dyre engangsinvesteringer for tiltak som reduseres klimagassutslipp, slik som biobrenselanlegg, varmegjenvinning, solenergi og bedre løsninger for gjødselhåndtering.

Nortura mener at støtte til engangsinvesteringer bør prioriteres og at støttenivået må økes slik at investeringen vil være lønnsom uten løpende tilskudd til drift. Dersom tiltak for å redusere klimagassutslipp gir økte kostnader i løpende drift må dette også kompenseres med tilskudd. Slike tilskuddsordninger må være forutsigbare over tid.

6. Markedet for kjøtt og egg – overordnet

6.1. Utvikling og trender

Samfunnsdebatten og markedsutviklingen har endret seg de siste årene. Klima, dyrevelferd og helse påvirker forbrukernes og samfunnets holdninger, valg og krav når det gjelder våre produkter. For husdyrproduksjonene betyr det at markedsrisikoen øker og omstillingskravene kommer hurtige. Etter tiår med kontinuerlig vekst, er markedet for rødt kjøtt nå i stagnasjon og tilbakegang. Utsiktene peker mot fall i realkonsumet av rødt kjøtt. Dette endrer dynamikken i markedet og forutsetningene for taktiske og strategisk tilpasning for produsentene i landbruket.

For gris, sau/lam og egg har markedet vært preget av overproduksjon de senere årene. Det er fortsatt en underdekning av storfe, og det er mulig med en svak vekst for ammeku. Importkvoter på storfekjøtt utgjør en betydelig andel av norsk forbruk og begrenser derfor vekstmulighetene. Overproduksjon medfører prisfall og økte reguleringskostnader og er krevende for økonomien til bonden og industrien. Koronasituasjonen har medført en midlertid salgsvekst og lettelse i markedsituasjonen, men det forventes at denne effekten forsvinner når reiserestriksjonene oppheves.

Markedet for norske husdyrprodukter utfordres stadig av import. Importvernet er lite dynamisk og svekkes over tid. Tollvernet begynner å bli en reell begrensning for prisutviklingen på enkelte norske varer. I tillegg uthules importvernet gjennom innrømmelse av nye kvoter og det er et stadig press for tilgang til det norske landbruksmarkedet i forbindelse med inngåelse av bilaterale handelsavtaler. Import begrenser både markedet og prisuttaket for norsk produksjon, og dermed inntektsmulighetene i norsk husdyrnæring. For storfe særlig er det fortsatt økning i produksjonen samtidig som forbruket er fallende. Dette gjør at norske myndigheter ikke kan gi bort flere kvoter på storfe i kommende handelsavtaler. Vi ser at dagens kvoter på storfe vil kunne gi utfordringer for omsetning av storfe om noen år.

Grensehandelen gjør også et stort og økende innhogg i markedet for norske husdyrprodukter. Basert på tall fra Nibio tilsvarte grensehandelen på kjøtt over 6 prosent av norsk produksjon i 2019. Virke anslår en dobling av grensehandelen i løpet av de neste 10 årene.

Bondens og industriens posisjon i verdikjeden for mat er svekket over flere år gjennom maktkonsentrasjon i dagligvarehandelen, vertikal integrasjon og EMV-vekst. I egg- og kjøttkategorien samlet har merkevarer eid av kjedene en markedsandel på i underkant av 50 prosent. I den viktige balanseringskategorien kjøttdeig utgjør EMV-andelen i overkant av 80 prosent, ifølge Nielsen Norge. Med en blomstrende underskog av små- og mellomstore lokalmatprodusenter og en økende konkurranse fra store industriaktører som produserer EMV-produkter for kjedene er den nasjonale konkurransen i egg- og kjøttkategorien høyere enn for andre jordbruksprodukter. Denne utviklingen har flyttet effektiviseringsgevinster og marginer fra bonde, industri og forbruker over til handel/distributør med den konsekvens at landbruket og industrien opplever svekket lønnsomhet og økt risiko.

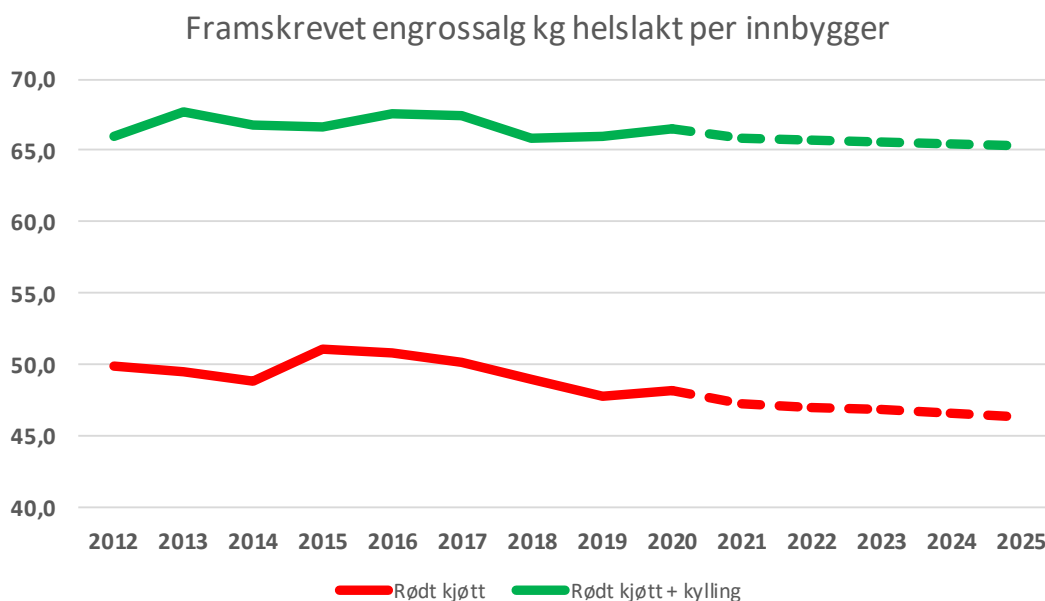
6.2. Langtidsutsikter for salget av kjøtt og egg – horisont 5 år

Nortura Totalmarkeds langtidsutsikter for produksjon og salg av kjøtt og egg oppdateres årlig. Hensikten med langtidsutsiktene er at de skal være et verktøy for å vurdere behovet for norsk produksjon i de kommende årene. Det vil igjen benyttes som et grunnlag for vurderinger rundt prissetting og andre virkemidler som har betydning for markedsbalanse på sikt.

Vi ser fortsatt at forbruket av rødt kjøtt reduseres når vi ikke tar hensyn til den kortvarige og ekstraordinære veksten i innenlands salg i 2020. Forbruket av rødt kjøtt går tilbake, men blir helt eller delvis erstattet av kjøtt fra kylling. Ut ifra de signaler og den kunnskap vi har i dag er det ingen tegn til at denne trenden vil snu. Nortura mener at landbruket kan innfri klima- og bærekraftsmålene gjennom blant annet avtalen mellom landbruket og staten. Det er etter vår vurdering ikke nødvendig å redusere forbruket for å innfri klima- og bærekraftsmålene.

Debatten og myndighetenes arbeid med nye nasjonale kostholdsråd i 2023 kan påvirke etterspørselen av storfe og småfe negativt i årene som kommer. Ngo-er og enkelte politiske miljøer arbeider for et redusert inntak av rødt kjøtt (særlig storfe og småfe) som følge av bærekraftsdebatten.

Totalmarked legger derfor til grunn i langtidsprognosen at forbruket av rødt kjøtt går tilbake og det totale salget av hele slakt i Norge i 2025 vil være om lag på dagens nivå til tross for befolkningsvekst. Det tilsvarer en årlig reduksjon i forbruket med om lag 0,5% pr år frem til 2025. For hvitt kjøtt forventes det fortsatt vekst i forbruket på ca. 1 % årlig. Nedgangen i forbruket av rødt kjøtt blir i stor grad erstattet av hvitt kjøtt.

Salget av rødt kjøtt vil i perioden frem mot 2025 variere mellom dyreslagene avhengig av mattrender o.l. Det er også usikkerhet knyttet til vurderingen av salget i 2025. For å unngå overproduksjon bør derfor norsk produksjon ligge litt under behovet. Det er bonden som er den desidert største taperen ved overproduksjon.

Forbruket av egg har hatt en positiv utvikling de senere årene, og forbruket har ligget litt over befolkningsveksten. Frem mot 2025 vurderer Totalmarked at denne utviklingen vil fortsette, og at totalforbruket vil følge befolkningsveksten og litt til.

Mer om langtidsutsikter for det enkelte dyreslag finnes under kapitlene til de respektive dyreslagene.

6.3. Markedssituasjonen 2020

Markedssituasjonen i 2020 var sterkt preget av covid-19. Etter at strenge tiltak ble innført fra midten av mars, var flere mennesker i landet på grunn av reiserestriksjoner, en betydelige større andel måltider ble spist hjemme og handelslekkasje til Sverige har vært minimal. Summen av dette gjorde at etterspørselen etter alle kjøttslag økte i 2020 og det var balanse til underdekning for samtlige kjøttslag. Nedgangen i salget av sau skyldes i hovedsak at det ikke var varer tilgjengelig.

For egg var det en liten nedgang i salget sammenlignet med 2019. Det var et overskudd for året på 700 tonn etter at produksjonen var redusert med 780 tonn gjennom førtidsslakting.

Det var en del varer på reguleringslager ved inngangen til året, men det meste ble solgt ut og ved inngangen til 2021 var det kun lam på lager. Eksportert kvantum i 2020 var på 1 159 tonn gris (reguleringseksport).

	Salgs- produksjon		Import- kvoter	Engrossalg		Balanse	Adm. og annen import	Markeds- dekning inkl. all import
	Tonn	20/19		Tonn	20/19			
Storfe/kalv	85 000	98	8 800 ¹⁾	104 600	105	-10 800	9 100	-1 750
Lam	19 450	101	298 ²⁾	20 750	114	-1 000		-
Sau	4 750	106		4 750	78	0		-
Gris	131 400	100	2 000 ³⁾	139 300	105	-5 900	4 900	-1 000
Egg	65 700	100	459 ⁴⁾	65 500	99	700		-
Kylling	97 150	99	960 ⁵⁾	98 700	101			-
Kalkun	8 100	107		8 100	106			-

Kjøtt- og eggmarkedet i 2020

1) Omfatter SACU-import på 4.551 tonn storfekjøtt m/ben samt WTO-, EU- og GSP-kvoter.

2) Fra Island 62 tonn. WTO-kvoter og annen import 236 tonn.

3) Spekk utgjorde 747 tonn og om lag 1 250 tonn på EU/WTO-kvoter.

4) Import av 459 tonn.

5) Benyttet hele EU-kvoten på 950 tonn og noe annen import (WTO).

Reguleringslageret ved inngangen til året inngår ikke i balansen for 2020.

6.4. Markedsutsikter 2021

Prognosen for 2021 - per januar 2021 - viser underdekning for storfe og gris og et importbehov ut over kvotene. For sau/lam viser prognosen tilnærmet balanse inkludert WTO-kvoten og kvoten på 600 tonn fra Island. Det prognoserte overskuddet av egg på 900 tonn kan håndteres med førtidsslakting.

Det er lagt til grunn at redusert grensehandel og reiserestriksjoner vil vedvare også etter vinteren og inn i sommeren. Salgsprognosen er fortsatt usikker og vil være preget av de tiltak myndighetene innfører for å redusere spredning av covid-19 samt ettervirkninger av denne.

	Salgsproduksjon		Import- kvoter	Engrossalg		Balanse 2021	Reg.lager 1.1.21
	tonn	21/20		tonn	21/20		
Storfe/kalv	85 300	100	9 000 ¹⁾	100 500	96	-6 100	0
Lam	19 300	99	806 ²⁾	19 900	96	200	1 880
Sau	4 900	103		4 900	103	0	0
Gris	130 900	100	1 750 ³⁾	136 000	98	-3 400	0
Egg	66 300	101	500 ⁴⁾	65 900	100	900	428

Prognose 2021 - per januar 2021

1) For storfe er det inkludert en antatt SACU-import på 4.756 tonn storfekjøtt m/ben. Videre er WTO-kvoten på 1084 tonn, EU-kvotepå 2.500 tonn og GSP-kvotepå 665 tonn biffer og fileter (omregnet til storfekjøtt m/ben) tatt med.

2) Importen inkluderer WTO-kvotepå 206 tonn og 600 tonn fra Island.

3) Inkludert spekk på 750 tonn og 100 tonn av WTO-kvoten på 1.381 tonn. Inkluderer også EU-kvotepå 900 tonn.

4) Forutsetter i prognosen import på 500 tonn egg.

Reguleringslageret ved starten på året inngår ikke i markedsbalansen for 2021

6.5. Covid-19 – effekt på etterspørselen og tiltak for å øke produksjonen

Stengte grenser og lite reising har påvirket etterspørselen i Norge. Vi ser i særdeleshet at interessen for og etterspørselen etter norsk råvare har økt. Salget av helt slakt er økt for storfe og gris med om lag 5 prosent sett i forhold til forventningene vi hadde til salget ved starten av 2020. Salget av lam er økt betydelig (12-15%), men for Norturas del kan økningen forklares med planlagte kampanjer og en god salgssesong. Salgsveksten kommer til tross for nedgangen i hotell- og restaurantmarkedet. For egg er salget samlet ikke endret vesentlig sammenliknet med året før til tross for økning i salget av egg til privatmarkedet. Dette skyldes svikt i salget til hotell og restaurant, og et høyt salg i 2019 pga. eksport av eggprodukt.

Det er begrenset hvor mye produksjonen kan økes på kort sikt. Vektene på grisen har økt, og vi forventer fortsatt litt økning i 2021. Dette tilsvarer for året en økning på 2 500 tonn. Vi er nå ved en øvre grense for vekt på gris, både av hensyn til produktkvalitet og av dyrevelferdshensyn (liten plass i bingen).

Underskuddet av storfe blir særlig stort fordi melkebehovet er høyt, noe som påvirker tilgangen på kuskalt negativt. Vi forventer økning i slaktingen fra høsten 2021, men det er vanskelig å øke tilførselene på kort sikt. Ammekuttallet økte med over 6 000 mordyr i 2020. Dette vil gi økt totalproduksjon på 0,5 % i 2021 selv om melkekua ikke slaktes.

Det var ca. 1 900 tonn med lam på reguleringslager ved inngangen til 2021. Dette vil kunne bidra til markedsdekning av lam frem mot ny sesong høsten 2021.

For eggproduksjonen kan vi justere tilgangene ved å redusere førtidsslaktingen om behovet oppstår.

Slik pandemien utvikler seg er det vanskelig å forutse hvilken effekt denne har på etterspørselen etter norsk råvare. Men med bakgrunn i at vaksineringen nå synes å være godt i gang, er det rimelig å anta at situasjonen vil normalisere seg i løpet av 2021. Da forventer vi at etterspørselen i Norge vil falle ned til et nivå som er i tråd med våre prognoser/langtidsutsikter uten pandemi. Som langtidsutsiktene viser, er det i en normalsituasjon ikke rom for økt produksjon av kjøtt og egg. Unntaket er storfe, hvor det er rom for en liten økning.

Nortura finner det derfor ikke å være forsvarlig å oppfordre til utvidelser og nyetableringer for å møte en kortsiktig etterspørselsvekst i denne perioden. En slik stimulans vil resultere i langsiktig overproduksjon og påføre landbruket store kostnader i lang tid framover.

6.6. Styrken i importvernet

Importvernet setter klare begrensninger for prisuttaket i Norge. Hvor god beskyttelse norske husdyrprodukter har varierer både mellom dyreslag, men også ned på enkelte stykningsdeler. Vi har hatt en periode hvor verdien av den norske kronen har gitt oss ett styrket tollvern, men valuta og økte norske priser har endret dette bilde.

Vi er nå i en situasjon der vi har et svakt tollvern for storfe. Billige slakt fra EU kan komme inn med full toll og fortsatt være billigere enn norske slakt. Det er heller ikke solid tollvern for norske egg eller enkelte stykningsdeler av for eksempel gris.

Produkt	Norsk pris kr. Pr kg.	Norsk pris = 100	EU/VM-pris* i % av norsk	Anvendt toll i % el. Kr/kg EU el. GSP*	Importpris + toll i % av norsk pris. Tall > 100 gir prisvern
Storfe skrotter	64,30	100	EU 54 %	EU 67	Krone 105 %
Storfe indrefilet	308,80	100	EU 37 %	EU 395	Prosent 128 %
Svin, skrotter	33,89	100	EU 58 %	EU 44	Krone 131 %
Svin, indrefilet	110,30	100	EU 38 %	EU 107	Krone 97 %
Lam, skrotter	66,90	100	EU 113 %	EU 325	Prosent 485 %
Lammelår	99,70	100	EU 71 %	EU 156	Krone 157 %
Kyllingfilet fryst	87,10	100	EU 24 %	EU 88	Krone 101 %
Kyllingfilet fersk	87,10	100	EU 29 %	EU 127	Krone 145 %
Konsumegg	20,30	100	EU 42 %	EU 21	Krone 104 %

Styrken i importvernet medio januar 2021

7. Gris

7.1. Markedsutvikling

Figuren under viser markedsutviklingen for gris de siste 10 årene. Det var en betydelig overproduksjon av svin fram til 2013. I 2014 og 2015 var det tilnærmet markedsbalanse før det igjen ble overproduksjon. I 2019 ble det kjøpt ut purker, produksjonen kom i balanse igjen i løpet av året og det var mulig å ta ut målpris. I 2020 var markedet preget av restriksjoner som følge av Covid-19.

Utvikling av produksjon (inkl. importkvoter) og engrossalg for gris siden 2010

**) Prognose fra januar 2021*

7.2. Prognose og landtidsutsikter

Prognosen for 2021 legger til grunn at restriksjoner grunnet Covid-19 fortsetter inn i sommeren og viser et markedsunderskudd på vel 3 400 tonn for året, medregnet importkvoter. Antall griser til slakt prognoseres å gå noe ned, men høyere slaktevekter gjør at tilførslene i tonn forventes å bli om lag uendret fra 2020. Salget året 2021 under ett prognoseres å gå ned med et par prosent fra et høyt salg i 2020. Det forutsattes at importkvotene for ferskt helslakt og ribbe tas inn. Resten av underdekningen vil måtte dekkes av import til nedsatt toll.

Det ventes fortsatt effektivitetsøkning i den norske svinepopulasjonen de nærmeste årene på grunn av bedre dyremateriale og generelt bedre drift. I gjeldende prognose for 2021 ligger det inne en effektivitetsøkning på en prosent.

Eksport-støtten har falt bort fra 2021 som betyr at overskudd ikke kan reguleres gjennom eksport og en kan heller ikke lengre gjennomføre ribbetiltak for å sikre norsk ribbe og samtidig eksportere andre deler av grisen. Dermed blir det viktigere å ha en svak underdekning av gris fremover.

I langtidsutsiktene fram til 2025 er det forutsatt en ytterligere årlig effektivitetsøkning på 0,5 prosent fra 2022. Det var utkjøpsordning av purker i 2019, men for å tilpasse produksjonen til behovet kreves det med normale tilstander i samfunnet en ytterligere reduksjon i mordyrtalet og antall smågris.

Vi ser av tabellen under at med forutsatt effektivitetsøkning kreves det en fortsatt reduksjon i purketall og antall smågris. Med gjennomsnittlige slaktegrisvekter på 83 kg, er det beregnet en nødvendig reduksjon av antall smågris med 2,5 prosent for å komme i balanse med valgt alternativ for tilgjengelig salg i 2025.

Slaktegrisvekter på 83 kg

	Import- kvoter *	Disponibelt salg av norsk vare	Prognose effektivitets- økning	Gir salgs- produksjon tonn	Balanse	Nødvendig reduksjon antall smågris
2022	2 400	129 900	0,5 %	131 300	1 400	-1,1 %
2023	2 400	129 900	0,5 %	131 900	2 000	-1,5 %
2024	2 400	129 900	0,5 %	132 600	2 700	-2,0 %
2025	2 400	129 900	0,5 %	133 200	3 300	-2,5 %

* Inkludert "nødvendig" import av 800 tonn spekk

Slaktegrisvekter på 83 kg er noe lavere enn slaktevektene i gjeldende prognose for 2021 som er på 84,6 kg i gjennomsnitt.

På oppdrag fra Totalmarked gjennomførte AgriAnalyse ved årsskiftet 20/21 en spørreundersøkelse blant alle svineprodusenter og et utvalg produsenter uten gris for å kartlegge planer for avvikling, oppstart og utvidelser. Tretten prosent av smågrisprodusentene og ni prosent av slaktegrisprodusentene oppgir at de ikke vil ha gris på bruket om fem år. Basert på svarene i undersøkelsen kan en likevel forvente en stabil eller svak netto økning i antall purker og antall slaktegris i de kommende fem årene. Dette skyldes i hovedsak at undersøkelsen viser at vi ikke vil ha avvikling utover normal avgang de siste årene, og at det er en svak interesse blant enkelte for å etablere seg. Med utgangspunkt i spørreundersøkelsen ser vi at interessen for utvidelse hos eksisterende produsenter er størst blant slaktegrisprodusentene, men det er også interesse for utvidelser hos smågrisprodusenter.

Av de som vurderer å starte opp med svineproduksjon (både avlspurker og slaktegris), er forventning om bedret lønnsomhet på gården den årsaken flest oppgir.

Av de som vurderer å gi seg med svineproduksjon, er manglende lønnsomhet den hyppigst oppgitte årsaken. At en ikke ønsker å foreta nødvendige investeringer og usikkerhet om noen vil overta kommer på de neste plassene.

7.3. Målpris endringer og utvikling i dekningsbidrag for slaktegris og smågris

Målprisen økte i årene 15/16 med 70 øre, 16/17 med ni øre og 20/21 med 1,46 kr. Årene 2016 til 2018 var preget av overproduksjon som er medvirkende til at det ikke har vært mulighet for målprisjustering i disse årene.

Svineproduksjonen har ikke hatt noen reell forbedring av lønnsomheten fra 2015 til 2020. I inneværende avtaleår fikk de en økning i målpris på 1,46 kr per kg. Totalt sett har dette og lavere omsetningsavgift gitt en økning i DB for slaktegris på 108 kr per gris og 2 962 kr per årspurke i smågrisproduksjonen. Dette er en økning for begge produksjoner, men størst er økningen for slaktegrisen som er ett bevisst valg gjennom fastsettelsen av smågrisprisen. Tidligere har det vært en tommelfingerregel som tilsier at 40 prosent av det totale dekningsbidrag (DB slaktegris+ DB smågrisproduksjon) er slaktegrisprodusentene sin andel, mens 60 prosent er smågrisprodusentene sin andel. Nå er fordelingen om lag 50/50 som er en mer riktig fordeling i henhold til effektivitetsøkningen i smågrisproduksjonen.

Det er behov for å øke målprisen ytterligere. Samtidig er det viktig å beholde dagens markedsbalanse over tid. Lønnsomhetsvurderingen knyttet til svineproduksjonen i neste avtaleår har ikke hensyntatt endringer i nettonoteringen, eventuelle endringer i kraftfôrpris eller andre variable kostnader som en kan endres i avtaleåret 21/22. I tillegg er det verdt å merke seg at omsetningsavgiften på svin vil få en økning på minimum 20-30 øre til et normalnivå fra 01.01.22.

Det er en skjønnsmessig vurdering hva som er en reell og generell nyetableringsøkonomi. Vår vurdering er at smågrisdekningsbidrag på under 14 000 kroner basert på disse forutsetningene ikke vil utgjøre en nyetableringsfare. I tillegg vil en forventet kostnadsutvikling også redusere effekten av økt målpris. Arbeidsbelastningen i smågrisproduksjonen har også steget som følge av større avdrått og dyrevelferdskrav.

Vi har nå fått en tydelig avklaring i konsesjonsgrensene på svin som setter en klar demper på mulighetsrommet for store smågrisproduksjonsenheter. Samtidig har lønnsomheten i kombinert svineproduksjonen løftet seg det siste året og det er strategisk ønskelig at flere legger om til en slik produksjon. Et annet element som også er av stor betydning, er økt fokus på dyrevelferdskrav og dertil plassbehov for spesielt smågris og slaktegrisperioden. Dette er i mange tilfeller med på å redusere purketallet hos mange produsenter.

I flere av fylkene i Norge ser vi en større nedgang i produksjonen og dertil svekket produksjonsmiljø. Dette gjelder spesielt Vestlandet, Agder og Nord-Norge. Derfor er det viktig med tiltak for å styrke økonomien spesielt i disse områdene der produksjonen har en svakere utvikling enn landet ellers.

Når samfunnet normaliseres og grensehandelen starter opp vil det ikke være rom for økninger i produksjonen av gris. Det er i dag fortsatt mange smågrisprodusenter og slaktegrisprodusenter som har mulighet til å utvide innenfor dagens konsesjonsregelverk. Dette gir rom for at eksisterende produsenter har mulighet til å utvide og fornye driftsapparatet og erstatte de produsentene som velger å avvikle produksjonen av gris. Dagens konsesjonsgrense er med på å legge til rette for en spredt produksjon og en struktur tilpasset norske forhold. Konsesjonsgrensen for gris må ikke heves.

7.4. Konklusjon og anbefaling:

En bedret markedsbalanse gir rom for å løfte økonomien i svinenæringa uten at dette gir produksjonsøkning.

Nortura anbefaler

- Målpris opp 1,5 kr pr. kilo – dette hensyntar kostnadsøkning, bondens økonomi og markedsforhold – forutsatt ingen endring i kraftforpris i avtaleåret
- Investeringsvirkemidler til oppgradering hos eksisterende produsenter knyttet til:
 - Dyrevelferdstiltak, omlegging til SPF, gjødselhåndtering, energitiltak, ventilasjon og lignende
 - Utvidelser for eksisterende produsenter opp til konsesjon for kombinert og slaktegrisprodusenter ved markedsbehov
- Øke distriktstilkuddene i Nord Norge, Agder, Vestland og Møre og Romsdal

8. Storfe

8.1. To likeverdige produksjonsformer

Andelen av storfekjøtt fra ammeku er økende, men fortsatt er det melkeku som bidrar mest. Nesten 70 prosent av storfekjøttet stammer fra melkeku. Nortura ønsker ikke en utvikling hvor produksjonsformene settes opp mot hverandre, men ønsker en balansert utvikling av virkemidlene som ivaretar begge. Både ammekuproduksjon og oppforing av kalv ligger etter melkebruket i lønnsomhet, og det er viktig at sikre at begge produksjonsformene løftes.

8.2. Markedsutvikling

Den siste tiårsperioden har vært preget av underdekning av storfekjøtt. Behovet ut over kvoter, som vises som avstanden mellom de to linjene i figuren under, har vært dekket opp av import gjennom generelle tollnedsettelse. Underdekningen var størst i 2015 og 2016, hvor behovet for import ut over kvotene nådde 16 000 tonn. Etter 2016 har norsk produksjon økt samtidig som salget er redusert og trenden, når en ser bort fra forstyrrelser i tilførselene som følge av tørkesommeren 2018, er at importbehovet gradvis reduseres. 2020 og 2021 er å anse som et unntaksår mht. salg grunnet Covid-19.

Utvikling av produksjon (inkl. importkvoter) og engrossalg for storfe siden 2010

*) Prognose fra januar 2021

I 2020 var ble tilførselene av storfe redusert med 4 prosent i forhold til 2019 som følge av økt behov for melk som gir færre slakt fra melkebesetninger. Samtidig økte engrossalget med 5 prosent som følge av restriksjoner grunnet Covid-19.

8.3. Prognose og langtidsutsikter

Det prognoseres et markedsunderskudd på 6 100 tonn storfekjøtt i 2021. Produksjonen ventes å bli om lag uendret sammenlignet med 2020, da det ventes et fortsatt høyt melkebehov. Salget av helslakt for året 2021 som helhet ventes å gå noe tilbake forutsatt en normalisering i samfunnet fra sommeren av.

Antall ammekyr økte med 27 000 fra 2015 til 1. oktober 2020. Økningen i ammekutallet har mer enn oppveid nedgangen i antall melkekyr i samme periode på om lag 11 000. Det forventes en fortsatt vekst i mordyrtalet i 2021. Det er interesse for å øke ammekutallet i eksisterende ammekubesetninger og blant melkeprodusentene, og det er innvilgede prosjekter under oppføring som ikke har kommet i full produksjon enda. Framtidig melkebehov påvirker også tilførslene av storfekjøtt. I sum gjør dette det vanskelig å tallfeste behovet, men vi ser at det kan være rom for en forsiktig økning i antall ammekyr i Norge.

De siste årene har det vært en reduksjon i forbruket av storfekjøtt pr capita. Fra 2015 til 2019 har salget av rødt kjøtt pr capita gått tilbake med 6 prosent. Storfe utgjør en stor del av dette. I perioden frem mot 2025 forventes det en fortsatt reduksjon i forbruket pr capita, men ikke i like stort omfang som de siste årene. Totalmarked anslår en reduksjon pr capita på 0,5 prosent per år.

Det er mange faktorer som påvirker markedsbalansen for storfe, og dermed behovet for antall kyr fram mot 2025. Reduksjon i melkeproduksjonen kombinert med utviklingen i melkeytelse vil få betydning for kjøttproduksjonen fremover. Totalmarked har gjennomført en spørreundersøkelse blant bønder i 2020 som viser at det er stor interesse blant produsentene for å starte opp med ammeku.

90 300 tonn tilgjengelig for norsk produksjon i 2025. Valgt alternativ for melkeytelse

Tilførsler av storfekjøtt (inkl. kalv) i tonn pr. år ved melkeytelse **8 300 kg**

		Antall ammekyr						
Antall melkekyr	Melke riv. Mill. liter	100 000	105 000	110 000	115 000	118 000	125 000	130 000
205 200	1 500	88 400	89 900	91 500	93 000	94 000	96 100	97 700
198 300	1 450	86 500	88 000	89 600	91 100	92 100	94 200	95 800
191 500	1 400	84 600	86 100	87 700	89 200	90 200	92 300	93 900
184 600	1 350	82 700	84 200	85 800	87 300	88 200	90 400	92 000
177 800	1 300	80 700	82 300	83 800	85 400	86 300	88 500	90 000

Behov for antall ammekyr gitt melkevolum og ytelse i melkeproduksjonen

Figuren over viser behov for antall ammekyr gitt melkevolum og ytelse i melkeproduksjonen. Med et årlig kumelkbehov på om lag 1 400 mill. liter er det estimert et ammekutall på om lag 118 000 for å gi full markedsdekning i 2025. Det er valgt en årlig økning i melkeytelsen på 0,5 prosent til 8 300 kg per årsku. Små endringer i salg av kjøtt, melk eller endringer i ytelse vil fort endre behovet for ammekyr.

Gitt et ammekutall i dag på om lag 106 000, er det med disse forutsetningene, rom for en svak økning fram mot 2025. Totalmarked har gjennomført en spørreundersøkelse blant bønder i 2020 som viser at det er stor interesse blant produsentene for å starte opp med ammeku.

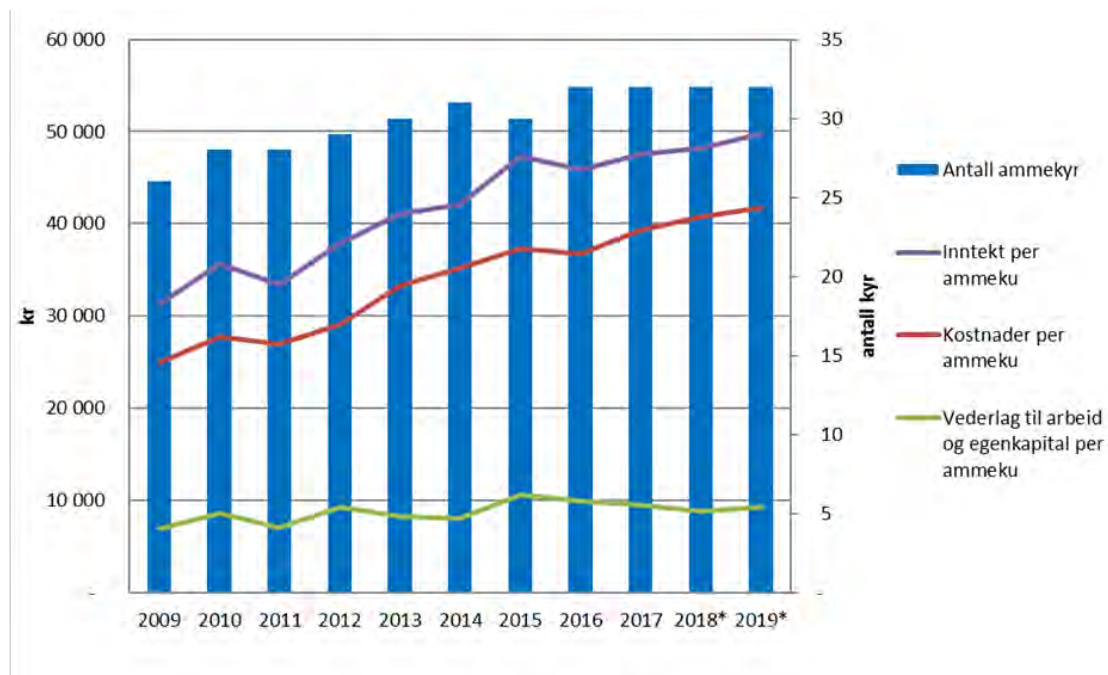
8.4. Prisutvikling og muligheter for 2021-2022

I perioden 2017-2019 var det en svak vekst i Planlagt gjennomsnittlig engrospris for storfe. Det må sees i lys av at en i denne perioden så en rask vekst i ammekutallet og sterk etableringslyst, samtidig som det gikk mot markedsdekning av storfekjøtt. Begrensninger i tollvernet for helt slakt var også en viktig faktor. I 2020 har krona har svekket seg mot Euro og det har gitt en midlertidig styrking av tollvernet. Nortura har brukt denne muligheten til å løfte PGE ved de to siste prisfastsettelsene.

Usikkerhet med hensyn til utviklingen av salget framover tilsier forsiktighet med tanke på prisvekst som kan stimulere produksjon og dempe salg. Framover må en derfor ta utgangspunkt i prisøkninger i mindre grad kan bidra til å løfte økonomien i storfekjøttproduksjonen.

8.5. Økonomien i storfekjøttproduksjonen

De siste årene har høyere kostnader i stor grad innhentet prisøkninger på storfe. Blant annet har økte kostnader i verdikjeden og redusert verdi for huder og skinn har bidratt til dette. Figuren under som viser inntektsutviklingen for referansebruk åtte (ammeku) over en tiårsperiode illustrerer dette.

Det er behov for å styrke økonomien i storfeproduksjonen. Rommet for prisøkning er begrenset på grunn av svakt tollvern. Økonomien må derfor styrkes gjennom tilskudd, som i snitt utgjør vel 40 prosent av produksjonsinntekten for ammeku og noe lavere for kjøttproduksjon fra melkeproduksjonsbruk. Utviklingen av tilskuddene bør gå i en retning hvor en samtidig legger til rette for økt utnyttelse av norske grovfôr- og beiteressurser ved å styrke produksjonen i områder hvor ressursene står i fare for å gå ut av drift.

Nortura støtter forslaget om et nytt tilskudd til ku med kalv på beite, som et målrettet tiltak for å fremme god dyrevelferd og øke storfekjøttproduksjonen på norske ressurser. Vi vil også peke på at driftstilskuddet for ammeku også er treffsikkert i forhold til disse formålene, samtidig som det bidrar til å løfte lønnsomheten.

8.6. Konklusjon og anbefaling:

- Det er rom for en forsiktig økning i ammekutallet. Veksten bør prioriteres til områder i distriktene hvor melkeproduksjonen går mest tilbake
- Lønnsomheten i storfeproduksjonen er svak og ligger etter i forhold til de fleste andre produksjoner
- Det vil være begrenset rom for prisøkning på storfe framover
- Behovet for bedret lønnsomhet må i stor grad løses gjennom jordbruksavtalen
- En matproduksjon basert på effektiv utnyttelse av norske ressurser forutsetter at tyngden av den grasbaserte husdyrproduksjonen blir liggende i distriktene. Derfor må virkemidlene over jordbruksavtalen brukes på en måte som ivaretar mangfoldet av bruksstørrelser.

Nortura anbefaler

- Legge til rette for beitebasert storfeproduksjon gjennom økte satser for beitetilskudd og utmarksbeitetilskudd
- Øke driftstilskuddet for ammeku for alle produsenter
- Styrke strukturprofilen i driftstilskuddet gjennom å øke mest for besetninger fra 6 til 30 ammekyr
- Innføre eget tilskudd for ku med kalv på beite
- Øke kvalitetstilskuddet for klasse O og O+ likt med 1 kr/kg
- Investeringsmidler til kontrollert økning i ammekutall og ombygging til løsdrift må styres inn mot områder i distriktene hvor melkeproduksjonen går mest tilbake

9. Sau og Lam

9.1. Markedsutvikling

Etter mange år med underdekning har Norge vært mer enn selvforsynt med sau og lam fra høsten 2015. Salget av helslakt hadde en negativ utvikling etter 2017, og produksjonen ble tatt ned.

Utvikling av produksjon (inkl. importkvoter) og engrossalg for sau og lam siden 2010

**) Prognose fra januar 2021*

Mens det har vært knapt med sau gjennom hele 2020, var det fortsatt lam fra fjorårets sesong med inn i ny sesong. Det har vært en økning i salget av lam og reguleringslageret er nesten 1000 tonn lavere ved inngangen til 2021 sammenlignet med 2020.

9.2. Prognose og langtidsutsikter

Markedet for sau og lam nærmer seg balanse. Det er prognosert en liten overdekning av lam på 200 tonn i 2021, inkludert WTO-importkvoten på 206 tonn og importkvoten på 600 tonn fra Island. I tillegg er det ca. 1 900 tonn lam på reguleringslager ved inngangen til året. For sau viser prognosen balanse. Det forutsettes ingen endring i bestanden av sau og lam ved beiteslipp i 2021.

I langtidsutsiktene mot 2025 er det fortsatt samme salgsvolum som i prognosen for 2021. Det tilsvarer en reduksjon i forbruk per capita på 0,5 prosent per år. Med de forutsetningene som er lagt til grunn synes det ikke å være rom for økning i produksjonen av sau- og lammekjøtt de nærmeste årene.

Spørreundersøkelsen gjennomført av AgriAnalyse i august/september 2020 blant et tilfeldig utvalg gårdbrukere viste en nedgang (netto endring) i antall søyer på åtte prosent i kommende femårs periode. Ifølge undersøkelsen vil nedgangen bli prosentvis størst i Møre og Romsdal, Nordland og Troms og Finnmark. I de nordligste fylkene oppgir om lag halvparten av de spurte at de vil gi seg, eller redusere produksjonen innen fem år.

I desember 2020 ble det fulgt opp med en undersøkelse for å se nærmere på årsakene til at mange saueprodusenter oppgir at de vil gi seg. Det er to hovedårsaker til at mange vurderer å gi seg med sau. 36 prosent oppgir at de mener at økonomien i produksjonen er for svak og 28 prosent er usikre på om de har noen til å overta drifta innen fem år. 4 prosent oppgir tap til rovdyr som viktigste årsak til at de gir seg, men her er det store regionale forskjeller.

9.3. Pris og inntekt

Etter noen år med god utvikling i prisen på lam, ble det bråstopp fra høsten 2015 pga. overproduksjon. I løpet av to år falt prisen med nesten seks kr/kg. Så fulgte et par år med uendret pris, før markedssituasjonen bedret seg og det igjen var mulig å løfte prisen fra høsten 2019. Selv om markedssituasjonen er vesentlig bedre nå, er det for tidlig å friskmelde det helt, og noe som tilsier fortsatt forsiktighet når det gjelder prisøkninger. Saueprisen har hatt et lignende forløp som lam, men med enda større prisfall etter fra. Markedet for sau er nå i balanse og prisen er løftet i to omganger fra sommeren 2020.

Prognosen tilsier at markedet nærmer seg balanse, forutsatt at produksjonen ikke økes. Men reguleringslageret av lam er fortsatt større enn ønsket ved inngangen til året etter flere år med overskudd. Langtidsutsiktene viser at det ikke er rom for produksjonsøkning i de kommende årene. Dette tilsier at rommet for prisøkning på sau/lam er begrenset og at et nødvendig løft i lønnsomhetene må komme gjennom jordbruksavtalen. Referansebruksberegningene (tabell side x) viser at sauenæringen ligger laveste i inntekt av alle produksjonen. Det er også den produksjonen som har størst andel av inntekten fra overføringer med nærmere 70 prosent.

9.4. Konklusjon og anbefaling

- Det nærmer seg balanse for sau/lam. Det er ikke rom for økning i produksjonen av sau/lam framover, samtidig som det er et stort behov for å styrke lønnsomheten. Ifølge referansebruksberegningene har sauenæringen lavest lønnsomhet av alle produksjonsformene. Det er et begrenset rom for prisøkning på sau/lam framover. Behovet for bedret lønnsomhet må i stor grad løses gjennom jordbruksavtalen, og fortrinnsvis gjennom mest mulig produksjonsnøytrale virkemidler
- En spørreundersøkelse som er gjennomført viser at det kan bli relativt stor avskalling av produsenter i Nord-Norge og på nordvest-landet i årene framover. Dette er områder hvor sauen er viktig for å utnytte de store grovfôr- og beiteressursene
- En matproduksjon basert på effektiv utnyttelse av norske ressurser forutsetter at tyngden av den grasbaserte husdyrproduksjonen blir liggende i distriktene. Derfor må virkemidlene over jordbruksavtalen brukes på en måte som ivaretar mangfoldet av bruksstørrelser.

Nortura anbefaler

- Øke beitetilskudd, både det generelle og utmarksbeitetilskuddet
- Økt investeringsstøtte for å opprettholde produksjonen i områder med stor nedgang i sauetallet. Små og mellomstore bruk bør prioriteres da det er i denne brukskategorien en ser størst nedgang.
- Tiltak som fremmer bedre overvåking(radiobjeller) og fellestiltak på beite. Mindre sau og færre sauebønder som nyttiggjør seg av utmarksbeiter gjør det mer arbeidskrevende med sau i utmark, noe som fører til at sannsynligheten for at sau blir værende igjen etter sanking øker. Elektronisk overvåkingsutstyr vil lette sankingen og gjøre tilsynet bedre og mer effektivt og samtidig åpne for store muligheter for økt digitalisering og utnyttelse av relevant informasjon knyttet til saueholdet.

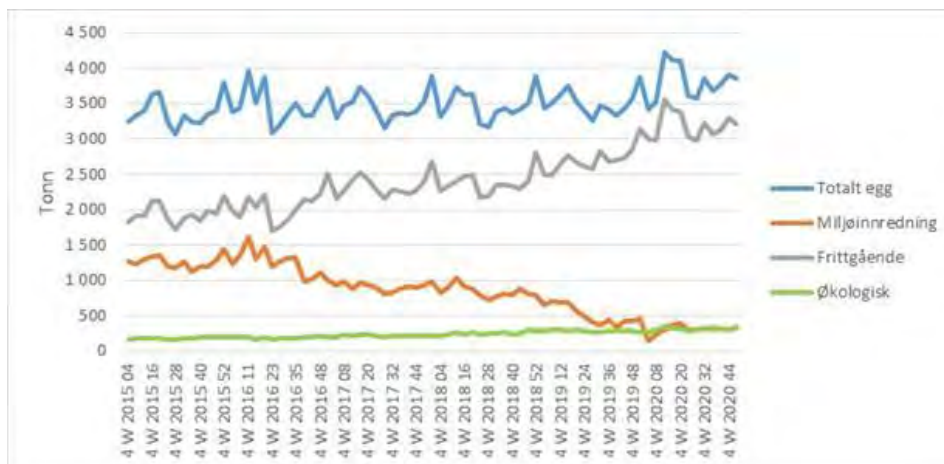
10. Egg

10.1. Markedsutvikling

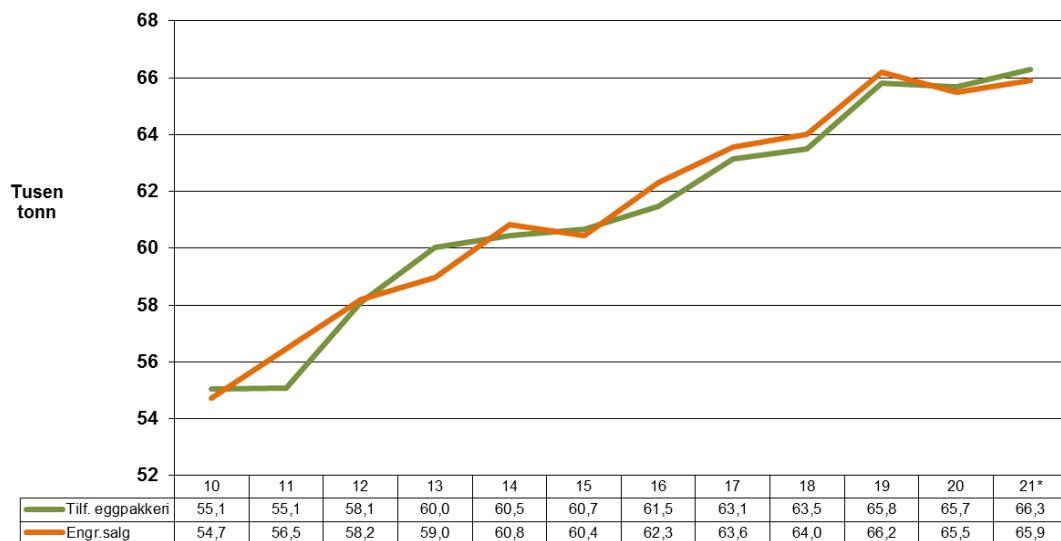
Eggsektoren preges av svært tydelige markedskrav fra sentrale aktører om egg fra frittgående høner, og det har ført til behov for utfasing av eggproduksjon i miljøbur.

Eggprodusentene har gjennomført en omfattende og kostnadskreven omstilling. I januar 2021 vil Nortura produsere om lag 94 prosent egg fra frittgående høner og seks prosent egg fra høner fra produksjoner med miljøinnredning.

Figuren under viser utviklingen i omsatt volum for egg med fordeling på driftstyper. Trenden er at det stadig omsettes mindre egg fra miljøinnredning, og i dagligvaremarkedet finnes knapt slike egg nå. Omsetningen av økologiske egg har også det siste året fortsatt å øke noe.

Utviklingen av volum i tonn av ulike typer egg i dagligvaremarkedet fra uke 4 2015 til uke 36 2019

Utvikling i tilførsler til eggpakkeri og engrossalg siden 2010

*) Prognose fra januar 2021

10.2. Prognose og langtidsutsikter

For 2021 viser prognosen et fortsatt overskudd av egg. Samlet salg av egg til dagligvare og industri forventes å bli om lag uendret fra 2020, mens det ventes en økning i produksjonen på 1 prosent. Overskuddet på 900 tonn kan håndteres med førtidsslakting. Eggmarkedet preges stadig av overproduksjon og etableringsvilje, og det er lite rom for nyetableringer.

Forbruk av egg forventes også framover å øke noe mer enn befolkningsveksten.

10.3. Pris og inntekt

Prognosen viser overproduksjon av egg, og det tilsier en varsomhet med prisøkninger. Planlagt gjennomsnittlig engrospris er uendret første halvår 2021 etter en økning på 80 øre forrige halvår.

Produsentene møter stadig nye krav og pålegg som driver kostnader.

10.4. Konklusjon og anbefaling

- Stadig overproduksjon og etableringsvilje
- Dyrevelferd er viktig tema

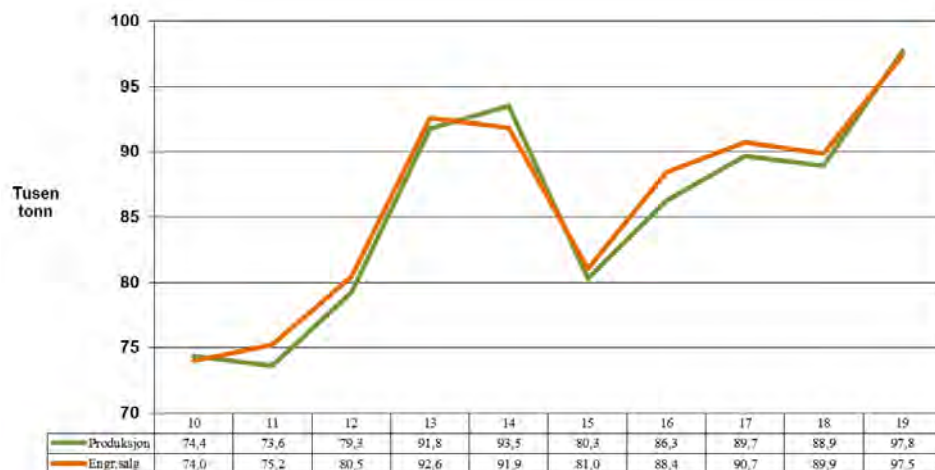
Nortura anbefaler

- Husdyrtilskudd opp til full konsesjon på 7500 høner
- Investeringsvirkemidler som prioriterer klima og oppvarming
- Økt fraktutjevning, beskrevet i eget avsnitt

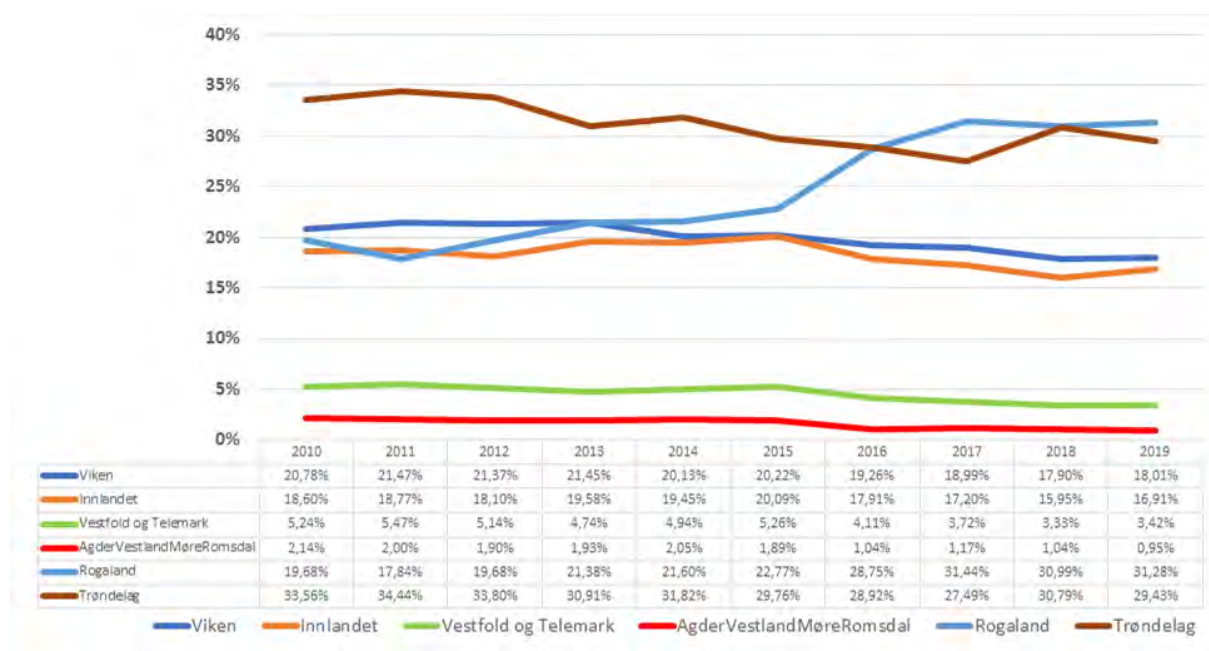
11. Fjørfekjøtt

11.1. Markedsutvikling

Kylling og kalkun har hatt en positiv markedsutvikling i svært mange år, og denne trenden vil trolig fortsette.

Utvikling i produksjon og engrossalg av kylling fra 2010

Andel av kyllingproduksjonen per fylke

Agder, Vestland, Møre og Romsdal er slått sammen slik at de vises på grafen.

Produksjonen av kylling er sentralisert og i relativt stor grad lokalisert mot slakteriene. Økt andel av kyllingproduksjon i Rogaland er den største endringen senere år.

11.2. Pris og inntekt

Produsenter av fjørfekjøtt har det vesentlige av inntekten fra salg i markedet. Prisene har variert noe mer over tid enn for andre kjøttslag. Lavere forbrukerpriser for kylling enn for andre kjøttslag øker etterspørselen.

11.3. Konklusjon og anbefaling

- Fjørfekjøtt er det eneste kjøttslag hvor en forventer forbruksvekst.
- Det er ønskelig å bremse ytterligere sentralisering.
- Dyrevelferd er et viktig tema, og investeringer bør rettes mot det.

Nortura anbefaler

- Investeringsvirkemidler som prioriterer klima og oppvarming
- Etablere en fraktordning for fjørfekjøtt etter prinsipper for eksisterende fraktordning for annet kjøtt, beskrevet i eget avsnitt.

12. Fraktordninger

12.1. Tilskudd til frakt av slaktedyr

Formålet med Tilskudd til frakt av slaktedyr er å jevne ut transportkostnader ved frakt av slaktedyr fra produsent til slakteri. Et viktig premis for ordningen er at det er tilstrekkelig kompensasjon for frakt, da dette indirekte eller direkte påvirker slakterienes mulighet til å jevne ut prisene mellom produsenter. Økt tilskudd til frakt bidrar i stor grad til økt lønnsomhet for alle husdyrprodusenter fordi det reduserer fraktkostnadene likt for alle. Fraktutjamningsordningen er samtidig også et av de mest sentrale landbrukspolitiske virkemidlene for å sikre egg- og kjøttproduksjon i hele Norge.

Fraktordningen for frakt av slaktedyr ble gjennomgått i 2019-2020. Utredningen viste at ordningen i stor grad virker etter formålet, men det ble anbefalt å se nærmere på to forhold for å sikre lik netto fraktkostnad mellom regioner:

- Lasstørrelse i dagens beregningsmodell:
I dagens ordning underkompenseres lasstørrelse for samtlige dyreslag i de fleste regioner og spesielt på Vestlandet. Det er vesentlig at de faktiske kostnadene legges til grunn og at ordningen finansieres opp for å dekke dette.
- Endre 0-sone:
Vurdere om dagens 0-sone (ikke tilskuddsberettiget frakt) i dagens modell bør erstattes av egenandel for slakteriene slik at transportkostnader, slik som ferge- og bomkostnader blir dekket også for de 50 første km for å se om dette kan redusere netto transportkostnader på Vestlandet, men uten at det også reduserer netto transportkostnader tilsvarende i de andre regionene. Endringer av parameterne i modellen må ses i sammenheng, og en må se hvordan eventuelle endringer vil slå ut for de ulike regionene.

Nortura støtter at det jobbes videre med disse forholdene, men uavhengig av dette er det nødvendig med økt tilskudd til frakt av slaktedyr. Nortura ba i 2020 om økt støtte til frakt på 47 mill. kr. Det er positivt at avtalepartene bevilget 12 mill. kr, men det er fortsatt en betydelig underdekning som i dag

dekkes av bøndene. Vi registrerer at endringer i kjøre- og hviletidsbestemmelsene medfører økte kostnader.

Nortura mener at frakttilskuddet må økes med minst 35 mill. kr for å bedre lønnsomheten til alle som leverer storfe, sau og gris til slakt. I tillegg vil økt støtte til frakt sikre at aktørene over tid bidrar til full utjevning av fraktkostnader.

12.2. Tilskudd til frakt av egg

Formålet med frakttilskuddsordningen er å jevne ut kostnadene ved frakt av egg fra produsent til registrert egg pakkeri, i tillegg til å bidra til effektiv frakt og til å stimulere til omsetning via registrert eggpakkerier. Frakttilskudd blir utbetalt for frakt av egg fra produsent til nærmeste registrerte eggpakkeri. Tilskudd på 7,7 mill. kroner til 66 .000 tonn egg gir en svært lav dekning av fraktkostnaden. Kostnaden til innfrakt av egg er anslagsvis kr 1,- pr. kg egg. Tilskuddet til frakt av egg har heller ikke vært økt på flere år, men kostnadene har økt også for frakt av egg.

Nortura mener at tilskuddet nå bør økes for å sikre utjevning av fraktkostnader over tid mellom produsenter.

12.3. Tilskudd til frakt av fjørfekjøtt

Nortura har gjennom flere jordbruksoppgjør pekt på behovet for å etablere en fraktordning for fjørfekjøtt. Vi mener fortsatt at dette er helt nødvendig for å styrke matproduksjonen i hele Norge. Dersom avtalepartene ikke etablerer en slik ordning frykter Nortura at produksjonen av fjørfekjøtt i enda sterkere grad enn i dag Norge vil konsentreres i nærheten til slakteriene. Dette er en utvikling Nortura mener er uheldig, både av hensyn til økt smitterisiko og beredskap, men også av hensyn til fordeling av verdiskapingen til flere deler av landet.

Nortura har i de siste jordbruksoppgjørene vist at en fraktordning for fjørfekjøtt bør kunne etableres etter prinsipper for eksisterende fraktordning for kjøtt.

13. Telledato

Nortura har i flere år pekt på behovet for å modernisere og markedstilpasse ordningen gjennom å erstatt registrering på telledatoer med å ta i bruk løpende data fra husdyrregisteret. Dagens system for tilskuddsberegning motarbeider markedets behov, og bør skiftes ut hurtigst mulig.

Sikker telling av dyr som grunnlag for tilskudd til husdyrproduksjonene er viktig for korrekt tildeling og tillit til systemene. Telledatoer påvirker beslutninger om slaktetidspunkt for mange produsenter. Årsaken til dette er den store økonomiske verdien som ligger i dyreantallet på telledato. Telledatoene samsvarer ikke med et optimalt driftsopplegg hos den enkelte bonde, og heller ikke med hensynet til forbrukerkrav, optimal vareflyt og balanse i markedet.

For å motvirke for store uheldige utslag, benyttes det i dag prisvirkemidler. Gjennom prisløypen for engrospris, ekstra avtaletillegg og økning av omsetningsavgift rundt telledatoen, har en for en stor grad nøytralisert den negative drivkraften som ligger i telledatoene.

Det er uheldig å bruke sterke prisvirkemidler for å løse ubalanser i markedet som skyldes leveransmønster skapt av telledatoer. Prisvirkemidlene bør etter Norturas mening benyttes til å påvirke at slaktning samsvarer med markedets behov. Nortura har derfor gjennom lengre tid bedt om at det arbeides frem forenklede og mer effektive ordninger som kan erstatte telledato.

Et effektivisert system gjennom registrene vil gjøre det enklere å produsere i tråd med markedets behov, og således også forenkle og effektivisere markedsbalanseringen. Husdyrregisteret må kunne danne grunnlag for utbetaling av tilskudd. Vi er klar over at kvaliteten på datagrunnlaget ikke er godt nok som grunnlag for støtteutbetaling, men Nortura mener at det vil ligge et sterkt nok incentiv til forbedring av datagrunnlaget om Husdyrregistret danner grunnlaget for utbetaling av støtte.

I forbindelse med oppgjøret i 2013 ble SLF og Mattilsynet bedt om å utrede om Husdyrregisteret kunne brukes til utmåling av produksjonstilskudd for storfe. På bakgrunn av denne utredningen gikk statens forhandlingsutvalg i sitt tilbud i 2014 ikke inn for en omlegging til bruk av Husdyrregisteret i tilskuddsforvaltningen av storfe, og det ble ikke gjennomført. Et av argumentene var at en antok at problemet med telledatoer er overdrevet. Dette er vi sterkt uenig i, jf. beskrivelsen over. Problem med datakvaliteten og ringvirkninger for andre produksjoner og tilskuddsordninger var et annet moment som ble vektlagt.

I årene 2009-2012 ble det gjennomført en pilot for utmåling av produksjonstilskudd. Den viste at datakvaliteten i registeret ikke var tilfredsstillende. Siden da har det skjedd mye med kvaliteten på dataene i de ulike kontrollene og det vil fortsette å skje mye rundt dette med kvalitet på det som ligger av data i husdyrregisteret/kontroller. Det er flere ting som påvirker denne utviklingen.

1. Det at det nå er etablert standard koblinger (API) fra Husdyrregisteret og de ulike kontrollene gjør tilgjengeligheten på dataene mye bedre.
2. Brukergrensesnittene blir bedre sett fra bonden i form av at de legger bedre til rette for selvbetjening. Dette er viktig for å sikre rask og riktig rapportering på endringer/hendelser i dyreholdet. Dette vil resultere i at registeret blir riktigere hele tida.
3. Mattilsynet sine nye krav og verktøy knyttet til rapportering av matkjedeinformasjon vil legge ytterligere press på bedre kvalitet og raskere oppdatering.
4. Det kommer nå flere og flere løsninger som henter data i realtime fra register, for eksempel Husdyrregisteret. Det setter press både på at alle skal holde data oppdatert og kvaliteten – ellers har det fort økonomiske konsekvenser for eksempel knyttet til avrekning på slakt og livdyr. Dvs. at samhandlinga mellom slakteri og bonde i seg selv nå presser dette frem. Bonden er rett og slett i ferd med å bli datadreven. Det betyr at en del av oppdateringene vil skje automatisk.
5. Det finnes teknologi i form av maskinlæring og kunstig intelligens som kontinuerlig kan holde besetningen til hver bonde oppdatert med data fra ulike kilder og gjennom det kvalitetssikre, men også hjelpe bonden i å holde sin besetning helt oppdatert. (Her kan det ligge personverdilemma, men et formål knyttet til å ha kontroll på bruk av felleskapets penger i form av tilskudd vil nok gi rom for en del).
6. Det at det offentlige tok i bruk automatiske datakilder/kontinuerlige oversikt over biomasse som krav for å få produksjonstilskudd ville i seg selv drive denne utviklinga framover. Dette ville ikke bare gi grunnlag for kontroll på tildeling av tilskudd, men ville også gi landbruket bedre konkurransekraft i form av høyere datakvalitet hos flere.

Dagens system for tilskuddsberegning motarbeider markedets behov, og bør skiftes ut hurtigst mulig. Nortura mener det ligger en betydelig forenkling- og effektiviseringsgevinst i å tilrettelegge for at Husdyrregisteret kan benyttes som grunnlag i tilskuddsforvaltningen. Dersom man ikke er fornøyd med datakvaliteten i husdyrregistret, vil et tilskuddssystem som baserer seg på dette registret etablere et sterkt incentiv for produsentene til å oppdatere registret løpende. Partene bør derfor arbeide for at det blir lagt til rette for en forenklet løsning knyttet til telledatoer.

Nortura anbefaler

- Nortura anbefaler at det settes i gang en pilot basert på tilgjengelig teknologi og datagrunnlag for å bruk av husdyrregisteret i utmåling av produksjonstilskudd for storfe.

Hamar, 11. mars 2021

Geno sine innspill til jordbruksforhandlingene 2021

Geno sine innspill til jordbruksforhandlingene i 2021 har tre hovedkomponenter; bidrag til videre satsing på klima og bærekraftig ressursutnyttelse, styrking av seminutjammingsmidlene for å sikre en sterk semintjeneste over hele landet, samt virkemidler for å styrke den aktive bonden. Våre innspill møter de muligheter og utfordringer som vi ser som mest sentrale for å sikre fremtidig selvforsyning og verdiskaping i Norge.

Klima og bærekraft

Mer klimavennlig avl, føring og dyrehelse utgjør et eget tiltaksområde i Landbrukets klimaplan for 2021-2030. Geno har gjennom denne planen forpliktet seg til å bidra med en vesentlig andel av det målsatte kuttet i utslipp av klimagasser fra landbruket i denne tiltaksperioden. Vi har beregnet et potensiale i redusert klimagassutslipp fra NRF avlen på minimum 500.000 tonn, med potensiale opp mot 1,3 millioner tonn innen 2030. Gjennom prosjektet som skal forske frem potensialet for å redusere metanutslipp, i en kombinert strategi med genetisk forbedret føreffektivitet, er målet vårt å avle frem ei melkeku som gir redusert klimagassutslipp og bedre utnyttelse av fôrressursene. Basert på bevilgninger over Jordbruksavtalen i 2017, har vi nå ferdiginstallert 17 metanmålere, fordelt på 10 kommersielle besetninger, 4 videregående landbruksskoler, Senter for Husdyrforsøk på Ås, samt på Øyer Testingsstasjon. Datainnsamling av metanutslipp, kombinert med data fra melkeroboter, og øvrig fenotype- og genotypeinformasjon på dyrene i disse besetningene har begynt å strømme inn til Geno, og i 2024 er det en målsetting om at vi skal ha grunnlag for å beregne avlsverdier og legge grunnlaget for utvelgelse av neste generasjon NRF kyr.

45 millioner kroner legges ned i analyse- og forskningsfasen, med ca 50% tilskudd og 50% bidrag fra Geno. Metanprosjektet vil i tillegg medføre ca 3 millioner i årlige driftskostnader, bestående av årlig serviceavgift på maskinene, oppfølging av maskiner i felt, datainnsamling og -behandling samt godtgjøring av feltverter. Et tilskudd til Geno over Jordbruksavtalen på **kr 3 millioner pr år i 3 år**, vil sikre finansiering av dette tiltaket frem til vi i 2024 kan implementere metanutslipp i avlsverdiregningene.

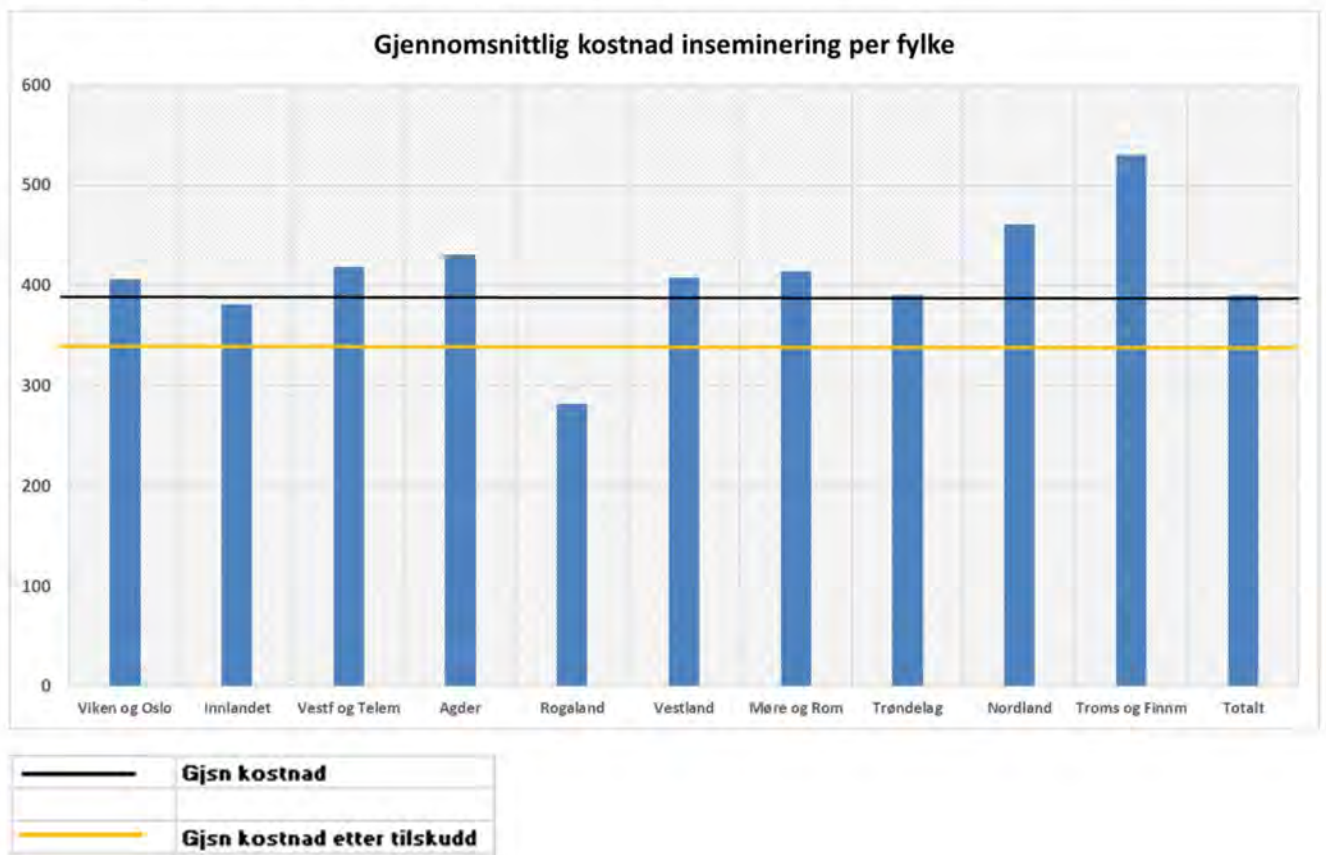
Seminutjammingsmidler

Tilskudd til utjamning av kostbare inseminasjonsreiser er et målrettet tilskudd. I dag ytes kr 21,7 millioner og behovet er kr 47,3 millioner.

Seminutjamningsmidlene er et viktig tiltak for å sikre likt tilbud av avlsmateriale med god kvalitet over hele landet. Midlene benyttes til nedskrivning av kostbare inseminasjonsreiser og gjør at alle produsenter får lik tilgang til det beste avlsmaterialet til samme pris, uansett bosted. Eksempelvis er det en gjennomsnittlig kostnadsforskjell på kr 250,- på en inseminasjon i Finnmark kontra en inseminasjon i Rogaland. Differansen skyldes reiseavstanden mellom besetningene. Forskriften sier at det er det rimeligste fylket som skal legges til grunn for beregningene av skyssutjevning.

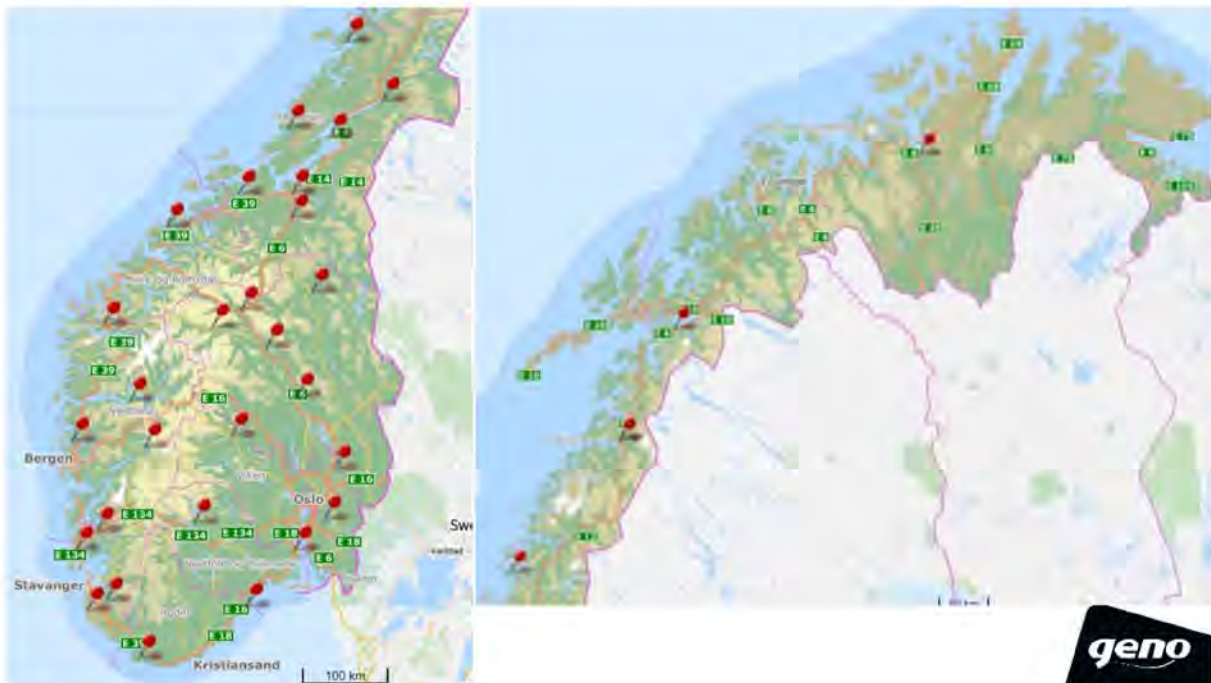
Det er viktig å presisere at avtalemidlene ikke brukes til å dekke noe av den ordinære drifta i Geno. Midlene brukes for å utjevne de svært varierende kostnadene ved sæddistribusjon og inseminasjonsarbeid som skyldes distriktsvis og lokale forskjeller i reiseavstander og ku-tetthet. Dette er utjevning som ikke fanges opp av soneinndeling eller andre tilskuddsordninger i landbruket.

Det er nå en underdekning på ca 25 millioner kroner. For å dekke denne underdekningen anbefaler Geno at seminutjamningsmidlene trappes opp over en 3 års periode hvor en starter med en årlig økning på 10 millioner for 2021, dvs en tildeling på **kr 31,7 millioner for 2021** for utjevning av inseminasjonskostnader på storfe. Seminutjamningsmidlene er viktig for å beholde et godt feltapparat (veterinærdekning) og på den måten reduseres interessen for overgang til eierinseminering. Eierinseminering krever mer enn 50 førstegangs inseminasjoner (Mattilsynets krav) for å få autorisasjon og desto flere som velger denne inseminasjonsformen, desto mer krevende blir det å ha god service til de som ikke har mulighet til å bli eierinseminører. Fordelingen av inseminering er i dag 70 prosent veterinærinseminasjon, 23 prosent teknikerinseminasjon og 7 prosent eierinseminering. Geno utbetaler årlig 125 millioner kroner for veterinærinseminering, og dette oppdraget er dermed en svært viktig del av veterinærenes næringsgrunnlag.

Tilskudd til veterinære reiser embryo

Embryo er nå et landsdekkende tilbud, men det er fortsatt betydelige reiseavstander/ kostnader. Embryo er det mest kraftfulle tiltaket innenfor avl, her kombineres de beste oksene med de beste kvigene i hele NRF populasjonen. Embryo bidrar til høgt genetisk nivå på innkjøpt kalv til Geno som kommende eliteokse eller elitekvige. Embryo muliggjør også en raskere forbedret avlsnivået i egen besetning. Et embryoinnlegg erstatter ordinær inseminering hos bonden. Kjøring for å legge inn embryo er i dag ekskludert i tilskuddsordningen for veterinære reiser. Kartet nedenfor viser hvor embryo veterinærer er stasjonert. Ved at embryo reiser også inkluderes i tilskuddsordningen til veterinære reiser vil det være mer attraktivt for flere produsenter å benytte embryo i egen besetning. I 2020 ble det satt inn 1300 embryo, målsettingen til Geno er å komme opp i 4000 embryo pr år. Gjennomsnittlig kjørelengde pr innlagte embryo var i 2020 på 35 km. Antall km berettiget til refusjon for 2020 hadde blitt på ca 6000 km av kr 13,57, dvs et beløp på kr 81.000,-. Å godkjenne embryoinnlegg inn under ordningen med tilskudd til veterinære reiser vil bety mye for bonden og for NRF avlen. Forskrift om tilskudd til veterinære reiser 01.07.2015, paragraf 2, 3. ledd punkt a.) må dermed strykes.

Melk og storfekjøttpris

Melke- og storfekjøttprisen er av de viktigste inntektskilder for storfebonden, og det er viktig at den utvikles framover slik at det er lønnsomhet i å produsere. Figur og tabell nedenfor viser prisutviklingen på melk, bygg og engrosprisen for storfekjøtt fra 2017 – 2020. Som figuren og tabellen viser har det vært en riktig og viktig styring av kornprisen. For at storfebonden også skal utvikle lønnsomheten er det viktig at prisen på disse varene også styrkes.

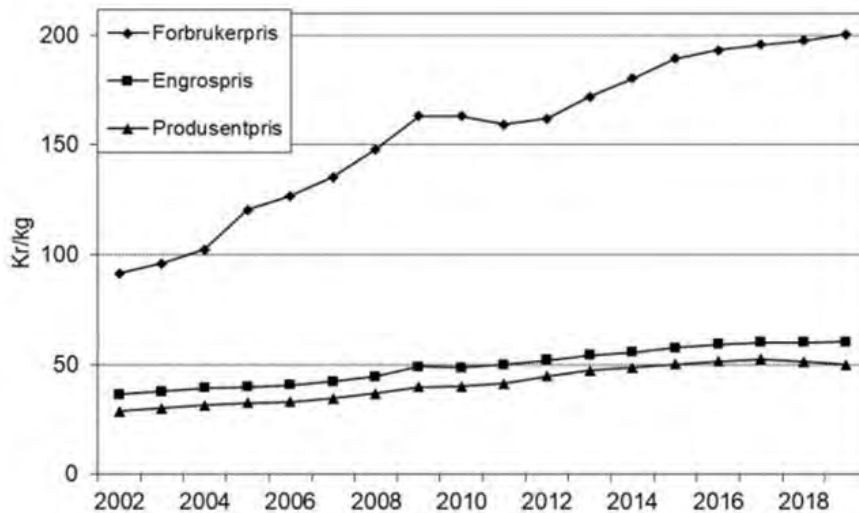
For melk bør prisen økes med minimum kr 0,20 per liter (3,6%) og fortsette å trappes opp framover.

Vare	2017 pris	2020 pris	Økning kr	% økning
Målpris melk	5,41	5,47	0,06	1 %
Målpris bygg	2,76	3,06	0,30	11 %
Engrospris storfe	60,00	62,80	2,80	5 %

For storfekjøtt bør brisen økes med minimum kr 2,- per kg. Dette er ikke en del av jordbruksavtalen, men importvernet må styrkes slik at det muliggjør en økning av pris også framover.

Figuren nedenfor viser utviklingen i forbrukerpris, engrospris og produsentpris for storfekjøtt, hentet fra Nortura totalmarked grunnlagsdokument 2. halvår 2020. Som figuren viser har det vært en prisøkning til forbruker, men det er verken slakteri eller bonde som har fått tatt del i denne verdiøkningen.

Figur 5.7 Utvikling i forbruker-, engros- og produsentpriser for storfe.⁴⁷

Beite og driftstilskudd

Kua er en grovfôrspiser, og beite er en verdifull måte å nytte arealer på samt at det bidrar til levende kulturlandskap og reduserer gjengroing. For ytterligere å stimulerer til økt beiting og levende kulturlandskap bør beitetilskuddet økes med kr 500,- per dyr. Dette kan utgjøre ca kr 300 millioner. Beiting bidrar også til bedre dyrevelferd gjennom at storfe kan være mer ute.

For å styrke den aktive bonde er det viktig at tilskudd innordnes slik at eventuelle leiepriser ikke øker som følge av økte produktpriser. Beitetilskudd er et slik tilskudd. I tillegg vil en heving av driftstilskuddet for ammeku og melkeku med kr 20 000 bidra til å gi en bedre økonomi for den aktive bonde. Dette kan utgjøre i området kr 160-200 millioner.

Langsiktig finansiering til videreføring av Grovfôr 2020

Grovfôr 2020 som ble startet i 2016 ble et vellykket samarbeidsprosjekt som lyktes med å sette grovfôrdyrkinga på agendaen. Bakgrunnen var at vi de siste par tiårene verken har hatt framgang for avlinger eller kvalitet på grovfôret. Til tross for mye bra arbeid i prosjektet ble ikke målene nådd, og derfor er det avgjørende at det sikres finansiering. Gjennom videreføring av arbeidet med kunnskapsformidling, økonomiske analyser av grovfôrkostnader på enkeltbruk, fôranalyser, grupperådgiving og utvikling av beslutningsverktøy over en lengre periode kan målbare resultater oppnås.

Det var en forskjell på 3 kroner i grovfôrkostnad pr. FEm mellom beste og dårligste av de 200 brukene som var med i prosjektet Grovfôr 2020. Når snittavlingen var 240 000 FEm betyr det en merkostnad på 720 000 kr på de dårligste brukene. Leidulf Nordang, utviklingssjef i FK Fôrutvikling, har gjort noen grove beregninger som viser at dersom energiinnholdet i grovfôret øker fra 0,86 til 0,92 FEm per kilo tørrstoff og daglig fôropptak øker fra 10,5 til 12 kg tørrstoff som resultat av bedre grovfôr kan importen av kraftfôrråvarer til melkekyr halveres. Grovfôr er også den viktigste proteinkilden. Dette forteller om et enormt potensial i norsk grovfôrdyrking. Men erfaringen har vist at uten vesentlig styrket innsats på grovfôrområdet vil vi ikke lykkes og derfor er det avgjørende å sikre mer langsiktig finansiering til et nytt grovfôrprosjekt (Grovfôr 2030).

Løsdriftsinvestering økning kr 600 millioner i 13 år

De fleste husdyrproduksjoner har gjennomgått endringer med utvikling mot økt dyrevelferd. I melkeproduksjonen er mer enn halvparten av all melk produsert i løsdrift. Kravet om løsdrift i 2034 nærmer seg, men kan komme hurtigere fra markedet. Det vil i praksis si at matvarekjedene vil forventet løsdrift før 2034. Investering i løsdrift er et stort økonomisk løft og kanskje det største løftet på et gardsbruk. Som tabellen og kommentarer fra Budsjettnemda for jordbruket 2019 beskriver er investeringen per bås plass fallende med økende antall kyr. Dette gjør det økonomisk krevende for mindre enheter å investere i melkeproduksjon.

Ved å øke rammen til investering i løsdrift fjøs med kr 600 millioner muliggjør det at flere kan bygge om eller bygge nytt fjøs. I dag er det vel 4 000 bås fjøs og om det oppnås et tilskudd på kr 3 millioner i gjennomsnitt vil dette være ca kr 1 mrd i året i 13 år. En slik prioritering av virkemidler kan bidra til at det blir mindre «diesel og dekk» melkeprodusenter og at det i stedet satses på nærprodusert grovfor.

Tabellen nedenfor viser nåverdien av investering i løsdrift for bås fjøs i ulike besetningsstørrelser, tabellen er hentet fra en masteroppgave fra Norges Handelshøgskole. Denne viser negativ nåverdi over både 25 og 30 års horisont. Som tabellen viser, bør tilskuddet til bygging økes med kr 2 millioner for å oppnå lønnsomhet i alle besetningsstørrelser.

Nåverdi av investeringen (differanse bås- og løsdrift)	Med tilskudd		Uten tilskudd	
	25 år	30 år	25 år	30 år
Gruppe ≤ 19	-kr 1 126	-kr 882	-kr 2 887	-kr 2 643
Gruppe 20-29	-kr 2 610	-kr 2 287	-kr 4 491	-kr 4 168
Gruppe 30-39	-kr 1 709	-kr 1 023	-kr 3 471	-kr 2 785
Gruppe ≥ 40	-kr 1 726	-kr 1 043	-kr 3 348	-kr 2 664

Tabell 1. Netto nåverdi av investeringen. Tall i tusen kroner.

Vi håper at dere tar med dere våre innspill inn i Jordbruksforhandlingene, og vi stiller gjerne opp med supplerende informasjon ved behov for det.

Jan Ole Mellby

Styreleder Geno SA

Kristin Malonæs

Administrerende direktør Geno SA

Norges Bondelag
Norges Bonde- og Småbrukarlag

Gjøvik, 05.03.21

INNSPILL TIL JORDBRUKSFORHANDLINGENE 2021 FRA HOFF SA

HOFF har hatt et godt år i 2020 til tross for utfordringene med koronapandemien. Det har vært en betydelig salgsøkning på produkter til dagligvaremarkedet og en økning i salget til våre industrikunder, mens vi hadde en liten nedgang i salget til storhusholdningsmarkedet mot foregående år. Det gode salget har bidratt til et tilfredsstillende resultat i 2020.

Til tross for økt salg i 2020 er konkurransesituasjonen for flere av HOFF sine produkter svært utfordrende, selv med gjeldende tollvern og andre støtteordninger. Vi er spesielt bekymret for produkter som potetmos/-flakes/-granulat, potetmel og sprit.

HOFF er fornøyd med at jordbruksoppgjøret 2020 resulterte i økt avrenspris og økning i PNS for stivelse og sprit. I tillegg fikk arealtilskuddet for produksjon av poteter en helt nødvendig økning gjennom oppgjøret.

2020 har for mange av HOFF sine produsenter vært krevende spesielt med hensyn til de nye plantevernmidlene som måtte benyttes i potetproduksjonen. Dette innebar uforutsigbarhet både med hensyn til tilgang, dosering/effekt og kostnader.

Det er viktig at forholdene legges til rette for potetproduksjon, både i forhold til motivasjonsordninger innen miljø og klimautfordringer og at det er forutsigbarhet og økonomi i produksjonen. Vi presiserer at dette må gjelde industripoteter så vel som matpoteter.

Forbruket av plantebaserte produkter øker i Norge, og andelen av det norske folk som ønsker å redusere sitt kjøttinntak øker. Det er viktig at vi sikrer verdiskapningen i Norge på norske råvarer når forbruket av frukt, grønt og plantebaserte produkter øker.

HOFF ber om at følgende punkter behandles i årets jordbruksoppgjør:

1. RÅK-midler til produkter som benytter potetflak og potetgranulat
2. Øke lønnsomhet for potetprodusenten
3. Utvide mandatet for Opplysningskontoret for frukt og grønt (OFG)
4. Potetmel til dagligvare inkluderes som produkt som gir grunnlag for utbetaling av PNS til produksjon og salg av stivelse

HOFF SA

Bryggeveien 3-5, Postboks 110, N-2801 Gjøvik **Tlf.:** +47 6113 11 00 post@hoff.no www.hoff.no **Org.nr.:** NO 940379016 MVA

HOFF SA

Fabrikk Østlandet, Brumunddal
Besøksadresse: Gammalgata 1
2380 Brumunddal

HOFF SA

Fabrikk Østlandet, Gjøvik
Besøksadresse: Bryggevn 3-5
2821 Gjøvik

HOFF SA

Fabrikk Jæren, Klepp stasjon
Besøksadresse: Lalandsvn 21
4353 Klepp st

HOFF SA

Fabrikk Sundnes, Inderøy
Besøksadresse: Risan 6
7670 Inderøy

- Økt prisnedskrivning (PNS) til produksjon av finsprit
- Minimum opprettholde dagens tollvern og god tollbeskyttelse for plantebaserte produkter

RÅK-midler til nye produkter

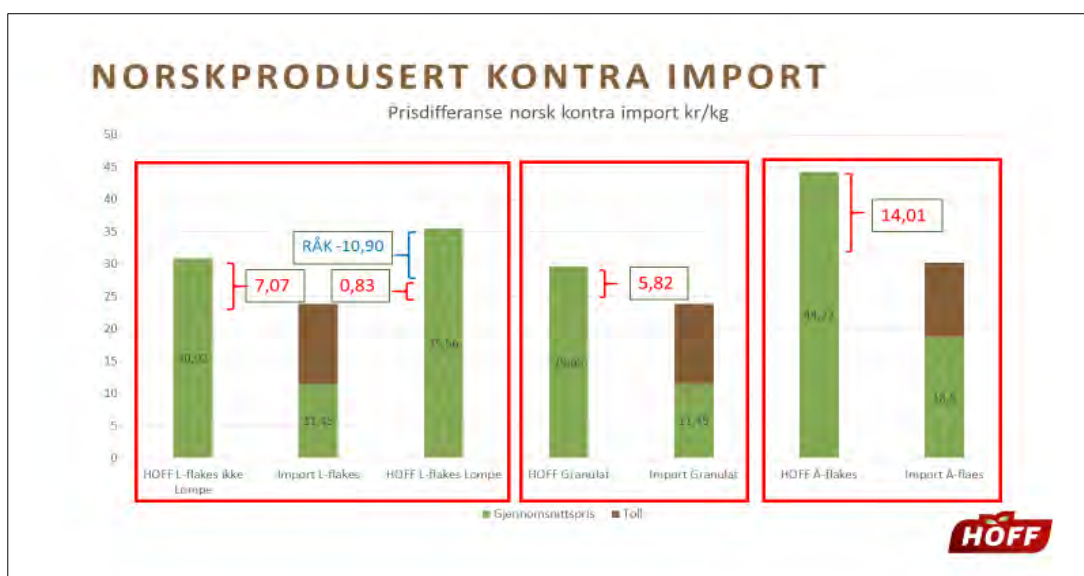
Det er av avgjørende at RÅK-midler fortsatt gis til de produktene som får dette i dag. Det gjelder flytende glykose, spesialtørket stivelse og flakes til industriformål (lefse/lompe). I tillegg må nye produkter gis RÅK-midler for å fortsatt opprettholde produksjonen i Norge.

Nye produkter:

Intensjonen med RÅK-ordningen er at industrien skal sikres full kompensasjon for ulike råvarepriser i Norge og resten av verden. Toll og prisnedskrivning skal til sammen gi full råvarekompensasjon, og bevilgning til RÅK-prisnedskrivning må gjenspeile det faktiske behovet med henblikk på intensjonen med ordningen. HOFF har gjennom flere år påpekt behovet for RÅK-midler på potetflak som benyttes til potetmos i forbrukermarkedet. På grunn av stadig økning i målpris på matpoteter er råvarekostnaden økende, mens prisen på importerte potetflak til potetmos er relativt stabil. I tillegg må komle/raspeball og brødblandinger inkluderes:

- Flakes og granulater som råvare til produksjon av potetmos (A-flakes og granulater)
- Flakes som råvare til produksjon av komle/raspeball (L-flakes)
- Flakes og granulater som råvare til produksjon av brødblandinger (L-flakes og granulater)

Figuren nedenfor viser differansen i pris mellom norskprodusert vare og import for L-flakes, granulater og A-flakes.

HOFF SA

Figuren¹ viser betydelige forskjeller. Selv for L-flakes til lompe som det i dag er råvarepris-kompensasjon på, er det en forskjell i favør av import. Prisene i Europa er forholdsvis stabile og endrer seg lite fra år til år.

A-flakes til potetmos

HOFF bearbeider og selger snaut 1100 tonn potetflak og granulater som råvare til potetmos.

Tar vi utgangspunkt i A-flakes og legger til kostnader for blanding, pakking, transport etc. har vi beregnet en snittpris på ca. kr 19,- pr. kg. Veiledende pris på A-flakes fra HOFF er på kr. 44,22 pr. kg. For at norske råvarer skal være konkurransedyktige er det behov for en RÅK-sats til de aktørene som benytter A-flakes i sin potetmos produkter for å kompensere for differanse i råvarekostnader. Differansen mellom import (inkl. toll) og norsk pris er ca. kr 13,- pr. kg.

De senere år har vist en gradvis reduksjon i volum solgt av norskprodusert potetflak til potetmos, og HOFF har tapt flere kontrakter til import. Ønsket om å utvikle egne produkter (Private Label) har nå kommet fra dagligvarekjedene og om ikke konkurransekraften bedrer seg er det stor risiko for import av potetflak. Nestlé valgte i 2018 å gå ut av dette markedet på grunn av manglende lønnsomhet.

Potensialet for potetflak til potetmos på norsk potet er 7 000 tonn.

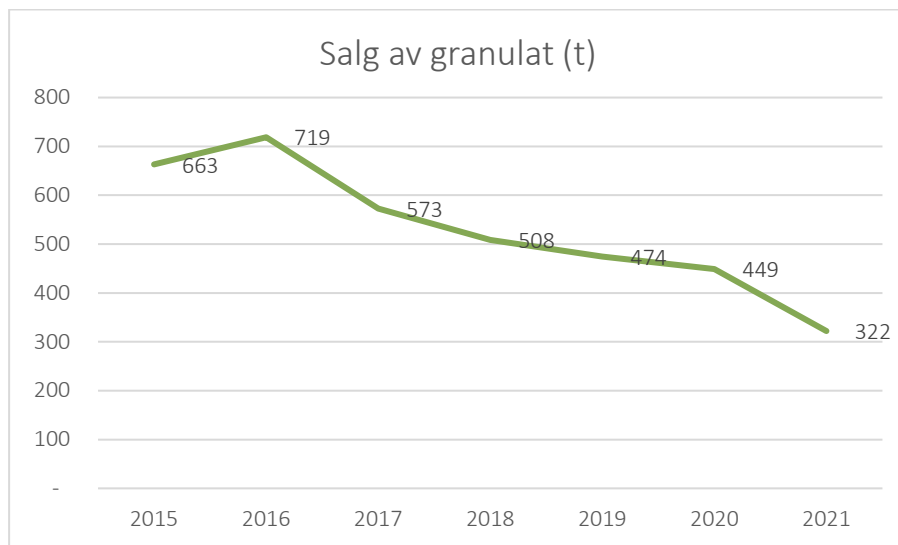
Med bakgrunn i dette mener HOFF det er helt avgjørende at potetmos tas inn på listen over ferdigvarer (med A-flakes og granulater som råvare).

L-flakes og granulater til brødblandinger

Salget av granulater er mer enn halvert de siste fem årene og vil igjen halveres i 2021, se figurene under som viser salg av granulater. I dag er det to store avtagere av flakes og granulater til brødblandinger. HOFF tapte den ene kontrakten gjeldene fra 2021 da kunden i stedet vil benytte importert flakes og granulater i stedet for norsk. Det betyr at volumet reduseres med ca. 175 tonn i 2021 fra 380 tonn L-flakes/grulater som råvare til brødblandinger i 2020.

Med bakgrunn i dette mener HOFF det er helt avgjørende at brødblandinger tas inn på listen over ferdigvarer (med A-flakes og granulater som råvare).

¹ Beregningene tar utgangspunkt i prisantydning fra Nederland høsten -20 i Eurokurs på 10,66, toll er lagt inn med 12,38 på bulkvare og 11,41 på ferdigvare, forbrukstall 6,5. For importert A-flakes er det lagt på kostnader til emballasje/lønn/tilsetningsstoffer (pakkekostnader og emballasje) tilsvarende som for HOFF slik at prisene blir sammenlignbare (antakeligvis er disse kostnadene lavere i EU).

L-flakes til komle/raspeball

HOFF har i dag en kunde som produserer komle og raspeball. Denne kunden har nå varslet at de på grunn av den store prisdifferansen vurderer sterkt å importere dette volumet. HOFF solgte i 2020 ca. 170 tonn L-flakes som råvare til komle/raspeball.

Med bakgrunn i dette mener HOFF det er helt avgjørende at komle/raspeball tas inn på listen over ferdigvarer (med L-flakes).

Behov for tilskudd

Inkludering av potetmos, komle/raspeball og brødblandinger på ferdigvarelisten over produkter som får råvarepriskompensasjon utgjør ca. 15 millioner kr i året for å dekke hele differansen mellom norsk og importert råvare. HOFF anbefaler at tollposisjon 19.01.9098 utvides til å inkludere potetmos, brødblandinger og komle/raspeball.

HOFF ber om at

- Flakes og granulat som råvare til produksjon av potetmos (A-flakes og granulat)
- Flakes som råvare til produksjon av komle/raspeball (L-flakes)
- Flakes og granulat som råvare til produksjon av brødblandinger (L-flakes og granulat)

tas inn i ferdigvarelisten for RÅK-produkter og at det avsettes 15 mill. kroner årlig til RÅK-kompensasjon.

Øke lønnsomhet for potetprodusenten

Ønsket om økt satsing i grøntsektoren henger tett sammen med optimisme og muligheter for en god økonomi blant produsentene. Nye plantevernmidler forrige sesong ga nye utfordringer og økte kostnader. Noen produsenter sluttet med potetproduksjon da de følte disse utfordringene ble for store og ga en økt risiko de ikke så seg i stand til å ta. Dette gjelder både i forhold til

HOFF SA

kvalitetsfremmende tiltak, vekstavslutning og muligheter for god lagringsevne på potetene. Usikkerheten gir seg også utslag i forventet avlingsnivå, og en reduksjon vil medføre høyere produksjonskostnad pr kg for potetprodusenten.

Nye plantevernmidler har som ambisjon at miljøbelastningene skal reduseres selv om det gir noe økte kostnader. Dette skal skje parallelt med at potetdyrkerne skal levere god og riktig kvalitet til både matpotet- og industripotetmarkedet. I tillegg er det en ambisjon å øke innenlands dyrking av poteter og at etterspørselen etter norske produkter skal øke.

Med økende klimautfordringer er det viktig å utnytte innhøstningsperioden så godt som mulig, slik at best mulig styring på vekstperiode/-avslutning er avgjørende.

Økt arealtilskuddet opp til samme nivå som grønnsaker for å sikre fremtidig satsning på potetdyrking er viktig. Spesielt er vi opptatt av at Trøndelag gis et løft. HOFF foreslår å definere sone 4 (Trøndelag) med en egen sats som er mellom resten av sone 1-5, men lavere enn Nord-Norge. Dette baserer seg på lavere avlingsnivå (normalt) i Trøndelag og et mer utsatt klima i forhold til uforutsette hendelser for produksjonen. Vi legger ved en egen vurdering som våre produsenter i Trøndelag har spilt inn til HOFF og Trøndelag Bondelag.

Det kreves mye og kostbart maskinutstyr i potetproduksjonen og en økning i arealtilskuddet bidrar til at det blir attraktivt å satse på potetproduksjon framover. Fra bladet «Bedre Gardsdrift» kan vi vise til en artikkel som hevder at redskapsprisen har økt med 17% fra 2018 til 2020. Dette er påvirket av svak norsk krone og koronaeffekter.

Gode ordninger for klimasikring er viktig med den utvikling vi ser i retning mer ekstremvær. At ordninger for støtte til grøfting, vanning og datastyrt landbruk styrkes er derfor viktig.

Økt avrenspris vil også gi positiv effekt for produsentene.

HOFF ber om at arealtilskuddet for produksjon av poteter økes til samme nivå som grønnsaker og at støtteordninger til grøfting, vanning og datastyrt landbruk styrkes.

Utvide mandatet for Opplysningskontoret for frukt og grønt (OFG)

Formålet til OFG er i dag definert slik:

«Stiftelsen OFG har som formål å stimulere til økt totalforbruk av frisk frukt, friske bær og grønnsaker i Norge. Hovedhensikten med bruk av de midler som kommer fra Jordbruksavtalen er å styrke omsetningen og forbruket av norske varer».

HOFF har tatt opp med OFG at de også bør ha fokus på frosne potet og grønnsaker og ikke kun friske i sin markedsføring av norske frukt, bær og grønnsaker. Tilbakemeldingen fra OFG er at dette ikke er en del av deres mandat i dag. I og med at OFG er finansiert over jordbruksoppjøret mener HOFF at jordbruksoppjøret i år bør sørge for at OFG får utvidet sitt mandat til også å gjelde frosne potetprodukter. Skal vi øke forbruket av frukt, grønt og poteter i Norge er frosne produkter en mulighet for å gi tilgang gjennom hele året.

HOFF ber om at OFG sitt mandat utvides til også å gjelde frosne potetprodukter.

Potetmel til dagligvare inkluderes som produkt som gir grunnlag for utbetaling av PNS til produksjon og salg av stivelse

HOFF SA foreslår at salg av potetmel til dagligvaremarkedet inkluderes som et produkt som gir PNS og rapporteres inn på linje med salg av potetmel til industrimarkedet og glykose. Situasjonen for produktet har utviklet seg slik at det er betydelig mer konkurranseutsatt i dag enn ved revisjon av forskriften i 2009.

Muligheten for import har vært påpekt og gjentatt flere ganger fra dagligvarekjedene med den eventuelle konsekvens at produktet merkes med handelens egne merker og gir redusert innenlandsk produksjon av potetmel. Det benyttes ca 3 000 t poteter til dette produktet i året.

HOFF presiserer at dagens ramme for prisnedskrivning på 21,5 mkr opprettholdes.

HOFF ber om at potetmel til dagligvaremarkedet inkluderes som produkt som gir grunnlag for PNS til produksjon og salg av stivelse.

Økt prisnedskrivning (PNS) for produksjon av finsprit

HOFF opplever en økning i etterspørselen etter finsprit av potet til bruk i norsk brennevin utover norsk akevitt. Prisnivået på norsk finsprit er imidlertid høyt sammenlignet med utenlandsk finsprit produsert av hvete eller potet. Det er avgjørende med en økning i PNS for å skape akseptabel økonomi for denne økningen. I dag gis det nok 10,55 per liter begrenset oppad til 19,5 mkr, noe som dekker snaut 1,9 mill liter. Salget har de senere år nærmet seg 2,3 mill liter.

I jordbruksoppgjøret i 2020 ble PNS til produksjon av finsprit økt fra 18 mkr til 19,5 mkr for å dekke økt avrenspris og ikke økt volum.

HOFF ber om at beløpet i årets jordbruksoppgjør økes med 2 mkr.

Minimum opprettholde dagens tollvern og tollbeskyttelse for plantebaserte produkter

Det er av stor betydning for HOFF at tollvernet opprettholdes minimum på dagens nivå. Med kronetoll som det er for HOFF sine produkter, vil prisøkninger bety en reell konkurransesvekkelse slik som påpekt under punktet om RÅK til potetmos. At tollvernet opprettholdes, er også av avgjørende betydning for å oppnå målsettingen om en økt matproduksjon i Norge. HOFF SA har deltatt i et arbeid i regi av Norsk Landbruksamvirke sammen med øvrige samvirkebedrifter for å vurdere/foreslå strategier for å styrke grensevernet.

Det er viktig at det legges til rette for innenlandsk produksjon både på potetprodusentleddet og på foredlingsleddet. Som eksempel har HOFF satset på produksjon av produkter for de som ønsker et mer plantebasert kosthold, mens våre konkurrenter omsetter importert vare. For å sikre at norsk råvare og produksjon er konkurransedyktig fremover er det viktig med et effektivt tollvern for plantebaserte produkter som kan produseres i Norge på norsk råvare.

HOFF ber om at toll endres fra kronetoll til prosenttoll og at det opprettes et effektivt tollvern for plantebaserte produkter

HOFF SA

HOFF mener også at det er viktig at de foreslåtte tiltakene fra grønt utvalget følges opp med midler i årets og kommende jordbruksoppgjør for å sikre vekst i forbruket av norske poteter/potetprodukter. Spesielt gjelder dette tiltak for å øke etterspørselen etter norske råvarer og at man sikrer tilgang på norske poteter gjennom en lengre periode av året gjennom gode tiltak for langtidslagring.

Økende søkelys på reduksjon av matsvinn blant befolkningen og industrien er bra. HOFF er en stor bidragsyter på dette området gjennom vår rolle i avrensordningen. Avrensordningen for frasorterte poteter er godt etablert, og det er viktig at alle produsenter og industrien (omsetningsledd) slutter opp om ordningen for å sikre at vi unngår smitte av plantesykdommer, reduserer matsvinn og unngår dumping av biologisk materiale. Det er viktig at håndteringen ikke gir en økonomisk belastning for den enkelte produsent. HOFF har fått positive tilbakemeldinger på økningen i avrenspris, men det er antydnet at økningen for mange ikke er tilstrekkelig for å unngå et negativt oppgjør på leveransen av avrens. Dette skyldes både lav stivelse i potetene og lang avstand til mottaksanlegg. Hvilken effekt økningen i avrenspris faktisk har, vil vi ha et bedre grunnlag for å ha synspunkter på etter avslutningen av inneværende sesong. Økt avrenspris vil også bidra til å gjøre det mer attraktivt for potetprodusentene å ta opp også små poteter ved innhøsting slik at vi unngår matsvinn på gården. Økt avrenspris må følges av tilsvarende økt prisnedskrivning.

Med vennlig hilsen

Lars-Roar Holte
Direktør Råvare, eiere og rammebetingelser

Ingeborg Flønes
Administrerende direktør

HOFF SA

Bryggeveien 3-5, Postboks 110, N-2801 Gjøvik **Tlf.:** +47 6113 11 00 post@hoff.no www.hoff.no **Org.nr.:** NO 940379016 MVA

Finansiering av norsk landbruk

Landkreditt SA er konsernspiss i finanskonsernet Landkreditt, og er den største enkeltaktøren innen lån og andre banktjenester til landbruket, med en markedsandel i overkant av 20 %. Landkreditt er et samvirkeforetak eid av norske bønder, og har ved årsskiftet 2020/21 om lag 9.000 medlemmer. Landkreditt er medlem av Norsk Landbrukssamvirke.

For at målene i landbrukspolitikken skal nås, er man avhengig av økte investeringer i landbruket. I Landbruksbarometeret 2019 oppgir hele 82,1 % av bøndene at det er behov for å gjøre investeringer i driftsapparatet på gårdsbruket. Landkreditt ønsker å peke på at mange prosjekter med god lønnsomhet i deler av landet med lave panteverdier ofte ikke blir realisert. Landkreditt mener at bønder i disse områdene må få like god tilgang på kapital som bønder i områder med høye panteverdier. Dette er kanskje et av de viktigste tiltak som kan gjøres for å opprettholde en variert bruksstruktur over hele landet.

Dagens ordninger med risikofinansiering er etter Landkreditts mening ikke tilfredsstillende i forhold til behovet vi i mange tilfeller opplever som reelt. Vanlige banker må forholde seg til et strengt regime i forhold til å ta risiko. Bankene er i realiteten avskåret fra å kunne belåne investeringer ut over forsvarlig pant, selv om vi har tro på kunden. Innovasjon Norge har anledning til å yte risikolån, men dette går på bekostning av BU midlene, og er lite brukt. De siste ti årene er det i snitt gitt ca 30 risikolån per år, og gjennomsnittlig årlig utlån har vært ca 27 millioner kroner. Med tanke på at det årlige investeringsnivået i Norsk Landbruk ligger på nærmere 8,5 milliarder, er det en svært liten del som er finansiert som risikolån fra Innovasjon Norge. Allikevel har Innovasjon Norge i en rapport fra januar 2017 konkludert med at risikolånene som er gitt de siste 10 årene før rapporten ble utarbeidet har utløst investeringer på 1,25 milliarder kroner som ellers vanskelig ville latt seg gjennomføre. Ordningen har med andre ord stor effekt der den blir brukt.

I revidert nasjonalbudsjett for 2017 kom det inn et forslag om at Innovasjon Norge for 2018 kan gi inntil 100 mill. kroner i risikolån innenfor ordningen med risikolån til landbruket, med utgangspunkt i de tapsfondavsetninger som allerede er gjort. Dette ble videreført i 2019 og 2020. Størrelsen på tapsfondavsetningen justeres i dialog mellom Landbruks- og matdepartementet og Innovasjon Norge, og i tråd med oppdaterte risikovurderinger i etterkant av jordbruksoppgjøret. Vi registrerer at denne rammen heller ikke i 2020 er blitt benyttet, men at utnyttelsen er omtrent som i 2019 (2019 tallene i parentes). Det ble i løpet av 2020 gitt 28 (27) risikolån til landbruket, på til sammen 28 (31) mill. kroner.

Risikolån for landbruket

Landkreditt mener man må formulere klarere målsetninger for å dekke behovet for risikofinansiering i landbruket. Risikofinansieringen bør gis av et statlig/offentlig organ med klart mandat til å yte lån utover bankenes lavrisikolån. Vi mener et risikofinansieringstilbud som dekker mellom 85 % og 120 % av eiendommens verdi etter en utbygging bør være tilstrekkelig i de fleste tilfeller. Kombinasjonen lavrisikolån, risikolån, tilskudd og egenkapital, må være godt sammensatt, og velegnet til å finansiere en stor andel av lønnsomme prosjekter i landbruket, der lave panteverdier begrenser låneadgangen i dag. Landkreditts erfaring over flere år er at det sjelden er mislighold som ender med tvangssalg så lenge lånet er gitt innenfor en forsvarlig vurdering av låntakers økonomi. Det er ingen grunn til at en bonde med lav verdi på eiendommen skal ha dårligere

Illustrasjonen viser hvordan man kan tenke seg at en finansiering av et prosjekt i landbruket er satt sammen.

forutsetninger for å betjene gjeld enn en bonde med høy verdi på eiendommen, så lenge betjeningsevnen for gjelden er identisk.

Lånene som gis under ordningen forutsettes å ha en rimeligere rente enn bankene tar på sine høyrisikolån, noe som bidrar til å utjevne økonomien mellom bruk i forskjellige deler av landet. Det mest realistiske er at lånene pantesikres i restverdien på eiendommen, og at risikolånet har prioritet etter lavrisikolån i ordinære finansinstitusjoner. Det bør også åpnes for at lånene kan være rente- og avdragsfrie i en periode som vil gjøre overgangen fra en tøff investeringsfase til en drifts og inntjeningsfase mykere likviditetsmessig.

Behovet for risikolån er selvsagt noe som må utredes nærmere. Det mest naturlige vil være at forvaltningen av låneordningen gjøres av Innovasjon Norge, som har en som nevnt lite brukt ordning med risikolån i dag. Ordningen bør ligge utenom jordbruksoppkjøret, og bør heller ikke ha innvirkning på rammene for IBU-midler. Det må også ligge solid faglig kompetanse bak behandlingen og ikke minst oppfølgingen av risikolånene som gis.

Risikolåneordningen må gjøres mer kjent

I en undersøkelse av Agri Analyse på oppdrag fra Landkreditt utført i oktober/november 2019 ble det stilt spørsmål til 1.078 bønder om hvor godt de kjenner til ordningen med risikolån i Innovasjon Norge. Her svarer hele 64,5 % at de ikke har hørt om ordningen, og ytterligere 23,5 % svarer at de har kjennskap til ordningen, men ikke vet nok om den til å vite om den er aktuell. Det viser seg også at ordningen er dårligst kjent på Sør- og Vestlandet, der nærmere 70 % oppgir å ikke ha kjennskap til ordningen. Dette er regioner der risikolån burde være spesielt aktuelt. Det bør iverksettes tiltak for at ordningen med risikolån blir mer kjent og brukt som det utløsende virkemidlet det er ment å være.

Styrket egenkapital i landbruket, bedre velferdsordninger og motivasjon for rekruttering

Det må være et klart mål å få opp rekrutteringen til landbruket. Det må legges til rette gode ordninger som sikrer både at den eldre generasjon har råd til å gå av med pensjon, og at den yngre generasjon har råd til å overta, og utvikle gården videre.

Landkreditt lanserte sommeren 2013 Gårdssparing for Unge (GSU) som et konkret tiltak for å motivere unge til å spare opp egenkapital til å overta gårdsbruk. Landkredditts GSU er en sparekonto med ekstra god rente. Dette er et supplement som kommer i tillegg til Boligsparing for Unge (BSU), der vi gir ekstra gode betingelser til unge som ønsker å spare til kjøp av gård. BSU er et godt tiltak, men det er kostbart å etablere seg som bonde. Det er ikke bare bolighuset på gården som skal kjøpes, der BSU kan brukes. Det kjøpes også jord, skog, driftsbygninger, driftsapparat og gjerne budskap. Den beste kapitalen en har når man etablerer seg er egenkapital. Ved å gi Gårdssparing for Unge skattefradrag vil dette bli et sterkt virkemiddel til kapitaloppbygging i landbruket, og godt bidrag til å motivere unge til å legge seg opp kapital.

I en undersøkelse i utført av Agri Analyse på oppdrag av Landkreditt høsten 2019 viser det seg at nærmere 30 % av bøndene ikke har nevneverdig sparekapasitet, og at 77,5 % av de som er spurt enten ikke vet, eller er usikre på hva de kommer til å få i pensjon. Landkreditt Bank ser gjerne at dette utredes nærmere, og det bør legges til rette for bedre pensjonsordninger som motiverer til høyere pensjonssparing blant bønder enn de ordningene næringen har tilgang til i dag.

Landbrukets evne til å reinvestere, utvikle og fornye seg styres i stor grad av lønnsomhet og kapitaltilgang. Dette er grunnlaget for at næringa over tid skal ha en bærekraftig utvikling og kunne levere gode, tradisjonelle landbruksvarer på norske ressurser over hele landet, og samtidig nå landbrukets mål om kutt i klimagassutslipp.

Innspill til jordbruksforhandlingene 2021

Sikre birøkt i hele Norges landstrakte land og sørge for avsetning av produktene som våre honningbier produserer

- 1a. Økt bifolktilskudd
- 1b. Merkevarerøytral markedsføring - opplysningskontorordning

2. Særskilt produksjonstilskudd til økologiske produsenter med kr. 300,- per bifolk

Kravene følger under i prioritert rekkefølge, og med utfyllende informasjon:

1a. Økt bifolktilskudd.

Birøkt er en produksjon med store variasjoner i avling mellom år, og avlingen varierer mellom områder som følge av forskjeller i klima, jordsmonn og vegetasjon. Biene spiller en særdeles viktig rolle i økosystemet med hensyn til pollinering, og sikrer bærekraft og fornying av naturressursene våre. Honningbier er også avgjørende med hensyn til spesifikk pollinering av jordbruksprodukter som frukt, bær, oljevekster og frøproduksjon av grønnsaker, kløver og lignende.

Vi ber derfor om at behovet for en stabil basisinntekt for norske birøktere, sammen med honningbienes viktige pollineringsoppgave, prioriteres inn i et konkret pollinerings- og bifolktilskudd for hvert bifolk. Dette vil være svært viktig for alle som driver næringsrettet birøkt. Vi ber om en økning i bifolktilskudd på kr 50,-

Mange plantekulturer som frukt, bær, oljevekster og frøproduksjon av grønnsaker er avhengig av insektpollinering for å oppnå en stor avling av god kvalitet. Honningbiene er den viktigste pollinatoren ved kommersiell produksjon av frukt, bær, oljevekster og frøproduksjon.

Det er et politisk mål å øke forbruket av frukt og grønnsaker med 20 % fra nivået i 2017¹ og dette skal primært skje gjennom økt norsk produksjon². I en omlegging av norsk jordbruk som følge av endrede forbruksmønstre og et mål om å gjøre oss mindre avhengige av import av dyrefôr, vil tilgang på honningbier til pollinering av insektpollinerte kulturvekster være en viktig forutsetning.

Det vises også til jordbruksoppgjøret 2019 hvor Norges Bondelag og Norsk Bonde og Småbrukarlag krevde en storsatsing på norske poteter, frukt, bær og grønnsaker. Tall fra budsjettmemnda for jordbruket 2019³ viser til at så lite som 6 % av frukt og bær som ble konsumert i Norge i 2017 var dyrket i Norge. Skal norsk landbruk øke egen frukt- og bærproduksjon, må det aktiv pollinering til, for å sikre både kvalitet og volum.

Norges Birøkterlag påpeker honningbienes avgjørende betydning for å lykkes i denne satsningen.

¹Nasjonal handlingsplan for bedre kosthold (2017-2021)

²Erklæring Grønn innovasjon og vekst

³Budsjettmemnda for jordbruket (2019): Resultatkontrollen, side 64

1b. Merkevarerøytral markedsføring av norsk honning og andre biprodukt gjennom eksisterende opplysningskontorordning

Norges Birøkterlag ønsker å øke norskandelen av honning og biprodukter.

En opplysningstjeneste vil gi merkenøytral rådgivning til forbruker, informere om ulike bruksområder for produktene, samt informere om verdien av å velge norske produkter fremfor importerte. Slik kan vi både øke forbruket og sikre pollinering av naturen vår, samt legge forholdene til rette for at det er nok honningbier til spesifikk pollinering av frukt- og bær satsningen i landbruket i Norge.

Under fjorårets møte med Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag presenterte Norges Birøkterlag for første gang dette kravet. Vi ønsker på nytt å løfte kravet om merkevarerøytral markedsføring inn i jordbruksforhandlingene, gjennom en offentlig finansiert opplysningskontortjeneste for honning og biprodukter.

For birøktneringen i Norge er det avgjørende for fremtidig rekrutering at våre norske produkter er etterspurte. God og informativ informasjon til forbruker er nødvendig for å dreie forbruket fra importerte produkter over til norske produkter. NM i honning har vist en rik variasjon av unike smaker og sortshonninger. «Smaken av Norge» må ut til forbruker!

Bli inspirert til å smake norsk honning her: [NM i Honning 2020 - YouTube](#)

Opplysningskontorordningen er et velfungerende og godt virkemiddel for å **øke norskandelen** av råvarer i det innenlandske markedet, og norsk honning og biprodukter må inn i ordningen.

Norges Birøkterlag har inngått en **intensjonsavtale** med MatPrat – Opplysningskontoret for egg og kjøtt. Formålet med intensjonsavtalen er å erklære partenes felles ønske og vilje til å inngå i et kommunikasjon- og utviklingssamarbeid, når det gjelder opprettelse og innlemmelse av «opplysningskontor for honning og andre biprodukter» på MatPrat.no sin portal og andre kanaler.

MatPrat.no blir ansvarlig for innholdsproduksjon og kommunikasjonen ut til forbruker, hvor målet er å tilby merkenøytral markedsføring av norsk honning og andre biprodukter.

Et hovedmål er å øke norskandelen av honning og andre biprodukter ved hjelp av profilering på Matprat sin portal gjennom historier, filmer, tekster og andre produkt som stimulerer til dette.

Inngåelse av samarbeidskontrakten er betinget av finansiell støtte over jordbruksavtalen, og at beløpet som tildeles er av en slik størrelsesorden at prosjektet kan iverksettes på en tilfredsstillende måte.

Portalen har 60 millioner unike treff på et år, dvs. at ca. 50 % av Norges befolkning er innom siden 1. januar et år. Oppsummert er dette en unik mulighet for å sette honning og andre biprodukt på kartet.

[Norges Birøkterlag ber om 1.5 millioner til å drifte opplysningskontorordning for honning og andre biprodukter gjennom portalen MatPrat.no.](#)

Intensjonsavtale
24.02.21 - signed.pdf

2. Særskilt produksjonstilskudd til økologiske produsenter med kr. 300,- per bifolk

Produksjon av økologiske produkter er etterspurt fra politisk hold. For at målet om økt norsk økologisk matproduksjon skal nås innen honningproduksjon, trengs det økonomiske virkemidler fra staten, og vi ber om at økologisk honningproduksjon skal bli behandlet på lik linje som andre norske økologiske landbruksprodukter.

Kr. 300,- per bifolk er beregnet ut fra merkostnaden ved å drive økologisk mht. kjøp av øk. sukker og -voks, samt merarbeidet med egne driftstiltak. Kostnaden ved å ha DEBIO kvalitetsgodkjenning er medberegnet, men det er ikke tatt høyde for redusert produksjon. Ved omlegging til økologisk birøkt må en del bigårdsplasser med konvensjonelt dyrkede trekkplanter, eller nærhet til større veier og andre forurensningskilder avvikles, for at driften skal være i tråd med regelverket. Dette kan medføre en noe redusert produksjon i økologisk birøkt, men økologisk birøkt er en av de driftsformer i landbruket som krever små tilpasninger i driften sammenlignet med andre vekst- og produksjonsdyrnæringer. Kostnadene er primært knyttet til dyrere innsatsfaktorer og godkjenninger.

Det er ikke mulig å innhente de ekstra kostnadene for birøkteren gjennom forbrukers handlingsmønster i dagligvarehandelen, da prisforskjellen blir for stor til at forbruker er villig til å betale differansen. Se vedlagt statistikk for innkjøp og salg av økologisk honning hos Honningcentralen SA (HC). Ved innkjøp (i perioden 2016-2019) betalte HC i gjennomsnitt 10 kr/kg høyere produsentpris for innkjøp av økologisk honning.

Forbrukernes tillit til konvensjonell produksjon er stor, og kunnskapen om at økologisk birøkt har et redusert fotavtrykk i form av økologiske innsatsfaktorer (økologisk sukker) er trolig mangelfull.

Statistikk fra Honningcentralen for kjøp og salg av økologisk norsk honning:

Kg. per år	2016	2017	2018	2019	Sum
Kjøp	13 688	13 192	19 698	6 808	53 385
Salg	-2 714	-2 038	-2 361	-1 133	-8 246
Ikke solgt	10 974	11 154	17 337	5 675	45 140

For at målet om økt norsk økologisk matproduksjon skal nås innen honningproduksjon, må det både stimuleres til nye etableringer, samt opprettholdelse av allerede eksisterende økologisk honningproduksjon. Vi ber derfor om kr 300,- i tilskudd per økologiske bifolk.

Nye ordninger

- Opplysningskontor for honning og andre biprodukter

Beholde og styrke dagens ordninger:

- Tilskudd til avlsarbeid
- Jordbruksfradrag for birøktere
- Tilskudd til avlingssvikt pga. klima
- Erstatning etter offentlige pålegg i husdyr og planteproduksjonen
- Avløsning ved sykdom
- KIL-midler
- Direkte støtte til landbrukets organisasjoner
- Beholde tollvernet

Med vennlig hilsen Honningcentralen og Norges Birøkerlag

Økologisk Birøkt og beregnet merkostnad per bifolk:

Merkostnader:

1. Debiogodkjenning – årlig avgift: 1000-3000 kr
2. Innsatsfaktorer: Økologisk sukker: 26,25 /kg (Konvensjonelt ca. 15 kr /kg – merpris 16 kr/kg)

Økologisk Apifonda: 29,60/kg, 18 kr/kg konvensjonell -merpris 11,60 kr/kg

Økologisk voks: merpris 10kr/kg

Økologiske dronninger: ukjent merkostnad

Forbruk per bifolk 15-20 kg sukker + 1 -3 kg apifonda (240-320 + 12-36) 252-356 kr/bifolk

Tidsbruk: Økt tidsforbruk fordi mye av sukkeret må blandes for hånd.

Egen produksjon av dronninger: begrenset tilgang på økologiske dronninger medfører at mange må produsere dronningene selv. Dokumentasjon i forhold til regelverk

Redusert avling: en del birøktere må avvikle gode bigårdplasser på grunn av konvensjonelt dyrkede kulturvekster eller større veier eller andre forurensningskilder innenfor bigårdsplassens trekkområde. Dette vil ofte gi en redusert produksjon på 5 kg/bifolk eller 10-15%. Redusert avling er ikke hensyntatt inn i regnestykket, men er noe man skal vite om at er en tilleggsfaktor.

Via grossist, gitt pris på 80kr/kg, gir dette et redusert dekningsbidrag på kr. 400,-

Via privat salg, gitt pris på 250kr/kg gir dette 1250kr

**NORGES
BIRØKTERLAG**

– siden 1884

WWW.NORBI.NO

Norges Birøkerlag
Dyrskuevegen 20
N-2040 Kløfta

telefon: +47 63 94 20 80
epost: post@norbi.no

bankgiro: 2650 25 26285
foretaksnr: NO 940469465MVA

Oslo, 11. mars 2021

Jordbruksforhandlingene 2021

Norges BygdekvinneLags innspill til Norges Bondelag

Det er et overordnet politisk mål for Norge å ha et landbruk over hele landet, og å øke norsk matproduksjon basert på norske ressurser. I FNs bærekraftsmål heter det at vi skal oppnå global matsikkerhet, bedre ernæring og fremme bærekraftig landbruk innen 2030. Alle land må ta ansvar for å produsere nok og trygg mat til egen befolkning.

Det er derfor viktig at vi utnytter alle de produktive jordbruksarealer vi har, samt benytter oss av sorter som egner seg godt i vårt klima og vår topografi for å øke produksjonen av mat til egen befolkning.

Markedsmuligheter for norsk matkorn og proteinvekster

Tall fra Norske Felleskjøp viser at bruk av matkorn i Norge pr. innbygger er synkende. Fra 2009 har den norske andelen av forbruket av matkorn sunket fra 41% til 26%. I tillegg utgjør import av matkorn og ferdigprodukter en større andel. Ifølge Norske Felleskjøp ligger det et betydelig markedspotensial i å styrke konkurransekraften ved å få frem matkorn av rett kvalitet blant annet gjennom økt satsing på grove kornprodukter i tråd med Helsedirektoratets kostråd.

I Norges Bondelags næringspolitiske program er det satt et mål om å utvikle en helhetlig korn- og proteinstrategi innen våren 2022, som sikrer lønnsomhet i kornproduksjonen og øker norsk fôr- og matkornandelen.

Som et ledd i dette deltar Bondelaget sammen med NMBU og Norske Felleskjøp i et arbeid for å samle hele verdikjeden på korn i å tenke nytt når det gjelder dyrking av nye åkervekster til mat – **Matkorninitiativet**. Argumentene for et slikt initiativ er begrunnet i behovet for å utnytte norske jordbruksarealer, og at plantebasert kost har fått økende interesse hos forbrukerne.

I dag er produksjon av proteinvekster til humankonsumpsjon i Norge begrenset. Dette markedet dekkes hovedsakelig gjennom import. Ifølge **matkorninitiativet** utgjør dette sammen med importen av bakeriprodukter og korn som råvarer, *en betydelig etterspørsel etter råvarer som kan produseres i Norge*.

Markedsmuligheter for bygg

Norges BygdekvinneLag har over flere år arbeidet med å formidle til forbruker de gode egenskapene ved havre og bygg til mat. Forbruket av havre har hatt en positiv og god utvikling. Potensialet for bygg bør være minst like stort, særlig på grunn sitt høye innhold av næringsstoffer og fordi bygg kan erstatte ris, pasta og coscos.

Norges BygdekvinneLags erfaring er at mange forbrukere ønsker å bruke mer bygg i maten, de ønsker flere produkter av bygg i butikk, og de ønsker mer informasjon om hvordan det kan brukes. Dette er i

tråd med generelle kostholdstrender som viser at norske forbrukere er stadig mer opptatt av helse, miljø, kortreist mat og det å ta bærekraftige valg.

Testing av byggsorter til mat

For å høste erfaring om byggets kvaliteter og nye bruksområder, tok Norges Bygdekvinnelag i samarbeid med NIBIO, initiativ til et dyrkningsforsøk med ti forskjellige byggsorter på Apelsvoll på Toten i 2019. I 2020 ble byggen malt til mel og gryn av Dyrk Mølle på Tynset. Deretter ble mel og gryn testet ut i åtte forskjellige matretter på Norges Bygdekvinnelags bygglab på Toten. Med oss på laget hadde vi et testpanel bestående av blant annet ernæringsfysiolog Ingrid F. Gardseth fra Dyrk Mølle og byggeksperter Einar Risvik fra NOFIMA.

Hovedkonklusjonen etter uttestingen av byggsortene i mat er at dagens kommersielle volumsorter av bygg som Brage, Heder og Arild, som i dag går til dyrefôr, egner seg godt som mel til baking, men inneholder de laveste mengdene av proteiner og betaglukan.

Nakenbyggsortene som har størst mengde av betaglukan og protein passer best til matretter der vi bruker byggryn, og er et godt alternativ til ris eller pasta. Den norskutviklede nakenbyggen Pihl egnet seg her svært godt.

Resultater fra et forprosjekt - Mer bruk av bygg på norske matbord

Institutt for rural- og regionalforskning Rurals i samarbeid med Norges Bygdekvinnelag, Opplysningskontoret for brød og korn og Norske Felleskjøp, gjennomførte i 2020 et forprosjekt for å skaffe økt kunnskap om bygg som matvare, og om det finnes et potensial for å øke bruk av bygg i matlagingen.

Rapporten som ble ferdigstilt 1. mars 2020 hadde blant annet følgende anbefalinger for videre satsing:

Selv om volumene er små og bygg som matvare er av begrenset omfang i dag, er det vår oppfatning at en innovasjons- og forskningsbasert satsing på bygg som tar utgangspunkt i byggets egenskaper kan bidra til økt produktutvikling og økt utbud av matprodukter med bygg.

Første fase i en slik satsing vil være å gjøre den kunnskapen som vi allerede har i dag om byggets egenskaper i et helse- og miljøperspektiv mer tilgjengelig. De mest relevante temaene å forske på og utvikle fremover er prosesser som gjør at bygg klarer å beholde mest mulig av næringsstoffene gjennom foredlingsprosessen.

Anbefalte tiltak er å øke kunnskapen om og interessen for bygg, blant annet gjennom å fremsnakke bygg på et flertall arenaer, samt introdusere mulige bruksområder og oppskrifter til forbrukerne.

Norges Bygdekvinnelags engasjement og erfaring med bruk av bygg til mat, viser at det er et potensial for økt forbruk til menneskemat. Dette potensialet bør utnyttes.

Norges Bygdekvinnelag støtter arbeidet med matkorninitiativet. I en slik nasjonal satsing for å øke norskandelen av korn og proteinvekster til mat, må kornet bygg få en sentral plass. Særlig bør det sees på konkrete tiltak for å modne markedet gjennom å bygge økt kunnskap og interesse hos forbrukerne. Samtidig må eksisterende produkter gjøres tilgjengelig i butikk. For å øke volum av bygg til mat utover «spesialprodukter», bør det i en nasjonal satsing ses på mulighetene for å innarbeide bygg i produkter som allerede er kjent hos forbruker.

I et nasjonalt initiativ og samarbeid mellom aktørene i verdikjeden for økt norskandel av korn og proteinvekster til mat, er det viktig at forbrukersiden er representert. Her deltar gjerne Norges Bygdekvinnelag med sin erfaring og kunnskap.

Velferdsordninger i landbruket

Gode velferdsordninger i landbruket er viktig for å bidra til rekruttering generelt og kvinner spesielt.

Fremdeles er det slik at bønder som også har arbeid utenfor gården, bærer en urettmessig stor økonomisk byrde ved sykdom og svangerskap.

En undersøkelse utført av Norges Bondelag i 2017 viser at 75% av de kvinnelige medlemmene i Norges Bondelag sier at bedring i velferdsordninger har betydning for valget om å bli bonde eller ikke, og det er viktig å bedre ordningen for sykdom og svangerskap.

En syk eller gravid bonde, som også har lønnet arbeid utenfor gården, får i dag tilskuddet til avløser ved sykdom og graviditet sterkt redusert eller strøket fordi hun mottar sykepenger eller annen lønnsinntekt.

Norges Bygdekvinnelag har tidligere spilt inn til forhandlingsutvalget i Norges Bondelag at denne saken må finne sin løsning ved at næringsinntekt på gården og lønnsutbetalinger utenfor gården behandles separat, og slik at bønder i framtiden kan føde barn eller bli syke uten å risikere økonomisk tap.

Under jordbruksforhandlingene i 2018 ble partene enige om at Landbruksdirektoratet skulle utrede konsekvensene av å avvikle samordningen av tilskuddene slik at en likestiller lønnsinntekter med andre næringsinntekter. Konklusjonen ble at Landbruksdirektorat anbefalte å ikke avvikle samordningen. Begrunnelsen for dette var blant annet knyttet til kostnadene og at en slik endring kan slå uheldig ut mellom produsentene.

I Norges Bondelags næringspolitiske program for 2020-2024 framgår det at Norges Bondelag vil jobbe for å sikre gode velferdsordninger, spesielt knyttet til svangerskap og fødsel.

Norges Bygdekvinnelag mener det fortsatt er for få kvinner som overtar gårdsbruk. En av grunnene til dette kan være mangelfullt sikkerhetsnett ved adopsjon, svangerskap og sykdom. Det er derfor viktig å se nærmere på hvordan velferdsordningene kan styrkes slik at flere kvinner velger å overta gårdsbruk.

Norges Bygdekvinnelag ber om at det utredes alternative løsninger som kan kompensere for svakheten i dagens ordning knyttet til samordning av tilskudd ved sykdom og fødsel.

Med vennlig hilsen

Jorun Henriksen
Leder
Norges Bygdekvinnelag

Cesilie Aurbakken
Generalsekretær
Norges Bygdekvinnelag

NORGES BYGDEUNGDOMSLAGS INNSPILL TIL JORDBRUKFORHANDLINGENE 2021

Norges Bygdeungdomslag (NBU) er en landsdekkende bygde- og kulturorganisasjon av og for ungdom, som arbeider for levende bygder over hele landet og for å gi våre medlemmer alle muligheter. For å bli best på levende bygder bruker NBU flere virkemidler, som blant annet dans, tevling og bygdepolitiske aktiviteter. NBU driver omfattende skolering av sine tillitsvalgte gjennom fag- og organisasjonskurs på lands- og fylkesplan. Organisasjonen skaper sosiale møteplasser for ungdom på bygda. NBU har over 5000 medlemmer fordelt på over 100 lokallag i totalt 11 fylkeslag

Landbruket har vært sentralt i NBUs virke siden oppstarten i 1946. Det er et stort engasjement og vi ser en økende tendens til at ungdom bryr seg om landbruk- og matpolitikk. Vi krever offensive tiltak som gjør at ungdom slipper til i landbruket. Vi er framtidens matprodusenter og vi ønsker et grønt, mangfoldig landbruk over hele landet og ei sikker framtid.

LEVENDE BYGDER

Norges Bygdeungdomslag ser på landbruket som en bærebjelke for levende bygder og norsk næringsliv. For at det skal være attraktivt å bo på bygda og flytte tilbake til bygdene og landbruket etter endt studieløp må det være at aktivt produsentmiljø, vi vil ikke reise hjem for å være siste bonde i bygda! For å sikre dette må det finnes konsesjonsgrenser og kvotetak, kanskje lavere enn i dag. Norges Bygdeungdomslag krever at regjeringa overholder stortingets mål om at det skal bo folk i hele landet, og at de ser at landbruk og distriktspolitikk i Norge henger uløselig sammen.

Vi krever at:

- Kanaliseringspolitikken forsterkes for å opprettholde matproduksjon i hele landet.
- Driftsvansker kompenseres for å hindre at arealer går ut av drift, for eksempel ved å gi et ekstra tilskudd til små teiger, samt bratt og ulent terreng.
- Det jobbes for et sterkere importvern til fordel for norske råvarer, og spesielt på grøntproduksjon som både har svakt tollvern og stort markedspotensial.
- Kravene til dyrevelferd opprettholdes, og det jobbes med en nullvisjon på dårlig dyrevelferd

REKRUTTERING

Forutsetningen for levende bygder og et levende landbruk er at nytt blod får slippe til i næringa. NBU ser at det er nødvendig å la ungdommen slippe til i landbruket tidlig for å opprettholde rekruttering til landbruket. NBU forventer at regjering følger opp sine egne festtaler og Stortingets behandling av «Endring og utvikling – En fremtidsrettet jordbruksproduksjon» (Meld. St. 11 (2016-2017)) med konkrete tiltak for å styrke rekrutteringen til jordbruket. NBU viser forøvrig til rapporten «Økt rekruttering til landbruket» utarbeida av Rekrutteringsutvalget satt ned etter jordbruksforhandlingene i 2014. Vi kan ikke se at det er satset særlig på tiltakene som utvalget peker på.

Besøksadresse

Landbrukets Hus
Hollendergata 5
0190 Oslo
3. etasje

Postadresse

Norges Bygdeungdomslag
PB. 9377, Grønland
0135 Oslo

E-post: hei@nbu.no
Tlf.: 22 05 48 00

www.nbu.no

Vi krever at:

- Bønder skal ha en inntekt å leve av. Landbrukets viktigste rekrutteringstiltak er en levelig lønn for arbeidet.
- Inntektsutviklingen i jordbruket skal ha en kronemessig sterkere utvikling enn inntektsutviklingen ellers i samfunnet.
- Unge bønder skal kunne etablere seg i landbruket uten å ta på seg umenneskelig gjeld.
- Norsk Landbruksrådgiving sin mentorordning for unge bønder sikres videre finansiering.
- Velferdsordninger styrkes for å sikre trygghet for bonden, likestilling i og rekruttering til jordbruket.
- Velferdsordninger for avløsertilskudd til sykdom og feire prioriteres høyt. Skal man rekruttere nye folk til næringa kan vi ikke kreve at de lever i fjøset. Det er hverken sunt for den fysiske eller psykiske helsa.
- Det jobbes for å øke andelen kvinnelige bønder.
- Tidligpensjonsordning videreføres slik at unge bønder har mulighet til å slippe til.
- Arbeidet med bønders psykiske helse styrkes. Det er viktig at folk tørr å snakke om sin psykiske helse, men jordbruket trenger også fagkompetanse på området.
- IBU-midler til investeringer ved generasjonsskifte prioriteres, og bør særlig gå til å klimasmarte løsninger, forbedre dyrevelferd eller tilpasse gårdsbruk til kommende krav, som for eksempel mosjon i 2024 og løsdrift i 2034.
- Rammen for IBU-midlene utvides utover det som ble vedtatt i Statsbudsjettet.
- Gårdssparing for unge gis skattefradrag på samme måte som boligsparing for unge.

MILJØ OG BÆREKRAFT

Norges Bygdeungdomslag ser norsk landbruk som en viktig del av klimaløsningen. Det siste året har vi sett flere gode tiltak fra næringa, som lanseringen av klimakalkulatoren for melk, korn og gris. Vi har imidlertid fortsatt en lang vei å gå, og jordbruksforhandlingene er en viktig arena for å sikre at jordbruket møter morgendagens utfordringer beredt. Med krevende markedssituasjon i mange produksjoner, kombinert med for dårlig tollvern, er det viktigere å faktisk produsere maten på norske ressurser enn å øke matproduksjonen betydelig. Vi mener at landbruket og distriktene må posisjonere seg sånn at vi blir en del av klimaløsningen.

Vi krever at:

- Jordbruksavtalen i større grad brukes til å støtte klimatiltak i jordbruket. Klimaendringene er vår tids største utfordring og må prioriteres i jordbruksoppgjøret. Bønder står i frontlinjene i kampen mot klimaendringene og er de som kommer til å kjenne endringene på kroppen først. I god bondeånd er det vår oppgave å gi jorda videre til neste generasjon i bedre tilstand enn når vi fikk den. Dette må også gjelde i klimaarbeidet.
- Det legges til rette for et bærekraftig landbruk over hele landet. Alle bønder må kunne ta, og oppfordres til å ta smarte valg på sin gård.
- Det vurderes fullfinansiering av forskningsprosjekt innen klima og miljø, særlig innen avl på produksjonsdyr
- Det oppfordres til å bygge driftsbygninger i tre.

Besøksadresse

Landbrukets Hus
Hollendergata 5
0190 Oslo
3. etasje

Postadresse

Norges Bygdeungdomslag
PB. 9377, Grønland
0135 Oslo

E-post: hei@nbu.no
Tlf.: 22 05 48 00

www.nbu.no

- Satsing på biokull i jord videreføres og gjøres mer allment tilgjengelig.
- Det satses på kraftfôr basert på norske ressurser og enda høyere norskandel i fôret til norske husdyr.
- Klimasmarte investeringer prioriteres når IBU-midlene skal fordeles.
- Det vurderes å gi investeringsstøtte til vanningsanlegg.
- Styrke kulturlandskapstilskuddet og satsingen på utmarksbeite og seterdrift i de soner det er mulig for å øke norskandelen i foret, og for å bedre utnytte de ressursene som finnes i fjell, dal- og fjordstrøk.

Besøksadresse

Landbrukets Hus
Hollendergata 5
0190 Oslo
3. etasje

Postadresse

Norges Bygdeungdomslag
PB. 9377, Grønland
0135 Oslo

E-post: hei@nbu.no
Tlf.: 22 05 48 00

www.nbu.no

Norges Bondelag

Norsk Bonde- og Småbrukarlag

Oslo 11. mars 2021

Jordbruksforhandlingene 2021

Stortinget vedtok i 2019 forbud mot pelsdyrhold i Norge. For eksisterende oppdrettere er det en overgangsordning frem til 2025. De fleste medlemmer av ulike grunner nå avsluttet sin produksjon, og det er bare ca. 10 oppdrettere igjen med produksjon i 2021. Det er etablert en erstatningsordning for bøndene som avslutter sin virksomhet. Denne er under revisjon, og det er ventet at Landbruks- og matdepartementet vil fremsende en proposisjon om ny erstatningsordning til Stortinget for behandling i vår.

Så lenge produksjonen videreføres må velferdsordningene for pelsdyrbøndene opprettholdes. Det er svært viktig at pelsdyrbønder får ta del i tilskuddsordningen for ferie og fritid. Eventuelt krav fra staten om at pelsdyrnæringen skal utelukkes fra ordningen må avvises.

Vennlig hilsen
Norges Pelsdyrslag

Bertran Trane Skadsem /s/
styreleder

Knut Berg
adm. dir.

Innspill til jordbruksforhandlingene

I 2021 ble regjeringens Klimaplan for 2021-2030 lansert, og skogen blir viet stor oppmerksomhet her. Med nærmere 38 prosent av landarealene våre dekket av skog, står skogen for store opptak av CO₂. Dette fordrer derimot en aktiv bruk av skogen for å sikre både fornybare ressurser for fremtiden og for å fremme kvalitetsvirke som kan erstatte fossile ressurser. Gjennom 2020 har skogbruket jobbet med utarbeidelsen av en handlingsplan for skogproduksjon. En samlet næring skal sette seg ambisiøse mål om å øke tilveksten i skogen, deriblant ved å øke omfanget av ungskogpleie og planting. Når denne planen er ferdigstilt, må målene ses på som en del av en opptrapping, men viser at næringen ønsker å ta ansvar for å sikre fremtidige ressurser.

Store ambisjoner for økt skogkulturaktivitet

Året 2020 ble et annerledes år også for skogbruket. For å sikre gjennomføringen av vårplantingen ble det tildelt et ekstraordinært tilskudd for å dekke ekstra kostnader som skyldes COVID-19. Dette medførte at midlene til aktivitetsfremmende tiltak for skogkultur raskt ble brukt opp.

Fortsatt positiv trend for planting etter hogst

Til tross for et utfordrende år i 2020 kunne skogbruket vise til en planteaktivitet på 43,5 millioner planter i 2020, altså tilnærmet likt nivå som i 2019. Skognæringen har tatt et stort ansvar i å øke planteaktiviteten siden bunnåret 2005, men har ambisjoner om å fortsette arbeidet for å sikre framtidsskogen spesielt i områder der dette kan være utfordrende.

Markberedning øker sjansene for vellykket foryngelse

Markberedning gjøres for å skape bedre etablerings- og vekstvilkår for planter og bedre spire- og etableringsvilkår for frø. Markberedning vil også redusere faren for angrep av gransnutebiller og redusere eventuelle plantekostnader, og omfanget av markberedning har vært økende i Norge de siste årene. Dette tiltaket kan, der forutsetningene ligger til rette for det, bidra til at man i større grad lykkes med foryngelsestiltak og tidlig får iverksatt produksjon. Dagens nivå ligger på ca. 80.000 dekar pr/år, men behovet er langt større.

Ungskogpleie en viktig del av skogproduksjonen

Det bør være et mål for skogbruket å øke ungskogpleieaktiviteten fra dagens nivå på 300.000 dekar (2020) til 400.000 dekar/år i løpet av få år. Dette vil kreve stor innsats fra hele skogbruket. NIBIO har gjennom Klimakur 2030 beregnet arealet med et klart behov for ungskogpleie (etterslep) på 970.000 dekar¹. Disse tallene er beheftet med usikkerhet, men

¹ Rapport «Klimakur 2030: Tiltak og virkemidler mot 2030». Utarbeidet av Miljødirektoratet, Statens vegvesen, Kystverket, Landbruksdirektoratet, Norges vassdrags- og energidirektorat og Enova

viser at det er store behov. Det betyr at det vil være behov for ytterligere opptrapping framover i ungskogpleieaktiviteten. Tiltak innen ungskogpleie er beregnet til å gi meropptak av CO₂ i seg selv på 0-0,5 millioner tonn CO₂ årlig mot 2030, som øker til 1,5-3.3 millioner tonn CO₂ årlig mot 2100². Den største gevinsten ligger derimot i økt virkeskvalitet- og substitusjonseffekt som følge av tiltaket.

Tilskudd til skogkultur har erfaringsmessig en utløsende effekt på aktivitet og ved å kombinere dette med arbeidet som pågår i næringen gjennom handlingsplanen, er det større sjanse for å lykkes. Vi ønsker derfor en økning av LUF-midler til skogkulturtiltak på 20 millioner kroner.

Mye å ta tak i på skogsvegnettet

Det er behov for store investeringer i skogsvegnettet. Langs kysten handler det om å få på plass et vegnett som gjør at skogressursene som er bygd opp, kan høstes effektivt. I landet for øvrig handler det stort sett om å modernisere eksisterende vegnett.

Mindre enn én fjerdedel av eksisterende vegnett er bygget etter de krav som gjelder for tømmervogntog med 24 meters lengde. Kortere vintre, økt nedbørintensitet og større drifter medfører økte krav til skogsvegnettet. Derfor er det stort behov for modernisering av vegnettet bl.a. gjennom oppdimensjonering av dreneringssystemer, utskifting av bruer, breddeutvidelser i kurver og bygging av flere snuplasser.

Bygging av skogsveger er ofte store langsiktige investeringer som gjennomføres i samarbeid mellom mange skogeiere. Derfor er tilskuddet viktig for å få gjennomført slike tiltak.

De siste årene har LUF-midlene sammen med midler fra statsbudsjettet sørget for nybygging og ombygging av hhv. 100 og 350 km per år. Vi ønsker en økning av LUF-midler til skogsveg på 10 millioner kroner.

Miljøtiltak i skogbruket

Under fjorårets drøftingsmøte om LUF-midler for 2021 ble det synliggjort at de øremerkede midlene til miljøtiltak i skogbruket i liten grad ble brukt. Dette innebærer at det nå er avsatt 8 millioner pr. år, der sist rapportering viste at 12,8 millioner kroner stod ubrukt av tildelingene for 2019 og 2020. Det er viktig at denne posten opprettholdes over tid, men for 2022 er det ikke behov for ytterligere midler. Det bør derfor legges til rette for at midlene kan brukes på skogkultur innenfor denne posten.

Norges Skogeierforbund ønsker en økning av LUF-midler på 30 millioner kroner, totalt 287 millioner kroner, for å gi et reelt løft for skogkultur med mål om å øke aktiviteten betydelig, og fortsette satsingen på skogsveier.

Tiltak (mill. kr)	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
NMSK	177	178	176	194	204	204	+30
<i>Vegbygging og taubane og hest</i>	104	103	103	110	113	109	+10

² Meld. St. 13 (2020-2021). Klimaplan for 2021 – 2030. Det kongelige klima- og miljødepartementet.

Skogkultur, miljøtiltak og andre tiltak	73	75	73	84*	91*	87*	+20
Kystskogbruket	3,5	4,5	4,5	5	6	6	
Skogbruksplanlegging med miljøregistreringer	20	26	27,5	28,5	32	32	
Kompetansetiltak	13,5	13,5	14	14,5	15	15	
Skogkurs	12,5	12,5	13	13,5	14	14	
Velg Skog	1	1	1	1	1	1	
SUM	214	222	222	242	257	257	+30

*8 millioner er øremerket til miljøtiltak

Landbruksbygg i tre

I jordbruksavtalen for 2020 ble «avtalepartene enige om å innføre et ekstra tilskudd ved investering i landbruksbygg i tre på inntil 20% av ordinært innvilget tilskuddsbeløp. Den totale rammen for støtte til driftsbygninger i tre kan overskride kronetaket med inntil 400.000 kr slik at trebruk også stimuleres i større prosjekter. For å få opp aktiviteten, skal det særskilte tilskuddet gjelde i en periode på tre år.»

Ordningen trådte i kraft 1. januar 2020. Interessen og responsen i næringa har vært stor. IN melder om at det i fylkene med mest husdyrbruk og størst tilskuddsramme har vært størst interesse for ordninga. I 2020 var det klart flest i Innlandet, med 34 prosjekt og 10,1 millionar kroner i ekstra tilskudd. Deretter følgjer Trøndelag med 21 prosjekt og 5,6 millionar kroner i ekstra tilskudd og Vestland med 20 prosjekt og 5 millionar kroner. Det er flest prosjekt innen melkeproduksjon med 63 bygg, deretter følger ammekuproduksjon med 37 prosjekt, mens det er 12 prosjekt knyttet til sauehold og korntørking. For ammeku er delen som oppfyller kravet til ekstra tretilskudd hele 44 prosent, mens det for melkeproduksjon og sauehold er rundt 35 prosent.

Bruk av tre som byggemateriale gir ca 60% lavere utslipp av CO₂ sammenlignet med stål og betong. Dersom alle driftsbygningene i landbruket bygges i tre, vil det gi en årlig reduksjon i CO₂-utslippene på om lag 100.000 tonn pr år. I tillegg kommer det at hver m³ trevirke binder ca. 0,7 tonn CO₂ i bygningens levetid. Til en driftsbygning i massivtre på 1.000 m² går det med ca 450 m³ trelast. Det gir en binding på 315 tonn CO₂. Ved bygging av alle driftsbygninger i massivtre, gir dette et potensial for CO₂-binding på 126.000 tonn CO₂ pr år.

Økningen i bruk av tre i driftsbygninger har derfor stor effekt på det faktiske CO₂ regnskapet for jordbruket.

Konklusjon er at tiltaket med inntil 20% ekstra tilskudd ved bygging av tre har fungert godt. Tiltaket må derfor videreføres i tråd med jordbruksavtalen for 2020. Det bør gjennomføres en evaluering av tiltak før jordbruksforhandlingene i 2022.

Biokull

Klimakur 2030 viser at det er et betydelig potensial for å redusere utslipp i jordbruket ved å blande inn biokull i jord for å øke karbonlagringen. I perioden 2021-2030 er utslippsreduksjonspotensialet på 0,83 mill. tonn CO₂-ekvivalenter.

I Regjeringens klimaplan pekes det på at innblanding av biokull i jord som karbonlagringstiltak foreløpig ikke registreres i utslippsregnskapet fordi det ikke finnes bokføringsregler for dette. Det oppgis imidlertid at regjeringen vil intensivere arbeidet med å bedre utslippsregnskapet slik at man også kan fange opp effekten av dette tiltaket.

Vi oppfordrer derfor til at det settes av 5 millioner for å teste ut innblanding av biokull i jord over et større areal en i pilotordning.

Med vennlig hilsen

NORGES SKOGEIERFORBUND

Innspill fra Norsk Fjørfe­lag Jordbruksforhandlingen 2021

Oppsummering av Norsk Fjørfe­lag sine hovedpunkter i prioritert rekkefølge:

1. NFL krever at ved økt kornpris skal prisedskrivningen på korn økes tilsvarende.
2. NFL krever at alle høner opp til konsesjonsgrensen, 7.500 stk., berettiges tilskudd.
3. NFL krever at det innføres en fraktutjevningsordning for kylling.
4. NFL krever at fraktutjevning for konsumegg opprettholdes og gjenspeiler de reelle kostnader assosiert med ordningen.
5. NFL krever at ordningen med fraktutjevning for kraftfôr opprettholdes, og at utregningen for fraktutjevningstilskuddet for økologisk fjørfefôr tar høyde for at det kun finnes én aktuell fôrmølle i Norge.
6. NFL krever at tilskudd til avløsning ved ferie og fritid blir vektlagt, og at satsen per dyr justeres minimum tilsvarende den generelle lønnsøkningen. Maksimalt tilskudd må økes i takt med den generelle kostnadsutviklingen.
7. NFL krever at utregningen av avløsertilskudd justeres slik at ikke spesialproduksjon av kylling berettiger lavere avløsertilskudd enn konvensjonell slaktekyllingproduksjon.
8. NFL krever at det blir satt av penger i jordbruksoppgjøret som øremerkes arbeidet for økt produksjon og utnyttelse av norske råvarer til konvensjonelt og økologisk fjørfefôr.
9. NFL krever at det blir tatt flere initiativ for å sikre at norsk kornproduksjon drives bærekraftig i forhold til ønsket volum og kvalitet.
10. NFL støtter etablering av fond til klimatiltak i landbruket. Fondet må være tilgjengelig for fjørfeprodusenter.

Norsk Fjørfe­lag vil i tillegg fastslå hvor viktig det er at:

- Markedsreguleringsordningen for egg må opprettholdes.
- Markedsregulator må få verktøy som hindrer nyetablering i perioder med stor overproduksjon, samt mer nyanserte produksjonsregulerende virkemidler å benytte i overskuddssituasjoner. NFL støtter forslaget om differensiert omsetningsavgift.
- Konsesjonsgrensene for fjørfekjøtt og konsumegg ikke økes ytterligere.
- Det opprettholdes et sterkt tollvern på norske landbruksprodukter for å sikre avsetning og pris til produsent, samt høy matvaresikkerhet til forbruker. NFL er svært negative til at det åpnes for import av kylling. Å tillate import av kylling fra for eksempel Mercosur-land utgjør en risiko for folkehelsen til nordmenn, og er negativt av hensyn til dyrehelse, dyrevelferd, og for miljø og bærekraft.

- NFL krever at det innføres obligatorisk merking av egg og fjørfekjøtt i alle salgskanaler, både for bearbejdede produkter i dagligvare samt mat fra restauranter som belager seg på importert råvarer.
- Landbrukspolitikken tilrettelegger for langsiktige investeringer (husdyrbygg, inventar og lignende). Endringene i fjørfenæringen har gått mye fortere enn det som er økonomisk forsvarlig med saldoavskrivningssats i gruppe HU på kun 6 %. NFL krever at satsen for saldoavskrivning i gruppe HU økes til minimum 8 %.

Norsk Fjølfeag (NFL) sitt innspill til jordbruksforhandlingene 2021

Økonomien til bønder i verdikjedene for egg, kylling, kalkun og and er presset. Sammenlignet med industriarbeiderlønn ligger fjølfeprodusenter godt under både i nivå og i utvikling (AgriAnalyse rapport 4 2020). SSB sine prognoser for 2020-2021 som tilsier lav oljepris, svak krone og lav rente, har begrenset betydning for fjølfebønder – da kraftfôr, som utgjør minst 60 - 70 % av totale kostnader, er den viktigste kostnaden av betydning for fjølfebøndens bunnlinje.

Ekstraordinær økning i kraftfôrpris våren 2020 gikk direkte ut over fjølfebøndens bunnlinje. De fleste fjølfebønder i Norge måtte selv ta støyen for de ekstraordinære kostnadene inntil avregningsprisene ble oppjustert. At gjennomsnittlig engrospris på egg ble oppjustert i andre halvår 2020, kompenserte for noen av de ekstraordinære kostnadene, men kompenserte ikke eggprodusentene for etterslepet som har bygd seg opp etter mange år med overproduksjon. Fjølfebøndene er positive til innføring av nye tiltak som forbedrer produksjonen, men det er et grunnleggende problem at pålagt merarbeid, merinnsats og merinvestering ikke blir tilstrekkelig økonomisk kompensert. Loven om god handelsskikk er viktig for å redusere dagligvarekjedenes makt over fjølfebøndens økonomi.

NFL gjennomførte høsten 2020 en undersøkelse som 243 kommersielle fjølfebønder (30 % av NFLs medlemmer) besvarte. NFLs innspill gjenspeiler fjølfebøndens forventninger til jordbruksforhandlingene 2021.

NFL har store forventninger til at jordbruksoppgjøret 2021 vil bidra til at inntekten til fjølfeprodusentene bedres, via forhandlingene Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag gjør med staten.

Norges fjølfeprodusenter, organisert i Norsk Fjølfeag (NFL), vil be Norges Bondelag og Norsk Bonde og Småbrukarlag ta med seg følgende i jordbruksforhandlingene 2021. Våre innspill, i prioritert rekkefølge er som følger.

1. Prisnedskrivning på korn

Prisnedskrivning er det viktigste økonomiske virkemiddelet jordbruksforhandlingene inneholder for bønder i verdikjeden for egg, kylling, kalkun og and.

Kostnader tilknyttet innkjøp av kraftfôr er den største utgiftsposten fjølfebonden har. Det er helt avgjørende for økonomien til fjølfebonden at kraftfôrprisene ikke øker ytterligere. Prisnedskrivning på korn er den mest effektive måten å gi kornbøndene et nødvendig løft og

samtidig demme opp for en stadig økende kraftfôrpris for fjørfebøndene. Samtidig reduseres behovet for toll på importerte råvarer.

NFL krever at dersom kornprisen økes så skal prisnedskrivningen på korn økes tilsvarende.

2. Direkte tilskudd, egg.

Tilskudd over jordbruksavtalen utgjør under 10 % av eggprodusentens inntekt, over 90 % av inntekten til eggbonden må hentes i markedet. Økonomien i eggproduksjon har siden 2012 vært synkende, på tross av at næringen er i konstant endring basert mht. mest mulig dyrevelferdsvennlig og klimasmart produksjon.

Tilskuddet gis til maksimalt 5.000 høner, og henger igjen fra 2003, da konsesjonsgrensen ble økt til 7.500 høns. Etter 18 år, er det på høy tid at alle høner opp til dagens konsesjonsgrense, 7.500 høns, blir berettiget produksjonstilskudd. Eggbøndene har blitt pålagt dyrevelferds- og klimatiltak som ikke blir tilstrekkelig kompensert via pris i markedet.

NFL krever at alle høner opp til konsesjonsgrensen, 7.500 stk., berettiges produksjonstilskudd.

3. Fraktutjevning

Målet med fraktutjevning er et rettferdig landbruk med tilnærmet like rammevilkår uavhengig av geografi og avstander til leverandører og varemottaker. Fraktutjevning er også et viktig verktøy som sikrer Stortingets mål om at vi skal ha landbruk i hele landet.

3a) Kylling

I dagens marked er det på landsbasis svært få varemottakere av kylling, og aktørenes behov for kyllingprodusenter er prisgitt resultatet av dagligvarekjedenes høstjakt. Nå har vi en sentralisering av kyllingproduksjon hvor de tre største aktørene dominerer i ulike deler av landet i tilknytning til sine respektive slakterier. Ytterligere sentralisering av kyllingproduksjon vil øke risikoen for sykdom og vanskeliggjøre videreføring av norsk kyllingproduksjon sin unike dyrehelsestatus. Fraktutjevning kan gjøre situasjonen mindre sårbar for kyllingbøndene, og bremse ytterligere sentralisering av kyllingproduksjonen.

Med dagens praksis blir eksisterende kyllinghus stående tomme, samtidig som det etableres nye kyllinghus i andre områder av landet. Dette er negativt både for etablerte produsenter og er kostnadskrevenende for storsamfunnet. Fraktutjevning vil kunne utjevne forutsetningene til kyllingprodusenter uavhengig av avstand til nærmeste slakteri.

Spørreundersøkelsen til NFL høsten 2020 ble besvart av 110 kyllingprodusenter. På spørsmål om fraktutjevning svarte de aller fleste, uavhengig av varemottakertilhørighet, at de ønsket krav om fraktutjevning. Kun 8 produsenter svarte at de var skeptiske til, eller imot, en slik ordning.

NFL krever at det innføres en fraktutjevningsordning for kylling.

3b) Konsumegg

Fraktutjevning er et viktig distriktspolitisk virkemiddel som bidrar til at det blir unødvendig kostbart for varemottakerne å hente inn egg fra produsenter lenger unna eggpakkeriene. Ordningen må gjenspeile de faktiske kostnadene som gjenspeiler kostnaden til transport.

NFL krever at fraktutjevning for konsumegg opprettholdes og gjenspeiler de reelle kostnader assosiert med ordningen.

3c) Kraftfôr

Fraktutjevning av kraftfôr er et annet virkemiddel som bidrar til å spre fjørfeproduksjonen i Norge. Utrekning av fraktutjevningsordning for kraftfôr tar ikke høyde for at den eneste fôrmøllen som produserer økologisk kraftfôr er i Innlandet. For økologiske produsenter i distriktet blir fraktutjevningstilskuddet basert på hvor den nærmeste fôrmøllen som leverer konvensjonelt fôr er – mens de økologiske fjørfeprodusentene kun kan kjøpe fôr som må fraktes fra Innlandet. Forbedring av fraktutjevningsordningen for økologisk fjørfefôr vil kunne stimulere til at også økologisk produksjon spres i de deler av landet hvor klima muliggjør utegang.

NFL krever at ordningen med fraktutjevning for kraftfôr opprettholdes, og at utregningen for fraktutjevningstilskuddet for økologisk fjørfefôr tar høyde for at det kun finnes én aktuell fôrmølle i Norge.

4. Tilskudd til avløsning ved ferie og fritid

4a) Avløsertilskudd må prioriteres

NFL mener at kommende jordbruksoppgjør må vektlegge velferdsordningene, og at satsen per dyr som et minimum må oppjusteres tilsvarende den generelle lønnsøkningen.

NFL krever at tilskudd til avløsning ved ferie og fritid blir vektlagt, og at satsen per dyr justeres minimum tilsvarende den generelle lønnsøkningen. Maksimalt tilskudd må økes i takt med den generelle kostnadsutviklingen.

4b) Avløsertilskudd for spesialproduksjon av kylling

Nåværende utregning av avløsertilskudd belages på antall slaktet kylling (ca 0,44 kr / dyr). Spesialproduksjon av kylling foregår med lavere belegg og kyllingene lever lengre, noe som medfører et lavere totalt antall dyr enn i konvensjonell kyllingproduksjon. Dagens utregning gjør at bønder med spesialproduksjon er berettiget mindre avløsertilskudd. Avløsertilskuddet enten øke per kylling (spesialproduksjon og økologisk), eller tildeles pr. kg produsert kylling, slik at spesialproduksjon berettiger tilsvarende beløp som konvensjonell kyllingproduksjon.

NFL krever at utregningen av avløsertilskudd justeres slik at ikke spesialproduksjon av kylling berettiger lavere avløsertilskudd enn konvensjonell slaktekyllingproduksjon.

5. Øremerkede midler til å øke norskandel i fjørfôr

5a) Norske fôrråvarer

NFL anser det som svært positivt at LMD fram mot forhandlingene i 2021 har fått i oppdrag å vurdere forbedring av virkemidlene med sikte på økt norsk fôrproduksjon, herunder økt norsk produksjon av proteinvekster. At det satses på mest mulig selvforsyning av fôrråvarer er norsk fjørfenæring opptatt av.

I fjørfefôr brukes en stor andel norske råvarer, hovedsakelig norsk korn, men det må arbeides målrettet for å øke norskandelen ytterligere. Hovedutfordringen er at det ikke finnes nok tilgjengelig norsk fôrråvare til alle husdyrproduksjonene, og da tildeles fjørfefôret minst andel av lokalproduserte korn- og proteinråvarer.

NFL krever at det blir satt av penger i jordbruksoppgjøret som øremerkes arbeidet for økt produksjon og utnyttelse av norske råvarer til fjørfefôr.

5b) Økologisk fôrråvare

Dagens underdekning av norske fôrråvarer er tydelig i fôrresepter for økologisk kraftfôr. For fjørfebøndene som forsyner markedet med økologiske egg og fjørfekjøtt er det viktig at det prioriteres midler til å fremskaffe norskproduserte økologiske fôrråvarer av god kvalitet.

NFL krever at det blir satt av penger i jordbruksoppgjøret som øremerkes arbeidet for økt produksjon og utnyttelse av norske råvarer til økologisk fjørfefôr.

6. Korn og kraftfôr

Geno, Norsvin og Norsk Fjørfelag kommer i 2021 med følgende innspill når det gjelder korn og kraftfôr kvalitet, i prioritert rekkefølge.

1. Sikre økt selvforsyning av proteinråvarer. Vi er nå kritisk avhengige av import. Viktig å støtte videre forskning for utvinning av protein fra hav- og skog råstoff. Innsekter inkludert. «Foods of Norway» er et godt eksempel på slike tiltak. Husdyrorganisasjonene jobber alle konkret mot et fremtidig mål om at en større andel av kjøtt og melk skal produseres på norske råvarer.
2. For drøvtyggere er det viktig med et optimalt grovfôr for å sikre størst mulig andel norskproduserte råvarer totalt og et bedret klimaregnskap. Grovfôr 2020 viser at det er mye å hente på en økt grovfôr kvalitet. Det bør innføres tiltak i avtalen som stimulerer til bedre grovfôrdyrking.
3. Den store kapasitet for å berge den norske kornavlinga om høsten finnes i felleseide store kornanlegg. Anleggene ble etablert som samvirkeide bedrifter gjennom statlig finansiering. Mange av anleggene har aldrende bygningsmasse og trenger både bygningsmessig og teknisk oppgradering. Mottaks og tørkekapasiteten om høsten bør økes. Dette er viktig for å ta vare på verdier og kvalitet, En oppgradering av eksisterende anlegg og økning av kapasitetsbehov kan oppnås gjennom:
 - a. Økt støtte til oppføring av enkle gårdsanlegg
 - b. Innføre tilskudd og finansieringsordning for fornyelse av store kornsiloanlegg.
4. Ytterligere forsterking av beredskapslagringsordning for såkorn. En forutsetning for å kunne produsere de kornkvaliteter markedet ønsker er tilstrekkelig tilgang til riktige

kornarter og sorter, samt friskt og sykdomsfritt såkorn. Flere vanskelige såkornhøster på rad, viser at ordningen bør forbedres.

5. Det bør arbeides for økt dyrking av økologisk korn, økonomien i økologisk kornproduksjon er gunstig, spesielt for de som har god tilgang på husdyrgjødsel. Mye av arbeidet vil derfor dreie seg om informasjon og kommunikasjon for å få flere over til økologisk.

Husdyrorganisasjonene ber fortsatt Felleskjøpene og bransjen være aktive i veiledning og rådgivning mot bonde for å vri dyrking i ønsket retning.

NFL krever at det blir tatt flere initiativ for å sikre at norsk kornproduksjon drives bærekraftig i forhold til ønsket volum og kvalitet.

7. Etablering av fond til klimatiltak

Produksjon av egg, kylling, kalkun og and har et svært begrenset klimaavtrykk. Det viktigste fjørfebønder kan gjøre for å følge opp Landbrukets Klimaplan, er å fase ut fossile energikilder. Eggprodusenter benytter primært strøm, mens fjørfekjøttprodusentene avhenger av energi til oppvarming av husdyrrommet. En del fjørfebønder har allerede investert i fornybare energikilde, men det er per i dag få og lite tilstrekkelige økonomiske intensiver tilgjengelige for fjørfebønder i Norge.

NFL støtter Norges Bondelag i etablering av fondsavsetning med skattefradrag som kan benyttes til klimatiltak. Støtte til investering i varmegjenvinning, biobrenselanlegg og solcellepanel er eksempler på tiltak NFL forutsetter at kan finansieres ved uttak av fondsmidler.

NFL støtter etablering av fond til klimatiltak i landbruket. Fondet må være tilgjengelig for fjørfeprodusenter.

For Norsk Fjørfeleg,

Kolbjørn Frøseth, styreleder

Margrethe Brantsæter, daglig leder

De neste punktene inngår ikke i jordbruksforhandlingene, men Norsk Fjørfelag ønsker å påpeke følgende:

Markedsordning på egg

Markedsbalanseringsutvalget konkluderte i sin rapport (2015) med at markedsbalansering bidrar til å realisere formålet om uttak av planlagt gjennomsnittlig engrospris (PGE), og at den sikrer avsetning for bonden og økt pristabilitet. Mottaksplikten ligger som en forutsetning for geografisk spredt produksjon, mens forsyningsplikten som baseres på lik tilgangspris for all industri, reduserer etableringshindringene i leddet etter førstehåndsmottaket. Det ble ikke funnet bevist at markedsregulator har fått konkurransemessige fortrinn av ordninga. Volummodellen åpner for å benytte førtidsslakt for å holde markedet i balanse i overskuddssituasjoner, og er et produksjonsregulerende virkemiddel. Eggprodusentene finansierer førtidsslakting via omsetningsavgiften. NFL anerkjenner at førtidsslakt er et viktig virkemiddel, men anser det som mest samfunnsmessig bærekraftig å regulere bort egget før det er lagt – og ikke i etterkant.

Markedsbalanseringsordningen for egg må opprettholdes.

Verktøy for å balansere eggmarkedet i overskuddssituasjon

Eggproduksjon er en svært attraktiv tilleggsnæring på gården, og det er en kjent problemstilling at flere etablerer seg enn det markedet tar unna. Det har mer eller mindre vært overproduksjon i eggmarkedet siden 2012. Markedsregulator har få gjenværende virkemidler som kan balansere eggmarkedet i overskuddssituasjoner. NFL har i lang tid vært tydelig på behovet for mer nyanserte produksjonsregulerende virkemidler, utover førtidsslakting, som kan hindre ukontrollerte nyetableringer når det er overproduksjon av egg. Bedret balanse i markedet er ønskelig for både bonden og forbrukeren. Det er også liten tvil om at det er mer bærekraftig.

Markedsregulator må få verktøy som hindrer nyetablering i perioder med stor overproduksjon, samt mer nyanserte produksjonsregulerende virkemidler å benytte i overskuddssituasjoner. NFL støtter forslaget om differensiert omsetningsavgift.

Konsesjonsgrenser

Konsesjonsgrensene bidrar til spredt produksjon og begrensede flokkstørrelser i norsk fjørfeæring. Konsesjonsgrensene er unike for Norge, og er en viktig forklaring på at fjørfeflokkene i Norge er svært små sammenliknet med andre sammenliknbare land. Konsesjonsgrensene er positivt av hensyn til dyrehelse, dyrevelferd, mattrygghet, matberedskap og bidrar til verdiskapning over hele landet.

Norsk fjørfeæring har jobbet strategisk med smittevern og tiltak som reduserer risikoen for spredning av en rekke smittsomme sykdommer. Konsesjonsgrensene er et viktig element i å redusere smittepresset i fjørfeflokker i Norge. Etersom høypatogen fugleinfluenza for første gang er påvist hos en rekke villfugl i Norge, er alle tiltak som bidrar til biosikkerhet og dermed å beskytte fjørfe mot smittsomme sykdommer, høyaktuelt.

Slaktekylling og kalkun

Konsesjonsgrensene for slaktekylling og kalkun ble doblet i 2014. Gjennomsnittlig produksjon av kylling og kalkun lå på henholdsvis 123.000 kylling / bonde og 20.000 kalkuner / bonde i 2019, så det er mulig å øke produksjonen av fjørfekjøtt i Norge uten at konsesjonsgrensene økes ytterligere.

Konsesjonsgrensene for fjørfekjøtt må ikke økes ytterligere.

Konsumegg

Konsesjonsgrensen bidrar i dag til en spredning av eggproduksjon over hele landet, noe som er en viktig del av verdiskapingen i landbruket. Videre bidrar en spredning av produksjonen til å opprettholde en dyrehelse i verdensklasse. En eventuell økt etterspørsel av egg klarer eksisterende produksjon og moderat etablering av nye produsenter å dekke inn. Det har vært et gjentakende problem med overproduksjon de senere år, og økonomien i eggneringen er ikke lenger positiv. 2021 er det 9. året med overproduksjon av egg, og det vil være katastrofalt for eggprodusentenes økonomi dersom konsesjonsgrensene på verpehøns økes.

Konsesjonsgrensene for konsumegg må ikke økes ytterligere.

Tollvern

Et sterkt tollvern er viktig for at norske bønder kan produsere egg og fjørfekjøtt på mest mulig norske råvarer. NFL er svært bekymret for at Mercosur-avtalen åpner for import av kylling fra Sør-Amerika som er produsert under helt andre levevilkår enn norsk kyllingproduksjon tillater. Regelverket i Mercosur-land har ikke samme restriksjoner på bruk av forebyggende antibiotika, kyllingen produseres på mye høyere dyretetthet og uten bruk av miljøberikelser. Det er ikke samme overvåkningsprogram for verken Salmonella eller Campylobacter. Å åpne for import av kylling fra Mercosur-land er en risiko for folkehelsen til norske forbrukere, og er ikke greit av hensyn til menneskehelse, dyrehelse, dyrevelferd eller av hensyn til miljø og bærekraft.

NFL krever at det må opprettholdes et sterkt tollvern på landbruksprodukter for å sikre avsetning og pris til produsent, samt høy matvaresikkerhet til forbruker. NFL er svært negative til at det åpnes for import av kylling fra Mercosur-land. Å åpne for import av kylling fra slike land utgjør en risiko for folkehelsen til norske forbrukere, og er ikke greit av hensyn til dyrehelse, dyrevelferd eller av hensyn til miljø og bærekraft.

Merking av egg og fjørfekjøtt

I dagligvare selges kun norskproduserte egg og fjørfekjøtt, men en rekke bearbeidede produkter inneholder import egg og/eller fjørfekjøtt. I tillegg selges importert egg og fjørfekjøtt via mat gjennom storhusholdning og restaurantmarkedet. Produksjonen av egg og fjørfekjøtt i andre land er ikke underlagt tilsvarende regelverk som norske fjørfekjønder.

NFL krever at det innføres obligatorisk merking av egg og fjørfekjøtt i alle salgskanaler, både for bearbeidede produkter i dagligvare samt mat fra restauranter som belager seg på importert råvarer.

Avskrivningssatser for husdyrbygg

Det skjer en stadig utvikling i kravene til husdyrnæringen. Nye krav gjør husene ubrukelige etter ca. 20 år. Det er ikke mange 20 år gamle fjørfehus som fremdeles er i produksjon i dag, og man kan ikke forvente at utviklingen kommer til å stoppe. Eldre husdyrbygg er vanskelige å omdisponere til annen bruk. Skal man fortsette med husdyrproduksjonen i et fjørfehus utover 20 år må bygningen totalrenoveres for å opprettholde tilfredsstillende biosikkerhet. I bygg for slaktekyllingproduksjon medfører dyreholdet en særlig slitasje pga. krav til vask og desinfeksjon. Et kyllinghus blir vasket ned og desinfisert 160 ganger i løpet av 20 år med 8 innsett i året.

Avskrivningssatsen for husdyrbygg ble i 2012 økt fra 4 til 6 %. Denne økningen bidro i positiv retning, men er langt i fra dekkende ut ifra reell slitasje.

NFL krever at satsen for saldoavskrivning i gruppe HU økes til minimum 8 %.

Korte fakta om norsk fjørfenæring

Norges fjørfenæring er effektiv, klimavennlig og representerer en vesentlig del av matproduksjonen og verdiskapningen i norsk landbruk.

Norsk fjørfeproduksjon er klimavennlig matproduksjon, både i et globalt perspektiv og sammenlignet med andre dyreslag. Globalt er gjennomsnittlig utslipp 5 kg CO₂-ekvivalenter per kg slaktevekt fjørfekjøtt og 4 kg CO₂-ekvivalenter per kg egg. I Norge er beregnet utslipp for kylling 2 kg CO₂-ekvivalenter per kg (dvs halvert sammenliknet med globale tall). For norske egg er beregnet utslipp 1,5 kg CO₂-ekvivalenter per kg egg (1/3 sammenliknet med globale tall).

En del av forklaring på hvorfor norsk fjørfenæring er mer bærekraftig enn global produksjon av egg og fjørfekjøtt, er vår helt unike dyrehelse. Friske dyr bruker ikke energi på å bekjempe sykdom, og dyr med nedsatt produktivitet forekommer minimalt. Norsk fjørfenæring sitt viktigste fortrinn sammenlignet med resten av verden er høy standard på dyrevelferd, lavt smittepress og høy matvaresikkerhet. Disse fortrinnene har sammenheng med Norges strenge regelverk, konsesjonsgrenser og spredte bruksstruktur.

Fjørfenæringen utgjør ca. 1.200 bønder som betjener det norske markedet. I 2019 var det registrert

- 41 kalkunprodusenter
- 553 kyllingprodusenter (med over 1.000 dyr)
- 71 rugeeggprodusenter og oppalere av foreldretyr (slaktekylling)
- 515 konsumeggprodusenter (med over 1.000 dyr)
- 17 livkyllingoppalere (verpehøner, fra daggamle til 16 uker)
- 9 andeprodusenter

Fjørfe er en meget effektiv produksjon av animalsk protein

Den samlede animalske landbruksproduksjonen i Norge i 2019 var ca. 424.000 tonn (egg, hvitt og rødt kjøtt). Norsk fjørfenæring stod for 42,4 % (180.000 tonn) av den samlede animalske landbruksproduksjonen, med et forbruk på bare 24 % av kraftfôret til husdyr i Norge.

- Det kreves gjennomsnittlig 2,05 kg kraftfôr for å produsere 1 kg egg.
 - En verpehøne legger i gjennomsnitt 6 egg i uka.
- Det kreves gjennomsnittlig 2,21 kg kraftfôr for å produsere 1 kg kylling.
 - Fra slaktekyllingen er klekket til den er klar til slakt tar det 30-34 dager.
- Det kreves gjennomsnittlig 3,04 kg kraftfôr for å produsere 1 kg kalkun.
 - Fra kalkunen er klekket til den er klar til slakt tar det 12 uker for høner 18 uker for haner.

I 2019 produserte norsk fjørfenæring totalt

- 97,8 mill. kg slaktekylling
- 7,7 mill. kg kalkun
- 73 mill. kg egg (inkl. ca. 10 % direktesalg)
- 667 tonn and og gås

Norges Bondelag
Norsk Bonde- og småbrukarlag

Ås, 1.mars 2021

Utviklings- og rådgivingsarbeid i landbruket: Søknad om bevilgning til Norsk Landbruksrådgiving over Jordbruksavtalen for 2022

Norsk landbruk er en kunnskapsnæring i rask utvikling. Norsk Landbruksrådgiving (NLR) sin rolle er å produsere, utvikle, formidle og dele kunnskap. Vi skal sørge for at forskningsresultatene kommer ut til bonden, og samtidig at innspill fra næringa havner hos forskerne. Satsing på kunnskap gir merverdi for landbruket og øker den enkelte bondes inntektsmulighet, og er derfor en viktig utviklingsstrategi for jordbruket. NLR skal tilby helhetlig, faglig oppdatert og uavhengig rådgiving over hele landet. Tilgang på kompetente rådgivere som er en del av et stort faglig nettverk er med på å gjøre landbruket mer robust i en tid med stadig mer utfordrende klimatiske forhold.

I 2021 mottar NLR 98,0 millioner kroner i tilskudd over Jordbruksavtalen. **For 2022 søker NLR om en bevilgning på 110 millioner kroner.** I tillegg til en videreføring har vi fire satsingsområder som vi ber om ekstra bevilgning til:

- Vi ber om en økt bevilgning på 5,0 millioner kroner som øremerkes til økt lokal forsøksvirksomhet. Lokale forsøk er svært viktig for å gi god tilpasset rådgiving.
- NLR vil tilby rådgivingsopplegget som følger av gjennomgangen av resultatene fra klimakalkulatoren til en subsidiert pris. Vi ber derfor om en økt bevilgning over jordbruksavtalen på 2,5 millioner kroner øremerket til slik rådgiving.
- NLR ber om at det øremerkede tilskuddet til HMS-arbeidet i landbruket økes med 2,5 millioner kroner til 16,5 millioner med henvisning til 0-visjon for dødsulykker og behovet for HMS-krisebistand.
- NLR har ansvar for søknader om «minor-use» (godkjenning av utvidet bruksområde for plantevernmidler). Slik godkjenning er nødvendig for å sikre tilgang på kjemiske og biologiske plantevernmidler i kulturer med mindre dyrkingsomfang. Vi forventer behov for kjøp av restanalysedata for to preparater årlig, og vi ber derfor om økt bevilgning på 2 millioner kroner for 2022 for å dekke opp dette.

Disse satsingene og vår innsats på ulike rådgivingsområder er nærmere beskrevet i vedlagte notat.

For Norsk Landbruksrådgiving

Gette Eidesen, Styreleder(sign.)

Bjarne Holm, Direktør (sign.)

Notat:**Innspill fra Norsk Landbruksrådgiving til jordbruksforhandlingene for 2022**

I 2021 mottar Norsk Landbruksrådgiving (NLR) 98,0 millioner kroner i tilskudd over Jordbruksavtalen. Formålet med tilskuddet er å bidra til kunnskapsoppbygging hos bøndene gjennom å legge et økonomisk grunnlag for drift i de regionale rådgivingsenhetene.

Forsøksvirksomhet

Forskningsinstitusjoner reduserer på sin forsøksaktivitet, både i mengde og i antall forsøkslokalteter. NLR er bøndenes egen forsøksvirksomhet. Vi har lang tradisjon for å gjennomføre lokale forsøk som bakgrunn for å gi lokalt tilpassede råd. NLR stimulerer den interne forsøksvirksomheten gjennom et eget særtilskudd (omfordeling av grunntilskuddet). Forsøksarbeid er arbeidsintensivt, og kostnadene er dermed høye. NLR har et regionalt apparat som dekker hele Norge, noe som gjør at vi kan gjennomføre forsøksserier på mange lokaliteter. Våre fagkoordinatorer samordner forsøksaktiviteten i regionene og kan lage planer for naturlige regioner, for eksempel på grovfôrområdet.

Bøndene er raske til å ta i bruk forsøksresultater i praksis, både resultater fra sortsforsøk og resultater fra forsøk med innsatsfaktorer som gjødsel og plantevern. Dette fordi det gir en direkte effekt på avling, som igjen er avgjørende for inntjeningen. I tillegg er økte avlinger positivt i forhold til klimabidraget fra planteproduksjonen.

Været varierer fra sesong til sesong. NLR snur seg raskt for å teste ut dyrkingstekniske oppgaver tilpasset de dyrkingstekniske utfordringer i den enkelte sesongen.

Tildelingen av forskningsmidler legger ofte opp til tre-fireårige satsinger. Slike prosjekter vanskeliggjør finansiering av langvarige forsøksserier, noe som ofte er nødvendig for å finne holdbare resultater.

NLR ønsker å gjøre noe med dette. Vi gjennomfører fortsatt 600 feltforsøk årlig, men for å sikre fortsatt aktivitet lokalt, samt en finansiering av forsøksserier utover en prosjektperiode på tre år, ønsker vi å øremerke mer midler til forsøksaktivitet. Vi ber om en øremerket bevilgning på fem millioner kroner til dette formålet.

Klimarådgiving

NLR er en viktig partner i arbeidet med klimarådgiving. Vår hovedoppgave innenfor dette arbeidet er å utdanne kompetente rådgivere samt å gjennomføre klimarådgiving på gårdsnivå. Det er bred enighet i landbruket om at oppgaven med å redusere klimabelastningen har høyeste prioritet. Oppgaven koordineres av Landbrukets Klimaselskap SA. Styret i Landbrukets Klimaselskap har besluttet videre finansiering av arbeidet. I finansieringsplanen er det satt av midler til videreutvikling av klimakalkulatoren og til utdanning av rådgivere.

Rådgivingen som er helt nødvendig for å tolke resultatene fra klimakalkulatoren og deretter iverksette tiltak på gårdsnivå må basere seg på brukerbetaling. Det legges opp til at bøndene i etterkant kan søke om refusjon fra RMP-midler for kostnadene ved å kjøre klimakalkulatoren. Selv

om rådgivingen skal konsentrere seg om tiltak som skal være økonomisk lønnsomme, er vi bekymret for at en brukerbetaling vil dempe interessen for å kjøpe rådgiving. Det er et mål å få økt antallet som har kjørt klimakalkulatoren og kommet i gang med egne tiltak raskt. Verdien av klimakalkulatoren blir bedre jo flere som har tatt den i bruk. Det vil da bli mulig å sammenligne egne tall med tall fra tilsvarende bruk med hensyn på driftsform og distrikt.

NLR er i ferd med å utvikle et rådgivingsopplegg som tar utgangspunkt i resultatene fra klimakalkulatoren. Vi ønsker å tilby denne rådgivingen til en så lav pris som mulig. Vi ber derfor om en økt bevilgning over jordbruksavtalen øremerket til slik rådgiving med en kostnad på 2,5 millioner kroner.

En viktig oppgave for NLR er klimatilpasning. Delvis er dette oppgaver vi har gjort i alle år, som rett arts- og sortsvalg, og planlegging av hydrotekniske anlegg. Med hyppigere forekomster av ekstremvær blir disse oppgavene enda viktigere.

HMS-rådgiving- krisebistand

Norsk matproduksjon er avhengig av friske, uskadde norske bønder med god psykisk helse. HMS-arbeidet er en viktig del av sikkerhetsnettet rundt bonden. God bondehelse er med på å sikre god dyrevelferd og trygg matproduksjon. Dermed bidrar målrettet HMS-arbeid også til å styrke jordbrukets omdømme.

Siden NLR overtok dette fagområdet har vi arbeidet for å gjøre HMS-rådgivingen til en integrert del av den rådgivingen vi ellers gir. Systematisk arbeid med helse, miljø og sikkerhet, samt gode velferdsordninger er helt sentralt for at bonden skal gjøre jobben effektivt og sikkert. Bevilgningen til HMS-arbeidet er nødvendig for å sikre kapasitet til drift, utvikling av fagtilbud og nødvendig tjenestekjøp hos bedriftshelsetjenestene. En uttalt 0-visjon for alvorlige ulykker med dødelig utfall er diskutert med Bondelaget og LMD, og vi ønsker i felleskap å fronte en slik visjon for å få økt bevissthet på HMS. Målet er å øke antall medlemmer med egen HMS avtale til 10.000 i løpet av tre år.

NLR har ansvar for krisebistand, både til medlemmer og ikke medlemmer. Dette er en ikke-fakturerbar tjeneste, og utføres innenfor bevilgede midler. Vi bruker pr i dag store tidsressurser og andre kostnader på å hjelpe bønder i div motbakker, ofte er de ikke kunder engang. I 2019 hadde vi 131 slike saker, der vi i 33 av de også brukte hjelp fra bedriftshelsetjenesten. Ut fra de anslagene vi fikk fra bedriftshelsetjenesten og våre egne utgifter anslås en kostnad på kr 20.000 pr sak.

NLR ber om at det øremerkede tilskuddet til HMS-arbeidet i landbruket økes med 2,5 millioner kroner til 16,5 millioner med henvisning til behovet for krisebistand på HMS-området.

Kjøp av restanalysedata

NLR har ansvar for søknader om «minor-use» (et allerede godkjent plantevernmiddel brukes i andre "mindre" kulturer). Slik godkjenning er nødvendig for å sikre tilgang på kjemiske og biologiske plantevernmidler i en del kulturer som har mindre dyrkingsomfang. For spiselige vekster er det krav om restanalysedata. Disse finnes i en del tilfelle, men ikke i alle. Eksempelvis er det ikke tilstrekkelige data for godkjenning når middelet ønskes brukt ved tunneldyrking, selv om det er godkjent på

friland. Må det gjennomføres egne forsøk for å skaffe slike data, kan kostnadene bli store, opp mot en million kroner pr preparat.

Ut fra situasjonen for tilgjengelige plantevernmidler forventer vi behov for kjøp av restanalyse data for to preparater årlig. Dette er kostnader som ikke har noen motsvarende inntekt for NLR, og vi ber derfor om en økt bevilgning på 2 millioner kroner for 2022 for å dekke opp dette.

Bygningsrådgiving

Et landsdekkende, godt tilbud med bygningsrådgivere over hele landet krever fortsatt betydelige ressurser. På tross av øremerkede tilskudd til byggrådgiving er denne tjenesten fortsatt et forretningsområde der enkelte regioner i NLR sliter med lønnsomheten.

NLR legger stor vekt på at rådgivingen skal være uavhengig og nøytral i forhold til andre aktører som tilbyr varer og tjenester til bonden. Det er etablert et godt samarbeid mellom byggrådgivere og HMS-rådgivere om et tilbud om en sikkerhets-, helse- og arbeidsmiljøplan i byggeprosesser. I tillegg ser vi verdien av å koble økonomisk rådgiving og byggt teknisk rådgiving tettere sammen. Gode veivalgsprosesser og gjennomarbeidede driftsplaner sammen med hjelp til byggeledelse viser seg å gi gode prosjekter som leveres til riktig tid og kostnad.

I en tid med høyt fokus på klimatiltak kombinert med små muligheter for ekspansjon i de tunge husdyrproduksjonene, ser vi en økende interesse for biogass blant bøndene. NLR og Selskapet for Norges Vel har startet en koordinert satsing på biogass. Målet er å perfektionere oss for å kunne tilfredstille etterspørselen og levere god og kvalitetssikret rådgiving. NLRs bidrag er å utvikle et korps av rådgivere som kan gi bonden optimal rådgiving på fornybar energi. Vi vil konsentrere oss om å utvikle et tjenestetilbud på utviklingen av gårdsanlegg og mindre fellesanlegg for biogassløsninger.

NLR er opptatt av å hindre nedbygging av matjord. God planlegging av byggeprosjekter, gjenbruk av eksisterende bygningsmasse og valg av tomtearealer er viktig i forbindelse med dette.

NLR skal tilby tjenester med mest mulig likt og forutsigbart innhold, kvalitet og pris, uavhengig av reiseavstand. Oppdrag med lange reiseavstander må derfor subsidieres. Dette gjelder spesielt for Nord-Norge, men problematikken er også den samme i områder lenger sør i landet. I perifere områder vil bøndene ofte ha problemer med å finne andre tjenestetilbydere enn NLR.

Vi ber om at den øremerkede bevilgningen til bygningsrådgiving opprettholdes på 5,5 mill. kr også i 2021.

Rådgiving innen presisjonslandbruk

NLR satser på presisjonslandbruket. Ved hjelp av ny teknologi, kombinert med kunnskap om agronomi, kan den enkelte bonden hente store agronomiske og økonomiske gevinster og samtidig bidra til et lavere miljø- og klimaavtrykk. I et moderne landbruk er det viktig å bruke innsatsfaktorene på rett sted til rett tid. For å bistå våre medlemmer i å ta de rette valgene, trengs en kompetent og oppdatert rådgivingstjeneste.

Innenfor gjødsling og kalking ser vi positive effekter av en variabel tildeling. Ny teknologi og nye redskaper gir flere muligheter for variabel tildeling, men vi mangler norske data på effekten. NLR

bidrar til å utvikle riktige modeller, og får disse raskt ut til bonden, samtidig som modellene etterprøves.

Vi har tolv maskintekniske rådgivere med fokus på presisjonslandbruk. Disse arbeider tett sammen med rådgiverne innen våre øvrige fag, med særlig vekt på de agronomiske fagene, økonomi, miljø og HMS.

Rådgiving på grøntområdet

Grøntområdet har betydelige muligheter for økt produksjon av norske kvalitetsvarer. NLR bruker vesentlige ressurser på området, og vi har fagkoordinatorstillinger med tett kontakt til næringa innen poteter, grønnsaker, frukt og bær. I tillegg til rådgivingsaktiviteten gjennomfører vi en rekke prosjekter. Dyktige rådgivere som klarer å utvikle den spisskompetansen som etterspørres, er avgjørende viktig for å lykkes, både for NLR og for næringen. Satsingen på innovasjon og vekst innen grønt gir interesse for nye kulturer, nye dyrkingsområder og større produksjon. Vi er kjent med og støtter initiativet om et prosjekt omkring bærekraft som konkurransefortrinn for norsk grøntproduksjon.

Innenfor grøntområdet, spesielt innen frukt og bær, jobbes det mye med overføring av teknikker fra veksthus til tunneller, særlig i forhold til skadegjørere. Vi mener at rådgiving på dette området må intensiveres.

I Rogaland, hvor en stor del av norsk veksthusproduksjon foregår, særlig på spiselige produkter, er det planer om en dobling av veksthusproduksjonen innen 2030. Det er viktig at NLR er rustet for å være med på denne utviklingen.

NLR er de senere årene tildelt flere nye oppgaver på plantevernområdet. Utprøving av plantevernmidler som tidligere ble finansiert av handlingsplanmidler skal dekkes innenfor grunnbevilgningen. Tydelige krav om integrert plantevern fører til større fokus på riktig og redusert bruk av kjemiske plantevernmidler. Tilbudet av kjemiske plantevernmidler reduseres, og det øker behovet ytterligere for utprøving av ikke-kjemiske metoder. Det er likevel viktig at det blir lagt til rette for at plantevernmidler med akseptable egenskaper i forhold til helse og miljø blir tilgjengelige også for norske produsenter. Mange av disse søkes det ikke om godkjenning for i det norske markedet på grunn av at omsetningsvolumet blir for marginalt til å gi fortjeneste. Vi arbeider mye med «minor use søknader», blant annet i et nordisk inter-regionalt prosjekt, der vi deler på arbeidsoppgavene med våre naboland. Vi har ansatt en person i øremerket stilling for denne oppgaven.

Økologisk rådgiving

NLR leverer økologisk rådgiving rettet mot bønder før, under og etter omlegging til økologisk produksjon. Rådgiving i forbindelse med innmelding i Debio inngår som et viktig tilbud sammen med Informasjonsmøter, Økologisk Førsteråd, Rådgivingsavtaler og Grupperåd.

Til økologisk rådgiving har NLR i flere år brukt rådgivere med spisskompetanse på utvalgte områder i grupperådgiving over hele landet. Dette har vært svært vellykket, og er en mal for tilsvarende rådgivingsopplegg på andre fagområder.

Det er god dialog mellom økorådgivere og rådgivere innen konvensjonell dyrking, noe som gir kort og sikker vei for kompetansedeling.

Nedleggingen av de økologiske foregangsfylkene medførte en betydelig økning av vår innsats på økologiområdet i 2019 og 2020. NLR overtok ansvaret fra fylkene, og er tildelt en nasjonal koordinatorrolle. NLR har motiverte og dyktige rådgivere som vil sikre kvaliteten på satsingen. Vi mener også at styrkingen av de økologiske fagområdene vil medføre utvikling av viktig kompetanse for hele landbruket. NLR har et godt samarbeid og egen samarbeidsavtale med fagmiljøet på NORSØK.

Rådgiving om jord og jordhelse

NLR har de siste par årene hatt et særlig fokus på jord og jordhelse, og vår satsing på dette fagområdet tar sikte på å følge opp tiltakene som ble skissert i Jordprogrammet.

Flere og flere bønder ser jordhelsas betydning for planteveksten, og NLR opplever stor interesse fra praktikerne på feltet. Vi har spesielt merket interesse for grupperådgiving om jord og dyrking av fangvekster. Betydningen av et grønt plantedekke i større deler av året for karbonbinding og for jordfruktbarheten er vesentlig, og slike tiltak er også viktige i klimaregnskapet.

Vinteren 2020-21 gikk det en møteserie i NLR-regi om jord og jordhelse som har oppgradert mange NLR-rådgivere på fagområdet. Denne økte kunnskapen vil bli tilgjengelig for norske bønder i årene framover. Underbuksekampen fikk mye oppmerksomhet i 2020 - og har satt fokus på betydningen av jordlivet.

I tråd med anbefalingene fra Jordprogrammet mener NLR at det også i jordbruksavtalen bør prioriteres midler til prosjekter som kan øke kunnskapen om jordhelse og jordliv. Vi ønsker å videreutvikle møteplasser og jordhelseforum for bønder, rådgivere og forskere, og ønsker at slike tiltak stimuleres. Virkemidler for å gjennomføre tiltak på gårdsnivå, som drenering, redusert jordarbeiding og økt bruk av fangvekster bør prioriteres.

Økonomirådgiving

Mange bønder opplever en presset økonomi. Kostnadene øker, og det er utfordrende å øke inntektene tilsvarende. Vi ser at behovet for økonomisk rådgiving er økende. NLR tilbyr både tradisjonell driftsplanlegging, gjennomgang av bank- og forsikringsavtaler, likviditetsanalyser og veivalgsanalyser i forbindelse med bruksutbygging eller driftsendring.

Andre rådgivingsområder

NLR leverer rådgivingstjenester på en rekke fagområder. I tillegg til de områdene som er spesielt nevnt tidligere, har vi tilbud innen alle planteproduksjoner. Vi ønsker å videreføre og videreutvikle aktiviteten på alle disse områdene i 2022.

Innenfor våre største fagområder, grovfôr og korn, er det betydelige rådgivingsbehov for å sikre god kvalitet. Vi følger opp Grovfôr 2020 med rådgivingsopplegg for bedre grovfôr kvalitet. På kornområdet har vi spesielt fokus på tiltak som kan øke proteinproduksjonen, enten via høyere proteininnhold i fôrkornet eller gjennom dyrking av proteinvekster, særlig åkerbønner.

I tildelingsbrevet er vi spesielt bedt om å prioritere arbeid som tilrettelegger forholdene for pollinerende insekter. Dette er en oppgave vi vil videreføre i 2022.

Kunnskapsutvikling og kunnskapsdeling er helt avgjørende for utviklingen i landbruket. Vi må utnytte ny teknologi for å spre kunnskap fra fagmøter og markdager. Vår hovedoppgave er å levere faglig kunnskap til næringa. Grunnbevilgningen over jordbruksavtalen er særdeles viktig for å utvikle rådgivningstilbudet vårt etter bondens behov.

Mentorordning

NLR tilbyr nå Mentorordningen over hele landet. Vi erfarer at deltakerne opplever deltakelsen som givende og nyttig. Dette gjelder både de nye bøndene og mentorene. Mentorordningen finansieres utenfor NLRs grunnbevilgning, og vi forutsetter at avtalepartenes ønske om videreføring av ordningen gir en fortsatt finansiering.

Rekruttering

NLR opplever at det er krevende å rekruttere gode personer til rådgiverkorpset, fordi det er for få som tar en utdanning som samsvarer med det behovet vi har. Vi har derfor intensivt samarbeidet med NMBU. Vi har også samarbeid med de grønne fagskolene og andre utdanningsinstitusjoner for å få flere til å velge en utdanning inn mot landbruket. NLR ber avtalepartene bidra til økt rekruttering av gode kandidater inn mot utdanningsinstitusjoner i landbruket.

Digitalisering i landbruket

Mange aktører posisjonerer seg for å få tilgang på data fra landbruksproduksjon. Det utvikles ulike systemer som skal ta hånd om og prosessere store datamengder, både som grunnlag for rådgiving via ekspertsystemer, men også med en klar ambisjon om å selge smartere til bonden. NLR har ikke økonomi til å dra denne utviklingen. Vår strategi er å følge med i det som skjer på området, sette oss inn i bruken av de verktøy som blir utviklet, og gi råd til bonden om bruken av disse. Vi tester nå mulighetene for å gi rådgiving med og på nye verktøy i markedet i samarbeid andre markedsaktører. Det er viktig for norsk landbruk at data er og blir tilgjengelig for utvikling av kundespesifikk rådgiving på tvers av fagområder (økonomi, klima, plantekultur og husdyrproduksjon).

Norges Bondelag, Postboks 9354 Grønland, 0135 Oslo
Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Akersgata 41, 0158 Oslo

Saksbehandler: Lars Erik Wallin
Telefon: 48150190
E-post: lars.erik.wallin@nsg.no
Vår referanse: LEW
Deres referanse:

Ås, 4.03.2021

Jordbruksforhandlingene 2021 – innspill fra Norsk Sau og Geit (NSG)

Småfeholdet er viktig for å opprettholde næringsvirksomhet og bosetting over hele landet og en hovedaktør i utnyttelsen av de rike beiteressursene vi har i Norge. Vi utgjør en næring med stor tro på framtida, men må i likhet med andre næringer ha forutsetninger som gjør det mulig å opprettholde et levedyktig småfehold over hele landet.

Saueholdet har de siste 5 - 6 årene måttet leve med konsekvensene av et marked i ubalanse, med lageroppbygging og sterkt fallende priser. Denne næringa har ligget klart dårligst an i landbruket når det gjelder inntekt pr. årsverk.

Nå er situasjonen fullstendig endret. Allerede ved årsskiftet 2019/2020 var det så godt som tomt for sau på reguleringslager og dette har vedvart med underskudd av kjøtt fra sau i hele 2020. For lam var situasjonen litt annerledes, med 2.891 tonn lammekjøtt på reguleringslager i starten av året. Dette lageret var redusert til 1.880 tonn ved årsskiftet 2020/2021, og allerede i slutten av februar var reguleringslageret så godt som tomt.

Markedsregulator Norturas prognoser for 2021 tilsier tilnærmet markedsbalanse for sau og lam i år. Fra næringas side er det en viss bekymring for at det skal bli underskudd allerede i løpet av våren.

Vi har tidligere hevdet at vi tror strukturen i saueholdet nå er der den skal være i Norge. I forhold til volum er det nå balanse, men med en bekymring for ytterligere reduksjon i sauetallet.

Det er behov for virkemidler for å stimulere til fortsatt produksjon hos de som driver, for å sikre det nivået vi har i dag.

Selv om koronapandemien med redusert grensehandel osv. kan ha hatt positiv effekt på salget av sau- og lammekjøtt har vi tro på at det vil være mulig å holde etterspørselen oppe framover.

Geitemelkprodusentene i Norge har gjennomført en storstilt sykdomssanering og en medfølgende oppgradering av driftsapparatet. De rundt 270 gjenværende produsentene har derfor alle forutsetninger for drift framover. Økonomien har vært god i denne næringa, men det er behov for å sikre en utvikling slik at økonomien opprettholdes minst på dagens nivå.

En viktig forutsetning mener Norsk Sau og Geit (NSG) er å opprettholde en variert bruksstruktur. Det er en stor andel små og middelstore bruk, spesielt i saueholdet og disse utgjør ryggraden i næringa. Tall fra Statistisk sentralbyrå viser at det ikke er noen vesentlig endring i bruksstruktur i saueholdet i forhold til det som var 10 år tilbake.

Utmarksbeiting, som denne næringa baseres på, er helt avhengig av dugnad og samarbeid og at det er nok utøvere å fordele innsatsen på. En satsning på full utnyttelse av de unike beiteressursene vi har i Norge, både i utmarka og i mer gårdsnære områder, garanterer næringsvirksomhet over hele landet. Beitetilskuddene er derfor en viktig premis for fremdeles å gjøre beitebrukerne i stand til å opprettholde denne ressursutnyttelsen. I tillegg er det behov for midler til å sikre effektiv drift av beiteområdene.

Norsk Sau og Geit har ansvaret for avlsarbeidet både på sau og geit i Norge. Vi mottar tilskudd over jordbruksavtalen til dette arbeidet, noe som er helt nødvendig for å kunne opprettholde bærekraftige avlsopplegg på de to husdyrslagene. Det er et sterkt behov for at årlige tildelinger blir justert i takt med generell lønns- og prisstigning i Norge. Ikke minst gjennom satsning på avlsarbeidet i forhold til klimaspørsmål, der NSG er godt i gang med målinger av klimagasser fra småfe i felt, må det en opptrapping til.

Generelt:

Både sau- og geiteholdet i Norge er avhengig av stabil og forutsigbar økonomi framover og lønns- og prisstigning må dekkes opp. Det er derfor behov for en viss andel friske midler i begge disse produksjonene.

Norsk Sau og Geit ber også i år om at det ikke vurderes evt. løsninger/tiltak som innebærer overføring av midler fra en tilskuddsordning til en annen og/eller vesentlige strukturendringer innenfor en tilskuddsordning!

- Økning av beitetilskuddene er blant NSGs hovedprioriteringer også i 2021.
Utnyttelsen av de unike norske beiteressursene mener NSG, som nevnt, må prioriteres høyt. Vi ønsker økte tildelinger til utmarksbeitetilskuddet, men dette må være friske midler og ikke omdisponerte midler fra det generelle beitetilskuddet eller andre tilskuddsordninger. Dette vil ivareta husdyrholdet som opprettholder og på sikt kan øke arealbruken i Norge.
NSG foreslår følgende endringer for beitetilskuddene i 2021:
 - **Tilskudd til utmarksbeite må økes med kr 70,- pr dyr for sau, lam, geit og kje, for det skal lønne seg å produsere på de unike utmarksressursene vi har i Norge.**
 - **Beitetilskuddet for småfe må økes med kr 20,- pr dyr for alle soner.**
- Behov for investeringstilskudd til småfeholdet.
Fornyning av driftsbygninger må sees i et langtidsperspektiv. I en situasjon med svak markedsbalanse anbefales det at yngre brukere blir prioritert. Ved prioritering av investeringsstøtte må distriktsmessige hensyn og gårdens tilgjengelige ressurser (beite- og areal) legges til grunn. Slik støtte må kunne gis uten krav om utvidelse av produksjonen, men derimot krav om at det ikke skal medføre produksjonsøkning. Det bør også vurderes om det i enkelte områder vil være aktuelt å redusere størrelseskrav til bruk som skal få investeringsstøtte.
- Tiltak i beitefelt – Organisert Beitebruk (OBB).
Det er behov for en økning av midler til organisert beitebruk og midler til investeringer i beiteområder. Det er stort behov for gjerder og andre installasjoner i beiteområdene og det må også kunne være mulig å få tilskudd til tilsyn og elektronisk overvåking. Det er stor utvikling på dette området og beitebrukerne tar villig i bruk ny teknologi.

Tildelingen er, til stor glede for brukerne, økt de siste årene, men det er behov for mer. **NSG ber om at det legges opp til en videre opptrapping og at potten økes med 7 millioner i 2021.** Dette er nødvendig for å sikre fortsatt drift i beitelagene.

- Styrking av velferdsordningene.
Både sats for tilskudd for avløsning til ferie og fritid og taket for tilskudd per foretak må økes ytterligere i 2021. Tilskudd til avløsning under sykdom må også følge utviklingen ellers i samfunnet og dagsatsen er i dag for lav. Begge disse ordningene er nødvendige for å tilrettelegge for drift og rekruttering. I tillegg må det satses på at vi har tilgjengelige og kvalifiserte avløsere. Det å være bonde medfører stort ansvar. En er ansvarlig for dyra sine heile tida. Dette medfører ugunstig arbeidstid både i helger og kvelder. Det å kunne ha en ordnet fritid og kunne ta seg ferie, er viktig for alle, men spesielt viktig når unge skal bestemme seg for om de vil ta over og drive gården videre.

Sau:

- Husdyrtilskudd på sau (og ammegeit)
I år forslår vi at satsen pr. sau/ammegeit fra 1-150 dyr økes med kr. 117,- pr. dyr fra kr. 883 pr. dyr til kr. 1.000 pr. dyr. Dette er små og mellomstore bruk og vi må ha så mange som mulig av foretaka med sau med videre nå.
- Tilskudd til kvalitetsslakt av lam
Dette tilskuddet ble endret ved innskjerping av krav og reduksjon av satser i 2018. Tilskuddet må beholdes uendret nå.
- Tilskudd til norsk ull
Naturfiber som ull er på full fart tilbake i tekstilindustrien og ikke bare tekstilbransjen, men også motebransjen i Norge viser økende interesse for norsk ull av god kvalitet. Ull er et naturprodukt som ikke forurenses miljøet slik som f.eks. kunstfiber. Tidligere utgjorde ulla en ikke uvesentlig del av inntektene i saueholdet. Internasjonalt har salget av ull gått svært dårlig i 2020, noe som har gått ut over pris til produsent også i Norge. Tilskudd til ull må styrkes for å sikre at det fremdeles vil være attraktivt for næringa å produsere ull av god kvalitet og at den norske ulla bør bearbeides i Norge. Norsk Sau og Geit, Norilia ull og Fatland ull har tidligere i år sendt over et brev med forslag om å gjeninnføre tilskudd til ullklassen H2 (frasortert vårull). Vi minner om dette.

Geit:

- Melkekvoter:
 - Forbudet mot å konvertere kumjølkkvote til geitemjølkkvote må opprettholdes så lenge det er overproduksjon av geitemelk.
 - Senke taket for disponibel geitemelkkvote til 250.000 liter.
 - Ordringen med utleie av geitemelkkvoter bør gradvis avvikles. Målet med avvikling må være at de som leier og produserer kvoten får overta den kvoten de har leid, med mindre de da kommer over kvotetaket.
- Styrking av geitemelkproduksjon
 - Driftstilskudd og grunntilskudd geitemelk bør økes. Det for å motvirke den negative utviklingen i melkepris for geitemelkprodusentene.

- Tilskudd til kvalitetsslakt av kje.
Øke slaktetilskuddet til kr 500 pr. kje og samtidig sette nedre vektgrense for tilskudd til 5 kg. Vi ser dette som helt nødvendige grep for å sikre at disse ressursene blir utnyttet til mat. Med dagens system gis det støtte til dyr der man i foredling bare kan bruke ca. 60 % av dyret og resten kastes. Noen forbrukere ønsker riktignok små kje på grillen, men NSG mener det er rett å sette opp vektgrensen.
- Tilskudd til å sikre helsestatus på ammegeit
Norske geitemelkprodusenter har lagt ned mye arbeid i å sanere buskapene sine mot tre kroniske sjukdommer, gjennom tilskudd over jordbruksavtalen og prosjektet Friskere Geit. Så godt som alle norske melkegeiter er nå sanerte og friske. Men det er ikke gjort tilsvarende tiltak i alle ammegeitbuskaper. En del ammegeitbuskaper er testa og i om lag 5 % av disse er det funnet smitte. En må derfor legge til grunn at det fremdeles finne smittede geiter i Norge, og at dette kan være en risiko for produsenter som har sanert. Det bør derfor bevilges midler over jordbruksavtalen til å dekke utgifter til testing og eventuell sanering hos ammegeitbuskaper med ukjent smittestatus eller smitta dyr.
Norsk Sau og Geit hadde til jordbruksforhandlingene i 2020 konkretisert et framlegg til prosjekt for overvåkning i 5 år framover. Vi fremmer dette på nytt igjen i år. Dette er lagt ved.

I forbindelse med den forenkla jordbruksavtalen i 2020 la avtalepartene bl.a. grunnlag for økt vekt virkemidler for økt norsk fôrproduksjon, der et av fokuspunktene er virkemidler for produksjonsmåter som baserer seg på norske ressurser, beiting og utmark. Småfeholdet i Norge er basert på bruk av norske ressurser og vi leverer på dette. Vi forventer at avtalepartene også ser dette i årets jordbruksforhandlinger.

Ved behov stiller vi gjerne opp for nærmere samtaler vedr. våre innspill!

Med hilsen
Norsk Sau og Geit

Kjell Erik Berntsen
styreleder

Lars Erik Wallin
generalsekretær

Vedlegg: Søknad om midler til overvåkningsprogram for helse på geit

Til
Avtalepartene i jordbruksforhandlingene

Saksbehandler: Lars Erik Wallin
Telefon: 48150190
E-post: lars.erik.wallin@nsg.no
Vår referanse:
Deres referanse:

Ås, 4. mars 2021

Søknad om midler til overvåkningsprogram for helse på geit

I Norge har vi et husdyrhold med svært god dyrehelse og alle de fortrinnene dette fører med seg.

Et godt samarbeid mellom husdyrholdet og staten er en den beste garantien for dette.

Et flott eksempel på dette er saneringsprogrammet «Friskere geiter» som har vært en suksess og har fått stor oppmerksomhet i Norge og internasjonalt. Vi har i dag en geitemelkproduksjon i Norge av høy kvalitet både når det gjelder dyremateriale og driftsapparat. Norske geitemelkprodusenter har lagt ned mye arbeid i å sanere buskapene sine mot de tre kroniske sjukdommene CAE, paratuberkulose og byllesjuka, og så godt som alle norske melkegeiter er sanerte og friske.

Men vi har også et geitehold med ammegeit i Norge, og de aller fleste av disse buskapene ble ikke omfattet av «Friskere geiter». En del ammegeitbuskaper er testa og i om lag 5 % av disse er det funnet smitte. En må derfor legge til grunn at det fremdeles finnes smittede geiter i Norge, og at dette kan være en risiko for produsenter som har sanert.

Dette er en økende bekymring for næringa i forhold til faren for resmitte i melkegeitbesetninger, ikke minst etter at det i 2019 var flere ammegeitbesetninger som fikk påvist CAE.

Norsk Sau og Geit har helt siden prosjektet «Friskere geit» ble avsluttet, gjennom årlig innspill til jordbruksforhandlingene, påpekt behovet for midler til overvåkning av ammegeitpopulasjonen.

Vi vil nå, i samråd med TINE, på nytt be om at dette blir tatt opp til behandling i forbindelse med jordbruksforhandlingene. Vi ser da for oss arbeidet i form av et prosjekt. Norsk Sau og Geit kan om ønskelig ta på seg å være prosjekteier, mens utførelsen kan skje i regi av TINE som har både kompetanse og apparat for gjennomføring og oppfølging.

Konkret ser vi for oss et prosjekt over 5 år.

TINE viderefører overvåkning av tankmelk fra geitemelkbesetningene gjennom analyser av prøver av tankmelk 4 ganger pr. år.

I tillegg etableres et opplegg for overvåkning (risikobasert) av ammegeitbesetninger ved innsending av melkeprøver fra 200 buskaper 1 gang per år (samleprøve som tas i forbindelse med kjeing – eller ev. blodprøver). Fortrinnsvis velges det blant de største besetningene (risikobasert) og i områder der dyretetthet og utmarksbeite gir størst risiko for kontakt mellom besetninger.

Årlige kostnader er estimert til 1,3 millioner kr:

- Kr 750.000 til prøveanalyser
- Kr 550.000 til administrasjon, overvåking, oppfølging og rådgiving av de enkelte besetningene

Vi håper avtalepartene kan se nytten av en slik satsning og det er mulig å finne midler til et slikt prosjekt.

Med hilsen
Norsk Sau og Geit

Kjell Erik Berntsen
styreleder

Lars Erik Wallin
generalsekretær

Til avtalepartene

Jordbruksforhandlinger 2021

Avløserordningene i landbruket består av følgende velferdsordninger;

Avløsning ved ferie og fritid, Avløsning ved sykdom og Landbruksvikarordningen

Gode og funksjonelle velferdsordninger i landbruket er nødvendig for å opprettholde et landbruk over hele landet. Husdyr trenger tilsyn selv om bonden er syk eller fraværende av andre grunner. Det er flere faktorer som er med å bidra til velfungerende velferdsordninger i landbruket.

1. Fornuftig regelverk og forskrifter som legger til rette for strømlinjede ordninger.
2. Støtte/økonomi som gjør at bonden har råd til å ta seg fri eller bli syk.
3. Tilgang til arbeidskraft med de rette kvalifikasjonene.

Punkt 1 og 2 har avtalepartene i jordbruksforhandlingene et delansvar for. For å løse punkt 3 har bøndene selv valgt å stifte landbrukstjenestene. De fleste bønder ønsker seg regelmessig fri, men den enkelte har som oftest ikke nok arbeid til å knytte til seg ansatte på fast basis. Det er da enklere å bygge opp faste stillinger ved å dele på en ansatt via landbrukstjenesten. Dersom en ønsker å utdanne og beholde kvalifisert arbeidskraft må disse tilbys faste stillinger.

Landbrukstjenestene har ansvar for akutt beredskap ved sykdom og krise. Landbruksvikarordningen dekker i dag 40 % av det totale behovet for beredskapsavløsning. Resten blir dekket opp av arbeidskraft som til daglig blir benyttet til annen avløsning, og det er nødvendig å se alle ordningene under ett. Forandringer i en ordning kan få innvirkning på de andre ordningene.

Landbrukstjenestene bidrar til en trygg og enkel forvaltning av velferdsordningene, etter bonden sitt eget ønske.

Erfaringsmessig så ser vi at det er viktig at tilskuddet ved ferie/fritid blir benyttet til å ta seg fri. Dette bidrar til mindre sykdom og kriser, og vil og være positivt i forhold til tal på dyretragedier og alvorlige ulykker i landbruket.

Prioriterte punkt

1. Kostnadsutvikling

Tilskudd per dag under sykdom har ikke blitt regulert i forhold til kostnadsutviklingen og har stått i ro de to siste årene. Generelt så bør alle tilskudd følge kostnadsutviklingen.

- Tilskudd per dag under sykdom må økes til minimum kr. 2.035,-
- Tilskudd ved ferie og fritid må økes til minimum kr. 100.000,-

2. Årsverk Landbruksvikar

Det er i dag løyvd midler til 240 årsverk med landbruksvikar gjennom landbruksvikarordningen. Dette utgjør i dag ca. 40 % av det totale behovet for beredskap, og bør økes til 50 % (300 årsverk) for å styrke beredskapen.

3. Avløsning ved sykdom og fødsel mv.

Avløsertilskudd ved sykdom og fødsel bør ikke samordnes med lønnsinntekter fra møte-/styrehonorar.

4. Sette av budsjettmidler til opplæring av landbruksvikar og avløser

Øremerke 1 million til erstatning for utfasing av KIL-midler.

Se vedlegg for mer utfyllende informasjon!

Vedlegg

Kostnadsutviklingen

For å ta igjen etterslepet i forhold til kostnadsutviklingen må tilskudd pr. dag under ordningen avløsning ved sykdom økes til minimum kr. 2.035,-.

- Når det gjelder avløsning under sykdom var den reelle kostnaden etter minstetariff i 2020 kr. 2.033,-¹ pr. dag, mens tilskuddet var kr. 1.670,- pr. dag. Dette fører til en egenandel pr. dag på kr. 363,-. Ved langvarig sykdom fører dette til en stor økonomisk belastning i tillegg til sykdommen.

For å ta igjen etterslepet i forhold til kostnadsutviklingen må tilskudd til avløsning ved ferie og fritid økes til minimum kr. 100.000,-.

- Timeprisen bonden måtte betale for kvalifisert arbeidskraft etter minstetariff i 2020 var kr. 271,09², inklusive påslag. En bonde med maks tilskudd på kr. 85.800,- fikk da ferie- og fritidsavløsning i ca. 316 timer eller ca. 42 dager. Dette tilsvarer for eksempel fri 42 søndager i året, eller 14 dager ferie med familien og fri 28 søndager utenom dette.

Årsverk Landbruksvikar

Landbruketstjenestene har gjennom landbruksvikarordningen ansvar for akutt beredskap ved sykdom og krise. Landbruksvikarordningen dekker i dag 40 % av det totale behovet for beredskapsavløsning gjennom landbruketstjenestene. Denne bør økes til å dekke minimum 50 %, det vil si 300 årsverk.

Avløsning ved sykdom og fødsel mv.

Til jordbruksforhandlingene i 2019 la Landbruksdirektoratet frem Rapport 18/2019 om konsekvenser av å avvikle samordning mellom tilskudd til avløsning ved sykdom og fødsel mv. og jordbrukers lønnsinntekt. Selv om partene ble enige om å ikke gå videre med dette, ønsker vi å at følgende blir sett på.

- Ingen samordning med lønnsinntekter fra møte-/styrehonorar fra verv innen landbruket.
- Vurdere å se på mulighetene til å fjerne samordning mot annen inntekt for de første 16 dagene av en sykdomsperiode.

Avsette budsjettmidler til kursing av landbruksvikar og avløser

Det ble ved fastsetting av «Forskrift om nasjonale tilretteleggingsmidler til næringsutvikling og kompetanseheving» vedtatt å ikke lenger øremerke midler til kursing av landbruksvikar og avløser. Tidligere er det øremerket 1 million til disse kursene via KIL-midler. Det ble samtidig i fastsetningsbrev fra Landbruks- og matdepartementet vist til at det er viktig å sikre god kompetanse blant avløser og landbruksvikar, og man mener at det kan være naturlig å drøfte dette i forbindelse med jordbruksforhandlingene. Dette vil i så tilfelle være et budsjettmessig spørsmål. Vi mener at det er viktig at minimum samme sum blir øremerket dette formålet.

Med hilsen
Norske Landbrukstenester

Harald Lie
Styreleder

¹ Kr. 271,09 pr. time x 7,5 timer

² Minstelønn pr. time kr. 198,32. Sosiale kostnader, forsikring med mer 36,7 %

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Avløysartilskott	72 000,00	73 500,00	73 500,00	74 200,00	74 200,00	78 700,00	83 400,00	85 800,00
Dagsats sjukdom	1 400,00	1 500,00	1 500,00	1 500,00	1 530,00	1 555,00	1 670,00	1 670,00
Kostnad arbeidskraft	226,38	237,93	240,46	244,56	249,48	255,60	262,09	271,09
Løn etter overenskomst	165,60	174,05	175,90	178,90	182,50	186,98	191,73	198,32
Dagar avløsning	42,41	41,19	40,76	40,45	39,66	41,05	42,43	42,20
Timar avløsning	318,06	308,92	305,67	303,41	297,42	307,90	318,21	316,50
Timer pr dag sjukdom	6,18	6,30	6,24	6,13	6,13	6,08	6,37	6,16
Kostnad pr dag sjukdom	1 697,81	1 784,45	1 803,41	1 834,17	1 871,08	1 917,01	1 965,71	2 033,16
Eigendel pr dag sjukdom	297,81	284,45	303,41	334,17	341,08	362,01	295,71	363,16

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Utvikling tilskott ferie	2,08 %	0,00 %	0,95 %	0,00 %	6,06 %	5,97 %	2,88 %
Utvikling tilskott sjukdom	7,14 %	0,00 %	0,00 %	2,00 %	1,63 %	7,40 %	0,00 %
Utvikling minsteløn	5,10 %	1,06 %	1,71 %	2,01 %	2,45 %	2,54 %	3,44 %
Utvikling dagar ferie	-2,87 %	-1,05 %	-0,74 %	-1,97 %	3,52 %	3,35 %	-0,54 %
Utvikling timar sjukdom	1,94 %	-1,05 %	-1,68 %	-0,01 %	-0,80 %	4,73 %	-3,32 %
Utvikling eigendel sjukdom	-4,49 %	6,67 %	10,14 %	2,07 %	6,14 %	-18,31 %	22,81 %

Til
Norsk Bonde- og Småbrukerlag
Norges bondelag

Hamar 17 februar, 2021

Økonomisk trygghet for framtida - Jordbruksforhandlingene 2021

Svinenæringa har lagt bak seg noen krevende år med dårlig økonomi og et negativt søkelys på dyrevelferd i norsk svineproduksjon. Tida er nå inne for å stake ut kursen for å styrke svinenæringas framtid. En kurs som må bygge på det mulighetsrommet som nasjonale og globale trender og målsettinger gir rom for. Trender og målsettinger som i enda større grad en tidligere bygger opp om behov for nytenkning og nye krav for å realisere en nasjonal og global bærekraftig matproduksjon. Regjeringas klimaplan 2021-2030 er en viktig premis i framtidig utvikling av norsk svineproduksjon. En utvikling og med målsettinger som bygger videre på norsk svineproduksjon sin utvikling de siste 20 årene. Det gir norsk svineproduksjon en unik posisjon for videreutvikling.

Næringas viktigste bidrag til klima og bærekraftmålene

Jordbruksforhandlingene 2021 er året der det blir viktig å legge til rette for rammebetingelser som skal ta svinenæringa inn i de neste 10 årene ved å sikre langsiktig finansiell kraft for å sikre nyrekruttering til å dekke opp framtidig behov for norskprodusert svinekjøtt, sikre og utvikle produksjonssystemer for å realisere nye krav til dyrevelferd og dyrehelse, samt bidra til realisering av landbrukets og samfunnets klima- og bærekraftmål. Bærekraftmål som blant annet består i å redusere CO2-utslipp med økt selvforsyning basert på norske råvarer. Norske svineprodusenter har tatt og tar et stort samfunnsansvar med å bygge videre på og utvikle vår unike dyrehelse som bidrag til enda mindre bruk av antibiotika, og redusert risiko for utvikling av antibiotika-resistens i befolkningen. Effektivitetsutviklingen i næringa har bidratt til økt bruk av norske råvarer som fôr til grisen og med mindre behov for import. Dette er et ansvar og en utvikling som vil bli videreført og som blant annet ligger til grunn for Norsvin krav til årets jordbruksforhandlinger.

Framtida må sikres gjennom bedret økonomi

For å realisere denne utviklingen er tida nå inne for å gi svinebonden økonomisk trygghet og økonomisk handlingsrom gjennom årets jordbruksoppgjør. Det må skje gjennom å øke målprisen for å kunne gi en økonomisk inntjening, samt realisere et stort etterslep på vedlikehold og økte kostnader.

I forbindelse med årets jordbruksforhandlinger har Norsvin gjort en vurdering av hvordan økonomien i næringen er, og hva man forventer i nærmeste framtid.

Det har vært en stor effektivitetsutvikling i svinenæringa de siste årene. Men dessverre så har store kostnadsøkninger spist opp effekten av denne utviklingen. Dette kombinert med flere år uten målprisøkning har satt hele næringa i en krevende situasjon som vil komme til å få store konsekvenser for næringas konkurransekraft og framtidige rekruttering om ikke økonomien styrkes i årene framover.

Fjorårets løft på kr 1,46 i målpris og en betydelig nedgang i omsetningsavgift har løftet økonomien vesentlig, men Norsvin sin vurdering er at man fremdeles ikke er på det nivået at det er tilstrekkelig for å investere i næringen og sikre rekrutteringen.

Det er et stort etterslep på vedlikehold og ca. 70% av dagens hus må oppgraderes som en følge av slitasje og at de ikke tilfredsstillers dagens behov til plass og bruk av strø, rotemateriale og sysselsettingsmidler blant annet.

Betydelig økte bygge kostnader de siste årene gir ikke rom for nyinvesteringer som har en god nok økonomisk robusthet. Samtidig ser vi de to siste årene en betydelig nedgang på 5000 avlspurker, derav 2500 på utkjøpsordningen og ca. 100 færre slaktegrisprodusenter. Norsvin sin vurdering av denne utviklingen er at det er svært liten fare for overproduksjon som en følge av bedring av økonomien.

Norsvin krav til årets jordbruksforhandlinger

Ut ifra en totalvurdering fremmer derfor Norsvin et krav om kr 2,0 i økt målpris. I FNs bærekraftsmål handler blant annet et av målene om å trygge matsikkerhet, bedre ernæring og fremme bærekraftig landbruk og redusere klimaavtrykket. Disse målene er også sterkt framme i den norske samfunnsdebatten og har forsterket seg den siste tida. Norske svineprodusenter og norsk svineproduksjon har en unik mulighet til å bidra på dette området gjennom sitt mål om å konvertere norsk svineproduksjon over til «Friskere gris med SPF» og 100% norske råvarer i føret til gris.

Vi har en unik helsestatus i Norge som vi må gjøre alt vi kan for å sikre og videreutvikle. Friskere gris med SPF er et viktig bidrag i den sammenheng. Et godt eksempel er hvordan norske svineprodusenter har tatt et samfunnsansvar i samarbeid med norske myndigheter med å bekjempe MRSA.

Et annet eksempel er den innsatsen som norske bønder generelt og norske svineprodusenter spesielt har gjort for å redusere bruken av antibiotika i norsk husdyrhold, gjennom målrettet arbeid for dyrehelse og dyrevelferd. Noe som gjør at vi i dag er i verdenstoppen når det gjelder minst bruk av antibiotika i husdyrproduksjonen. Konvertering til «Friskere gris med SPF» er det viktigste tiltaket svinenæringen kan bidra med i forhold til det som er beskrevet i klimaavtalen mellom Bondelaget og myndighetene, og i regjeringens nylig avlagte Klimaplan.

Norsvin fremmer derfor et krav til årets jordbruksforhandlinger om etablering av et statlig-privat samarbeid om prosjekt Friskere gris med SPF. Et prosjekt som vil gå over 10 år med en årlig bevilgning på kr 20 mill. som utgjør ca. 30 % av totalkostnaden med konvertering av den norske svinepopulasjonen til SPF. De resterende 70 % av kostnadene vil næringa og den enkelte svineprodusent ta selv.

Oppsummert er Norsvins krav ved jordbruksforhandlingene:

- Målpris opp 2 kroner.
- Minimum dobling av produksjonstilskudd for purker for små produsenter.
- Prisnedskrivning av eventuelt økt kornpris.
- Tilskudd til prosjekt Frisker gris med SPF, 5000 kr pr. avlspurke over 10 år som et direkte svar på Norges Bondelags klimaspørsmål og viktig dyrehelse- og dyrevelferdstiltak.
- Generell økning av avløser tilskudd og dobling av avløser tilskudd satellitter (teknisk justering).
- Mulighet for innovasjonsstøtte til eksisterende bruk opp til konsesjonsgrensen.

Situasjonsvurdering av svinenæringen oppsummert:

- Faren for overproduksjon pga. bedret økonomi er svært liten/borte.
- Økonomien er bedret, men ikke nok, da kostnadene stiger betydelig.
- 70% av husene må bygges om/oppgraderes til dagens krav/forventinger og behov.
- Mange produsenter er under dagens konsesjonsgrense.
- Det bygges svært lite og nesten ingen til smågris. Kostnadene til nybygg har eskalert og hemmer trolig vesentlig nyrekruttering på smågris spesielt.
- Manglende bygging gjør at det er husets fire vegger som hemmer utvikling i økonomien pr. bruk. Purketall og slaktegris pr. bruk går ned.
- Vi må utvikle de som har drift i dag fordi det å starte helt på nytt er svært krevende økonomisk.
- Man må ta ut økte priser i de situasjoner hvor det er underdekning og import av svinekjøtt.

De 6 viktigste punktene er:

1. Målpris opp 2 kr

Norsvins beregninger tar utgangspunkt i år 2015 som det sist kjente året med relativ god økonomi og har med utgangspunkt i det regnet fram en total kostnadsøkning på kr. 2,46 med fratrekk av inntekts og effektivitetsøkning. Med fratrekk av fjorårets målprisøkning på 1,46 mangler da 1 kr før årets forhandlinger. Grunnet bygningsmessige begrensninger med plassmangel vil en svært stor andel av brukene ikke klare å ta ut den beregnede effektivitetsveksten. Norsvin har beregnet dette til å gi en manglende inntektsøkning på anslagsvis 0,39 øre.

Hvis man framskriver en effektivitetsvekst på 0.36 kr i år og en forventet kostnadsøkning på 3% som vil utgjøre 0,77 kr, viser Norsvins beregninger at en målpris på kr 1,80 vil tilsvare inntektsnivå som i 2015. I tillegg vil det være rimelig å ta høyde for en nødvendig inntektsutvikling som gjør at Norsvin mener at en målpris på kr 2 er et rimelig krav. Det er avgjørende at man får en målprisøkning de år markedet viser at det er mulig og prognoser viser en betydelig underdekning av svinekjøtt i markedet. Næringen har selv i mange år vist måtehold når man ser det ikke er mulig å ta ut økt pris.

2. Minimum dobling av produksjonstilskudd for purker for de små produsenter.

Norsvins beregninger viser en stor forskjell på tillegg og rabatter for små og store produsenter og ber derfor om at dyretallstilskudd for de små besetninger spesielt med purker. Disse produsenter ligger i stor grad i de områder som har distriktstilskudd og vil også ha en virkning i de områder der vi ser størst nedgang i produksjon. Dette vil bidra til å styrke distriktsgrisen som i de senere årene har vært under et sterkt press og er nedleggingstruet.

3. Prisnedskrivning av fôrkorn

Norsvin krav har i seg en moderat økning av kraftforpriser. Situasjonen i markedet nå er slik at protein er svært kostbart, det er null i toll både på raps og soya og det forventes en større økning i GMO fri ekstraprisen. Derfor blir det viktig også i år med prisnedskrivning.

4. Prosjekt ffiskere gris med SPF

Svinenæringa ønsker å bidra til å løse krav om mer langsiktig bærekraft i landbruket. Dette omfatter tiltak som reduserer fôr- og energiforbruket, øker selvforsyningsgraden, reduserer klimautslippet, sikrer enda bedre dyrevelferd og dyrehelse i svinenæringa.

Norsvin ønsker delfinansiering av et eget prosjekt for på sikt å gjøre hele landet fri for smittsom lunge og brysthinnebetennelse (APP) og utvikle en SPF-status på hele svinebestanden i Norge innen år 2030. |

Norsvin mener at jordbruket skal kreve en total ramme på 200 millioner i investeringsstøtte i perioden fram til år 2030 til omlegging til SPF. Dette utgjør 30% av totalkostnaden til svinenæringa. Rammen tilsvarer en støtte på inntil 5000 kr pr. avlspurke i omlegging og midler til administrasjon.

Dette er svært viktig satsing for å kunne påvirke områdesanering i områder med stor tetthet av svineprodusenter og en slik tidsbegrensning gjør at man på et tidspunkt bli ferdig med å sanere næringen og dermed fjerner faren for resmitte og ekstra kostnader i forbindelse med transport. Norsvin jobber med å få etablert flere regionale SPF-prosjekter som skal bidra til faglig støtte for den enkelte produsent ved omlegging til SPF, samt utvikling av planverk for områdesaneringer. Dette er prosjekter som har stor støtte i hele næringen, hos Innovasjon Norge og fra fylkeskommunale myndigheter som bidrar med økonomiske midler til prosjektene. Norsvin mener derfor

at en nå har lagt et godt faglig og organisatorisk grunnlag for å kunne realisere målsettingen om 100 % SPF i den norske svinepopulasjon.

5. Generell økning av avløser tilskudd og dobling av avløser tilskudd satellitter (teknisk justering)

Avløser tilskuddet må økes i takt med lønnsutviklingen og det må foretas en teknisk justering av avløsertilskudd til satellitter som kommer spesielt dårlig ut med dagens ordning med den måten de driver på (eget notat på dette kan fremlegges).

6. Mulighet for innovasjonsstøtte til gris på bruk opp til konsesjonsgrensen

Byggekostnadene har økt svært mye de siste årene og situasjonen i næringen er som beskrevet, slik at det ikke er fare for overproduksjon og svært lite bygging. Det vil være et veldig stort behov for oppgradering på dagens bygningsmasse, og det vil trolig være plass til noen nye produsenter framover med spesiell vekt på slaktegris. Dagens utvikling i effektivitet og nye behov for bedre plass og driftsformer for å heve dyrevelferd gir store investeringsbehov. Dagens begrensinger i støtten gjør det vanskelig også å få støtte til risikoavlastning for de som vil prøve helt nye løsninger.

Hamar, 17 februar 2021

Tor Henrik Jule/s
Styreleder

Gustav Grøholt
Org.sjef

Notat til Norges bondelag fra Norsvin SA om avløser tilskudd satellitter.

Dagens satser for avløser tilskudd er 1354,-pr avlspurke og 46 kr pr. slaktegris med et maksimalt tak på 85800,-

Det er et forhold som burde endres på dette tilskuddet.

Satellitter uten egen oppføring av slaktegris har svært stor produksjon av smågris og en full konsesjons satellitt har 53 purker pr. innsett hver 8 uke og produserer ca. 4500 smågris.

Dette er en rimelig stor arbeidsmengde.

Disse satellitten har kun purker i fødeavdelingen og ingen gjeldpurker som går drektige i eget fjøs fordi de er i Navet. Derfor komme de svært skjevt ut.

De har 53 purker som griser hver 8 uke som gir en svært stor arbeidsmengde.

Satellittene vil i enkelte tilfeller også ha bare 43 avlspurker inne på telledato om den kommer i perioden rett før grising og om det er med 10 ungpurker.

Gjeldpurkene får riktignok tilskudd i navet da de teller der. Et vanlig nav har ca. 450 purker på enhver telledato og ville da være berettiget vel kr 600 000 i tilskudd, men når maks taket på 85 800 kr og dermed er det svært få av totalt antall purker som teller med der.

Vi har gjort noen spørringer og det er svært store avvik i timeforbruk. Hvis vi bruker gjennomsnittstall vil timeforbruket og utbetalt tilskudd være følgende: Vil timeforbruket, produksjonsomfang og utbetal tilskudd være følgende for de med produksjon opp til konsesjonsgrensen.

Slaktergrisprodusent med 2100 levert, bruker om lag 1000 timer og får $46 \times 2100 = 96600$ og vil komme over maks grensen på kr 85800,-

En smågrisprodusent med 105 avlspurker vil bruke om lag 2900 timer vil få $1354 \times 105 =$ kr 142170,- og vil også komme over maks grensen.

En satellitt er det mer usikre tall på timeforbruk, men antatt at man bruker ca. 2500 timer. Dersom navet har 20% rekrutering purker vil den få 53 purker $-20\% = 43$ purker $\times 1354$ kr 58220,- Dersom tellingen er etter fødsel vi de få 71763,-

En slik satellitt vil produsere ca. 4500 smågris.

Dette er urimelig i forhold til deres produksjon og arbeidsmengde.

Forslag: Antall purker i satellitt bør ganges med 2 på samme måte som man gjør i forhold til utregning av konsesjon.

I konsesjonssammenheng er det ment at en konsesjon som satellitt er å regne som like stor som en konsesjon i smågris og det bør også gjelde for avløser tilskudd.

Jordbruksforhandlingene 2021/2022

INNSPILL FRA TYR

Behandlet i Økonomiutvalget 13. januar 2021 og styret i TYR 21. januar 2021

TYRs AMBISJONER FOR DEN SPESIALISERTE STORFEKJØTTPRODUKSJONEN.

Generelt

Som organisasjon har TYR i en årrekke påpekt konsekvensene av at sjølforsyningsgraden av norsk storfekjøtt har vært på 80-85% de siste 20 årene.

Siden 2012 har TYR satt søkelys på den rollen som ammekua skal ha i norsk storfekjøttproduksjon. Uten aktiv handling fra TYR knyttet til økt satsing på ammeku, er det sannsynlig at sjølforsyningsgraden av norsk storfekjøtt hadde vært enda lavere.

Økonomien i ammekunæringen må styrkes generelt, men spesielt i områdene som ikke er egnet til å dyrke annet enn grovfôr. Det er en tydelig nedgang i antall mordyr på Vestlandet og Nord-Norge. Det viser at ammekunæringen ikke kompenserer for nedgangen i antall mjølkekyr. Dette har betydning for sysselsetting, grunnlag for foredlingsindustrien og pleie av kulturlandskapet.

Økonomi

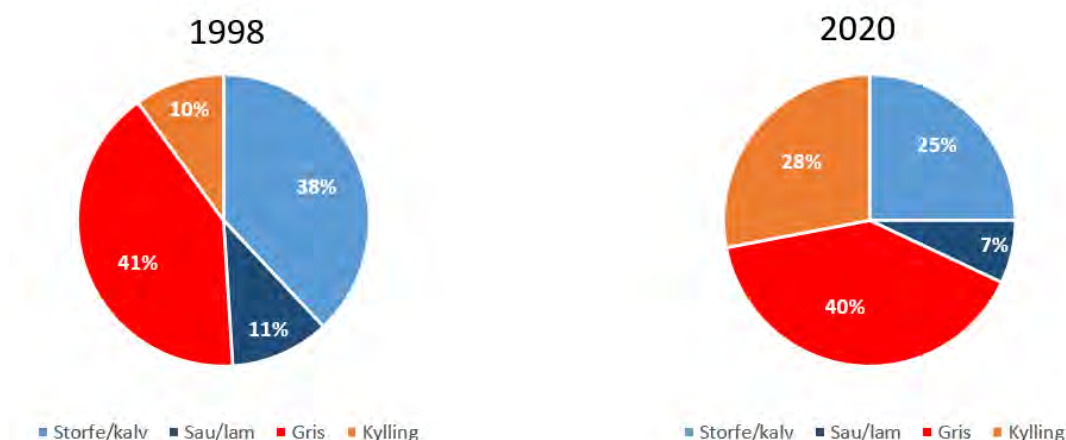
Driftsgranskingene for 2019 viser at den gjennomsnittlige jordbruksinntekten for et årsverk var 300.200 kroner. Av de ulike driftsformene hadde ammeku den laveste inntekta med 163.400 kroner. Det vil si vel halvparten av den gjennomsnittlige inntekten i landbruket. Inntektsutviklingen for ammeku var minus 55.400 kroner fra 2018 til 2019.

I følge NIBIO har også avregningsprisen for storfekjøtt gått ned med 3 kroner. I tillegg har endringer i klassifiseringssystemet slått negativt ut for den spesialiserte storfekjøttproduksjonen. TYR har ved gjentatte anledninger påpekt at prisen til produsent har gått ned med 3 til 4 kroner fra 2018 til 2019. Gjennom rapport fra NIBIO er det bekreftet at TYRs beregninger var korrekt.

TYR vil også understreke at regnskapstall fra autoriserte regnskapsfirma viser at det må mer enn 2,5 ammeku til for å ha samme dekningsbidrag som en melkeku. Dette må tas hensyn til i utformingen av ulike tilskudd/innretninger basert på dyretall.

Utvikling i produksjonen

Utviklingen i andel mellom drøvtyggerproduksjon og produksjoner med basis i kraftfor har utviklet seg slik.

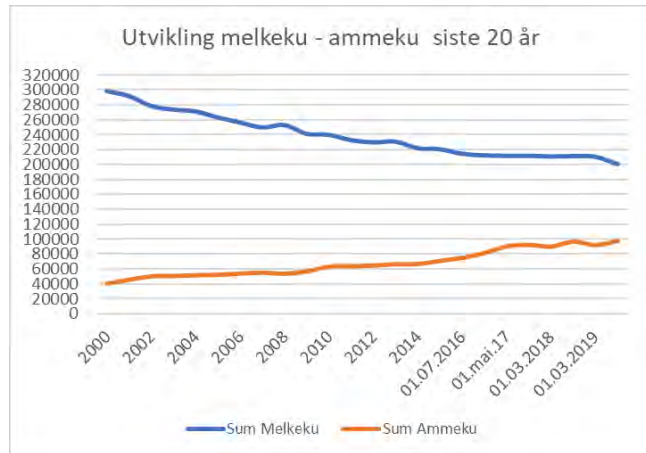

Dette betyr at drøvtygger- produksjon i Norge er redusert fra om lag 50 % for vel 20 år siden til nå om lag 30 % i graslandet Norge.

Det er det totale antall fødte kalver i norsk storfehold som direkte påvirker norsk sjølforsyningsgrad av storfekjøtt. Det har vært økning i antall ammekyr de siste årene, men nedgangen i antall melkekyr har vært større. Derfor blir det født langt færre kalver i 2020-2021 enn det var for 15 år siden.

Den totale importen i 2020, som er på 17000 tonn, tilsvarer at vi mangler kjøtt fra om lag 60 tusen kalver hvis en regner årsproduksjonen til om lag 280 kg per ku.

Utviklingen mellom melkeku og ammeku, vil etter TYR sine vurderinger fortsette. Mest sannsynlig vil det være om lag 160-170 tusen melkekyr og 130-140 tusen ammekyr i løpet av 8-10 år.

Det kreves derfor at faglagene i sterkere grad enn tidligere setter søkelys på storfekjøttproduksjon, med basis i ammekua, som det viktigste virkemiddel både for økt sjølforsyningsgrad og som bidrag til å opprettholde et landbruk over hele landet.

Den største utfordringen på kort sikt er at markedsaktørene hevder det ikke er mulig å ta ut økte priser i det norske markedet, ved at handlingsrommet er begrenset i forhold til importvernet. Uten økte inntekter for ammekuprodusentene vil de som satset på ammekuproduksjonen de siste årene få vanskeligheter med å forsvare sine investeringer.

TYR har ved flere anledninger bedt avtalepartene om at det utarbeides flere referansebruksberegninger for ammeku der en hensyntar soner for AK-tilskudd og Distriktstilskudd kjøtt, slik der er utarbeidet for melk. Dette vil være et viktig bidrag for å avdekke forskjeller mellom landsdeler og kan være nyttig i diskusjoner knyttet til kanaliseringspolitikken i norsk landbruk

Bærekraftig og lønnsom

TYR sin visjon har siden 2013 vært «Norsk storfekjøttproduksjon - bærekraftig og lønnsom». Norsk storfekjøttproduksjon knyttet til ammekua skal ha sin basis i grovfôr og beite.

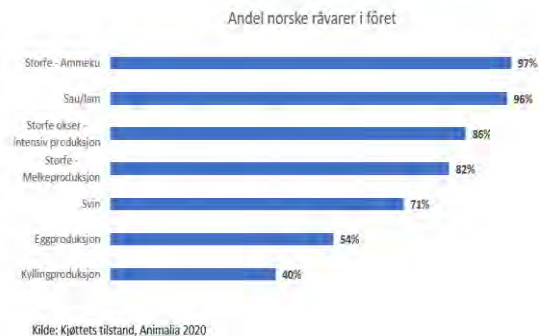
Ammekua med sin **diende kalv for å utnytte beite i inn- og utmark** fra mai/juni til september bidrar til en bærekraftig storfekjøttproduksjon, ivaretar kulturlandskapet og er en bidragsyter til å øke landbruksproduksjonen i distriktene. I tillegg er det et viktig bilde i landskapet i forhold til omdømmebygging for norsk landbruk.

Økt utnyttelse av inn- og utmark av storfe, som er avlet fram for å utnytte disse ressursene, er derfor avgjørende for den framtidige norske storfekjøttproduksjon. TYR mener at effekten av beitebruk knyttet til albedo og karbonbinding må framsnakkes tydeligere i klimadiskusjonene for drøvtyggere. Det er derfor bra at dette vektlegges både i avtalen mellom landbruket og Staten om klimakutt, og i regjeringens Klimaplan.

Dyrevelferd – ressursutnytter – virkemiddel for distriktslandbruket - beitende ku med kalv.

Norsk ammekuproduksjon er en beite- og grovfôrbasert produksjon. Ammekua dier sin kalv i de første 6 månedene. En slik produksjon tar vare på både god dyrevelferd og er et godt kommunikasjonsmål for norsk storfekjøttproduksjon der vi utnytter norske ressurser på en god måte. Ammeku er sammen med småfe den produksjonen som best kan utnytte nasjonale beiteressurser, og er derfor også et viktig distriktpolitisk virkemiddel når antall melkekyr reduseres.

Ammekyr-produksjon har størst andel norske råvarer

Ku med kalv på beite

TYR foreslår derfor at det innføres et nytt beitetilskudd – «*Ku med kalv på beite*». Dette vil være et målrettet tilskudd til en produksjon som skal kompensere for nedgangen i antall mordyr i mjølkeproduksjonen. Ammekuproduksjonen er langsiktig og den produksjonsøkningen en ser på melk, er sannsynligvis avtakende på lengre sikt.

Nasjonalt ansvar for norsk kjøttfeavl

TYR er tildelt det nasjonale ansvaret for norsk kjøttfeavl. Som avlsorganisasjon har TYR siden 90-tallet avlet på genetikk for det norske markedet med basis i grovfôropptakskapasitet og fôrutnyttelse. Det er slik genetikk som blir prioritert i selekteringen i avlsarbeidet, og vi mener dette er svært nødvendige forutsetninger til å avle fram genetikk som passer til å utnytte de norske gras- og beiteressursene.

TYR sin avlsstrategi er knyttet opp mot organisasjonens visjon «*Bærekraftig og lønnsom*». Derfor er over 40 % av rangeringen av ny genetikk knyttet opp mot GFO (grovfôropptakskapasitet) og FUP (fôrutnyttelse). Vi mener dette vil være et avgjørende bidrag for å produsere kjøtt på norske ressurser med lavest mulig klimaavtrykk.

Utenlandske bønder og organisasjoner viser interesse for disse egenskapene som norsk avlsarbeid på kjøttfe har prioritert i en årrekke.

Avlsarbeid generelt og storfeavl spesielt er svært langsiktig. Med det ansvaret vi som organisasjon har, mener vi at tilskudd til norsk kjøttfeavl må økes. Kjøttfebønder som bidrar til avlsarbeidet på kjøttfe må betale en testavgift for kalver som er interessante for det norske avlsarbeidet. Testavgiften utgjør nesten 1,2 millioner kroner, som belastes noen få, men som er til nytte for fellesskapet.

I dag så eies de fleste oksene som testes i avlsarbeidet av bønder. TYR har som mål at en større andel av testkandidater eies av fellesskapet slik at avlsarbeidet kan gjøres enda mer effektivt og at gevinsten tilkommer fellesskapet.

Det er derfor svært viktig at tilskudd til det nasjonale avlsarbeidet økes.

Leiejordproblematikken og økt grovførkvalitet i et klimaperspektiv.

Norsk matproduksjon har sitt utgangspunkt i de nasjonale ressursene. I alle deler av landet er en stor del av det jordarealet som er i aktiv produksjon leiejord, og andel leiejord er økende.

Konsesjonsbehandling der jordeier og driver er enig om overdragelse av jord til aktiv driver, må forenkles og virkemidlene må målrettes. Økt satsing på grovførkvalitet er svært viktig i et klimaperspektiv. Prosjektet «Grovor 2020» viser store forskjeller både i produksjonskostnader og kvalitet, hvilket også viser at det er muligheter.

TYR ber om at det utredes ordninger i tilskuddssystemet for areal som stimulerer til god agronomi gjennom fornying og vedlikehold av grasarealet.

Tollvern

Dersom tollvernet skal fungere etter hensikten, må det kunne brukes og endres i takt med endringer i jordbrukspolitikken og i takt med endringer i pris- og kostnadsnivået. Om kostnadene øker mer i Norge enn i andre land, må tollsats økes for å gi det samme vernet.

Handlingsrommet i tollvernet ble understreket da Norge sluttet seg til WTO-avtalen i 1994. I Stortingets innstilling om tilslutning til WTO-avtalen heter det at «i hvert enkelt tilfelle er det den tollsats som gir det høyeste tollbeløp ved innførsel som skal benyttes». Norge kan benytte seg av to ulike måter å beregne toll, kronetoll eller prosenttoll.

Det vil variere over tid og mellom de ulike varene hvilken av tollberegningmåtene som gir best beskyttelse. Norge står vi fritt til å benytte kronetoll eller prosenttoll for å øke produsentpriser.

Produkt	Norsk pris (kr/kg)	Sammenlignbar internasjonal pris	Makspris med tollbeskyttelse	
			kr-toll	%-toll
Mathvete	2,47	1,8	3,93	8,0
Bygg	2,32	1,52	3,26	6,4
Havre	2,06	1,55	3,07	5,2
Hel-mjølke	5,7	3,1	7,56	15,1
Storfe helslakt	60,5	32,42	64,7	143,9
Lam helslakt	64,6	49,51	82	261,9
Svin helslakt	32,43	17,88	42,52	82,8
Kylling helslakt	26,81	20,56	68,96	107,9
Egg	19	9,01	21,6	33,5
anvendt tollsats				

Tabellen bruker 2018-priser.
Kilde: Landbruks- og matdepartementet

Dette viser at for mange av varene er det handlingsrom til å sikre en vesentlig bedre tollbeskyttelse enn det som anvendes. Dette bidrar igjen til å bedre lønnsomheten og styrker grunnlaget for et landbruk over hele landet.

TYR mener derfor at det bør vurderes å få endret fra kronetoll til prosenttoll på storfe helslakt. I tillegg til å øke muligheten for inntekten til storfekjøttprodusentene, vil det også bidra til økt sjølforsyning av storfekjøtt som har lavt klimaavtrykk sammenlignet med de land som det importeres storfekjøtt fra.

Nedenfor er en konkretisering og gjennomgang av forslag til tiltak for å styrke økonomien og sikre utvikling av norsk ammekuproduksjon.

Tiltak fra TYR

Tiltak 1: Ku med kalv på beite

For å stimulere til økt beitebruk foreslår TYR å innføre et målrettet tiltak for økt bruk av beite, «Ku med kalv på beite». Dette kommer i tillegg til dagens beitetilskuddsordninger.

I dag er det store arealer som kunne blitt utnyttet bedre som beiteareal i alle soner i tillegg til grovfôrarealet på fulldyrket mark. Et slikt målrettet tiltak vil være et stimuli for å øke storfekjøttproduksjonen på norske ressurser, samtidig som økt beitebruk også er et godt klimatiltak. TYR mener at et slikt tilskudd ikke skal gis for beite på fulldyrket areal.

«Ku med kalv på beite»:

- **Tilskudd pr ku med kalv på beite i sone 1-5A - kr 1.000.-**
- **Tilskudd pr ku med kalv på beite i sone 5B, 6 og 7 - kr 1.500.-**

Det forutsettes at beitetilskudd på innmark og utmark opprettholdes på dagens nivå uavhengig av innføring av «Ku med kalv på beite»

Tiltak 2: Driftstilskudd

Driftstilskudd er et av de viktigste tilskuddene for ammekunæringen og foreslås endret slik.

- **Alle soner;**
 - **6-25 ammekyr - kr 6.000.-**
 - **26-50 ammekyr - kr 5.000.-**
 - **51-75 ammekyr - kr 4.000,-**

Tiltak 3: Økt tilskudd husdyr

- **TYR foreslår at dagens satser tilskudd husdyr ammeku øker til ny sats kr. 4.700 (+kr 520)**

Tiltak 4: Tilskudd til norsk kjøttfeavl

TYR er den eneste avlsorganisasjon som har jobbet målrettet med å avle på dyr knyttet til grovfôropptakskapasitet og fôrutnyttelse. Disse krav går i dag inn i rangtallet med en vektlegging på 40 -47% ved utvelgelse av nye seminokser fra teststasjonen.

TYR har i en årrekke påpekt viktigheten av vårt avlsarbeid for storfekjøttproduksjon med basis i disse egenskapene.

Flere og flere land setter nå også fokus på disse egenskapene som en viktig del av storfekjøttproduksjonen. Eksport av embryo til Island er eksempel på at avlsarbeidet på kjøttfe i Norge er av det fremste som gjøres i verden i dag.

TYR er nå i startfasen for å innføre genomisk seleksjon som et av våre avlstiltak, og det er ønske om å fjerne testavgiften til de som leverer dyr til avlsarbeidet. Videre ønsker TYR å endre slik at TYR eier oksene som er i test. TYR mener derfor at tilskuddet over jordbruksavtalen må økes med minst 2 millioner kroner slik at TYR kan gjennomføre endringene som sikrer et avlsarbeid for fellesskapet også i framtida.

- **TYR mener at kravet finansieres med økte midler over jordbruksavtalen med 2 millioner kroner**

Tiltak 5: Andre tiltak

Satser for tilskudd avløsning til ferie og fritid

TYR ber om at satsene for de ulike dyreslagene justeres slik at de i større grad gjenspeiler arbeidstidsforbruket mellom melkeku og ammeku beregnet til 50 %. I tillegg mener TYR det er grunnlag for å øke maksimalsatsen for avløsning til ferie og fritid.

- **Tilskudd avløsning ammeku – ny sats kr (4109x0,5) = kr 2.055**
- **Maksimalsats for avløsning til ferie og fritid – ny sats kr 130.000**

Produksjonskrav og driveplikt av areal

TYR er glad for at Stortinget opprettholder produksjonskravet til areal for å få tilskudd. TYR ber derfor om at myndighetene håndhever regelverket om driveplikt av jordbruksareal.

Konsekvensene av høy andel leiejord må settes på dagsorden. Den aktive driveren må ivaretas bedre enn det som er tilfelle i dag. Jordleie er en utgift for den aktive bonden og må tas med i kostnadsberegningen når inntektsberegningen foretas. I dagens beregninger er dette sett på som internt i landbruksnæringen. Dette gir feil utslag i inntekten for den aktive bonden.

Fett-trekk og kvalitetstilskudd storfekjøtt.

TYR mener det er feil at fett-trekk knyttes til kvalitetstilskuddet. Med redusert påsett av nye kviger, både i melke- og ammekubesetninger, vil dette medføre at flere kviger må framføres til slakt. Koblingen mellom kvalitetstilskudd og fett- trekk kan medføre at det nå blir flere som vil slakte kvigekalven i stedet for å føre den fram. TYR ber derfor om at koblingen mellom kvalitetstilskudd og fett-trekk fjernes. Kostnader knyttet til fett må være en sak som i sin helhet håndteres av varemottakere.

Arealets produksjonsgrunnlag

Arealets produksjonsgrunnlag må i større grad legges til grunn for utbetaling av tilskudd. Dagens AK soner ble i sin tid laget ut ifra helt andre forutsetninger knyttet til både kartgrunnlag og oversikt over arealets sitt produksjonsgrunnlag.

Ordningen som gjelder i dag, er for grovmasket til at ordningen føles rettferdig i forhold til arrondering og utnyttelse av arealet. Dagens ordning for beregning av AK-tilskudd bør gjennomgå og endres slik at tilskudd utbetales ut fra arealets produksjonsgrunnlag.

I tillegg mener TYR at det bør vurderes å gjeninnføre AK-tilskudd i sone 1 og 2 på arealer som ikke er egnet til annet enn grovfôr. Dette er viktig for å utnytte ressursgrunnlaget, samt at det ivaretar kulturlandskapet på arealer som alternativt gror igjen. Konkrete eksempler er ravinedaler på flatbygdene på Østlandet.

Oppsummering

Det er helt nødvendig med økte inntekter for den spesialiserte storfekjøttproduksjonen. Ammekuproduksjonen er et vesentlig virkemiddel i forhold til sjølforsyningsgrad og et landbruk over hele landet. Også i forhold til bærekraft og klima har ammekuproduksjonen en vesentlig rolle i framtida.

For å nå disse målene må de som har satset, og vil satse på ammekuproduksjon, ha en inntektsmulighet tilsvarende andre produksjoner som det er naturlig å sammenligne seg med. Avtalepartene må derfor ta hensyn til TYR sine prioriteringer i det kommende jordbruksoppgjøret.

Nedenfor er beregnet økonomisk utslag for bruk med 32 ammekyr i sone 5A.

Tiltak	Kostnadsramme	
Ku med kalv på beite	Kr	32.000,-
Økt driftstilskudd	Kr	77.000,-
Økt tilskudd husdyr	Kr	16.000,-
Sum	Kr	125.000,-

TYRs forslag til økte satser for ferie og fritid er ikke tatt med da dette skal kompensere kostnadene tilsvarende økning i innleie til ferie og fritid.

Vedlegg 1: Utkast til forslag for forskrifter

Innretning av nytt tilskudd – ku med kalv på beite

Tyr ber om at det innføres et nytt tilskudd for ku med kalv på beite. Formålet med et slikt tilskudd er:

- Øke beitets andel av den totale fôrrasjonen. Dette vil redusere arealfortrengningen, det vil si at en mindre andel areal som kan brukes til produksjon av menneskeføde direkte blir benyttet til fôrproduksjon.
- Styrke albedoeffekten og bidra til økt karbonbinding. Åpne beitelandskaper reflekterer mer lys og gir mindre oppvarmingseffekt enn gjengrodd areal. Areal med større innslag av grasarter gir også økt karbonbinding enn areal bevokst med kratt og kjerr.
- Økt ressursutnyttning. Anslag fra NIBIO viser at betydelige fôrressurser i norsk utmark ikke blir utnyttet i dag.
- Imøtekomme allmenhetens ønske om beitende dyr generelt, og deres ønske om at kalven skal få gå sammen med mor i en lengre periode.
- Gi et insentiv til den enkelte produsent om å legge opp kalvingstidpunktet slik at flere kalver får en utvidet beitesesong.
- Bidra til å styrke allmenhetens ønske om åpne kulturlandskap
- Bidra til å opprettholde en arealtype som er viktig for flere arter på rødlista
- Øke utnyttelsen av areal som ikke kan høstes maskinelt og som ikke ligger rett ved fjøset.

Utforming av regelverk:

Tyr mener at retningslinjene for tildeling av tilskudd i stor grad kan og bør samkjøres med eksisterende retningslinjer for beitetilskudd.

- Av hensyn til luftekravet og søknad om eksisterende beitetilskudd er produsentene allerede pålagt å føre en beitelogg som viser når og hvor dyra er ute på beite. En praktisk måte er å benytte beite/binge-løsningen i Storfekjøttkontrollen.
- Det settes som krav at en vesentlig andel av fôret i den aktuelle beiteperioden skal komme fra beitet og ikke fra tilleggsfôring.
- Det kan ikke søkes om tilskudd til ku med kalv der det er sannsynlig kua er avsinet eller at kalven er avvent eller i svært liten grad nyttiggjør seg melka fra mora. Det utbetales kun tilskudd til ku med egen kalv eller til fostermor med kalv. Flere kalver under hver ku gir ikke rett til mer tilskudd. Det kan slik ikke gis tilskudd til flere «ku med kalv»-enheter enn det er lakterende kyr på det/de aktuelle beitene. Bruk av høytstående «ammetanter» f.eks. av melkerase som slippes med flere kalver faller utenom ordningen.
- Tilskuddet kan ikke gis til kyr som melkes i samme periode.
- Ku med kalv skal gå sammen ute på beite i minimum 8 uker i perioden 1. mai – 15. september for å være kvalifisert til tilskudd.
- Ordningen gjelder kun ved beiting på definert innmarksbeite eller utmark.
-